

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEKİ

MINYATÜRLÜ YAZMA ESERLERİN KATALOĞU

by

Nezihe SEYHAN

B. A. in History of Art, Istanbul University, 1984

Submitted to the Institute for Graduate Studies in
Social Science in partial fulfillment of
the requirements for the degree of
Masters of Arts
in
Turkish Language and Literature

Bogazici University Library

39001100133803

14

Boğaziçi University

1991

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
I. GİRİŞ	
A. Süleymaniye Kütüphanesi	1
B. Katalog ve Değerlendirmeye İlgili Açıklamalar	3
II. KATALOG	
A. Türkçe Minyatürlü Yazmalar	6
B. Farsça Minyatürlü Yazmalar	202
C. Arapça Minyatürlü Yazmalar	409
III. DEĞERLENDİRME	
A. Minyatürlü Yazmaların Konu ve Minyatür Üsluplarına Göre Kronolojik Gruplandırılması	451
B. Minyatürlü Türkçe Yazmalar ve Edebi Konulu Yazmalarda Metin-Minyatür İlişkisi	458
IV. SONUÇ	469
KISALTMALAR	472
KAYNAKÇA	474
KITAP ADI DİZİNİ	481
YAZAR VE MÜSTENSİH ADI DİZİNİ	483
KONU DİZİNİ	486
RESİM DİZİNİ	487

ÖNSÖZ

Yazma eserler üzerinde yapılan araştırmaların amacına ulaşabilmesi için, eserin metni kadar, yazmanın hazırlanışı sırasında aynı derecede dikkate alınan minyatürlülerinin de tespiti önem taşımaktadır.

Uluslararası bir yazma eserler merkezi ve araştırma, ihtisas kütüphanesi olan Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki minyatürlü yazmaların, tek tek eserleri konu alan çalışmalar dışında toplu bir kataloğu yapılmamıştır. Bu yöndeki çalışmaların gelişmesine, kütüphanenin genel bir kataloğunun olmayışı engel olmuştur.

Hocam, Prof. Dr. Günay Kut'un bu konuda beni teşvik etmesiyle, Süleymaniye Kütüphanesi müdür yardımcısı Mine Esiner Özen'in kişisel çabalarıyla gerçekleştirdiği, hazırlanması bir hayli güç olan ve tereddüd etmeden bize verdiği minyatürlü eserlerin listesine dayanılarak bu çalışma hazırlanmıştır.

Kataloğun hazırlanmasından başka, elde edilen verilerin ışığında, edebî konulu bazı eserler ve Türkçe olan diğer eserler üzerinde metin minyatür ilişkisi de ele alınmıştır.

Çalışmalarım sırasında karşılaştığım problemleri çözmekte her zaman yardımcı olan, bana sabırla yol gösteren hocam Prof.Dr. Günay Kut'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca yardımlarından dolayı hocam Yard. Doç. Dr. Zehra Toska'ya ve uzun süren kütüphane çalışmalarım boyunca benden hiç bir yardımı ve dostluklarını esirgemeyerek rahat çalışma imkânı sağlayan başta sayın Mine Esiner Özen ve sayın Nevzat Kaya olmak üzere tek tek bütün kütüphane görevlilerine teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmada, Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Türkçe, Farsça ve Arapça olarak, üç grupta kataloglanan minyatürlü yazmalar 54 cilt birliği içindeki 56 eserden oluşmaktadır. Bu eserler içerikleri bakımından sekiz gruba ayrılmıştır. Her bir grup kendi içinde, eserlerin konu ve biçim özelliklerine göre alt başlıklara bölünmüştür.

Bu yazma eserler üzerinde, ondört ayrı minyatür üslubu tesbit edilmiştir. Üsluplar açısından en fazla çeşitlilik gösteren ve en fazla sayıda minyatürlü yazmanın bulunduğu grup Farsça edebî eserlerdir.

Dört Türkçe eserin yanısıra mesnevi, divân, hikâye türlerine örnek teşkil eden diğer bazı minyatürlü yazmalar üzerinde yapılan inceleme, edebiyat araştırmalarına temel olan metinlerin bulunduğu yazmalarda, minyatürlerin, metni tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelikte birer öge olarak yer aldıklarını ve hazırlandıkları dönemin sosyal ve kültür hayatını yansıttıklarını ortaya koymuştur.

ABSTRACT

In this study, fifty-six manuscripts, which are kept in the Süleymaniye Library, illustrated with miniature paintings and bound altogether in fifty-four volumes, have been catalogued under the three headings of Turkish, Persian and Arabic manuscripts. These are, further, classified into eight groups according to their content, and each group is subdivided into separate sections in accordance with their subject matter and the particularities of the style they exhibit.

Fourteen different styles have been detected in the miniature drawings of the manuscripts studied. Literary works written in Persian constitute a group which contains the largest number of miniatures displaying the greatest variety of style.

The study of four Turkish manuscripts, and certain other literary works, such as mathnavis, divan poetry and khamsas, reveals the existence of a close connection between the miniatures and the texts they are designed to illustrate. Apart from clarifying and complementing the text, these paintings also serve function of reflecting the social and cultural life of the age during which they were produced.

I. G I R İ Ş

A. Süleymaniye Kütüphanesi :

Süleymaniye Kütüphanesi'nin içinde yer aldığı külliye, tahta geçtikten sonra kendi külliyesini yaptırmak için uzun süre beklemiş olan Kanuni Sultan Süleyman (1520-1966) tarafından, 16. yüzyılın tam ortasında Mimar Sinan'a yaptırılmaya başlanmış, yedi yıl süren inşaattan sonra 1957 yılında tamamlanmıştır.

Külliye, Fatih Külliyesi'nden sonra ikinci büyük üniversite olarak ve yeni bir şehircilik anlayışı ile planlanmıştır. Türbelerle birlikte 18 ayrı binadan meydana gelen külliyenin etrafındaki yapılar, arazinin topografyası değerlendirilerek caminin ihtişamını ortaya çıkartacak şekilde yerleştirilmiştir.¹

Külliye, geçmişte medreseleriyle kazandığı, önemli bir eğitim ve araştırma kurumu olma özelliğini, bugün de uluslararası öneme sahip bir yazma eserler merkezi sıfatıyla, Süleymaniye Kütüphanesi olarak sürdürmektedir. Yazma eserlerin merkezi olarak bir araştırma ve ihtisas kütüphanesi olan Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye Külliyesi'nin, Medrese-i Evvel, Medrese-i Sani ve Sıbyan Mektebi'nden meydana gelen bölümlerine yerleşmiş bulunmaktadır.

1. Oktay Aslanapa, Türk Sanatı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984), s. 257.

Süleymaniye Kütüphanesi'si ilk olarak, Sultan I. Mehmed (1730-1754) ve Sadrazam Köse Mustafa Bahir Paşa zamanında 1165/1751-52 tarihinde Süleymaniye Camii içinde kurulmuş, daha sonra da Sani medresesine taşınmıştır. Zaman içinde İstanbul'da, binaları çeşitli sebeplerle kullanılamayacak duruma gelen vakıf kütüphanelerindeki eserler, ilk olarak 1330/1914 yılında devrin Evkaf Nezareti tarafından geçici olarak Sultan Selim'deki Medrestü'l-Mütehassisin'e nakl edilmiştir. 1918 yılında ise daha uygun bir yer olduğuna karar verilen Süleymaniye Külliyesi'nin Medrese-i Sani binasına taşınmıştır.²

Bu tarihten sonra nakil ve satın alma yoluyla yazma eserler bu kütüphanede toplanmaya devam etmiştir. Bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde 109 ayrı koleksiyon vardır ki bunlar ait oldukları vakıf kütüphanesi veya koleksiyon adını ve numaralarını korumaktadırlar. Burada alfabetik ve sistematik katalogları tamamlanmış Türkçe 12486 yazma, 26203 basma, Arapça 49849 yazma, 16374 basma, Farsça 3751 yazma, 2125 basma ve diğer dillerde 2 yazma, 2012 basma olmak üzere toplam 66088 yazma, 46714 basma eser bulunmaktadır.³ Ayrıca yeni satın alınan Tercüman yazmaları koleksiyonunun tasnif ve kataloglama işlemleri sürdürülmektedir.

2. Halit Dener, Süleymaniye Umumî Kütüphanesi (İstanbul: Maarif Basımevi, 1957), s. 30-32.

3. Bu bilgiler Süleymaniye Kütüphanesi Müdür Yardımcısı Sayın Mine Esiner Özen'den alınmıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki katalogladığımız 54 cilt birliği içindeki 56 minyatürlü yazma, Amcazade Hüseyin Paşa, Ayasofya, Bağdatlı Vehbi Efendi, Damat İbrahim Paşa, Esad Efendi, Fatih, Hacı Beşir Ağa, Hamidiye, Halet Efendi, Hasan Hüsnü Paşa, Hekimoğlu Ali Paşa, Hüsrev Paşa, İzmir, Lala, İsmail, Laleli, Pertev Paşa, Reşid Efendi, Yazma Bağış adlarıyla anılan 18 koleksiyona dağılmıştır.

B. Katalog ve Değerlendirmeye İlgili Açıklamalar :

Süleymaniye Kütüphanesi minyatürlü yazmalarının katalogunun hazırlandığı bu çalışmada, eserler ilk olarak Türkçe, Farsça ve Arapça olmak üzere üç bölüme ayrılmış, her grup kendi içinde eser adına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Aynı eserin birden fazla nüshasının bulunduğu durumlarda, kendi aralarında kronolojik sıralamaya tabii tutulmuştur. Her eserin adı ve yazarı çeviri yazıyla verilmiş ve fiziki özellikleri belirlenmiştir. Bu kısımda vakıf mühürleri ve kayıtları tespit edilerek, varsa müstensihî ve istinsah tarihi yazılmıştır. Eserin başının ve sonunun Arap harfleriyle kaydedilmesinden sonra eser hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Aynı eserin birden fazla nüshaları tanıtılırken 'aynî eser' denilmiş, başı ve sonu farklı ise yazılmıştır. Bunun ardından, eserin diğer kütüphanelerde bulunan nüshalarını da gösteren ve listesini kısaltmalar bölümüne aldığımız kataloglar eklenmiştir. Benzer şekilde eserin minyatürlü nüshaları için de aynı yola başvurulmuştur.

Kataloglama çalışması esnasında, metinde geçen özel adlar çeviriyazı ile gösterilmiş, minyatürlerin konu adları ise, içinde yer aldıkları metnin ilgili kısmına dayandırılarak belirlenmiştir. Ancak bitki, hayvan, yıldız grubu tasvirlerinin yer aldığı minyatürlerde, isimler metindeki şekliyle verilerek, Türkçe karşılıkları tespit edilmiştir. Yıldız gruplarının adlarının Latinceleeri, yalnızca bu grup eserlerden ilki olan Tercüme-i Tārīh-i 'Aynī'de gösterilmiş, bütün bu isimler için başvuru olan sözlükler de kaynakçaya eklenmiştir.

Yazmalardaki minyatür üslupları belirlenirken, varsa, doğrudan eserin kendisi hakkında inceleme yapan kaynaklardan faydalanılmış, olmadığı durumlarda ise tespit ettiğimiz üslup hakkında bilgi veren kaynaklar gösterilmiştir.

Kataloglama çalışmasının sonunda eserler, konu, üslup ve tarihleri bakımından bir sınıflandırmaya tabi tutulduktan sonra, Türkçe eserler ve edebî eserler üzerinde metin minyatür bağlantısını ele alan bir inceleme yapılmıştır. Metin minyatür bağlantısını belirleme çalışmasında, Farsça ve Arapça metinlerin özetlerinin verilmesindeki güçlük ve zaman darlığı nedeniyle, yalnızca Türkçe eserlerde bu özetler verilebilmiştir.

Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan şekilli, çizimli, plân ve haritalı yazmalar çalışmamıza dahil edilmemiştir. Ayrıca, minyatürlü eserler listesinde bulunan Esad Efendi 3638 numaralı İhvānū's-Şafā ve Hallānū'l-Vefā, Muğla Hoca Mustafa 84 numaralı Külliyyāt-ı Sa'edī, Çorlulu Ali Paşa 452 numaralı Bōstān adlı eserler patoloji servisinde onarıma

alındığından; Hamidiye 24 numaralı **Murakkacāt** ve Ayasofya 3284 numaralı **Mecmūca** oksidasyona uğradığından görülememiş ve incelenemediklerinden dolayı da kataloğa dahil edilememişlerdir. Bunun dışında, kaynaklardan tespit ettiğimiz Fatih 4172 ve Fatih 4174 numaralı **Acā'ibü'l-Mahlūkāt** ve **Ġarā'ibü'l-Mevcūdāt** adlı eserin iki nüshasına, depolardaki bakım nedeniyle ulaşılammıştır.

Kitap adları, yazar ile müstensih adları, konu ve resim dizini olmak üzere dört ayrı dizin hazırlanarak çalışmanın sonuna eklenmiştir.

II. K A T A L O G

A. TÜRKÇE MİNYATÜRLÜ YAZMALAR

AHVĀL--İ KĪYĀMET

HAFİD EFENDİ 139. 150x231 (171x929) mm. 62 yk. 13 st. TÜRKÇE. Harekeli nesih. 1b'deki serlevha tezhipli. Cetveller altın yaldızlı. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte, kurt yenikli ve oldukça yıpranmış. Kitap onarım geçirmiş. Kahverengi deri, miklepli cilt, altın yaldız zeminli, gömme tekniğinde hataf ve hançer yapraklarıyla bezeli, salbekli şemse ve köşebentlerle süslüdür. 1a'da Hafid Efendi'nin vakıf mührü¹ ve vakıf kaydı vardır. 17 minyatürlüdür. Telif ve istinsah tarihi yoktur.

(1b) B الحمد لله على ما انعم الله و علمنا من التفسير ما لم نعلم ...
و بعد بيلک کم بو کتاب احوال قیامت دیو اد و یردک ...
S (62a) ... سیزه بن مرد قلمزم دیو ابو الابر عذابله قلاله والله
اعلم بالصواب اليه المرجع والمآب

Sade nesirle yazılmış anonim bir dini eser olan yazmanın, 1b-3b arasındaki mukaddimesinde 36 babdan oluştuğu ifade edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleriyle yazılan eser, kıyamet alametleri hakkında bilgi içermekte, hadis ve ayetlerden alıntılar yaparak, dini öğütler vermektedir.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1984), s. 122.

Eserin, metin arasında yer alan minyatürleri, metinde anlatılanları oldukça sade bir üslup ile tasvir etmektedir. İtinasız hazırlanan minyatürler mat renklerle boyanmıştır. Zemin genellikle açık yeşil, pembe, eflatun açık mavi; gök bazen lacivert veya koyu mavi, bazen de altın yaldızla boyanmıştır. Melek figürlerinde Şiraz Türkmen etkileri görülmekle birlikte diğer figürler kıyafetleri ile Osmanlı üslubunu yansıtmaktadırlar.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki H. 1321 No.lu III. Murad (1574-1595) dönemine ait Silsilename'nin minyatürleri hakkında bir makalesi bulunan Günsel Renda, bu minyatürlerin Osmanlı dini minyatür sanatının erken örneklerinden biri olduğunu söylemektedir.² Topkapı Sarayı'ndaki Silsilename'nin minyatürleriyle, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki bu yazmanın minyatürleri arasında gerek kompozisyon şeması, gerekse figürlerin kıyafetleri ve tipleri bakımından birçok benzerlik bulunmaktadır. Bu benzerlikten dolayı eserin minyatürlerinin 16. yüzyılın sonunda Osmanlı dini minyatür sanatının bir başka örneği olduğunu söyleyebiliriz.

Diğer nüshaları : Sohrweide. 32-33 nr. 40-41.

Minyatürlü nüshaları : Götze. II. 165 nr. 241.

2. Günsel Renda, "Topkapı Sarayı Müzesindeki H. 1321 No.lu Silsilename'nin Minyatürleri", Sanat Tarihi Yıllığı, V (1973), 443-480.

و حال عهد الاميرك بدین سنه
کند و کون قاجار و غیره

کونوردی اول کومیک جوره سنه قودی ایله انبار
ایلی جباردی بوار کومیک اولدی اول کومیک

RESİM 2

KATALOG NO: 1

MINYATÜR NO: 2

2. Deccāl'in Medīne'den kendi köyüne kaçması.

11b (148x93 mm.)

Hız. Muhammed ve Ömer, diğer arkadaşlarıyla birlikte Deccāl'i görmeye Mecmū'ü's-Sūr köyüne giderler. Deccāl'in kendisinin Tanrı olduğunu iddia etmesi üzerine, Hz. Ömer kılıcını çeker, fakat kılıç geri tepip Hz. Ömer'i yaralar. Bunun üzerine Medīne'ye dönerler, Deccāl'de arkalarından gelir. Medīne halkının Deccāl'e saldırması üzerine, Deccāl köyüne kaçar. Medīne halkıda peşinden kovalar. Deccāl bunun üzerine köyü tılsımla büyük bir duvar içine alır ve Medīneliler dışarda kalır (10b-12a).

Metin arasında yer alan minyatürde, Deccāl ve tılsımla meydana getirdiği duvarın önündeki Medīneliler tasvir edilmiştir. Burada bir dev olarak tasvir edilen Deccāl'in elini uzatıp sihir yaptığı an gösterilmiştir. Açık yeşil bir zemin üzerinde ön planda yer alan Medīneliler şaşkınlık içindedirler. Deccāl, kötü kişiler oldukları boynuzlarıyla ifade edilen köylülerle birlikte duvarın arkasında durmaktadır. Medīnelileri tasvir eden figürlere ise Osmanlı kıyafetleri giydirilmiştir. Arka plandaki açık yeşil zeminli tepe yatay bir çizgiyle sonuçlanmaktadır. Gökyüzü altın yıldızla boyanmıştır. Minyatürde yırtıklar vardır.

يا جوج و ما جوج

بغداد

RESİM 4

KATALOG NO: 1

MINYATÜR NO: 4

4. Ye'cūc ve Me'cūc.

18b (135x94 mm.)

Ye'cūc ve Me'cūc iki karış boyunda bir karış eninde iki padişaktır. Bunların askerlerinin sayısı Muhammed ümmetinin bin katıdır. Bunlar bölük bölük ortaya çıkararak, bütün suları içip herşeyi hatta balçıkları bile yerler. Sakalı olmayıp ancak bıyıkları olan bu yaratıkların kulakları topuklarına kadardır. Yatacakları zaman birini döşek, diğerini yorgan yaparlar. En zayıfları bile çok ağır taşları taşıyabilir. Dişileri, erkek ve dişi olmak üzere en az bin ikiz doğurur. Bunlar ortaya çıktıktan üç yıl sonra dünyayı tutarlar. Buna işaret olmak üzere doğudan batıya bir yılda giden ok atarlar (17b-19a).

Bu minyatürde Ye'cūc, Me'cūc metinde tarif edilen özellikleri ile tasvir edilmişlerdir. Ayrıntısız bir zemin üzerinde, ağaçları yiyen, taş taşıyan, kulakları üzerinde uyuyan ve ok atan çıplak, erkekleri bıyıklı figürler resimlendirilmiştir. Ortada, Ye'cūc ve Me'cūc'ün tüketeceği suları temsilen, diagonal olarak çizilmiş bir akarsu yer almaktadır. Zemin açık yeşile, figürler açık sarı ve pembe renge boyanmıştır. Gölgeleştirilmiş tepenin üzerinde yer alan gökyüzü altın yaldızlıdır.

RESİM 5

KATALOG NO: 1

MİNYATÜR NO: 5

5. Dābbetü'l-^cArz

20a (124x93 mm.)

Dābbetü'l-^cArz Mekke'den çıkacaktır. Yüzü, insan yüzü gibi ve parlaktır. Boynu deveye, gövdesi kuşa, ayakları arslana benzer. Sağ elinde Süleymān Peygamber'in yüzüğü, sol elinde ise beşyüz yıllık uzunlukta olan Musā Peygamber'in esasını taşımaktadır. Başı göğe değdiği için bütün insanlar onu görür (19b-20b).

Metinde ayrıntılı olarak tarif edilen Dābbetü'l-^cArz, minyatürde de aynı özellikleriyle tasvir edilmiştir. Koyu yeşil bir zemin üzerinde sahnenin önünde yerleştirilen yaratık sağ elinde Süleymān'ın yüzüğünü, sol elinde ise Musā'nın esasını taşımaktadır. Metinde arslan ayaklı olarak tarif edilmesine karşılık, minyatürde at ayaklı olarak gösterilmiştir. Açık yeşil tepenin ardında, onu seyreden beş figürlerden üçü ellerini hayretten ağızlarına götürmüşlerdir.

6. Meleklerin insanlar için ağlaması.

21a (128x94 mm.)

Peygamberin bildirdiğine göre kıyamet yaklaştığı zaman, bu dünyadaki kullar, alimler, müminler, adaletli padişahlar ve cömert insanlar yok olup, nimetleri yiyecek kimse kalmayacak diye melekler ağlamaya başlayacaktır (20b-21b).

Minyatürde insanlar için ağlayan melekler, Hz. Muhammed ile ümmeti gösterilmiştir. Kompozisyonda figürler iki sıra halinde yerleştirilmiştir. Üst kısımda altın yaldızla boyanmış gökyüzünde görülen üç melek ellerinde mendilleri ile insanların haline ağlarken tasvir edilmişlerdir. Melekler, giysileri ve saç biçimleri ile Türkmen üslubunda resmedilmiştir. Alt kısımda açık kahverengi zemin üzerinde yer alan Hz. Muhammed gökyüzünü işaret etmektedir. Yüzü beyaz bir örtüyle kapatılmış ve başı alevden hale içine alınmıştır. Osmanlı kıyafetleri içindeki diğer beş figürden ikisinin yüzü silinmiştir.

من ملك اعلمه وعبد

21

RESİM 6

KATALOG NO: 1

MINYATUR NO: 6

7. isrāfīl'in borusunu çalması.

22a (139x93 mm.)

Peygamber'in bildirdiğine göre, gökyüzünden yeryüzüne önce, yarısı kardan yarısı ateşten bir melek gönderilecek, ondan yedi gün sonra da isrāfīl yeryüzüne inecektir. Borusunu ilk olarak cuma günü kuşluk vaktinde öttürdüğünde herkes büyük bir korkuya kapılacaktır. İkinci defa öttürdüğünde yerde ve gökte ne varsa ölecek, ancak Tanrı'nın istedikleri kalacaktır (21b-22b).

Minyatürde borusunu çalmakta olan isrāfīl, mor ve yeşil bir zemin üzerinde yer almaktadır. Kanatları, akant yaprağına benzer biçimde dekoratif olarak işlenmiştir. Borusu çerçeve dışına taşan isrāfīl tacı ve kıyafetiyle Türkmen üslubunda tasvir edilmiştir. Çevrede bulunan ağaçlar da yine bu üsluba uygun olarak resimlenmiştir. Geri plânda yer alan tepe açık kahverengi ile gökyüzü ise altın yaldızla boyanmıştır.

RESİM 7

KATALOG NO: 1

MINYATUR NO: 7

تسليم اوله

RESİM 8

KATALOG NO: 1

MİNYATUR NO: 8

8. 'Azrā'īl'in kendi canını alması.

23b (129x93 mm.)

'Azrā'īl'e, gökte ve yerde kimse kalmayıncaya dek herkesin canını alması emredilir. En sonunda Tanrı, onun kendi canını da almasını ister. Cennet ile cehennem arasında bir yerde durur, sağ elinin parmağını gözüne koyarak canını alır (22b-23a).

Koyu yeşil bir zemin üzerinde çok renkli, dekoratif kanatlarıyla resmedilen 'Azrā'īl, metinde anlatılanın aksine sağ elini değil, sol elini gözüne götürmektedir. Giysisi, kanatları ve tacı ile Türkmen üslubunda tasvir edilmiştir. Meleğin arkasında yer alan tepe açık kahverengi, gökyüzü ise altın yıldız ile boyanmıştır.

RESİM 9

KATALOG NO: 1 MİNYATÜR NO: 9

9. Hz. Muhammed'in mahşer günü göğe çıkması.

28a (142x108 mm.)

İnsan yüzlü Burāk'ın kulakları yeşil zebercedden, dili kızıl yakuttan ve kuyruğu kızıl altındandır. Attan küçük, eşekten büyüktür ve İsrâfil'in çağırmasıyla Hz. Muhammed gökyüzüne çıkmak için ona binecektir. Başta dört büyük melek olmak üzere tüm melekler onu karşılayacaktır. Cebrâîl, kıyamet günü olduğunu bildirerek, Peygamber için Burāk, 'alem, t̄ac ve hülle getirdiğini söyleyecektir. Hz. Muhammed ise ümmetinin akibetini öğrenmek isteyecektir. Daha sonra getirilenleri giyip Burāk'a binerek Tanrı'nın huzuruna çıkacaktır (26a-28b).

Minyatürde Hz. Muhammed'in mahşer günü, Tanrı'nın huzuruna gitmek üzere göğe çıkışı tasvir edilmiştir. Peygamber sahnenin ortasında Burāk'ın sırtındadır. Burāk, metinde açıklandığı gibi insan yüzlü olarak tasvir edilmiştir. Hz. Muhammed'in yüzü beyaz bir peçe ile örtülmüş, başı altın yaldızlı alevden bir hale içine alınmıştır. Üsteki iki melek altın kaplardan Peygamber'in başına nur yağdırmaktadır. Dört tarafta yer alan melekler Peygamber'e getirilen t̄ac, kemer ve hülle (cennet elbisesi) taşımaktadırlar. Altta ise biri altın bir kâse, diğeri altın bir sūrahi taşıyan iki melek görülmektedir. Zemin, olayın gökyüzünde geçtiğini ifade etmek üzere, koyu maviyle boyanmıştır. Melekler yine Türkmen üslubuna uygun olarak tasvir edilmişlerdir.

RESİM 10

KATALOG NO: 1

MİNYATÜR NO: 10

10. Maḥṣer günü.

32b (136x91 mm.)

İnsanlar maḥṣer yerinde toplandıktan sonra bin yıl ayakta, gölgesiz yerde bekleyeceklerdir. İman edenler gölgede olacaklar, asi kullar ise gölgesiz kalacaklardır. Bin yıl sonra Tanrı'dan emir geldiğinde cennetlikler cennete, cehennemlikler cehenneme gideceklerdir (32a).

Minyatürde maḥṣer gününden itibaren bekleyen insanlar tasvir edilmiştir. Bütün figürler beyaz giysiler içinde tasvir edilmiştir. İman sahibi olduğu anlaşılan figürlerin başında, gölgeyi temsilen bazıları altından, bazıları da gri renkli küçük haleler bulunmaktadır. Sahnenin üstünde kompozisyonun üçte birini kaplayan ve insan yüzü olarak gösterilen güneşin boyaları dökülmüştür.

صفحه 11

RESİM 11

KATALOG NO: 1

MINYATÜR NO: 11

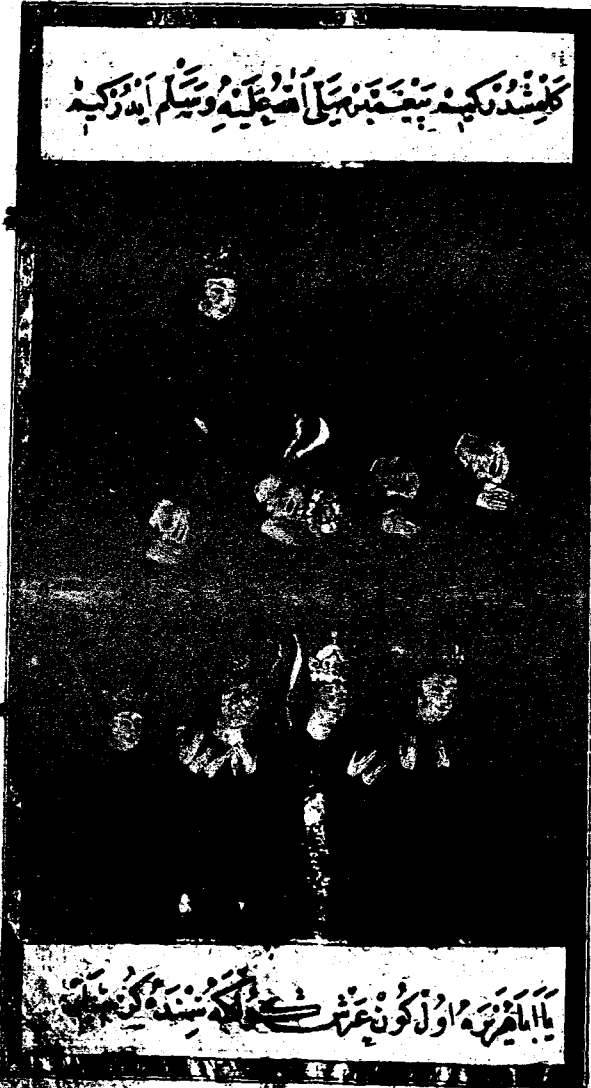
11. Meleklerin saflar halinde dizilmesi.

34b (135x96 mm.)

Kıyamet gününde melekler de insanlar gibi doğudan batıya dek saf tutacaklardır. Tanrı'ya çeşitli şekillerde ibadet eden meleklerinin her bir grubu bir saf oluşturacaktır. Göğü taşıyan sekiz melek onbeşbin yıl bir dağ üzerinde tek ayak üzerinde duracaklardır (34a).

Bu minyatürde, Tanrı'ya ibadet eden meleklerin oluşturduğu saflardan ikisi gösterilmiştir. Alt sırada ayakta duran melekler ellerini önlerinde kavuşturmuş, başlarını hafifçe eğmişlerdir. Üst kısımdaki melekler diz çökmüş olarak oturmaktadırlar. Aynı şekilde onlarda başlarını hafifçe eğmişlerdir. Her bir meleğin başında altın yaldızlı Türkmen tacı vardır. Hepsinin bakışları bir yöne doğrudur. Zemin mavi renktedir. Meleklerin kanatları turuncu, yeşil, kırmızı renklerle dekoratif olarak işlenmiştir.

35

RESİM 12

KATALOG NO: 1

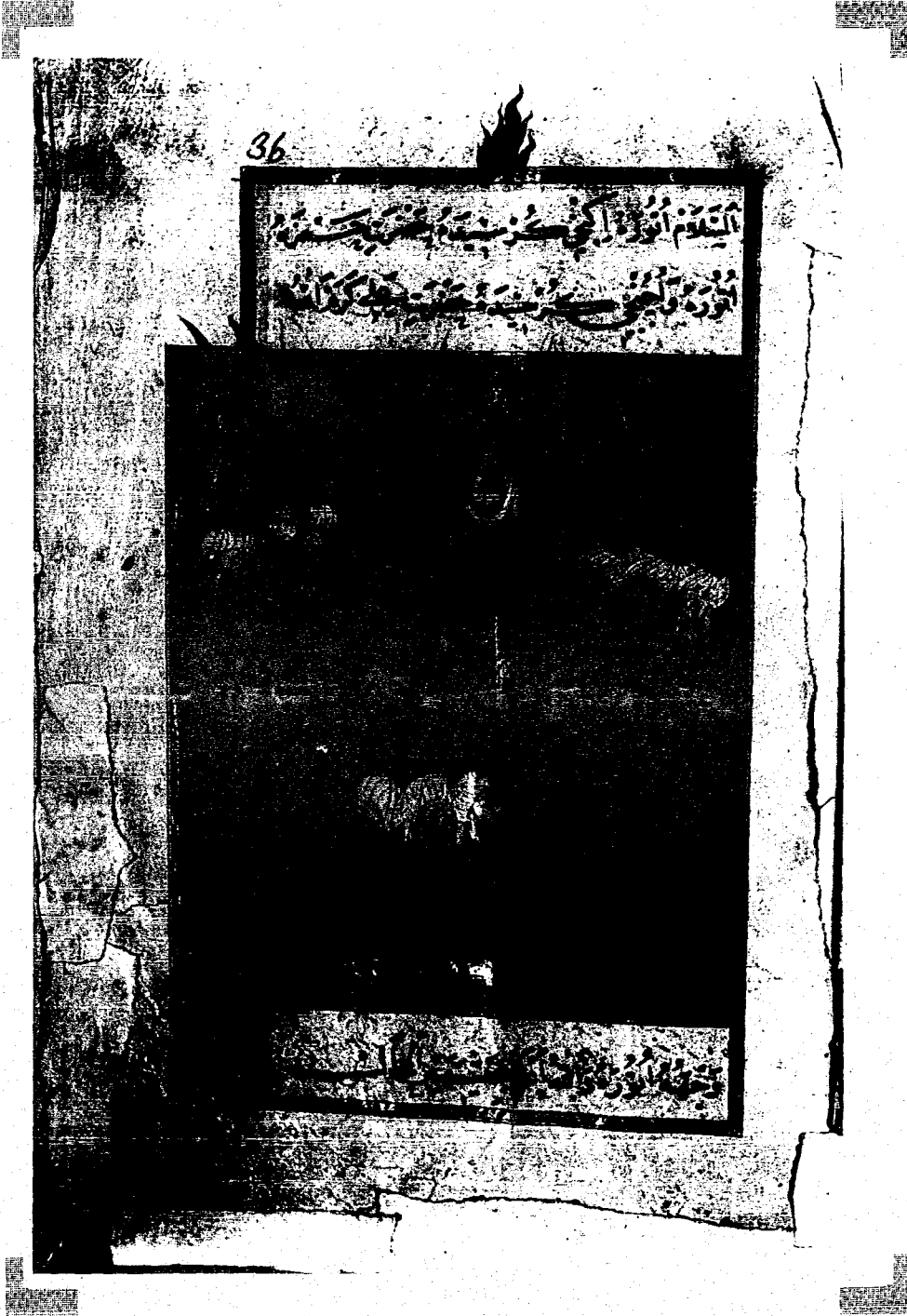
MINYATÜR NO: 12

12. Meleklerin saflar halinde dizilmesi.

35a (131x100 mm.)

Minyatürle ilgili metin özeti için bkz. 11. minyatür.

Bir önceki minyatürün karşı sayfasında yer alan ve aynı konuda olan bu minyatürde de meleklerin girdiği değişik saflardan ikisi gösterilmiştir. Koyu mavi zemin üzerinde yer alan meleklerden altta bulunanlar diz çökmüş olarak ellerini kaldırmış dua etmektedirler. Bir üst sıradaki melekler ise secdeye varmışlardır. En üstte yer alan bir melek ise kanatları açık, eğilmek üzeredir. 34b'de ve burada yer alan meleklerin farklı duruşları, namaz sırasındaki çeşitli duruşları hatırlatmaktadır. Açık yeşil, kırmızı, sarı ve pembe elbiseler içindeki melekler Türkmen üslubunu aksettirmektedir.

RESİM 13

KATALOG NO: 1

MİNYATÜR NO: 13

13. "Arş gölgesinde Hz. Muhammed'in kürsüsü ve etrafındaki kürsülerde oturan diğer peygamberler.

36a (140x105 mm.)

Peygamber'in bildirdiğine göre kıyamet gününde, "arş gölgesinde kendisi için nurdan bir kürsü kurulacaktır. Sağ tarafında kurulacak üç kürsüde Âdem, İbrâhîm ve Zekeriyâ Peygamber oturacaktır. Sol tarafındaki kürsülerde Ebû Bekir, Ömer ve Ösmân oturacaktır. Önündeki kürsülerde ise İisâ, Hamza ve Âlî oturacaklardır (35a-36a).

Kıyamet gününde "arş gölgesinde kurulan kürsüsünde oturan Hz. Muhammed, metinde adı geçen bazı peygamber ve halifelerle birlikte tasvir edilmiştir. Hz. Muhammed sahnenin ortasında ve üst kısmındadır. Yüzü beyaz bir peçayle örtülmüş ve oturduğu kürsüyle birlikte alevden hale içine alınmıştır. Hz. Muhammed dışında, yalnızca sağında oturan Âdem, İbrâhîm ve Zekeriyâ Peygamberlerin başları hale içine alınmıştır. Bütün figürler dairesel bir kompozisyon şeması üzerinde, açık kahverengi bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Gökyüzü ve kürsüler altın yaldızla boyanmıştır.

RESİM 14

KATALOG NO: 1

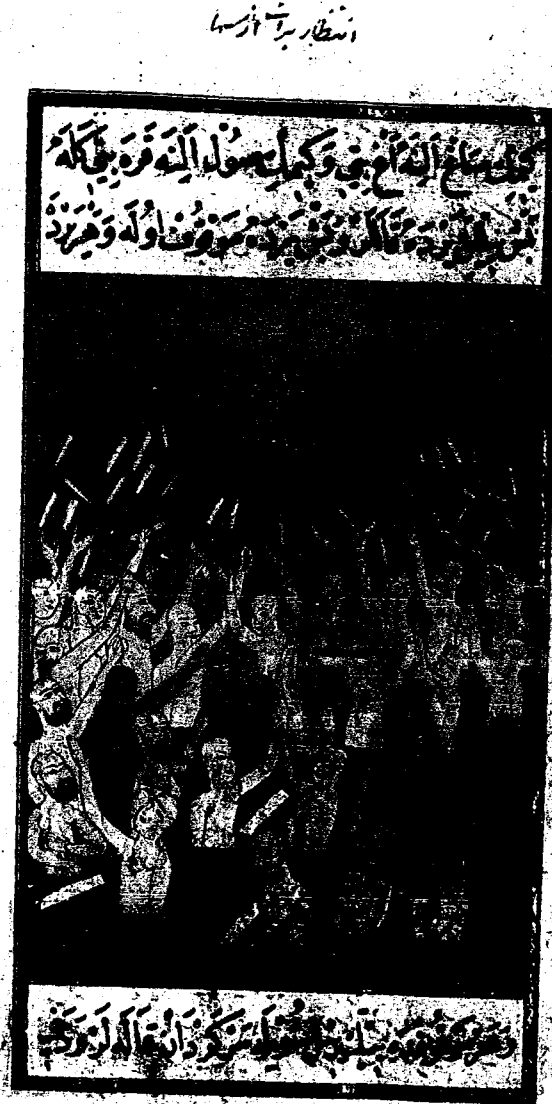
MINYATUR NO: 14

14. Cehennem azapları.

38b (112x111 mm.)

Cehennem azapları, kıyamet gününde çok büyük bir cehenneme getirilecektir. Beş cehennem, kâfirlerin ve günahkârların yüzünü gördüğü anda üzerlerine sıçrayacak, müminlere ise zarar vermeyecektir. Kâfirleri ve günahkârları cehennem melekleri götüreceklerdir (37a-37b).

Kıyamet gününde günahkâr ve kâfirleri ateşe atan, kırmızı ve mavi renkli, korkunç görünüşlü cehennem melekleri tasvir edilmiştir. Yüzlerinde korku ifadesi olan çıplak figürlerin bir kısmı cehennem meleklerinin kucağında ve ellerinde ateşe atılmak üzeredir. Diğer figürler alevler arasında bulunan bir canavarla birlikte ateşler arasında gösterilmiştir. Cehennemin kemerli kapısı arka plânda yer almaktadır. Alevler altın yaldızla boyanmıştır.

RESİM 15

KATALOG NO: 1

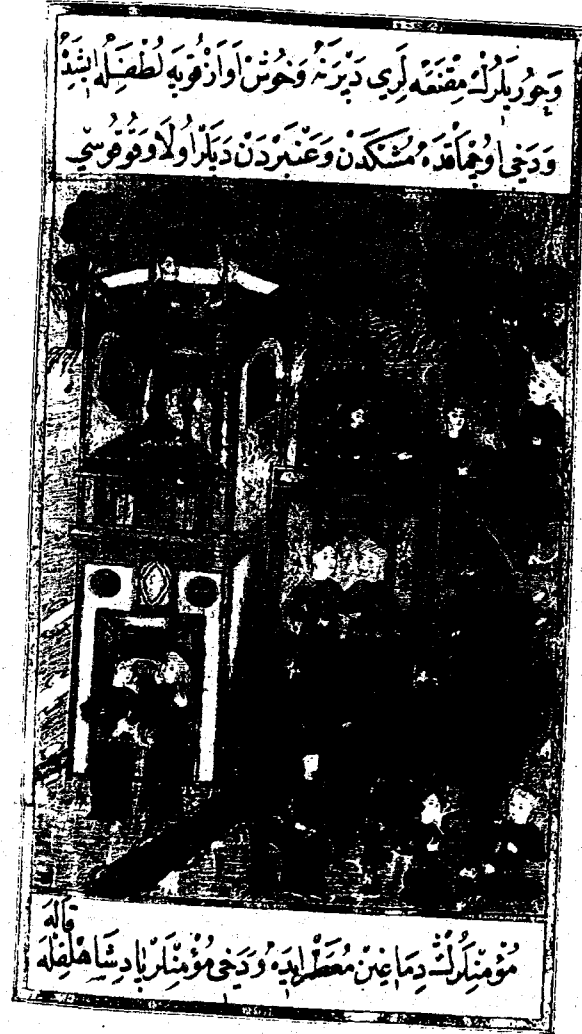
MINYATÜR NO: 15

15. Kıyamet gününde, insanların günah ve sevaplarının yazılı olduğu tomarların (biti) gelmesi.

43b (124x91 mm.)

Kıyamet günü insanlar mezarlarından kalktıklarında günah ve sevaplarının yazılı olduğu tomarlar gökten gönderilecektir. Kirāmen kâtiplerinin yazdığı bu tomarlardan iyi insanlara ait olanlar beyaz renkli, kötü insanlara ait olanlar siyah renkli olacaktır. Tomarları alanlar bin yıl bekleyeceklerdir. İyi işlerin yazılı olduğu beyaz tomarlar iyi insanların sağ eline, siyah tomarlar ise kötü insanların sol eline gönderilecektir. İyi insanların yüzünde nur parlayacak, kötüler ise tomarları gibi karacaktır (43a-44a).

Minyatürde topraktan yarı beline kadar çıkmış olan insanlar gökten gönderilen tomarları almak üzere ellerini kaldırmış olarak tasvir edilmişlerdir. Beyaz tomar alanlar beyaz, siyah tomar alanlar siyah renkte gösterilmiştir. Kimileri ise henüz tomarını almamıştır. Gökyüzünden tomarların yağdığı alanda, figürler kalabalığı ifade etmek amacıyla sıkışık vaziyette yerleştirilmişlerdir. Üst kısımda yer alan güneş, insan yüzlü olarak tasvir edilmiştir.

مؤمنات

RESİM 16

KATALOG NO: 1

MINYATÜR NO: 16

16. Cennet:

50b (125x91 mm.)

Cennette nurdan yaratılmış olan Nāhiye adlı rüzgar estiğinde, müminlerin yüzüne degecek ve onları nurlandıracaktır. Cennetin ağaçları birbirine dokunduğunda Tanrı'yı öveceklerdir. Cennette ne kadar köşk varsa kapıları ve manzaraları açılacak, müsk ve anberden olan tepeler müminlerin damağını tatlandıracaktır (50a-50b).

Ağaçlarla bezenmiş bir bahçe içinde cennet tasvir edilmiştir. Nāhiye adlı rüzgarın esmesi sonucu, kapı ve pencereleri manazaralara açılmış köşkler görülmektedir. Bu köşkerin üst katına, önüne ve etrafına figürler yerleştirilmiştir. Cennet tasviri bir meclis sahnesini andırmaktadır. Turuncu, mor, eflatun, sarı renkli elbiseler giymiş insanların ellerinde kadeh ve sürahiler vardır. Metinde bahsi edilmeyen cennet ırmakları gösterilmiştir. Gökyüzü altın yaldızla, zemin ise yeşil renk ile boyanmıştır. Mimari tarzı, arkadaki ağaçların yerleştirilişi ve biçimleri Türkmen üslubunun özelliklerini yansıtmaktadır.

RESİM 17

17. Cehennnem.

55a (125x99 mm.)

Peygamber Mi'râc gecesi altıncı kat göğe çıktığında Beytü'l-Mukaddes'te bir dere gördüğünü söyler ve bu derede kapkara gözlü, heybetli bir melek vardır. Melek, Peygamber'e cehennemi gösterir. Cehennemde bir çok kısım mevcuttur. Her kısımda değişik azaplar bulunmaktadır. Bunlardan kimisinde insanlara azap eden hainler vardır. Kimisinin ateşi deniz gibidir. Bu kısımlardan birinin de adı "nâr"dır ve içinde yılan, çıyan ve akrep bulunmaktadır (53a-53b).

Minyatürde, metinde bahsedilen değişik cehennem kısımları bir arada gösterilmiştir. Ateşler arasında insanlara saldıran, ağzından alev saçan mavi renkli bir ejderha, elindeki kargıyla insanları ateşe süren kırmızı renkli bir zebani, insanları yiyen kurt, arslan ile yılan ve akrep tasvir edilmiştir: Kompozisyonu, altın yaldızla boyanmış alevler çevrelemektedir. Figürlerin yüzündeki sakin ifadeye rağmen, hayvanların değişik yönlerde insanlara saldırması kompozisyona hareket ve canlılık getirmiştir.

FIHRİST-İ ŞĀHĀN VE ZEYLLERİ : Şolak-zāde Mehmed
Hemdemī Çelebi
(ö.1068/1657-58)¹

NAFİZ PAŞA 1183. 258x195 mm. 129 yk. Her resimden sonra numaralanmış boş iki yaprak vardır. Satır sayısı muhtelif. TÜRKÇE. Nesih. Cetvelsiz. Kâğıt aharlı, orta kalın, beyaz ve mukavva olmak üzere iki cins. Yapraklar dağılmış ve kurt yenikli. Kitap onarım geçirmiş. Bordo deri cilt altın yaldız zencirek çerçevesi. 1a'da eserin adı ve Nafiz Paşa'nın vakıf mührü vardır.² Telif ve istinsah tarihi yoktur.

(1b) B خطالردن امین ایله الهی ال عثمانی
چون ایتدک بونلری سن اهل اسلامک نکهربانی
(121a) S ... امین یارب العالمین
بجاه بنی الامین

Eser, Şolak-zāde Mehmed Hemdemī Çelebi tarafından yazılmıştır. I. Osman (1299-1326)'dan başlayarak IV. Mehmed (1648-1687)'e kadar gelen padişahların cülus ve ölüm tarihlerini, saltanat sürelerini, devirlerinin önemli olaylarından bir ikisini manzum olarak anlatır. Fihrist-i Şāhān'ın telif tarihi belli olmamakla birlikte müellifin,

1. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, III (İstanbul: Matba'ca-i cĀmire, 1342/1923-24), 81; Mehmed Süreyya, Sicill-i cOsmānī, IV (İstanbul: Matba'ca-i cĀmire, 1311/1893-94), 171.
2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.129.

I. İbrahim (1640-1648) ve IV. Mehmed (1648-1687)'in zamanında sarayda çalıştığı bilindiğine göre³ eserini IV. Mehmed'in tahta çıkış tarihi olan 1648 ile kendi ölüm tarihi olan 1657-58 tarihleri arasında yazmış olacağı düşünülebilir.

Daha sonra esere, Diyārbakırlı Lebīb (ö.1182/1768)⁴ ve Diyārbakırlı Sa'īd (ö.1308/1890-91)⁵ tarafından iki zeyl yazılmıştır. Diyārbakırlı Lebīb, II. Süleyman (1687-1691)'dan III. Mustafa (1757-1774)'ya kadar, Diyārbakırlı Sa'īd ise I. Abdülhamid (1774-1789)'den II. Mahmud (1808-1839)'a kadar hüküm süren padişahları Hemdemī'nin üslubuna benzer biçimde anlatırlar. Fakat her ikisi de Hemdemī'ye göre daha fazla Arapça ve Farsça tamlama kullanır. Eserin sonunda Abdülmecid (1839-1861) ve Abdülaziz (1861-1876)'in yalnızca resimleri vardır. Haklarında diğerleri gibi manzum olarak yazılmış cülus ve ölüm tarihleri yoktur. Bu nüshanın istinsah tarihi ise en sona fotoğrafı konan Abdülaziz'in saltanat yılları arasında olmalıdır.

3. M. Tahir Dünder, "Solakzade Mehmed Çelebi'nin Fihrist-i Şahan'ı ve Zeyillerinin Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği" (yayınlanmamış lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1973), s.6.

4. Mehmed Süreyya, a.g.e., c.IV, s. 87.

5. Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e., c.II, s.241.

I. İbrahim (1640-1648) ve IV. Mehmed (1648-1687)'in zamanında sarayda çalıştığı bilindiğine göre³ eserini IV. Mehmed'in tahta çıkış tarihi olan 1648 ile kendi ölüm tarihi olan 1657-58 tarihleri arasında yazmış olacağı düşünülebilir.

Daha sonra esere, Diyārbakırlı Lebīb (ö.1182/1768)⁴ ve Diyārbakırlı Sa'īd (ö.1308/1890-91)⁵ tarafından iki zeyl yazılmıştır. Diyārbakırlı Lebīb, II. Süleyman (1687-1691)'dan III. Mustafa (1757-1774)'ya kadar, Diyārbakırlı Sa'īd ise I. Abdülhamid (1774-1789)'den II. Mahmud (1808-1839)'a kadar hüküm süren padişahları Hemdemī'nin üslubuna benzer biçimde anlatırlar. Fakat her ikisi de Hemdemī'ye göre daha fazla Arapça ve Farsça tamlama kullanır. Eserin sonunda Abdülmecid (1839-1861) ve Abdülaziz (1861-1876)'in yalnızca resimleri vardır. Haklarında diğerleri gibi manzum olarak yazılmış cülus ve ölüm tarihleri yoktur. Bu nüshanın istinsah tarihi ise en sona fotoğrafı konan Abdülaziz'in saltanat yılları arasında olmalıdır.

3. M. Tahir Dünder, "Solakzade Mehmed Çelebi'nin Fihrist-i Şahan'ı ve Zeyillerinin Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği" (yayınlanmamış lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1973), s.6.

4. Mehmed Süreyya, a.g.e., c.IV, s. 87.

5. Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e., c.II, s.241.

Osmanlı minyatür sanatında XVI. yüzyıldan beri yapımı süregelen portre albümü (şemailname) geleneği I. Mahmud (1730-1754) döneminden sonra teknik ve üslup yönünden farklılaşmaya başlamıştır. XVIII. yüzyılda hazırlanmış Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. A. 3109 numaralı albümde sonradan ilâve edilen I. Mahmud (1730-1754) ve III. Osman (1754-1757)'ın portrelerinde bu değişimin başlangıcı görülür. Portresi yapılan padişahlar, perspektif kurallarına uygun olarak belirli bir mekan içerisine yerleştirilmiş tahtta otururlar. Padişah kaftanlarının kumaş desenleri, başlarındaki kavuk, tuğ ve sorguçlarının gerçeğe uygunluğu ve diğer detaylar bu portrelerin yerli sanatçılar tarafından yapıldığı düşüncesini uyandırmaktadır.⁶ Aynı albüme daha sonra eklenen III. Selim (1789-1807) portresi de aynı üslupta yapılmış, farklı olarak arkasına, bir ağaç ve kuşlar bulunan derinlik hissi veren fon eklenmiştir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.9366 numaralı Şemailname'de yer alan III. Mustafa (1757-1774) ile oğlu Şehzade Selim'i gösteren minyatürde, iç mekan düzenindeki perspektif denemeleri aynı üsluptadır. Yine III. Mustafa'nın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.9367 numaralı Şemailname'deki portresi ve sonradan eklenen I. Abdülhamit (1774-1789) portreleri üslup bakımından benzer özellikler gösterir. I. Abdülhamit döneminde minyatürde konu olarak daha çok padişah portreleri ve kıyafet resimleri seçilmiştir.

6. Nigar Anafarta, Topkapı Sarayı Padişah Portreleri

Geleneksel minyatür boyama tekniği yerine guvaj, suluboya ve yağlıboya izlenimini veren boyama teknikleri kullanılmıştır. Bu özellikleri yansıtan bir başka eser de I. Abdülhamid döneminde hazırlanmış olan, I. Osman'dan I. Abdülhamid'e kadar padişah portrelerinin yer aldığı, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi E.H. 1435 numaralı ve 1786-87 tarihli icmāl-i Tevārīh-i Āl-i ʿOsmān adlı eserdir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi A.3690 numaralı Kıyafetname'deki III. Selim'in yarım boy portresi bir madalyon içindedir. Portrenin alt kısmında dikdörtgen çerçeve içine alınmış küçük bir manzara resmi vardır. Bu madalyon çerçeve, bundan sonra padişah portrelerinde kalıplaşmış bir çerçeve biçiminin ilk örneği olmuştur. *

III. Selim'in Kapıdağlı Konstantin'e yaptırdığı bir dizi padişah portresi II. Mahmud zamanında tamamlanarak Young Albümü adıyla Londra'da basıldıktan sonra madalyon çerçeveli padişah portreleri yerleşmiş ve XIX. yüzyılın ortalarında hazırlanan başka albümlerde de kullanılmıştır. British Museum da Or.9505 numaralı Hadīkatü'l-Mülūk'da yer alan I. Osman'dan Abdülmecid'e kadar otuzbir padişahın suluboya portresi, Türk İslâm Eserleri Müzesi 1976 numaralı Tesavir-i Selāṭīn-i ʿOsmāniye adlı eserdeki padişah portreleri ve Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa 1183 numaralı Fihrist-i Şāhān ve Zeylleri'ndeki padişah portreleri de önceki padişah portrelerine benzer üslupta ve madalyon çerçeveli olarak hazırlanmıştır. Fakat, son üç yazmanın portreleri arasındaki

çok yakın üslup benzerliği, bu portrelerin aynı atölyenin, belki de aynı ressamın eseri olabileceğini gösterir.⁷

Eserde otuziki suluboya padişah portresi ve bir padişah fotoğrafı yer almaktadır. Resimler sahifenin tamamını kaplamaktadır. Her bir padişahın yarım boy portresi koyu ve açık gri renkli oval bir madalyon içine alınmıştır. Zemin hepsinde koyu yeşildir. Çoğu uzun burunlu, göz torbacıkları belirgin, hafif pembe yanaklı ve sakallı, yüzleri gölgelendirilmiş olarak tasvir edilmiştir. Değişik yüz çizgileriyle farklı kişilikler gösterilmeye çalışılmış, yaş farklılıkları yüzlerdeki çizgiler ve ağarmış sakallar ile belirlenmiştir. Figürlerin duruşları belirli bir kaç türdedir. Bu özellikler hepsinde ortak olduğu için bütün figürler hemen hemen birbirine benzemektedir.

Diğer nüshaları : TCYK. 261 nr. 145; Karatay TY. II. 355 nr. 2987; Flemming. 131. nr. 159.

-
7. Günsel Renda, Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700-1850 (Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1977), s.52-67; Günsel Renda, "XIII.Yüzyılda Minyatür Sanatı", I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul 15-20 X 1973), TebliğlerIII.Türk Sanatı Tarihi, (İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979), s.846-848.

Minyatürler :

RESİM 18

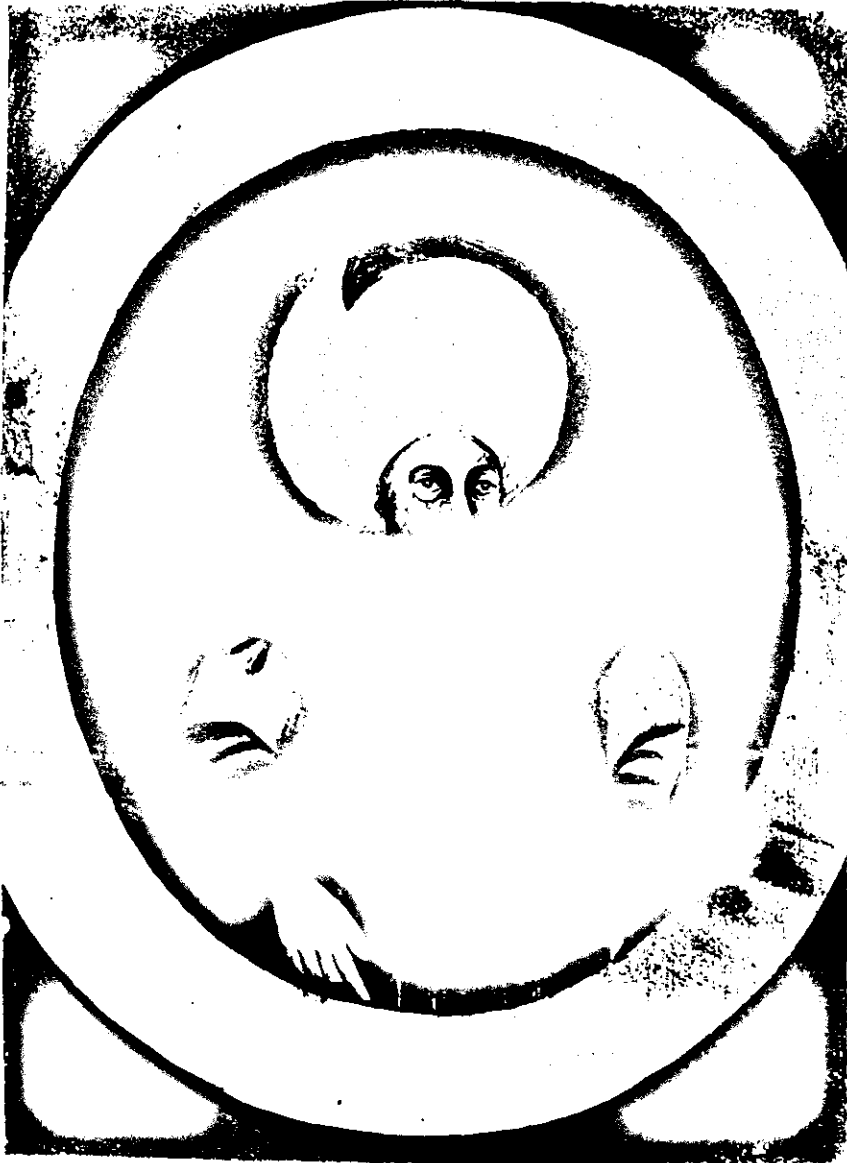
KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 1

1. Sultān ʿOsmān bin Ertuğrul Gāzī bin Süleymān Hān Hākim
2b (258x195 mm.)

İlk padişah Ertuğrul'un oğlu ʿOsmān'dır.
699/1299-1300'de hutbe okutmuştur. Saltanatı yirmiyedi
yıl sürer (1b).

Siyah sakallı bir figür iki eliyle kılıcını tutmaktadır.
Başında tuğlu sarığı vardır. Kaftanında altın yaldız
kullanılmıştır.

RESİM 19

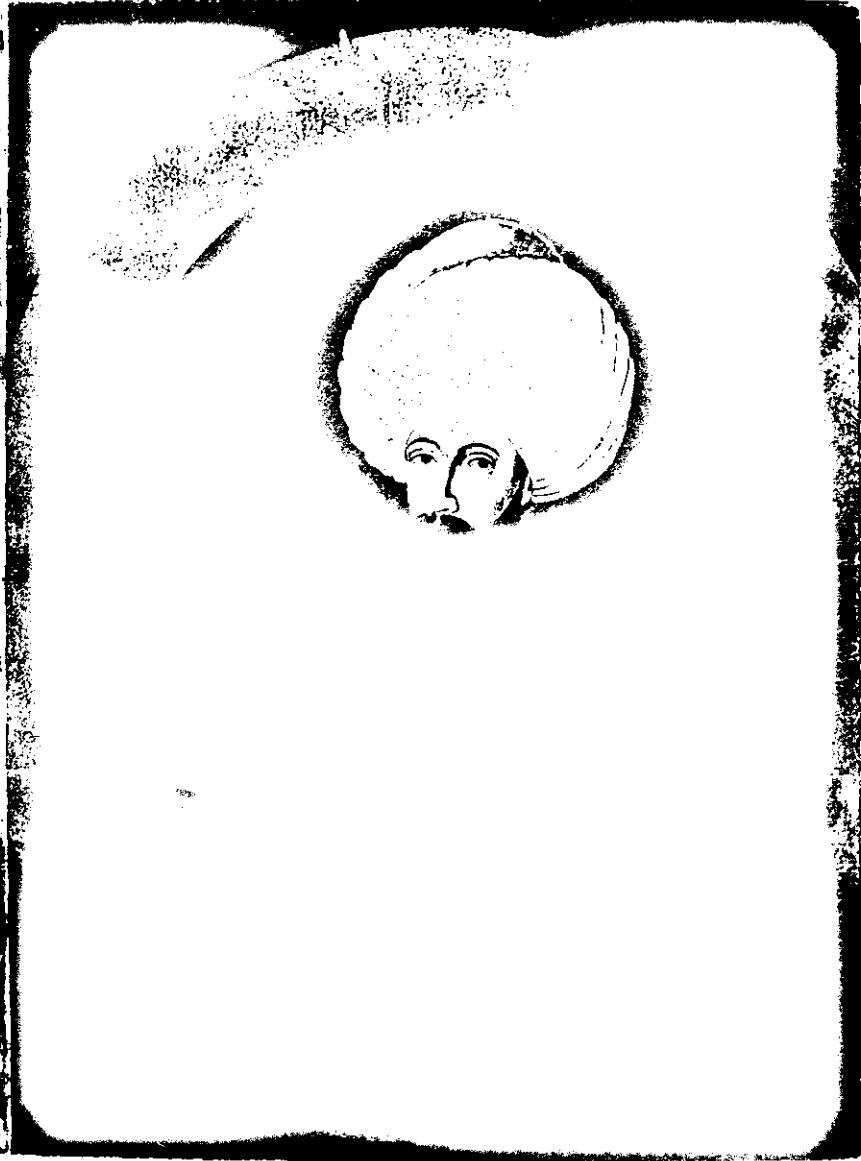
KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 2

2. Sultān Orḡān ibn-i Gāzī ʿOsmān Hān
6b (258x195 mm.)

Sultān ʿOsmān ölünce yerine oğlu Sultān Orḡān'ı layık görür. Orḡān 726/1325-1326'da cülus eder ve otuzbeş yıl hüküm sürer (5b).

Beyaz sarıklı ve siyah sakallı genç bir figürdür. Kaftanında altın yıldız kullanılmıştır.

RESİM 20

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 3

3. Sultān Murād ibn-i Sultān Orhān el-Mārūf begāzī
Hüdāvendigār
10b (258x195 mm.)

Orhān'ın yerine oğlu Sultān Murād geçer.
761/1359-1360'de cülus eder. Rum ilini feth eder.
Otuzbir yıl hüküm sürer ve savaşta ölür (9b).

Kahverengi sakallı, sarıklı bir figür, sağ elini yana doğru açmıştır.

RESİM 21

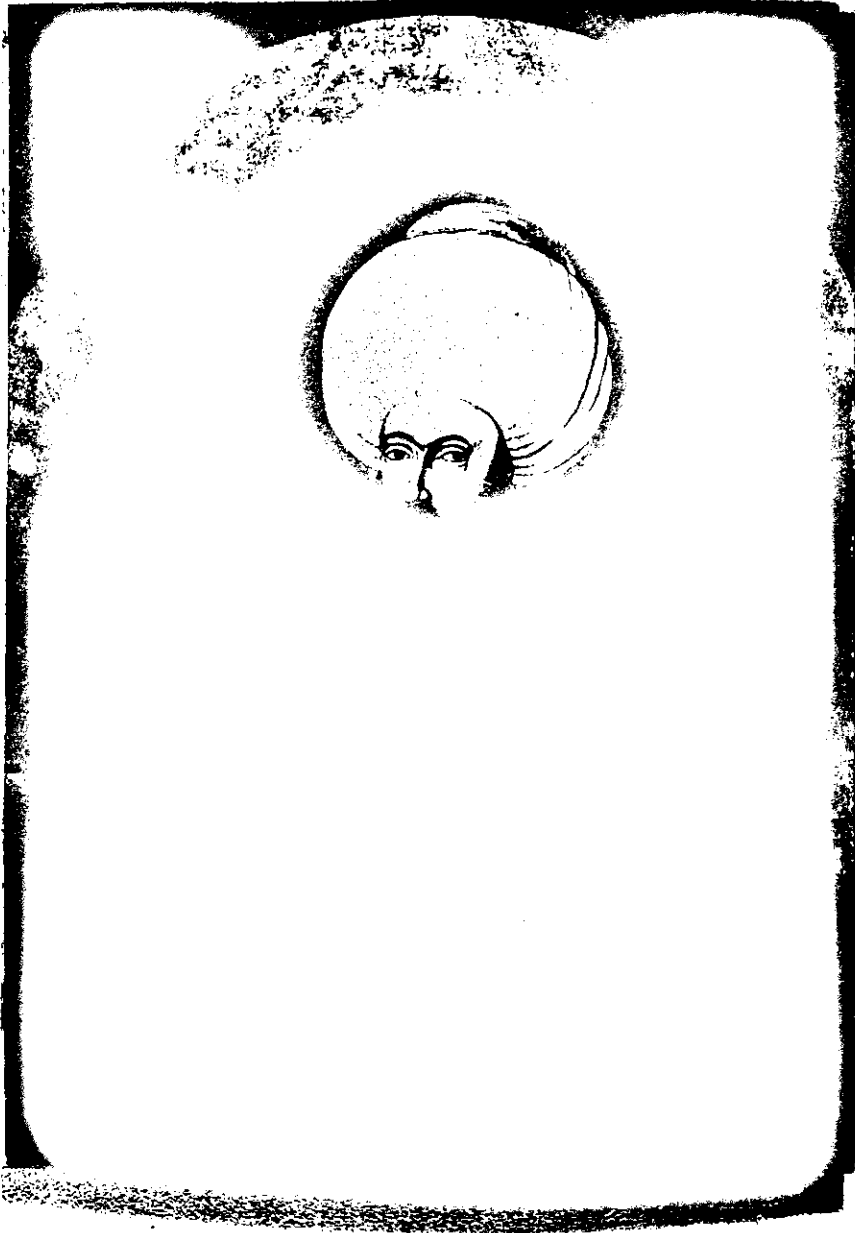
KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 4

4. Sultān Yıldırım Bāyezīd Hān ibn-i Sultān Murād Hān
14b (258x195 mm.)

Sultan Murād şehit olunca İslam askeri, oğlu Yıldırım Hān'a 792/1389-1390'da cülus ettirirler (13b).

Sağ elini kaldırmış, kahverengi sakallı bir figür olarak tasvir edilmiştir.

RESİM 22

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 5

5. Sultān Meḥmed Ḥān ibn-i Sultān Yıldırım Bāyezīd Ḥān
18b (258x195 mm.)

Sultān Meḥmed 816/1413-14'te tahta çıkar. Yakınlarına üstün gelip, onları uzaklaştırarak sekiz yıl hüküm sürer. Ölünce bütün erkanını oğlu Murād Ḥān'a emanet eder (17b).

Kısa siyah sakallı ve genç yüzlü biri olarak tasvir edilen Sultan, elini beline dayamıştır.

RESİM 23

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 6

6. Sultān Murād-ı şānī ibn-i Sultān Meḥmed Hān
22b (258x195 mm.)

II. Murād 824/1421'de cūlus eder. Kafire karşı savaşıır.
Otuzaltı ay tahtta kaldıktan sonra ölür (21b).

Kahverengi sakalı kırlaşmış figür, kırışik alınlı olarak
tasvir edilmiş, sağ elinin işaret parmağını uzatmıştır.

RESİM 24

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 7

7. Sultān Meḥemmed Ḥān Fātih ibn-i Sultān Murād Ḥān
26b (258x195 mm.)

istanbul'u feth eden Sultān Meḥemmed Ḥān, 855/1451'de
cülus eder ve otuzbir yıl hükümdar olur (25b).

Kısa siyah sakallı, genç Sultan, kürk astarlı kaftanı,
altın yaldızlı ve tuğlu sarığı ile resmedilmiş ve iki
eliyle belindeki kılıcını tutar vaziyette
gösterilmiştir.

RESİM 25

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 8

8. Sultān Bāyezīd Hān ibn-i Sultān Meḥmed Hān
30b (258x195 mm.)

Sultān Meḥmed ölünce yerini oğlu Sultān Bāyezīd'e bırakır. Sultān Bāyezīd 886/1481-82'de cülus eder. Zamanında bir çok fetih olur. Otuziki yıl hükümdar olduktan sonra ölür (29b).

Sultan oldukça yaşlı olarak tasvir edilmiştir. Sakalları kırlaşmıştır. Kürk astarlı bir kaftan ve uzunca, tuğlu bir sarık giyen sultan, sağ kolunu bükmüş, işaret ve küçük parmağını uzatmıştır.

RESİM 26

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 9

9. Sultān Selīm ibn-i Sultān Bāyezīd Hān el-ma'rūf Bāyezīd
34b (258x195 mm.)

Sultān Selīm 918/1512-13'te cūlus eder. Mısır'ı alıp
Acem iline sefere çıkar ve Çaldıran'da İran şahını
mağlup eder. Sekiz yıl, sekiz ay saltanat sürdükten
sonra ölür ve yerine Sultan Süleymān'ı bırakır (33b).

Sultan, uçları burulmuş ve kıvrık bıyıklı, genç
görünüşlü olarak tasvir edilmiştir. Sarığı köşeli olarak
sarılmış ve tuğludur. Kaftanını omuzuna atmış, iki
eliyle gürzünü tutmaktadır.

RESİM 27

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 10

10. Sultān Süleymān ibn-i Sultān Selīm Hān Şāhib-i Kānūn
38b (258x195 mm.)

926/1519-20'de cülus eder. Adaletli zamanında devlet dengeye kavuşur. Vilâyetler ele geçirir ve kırksekiz yıl padişah olur (37b).

Padişah yüzünde kırışıklıklarla yaşlı olarak tasvir edilmiştir. Sakalları beyazlamıştır. Uzun sarıği tuğludur. Kürk astarlı bir kaftan giymektedir. Sağ kolu bükülmüş, elini yukarı doğru hafifce uzatmıştır.

RESİM 28

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 11

11. Sultān Selīm Ḥān Sānī ibn-i Sultān Süleymān
42b (258x195 mm.)

974/1566-67'de Sultan II. Selim cülus eder. Zamanında Kıbrıs feth edilir. Sekiz yıl, beş ay hükümdar olduktan sonra ölür (41b).

Tuğlu ve uzun sarıklı hükümdar, kahverengi sakallı ve genç olarak tasvir edilmiştir. Sol eliyle kaftanını tuttuğu hissi, gölge-ışık çalışmasıyla verilmeye çalışılmış, fakat pek başarılı olmamıştır.

RESİM 29

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 12

12. Sultān Murād Hān Sālig ibn-i Sultān Selīm Hān-ı Sānī
46b (258x195 mm.)

Sultān III. Murād 982/1574-75'te cūlus eder. Zamanında Tebriz ve Şirvan, serdarları öldürülerek alınır. Yirmi yıl, sekiz ay hükümdarlık eder ve ölür (45b).

Tuğlu ve uzun sarıklı, genç hükümdar, kürk astarlı bir kaftan giyer. Ellerini kaftanına sokmuştur.

RESİM 30

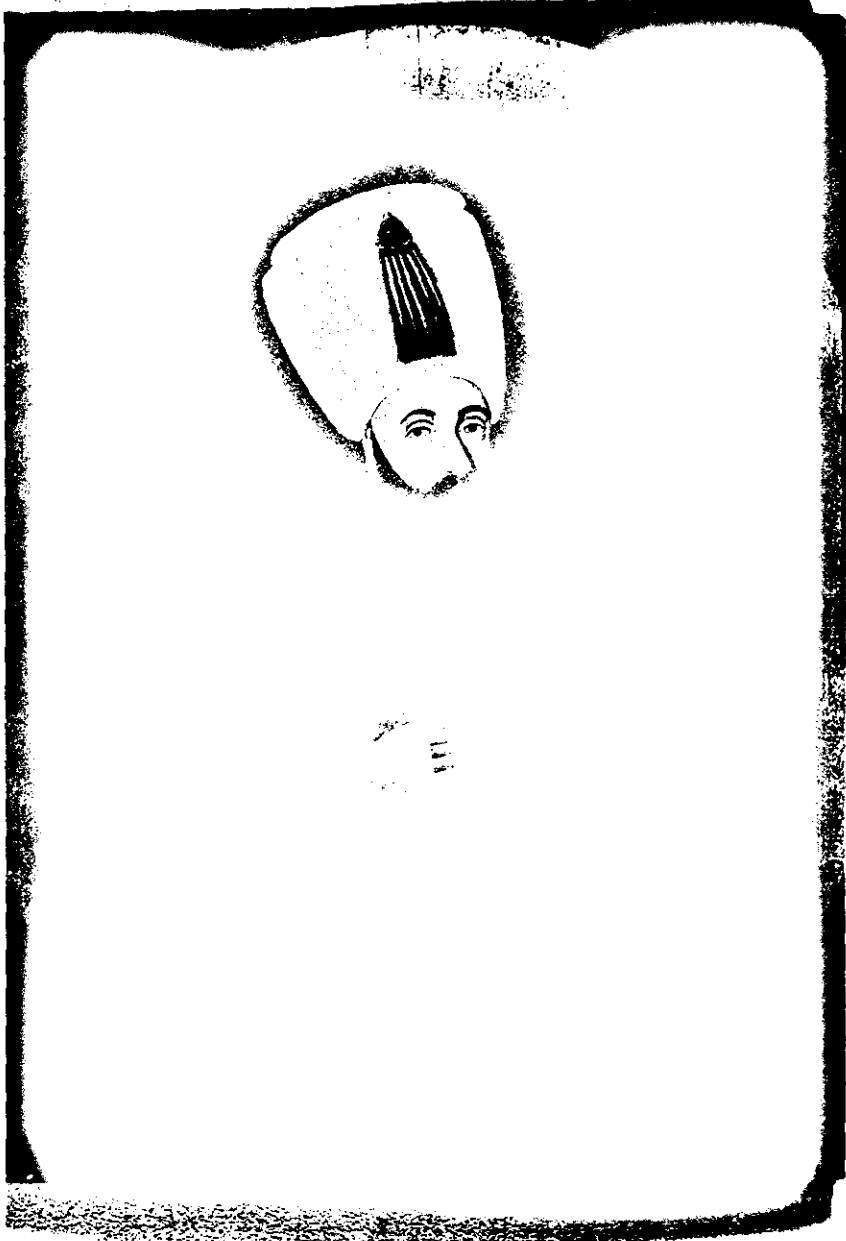
KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 13

13. Sultān Meĥmed Hān ġālis ibn-i Sultān Murād Hān ġālis
50b (258x195 mm.)

Eġri fatihi olan Sultān III. Meĥmed, 1003/1594-95'te cūlus eder. Dokuz yıl, altmıġüç gün saltanat sürdükten sonra ölüür (49b).

Hükümdar, açıklı koyulu kahverengi sakalı ile hafif pembe yanaklı ve genç olarak tasvir edilmiştir. Tuġlu, uzun bir sarık ve beyaz kürk astarlı bir kaftan giymektedir. Sol eliyle kaftanını tutmuş ve meydana gelen buruşukluk acemice belirtilmiştir.

RESİM 31

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 14

14. Sultān Ahmed Hān ibn-i Sultān Mehemmed Hān Sālīs
54b (258x195 mm.)

Sultān I. Ahmed 1012/1603-4 yılında cūlus eder. Zamanında, Celālī eşkıyaları isyan çıkarırlar. Fakat Sultān isyanı bastırır. Ondört yıl dört ay hükümdar olur ve ölünce yerine Sultān I. Muştafā'yı geçirirler (53b).

Sultān, siyah, kısa sakallı, pembe yanaklı genç biri olarak tasvir edilmiştir. Tuğlu, uzun, beyaz bir sariği vardır. Sağ kolunu bükmüş, işaret parmağını uzatmıştır. Sol elini ise kaftanına gizlemiştir.

RESİM 32

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 15

15. Sultân Muştafâ Hân ibn-i Mehmed Hân-ı Sâlis
58b (258x195 mm.)

Muştafâ Hân'ın cülusu 1026/1617 tarihindedir. Hükümdarlığı üç ay üç gün sürer ve vefat eder. Ardından Osman Hân padişah olur (57b).

Açık kahverengi sakallı Sultan, uzun, beyaz, tuğlu bir sarık ve kürk astarlı bir kaftan giymektedir. Sol elinde kırmızı ciltli bir kitap tutmaktadır.

RESİM 33

KATALOG NO: 2

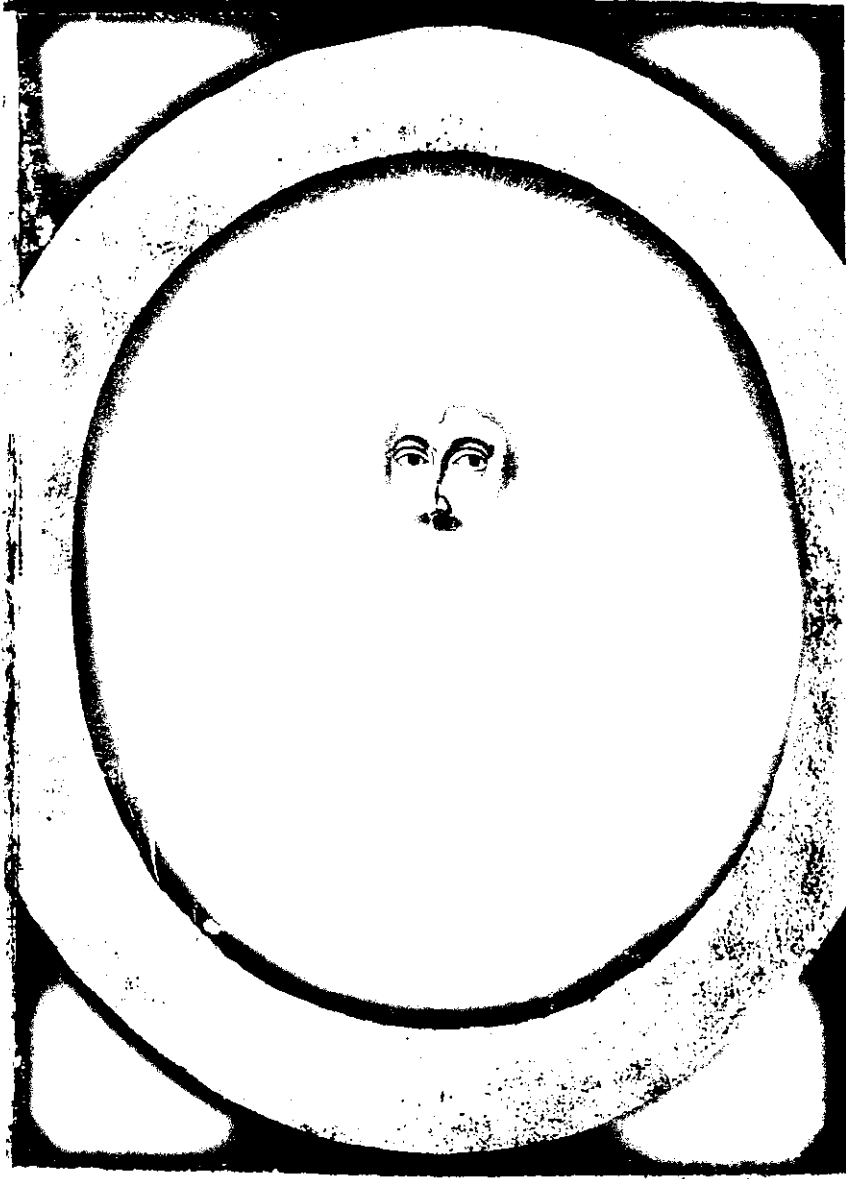
MINYATUR NO : 16

16. Sultān ʿOsmān Hān ibn-i Aḥmed Hān

62b (258x195 mm.)

Sultān II. ʿOsmān 1027/1617-18 yılında cūlus eder. Dört yıl, dört ay hüküm sürer. Gaza yolunda epeyce çaba sarfeder. Sonunda, çoğunluğun ittifakıyla yerine 1031/1621-22 tarihinde Sultān I. Muştafā tekrar tahta çıkarılır ve I. Muştafā onaltı ay tahtta kalır (61b).

Padışah oldukça genç olarak tasvir edilmiştir. Diğerlerinden farklı olarak sakalsız ve bıyiksızdır. Uzun beyaz sarığı tuğludur. Kürk astarlı kısa bir yelek giymiştir. Sol elinde yayını tutmaktadır. Belinde kılıcının kabzası görünmektedir.

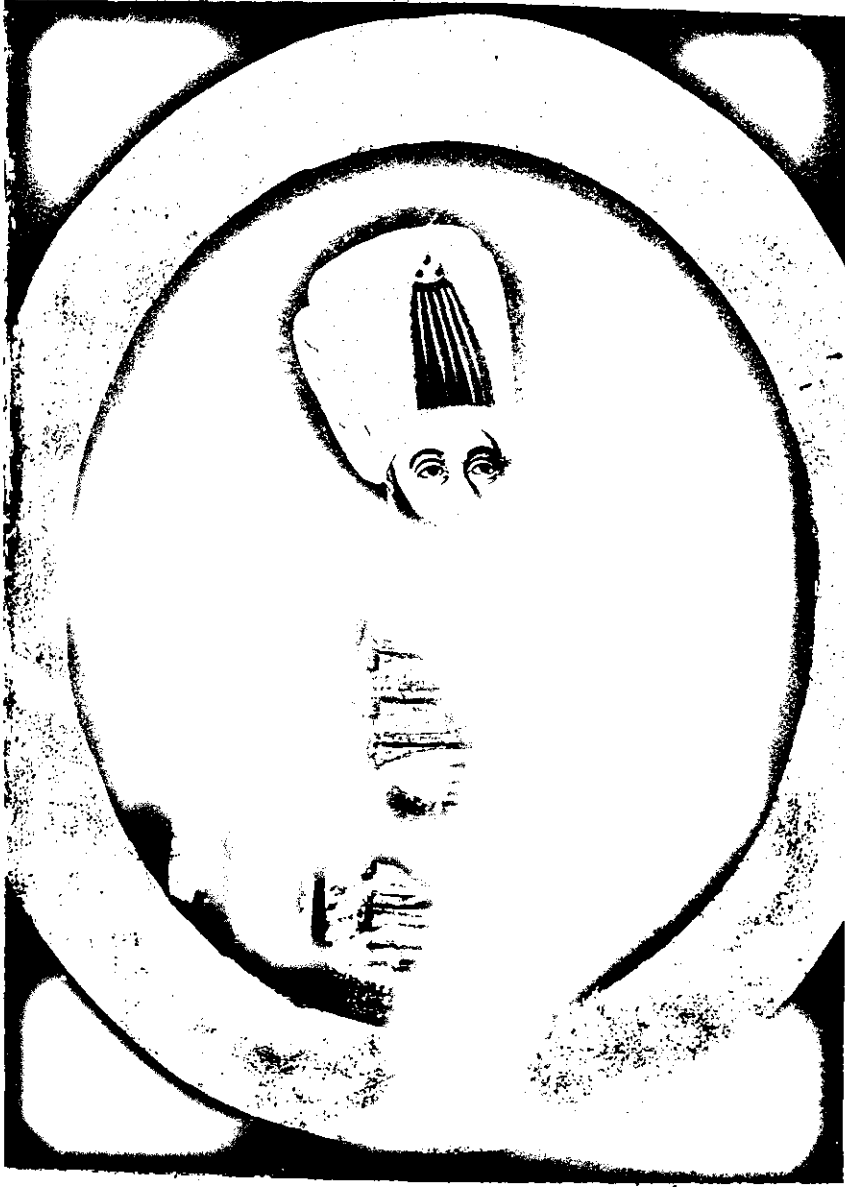
RESİM 34

KATALOG NO:

MINYATÜR NO : 17

17. Sultān Murād Hān-ı Rābi^e Fātiḥ-i Bağdād ibn-i Sultān Ahmed Hān
66b (258x195 mm.)
Sultān IV. Murād 1032/1622-23 tarihinde tahta geçirilir. Eskiyardan intikam alır. Revān ile Bağdād'ı alır. Onyediyıl hükümdarlıktan sonra vefat eder (69b).

Hükümdar burada diğerlerinden değişik bir kıyafet içerisinde. Başında, siyah kavuk üzerine sarılmış kırmızı sarığı tuğludur. Zırhını ve pelerinini giymiştir. Sağ tarafında hançer de olan Hükümdar iki eliyle kılıcını tutmaktadır.

RESİM 35

KATALOG NO: 2

MİNYATÜR NO : 18

18. Sultān İbrāhīm Hān ibn-i Sultān Ahmed Hān
70b (258x195 mm.)

Sultān İbrāhīm 1049/1639-40 tarihinde cūlus eder. Zamanında Girit'te Hanya fethedilir. Hükümdarlığı altı yıl sürer ve sonunda şehitlik ona da nasip olur (69b).

Pembe yanaklı siyah sakallı Sultan, tuğlu, uzun, beyaz bir sarık giymektedir. Sağ kolu bükülmüş ve işaret parmağını uzatmıştır.

RESİM 36

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 19

19. Sultān Meḥmed Hān-ı Rābi^c ibn-i Sultān İbrāhīm Hān
74b (258x195 mm.)

IV. Meḥmed'in cülusuyla dünya rahata kavuşur. Cülusu, babasının ölümünden hemen sonra olmaz, fakat gerekli tedbirler alınmış ve devrinde fitneden eser kalmaz(73b).

Sultan, kahverengi, beyaz kırçilli sakallıdır. Beyaz sarığının büyükçe tuğu vardır. Sağ elini beline dayamış, diğer elinin işaret parmağını uzatmıştır.

RESİM 37

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 20

20. Sultān Süleymān Hān-ı Sānī bin Sultān İbrāhīm Hān
78b (258x195 mm.)

1099/1687-88 tarihinde vefat eden IV. Mehmed Hān'dan sonra yerine Sultān II. Süleymān'ı geçirirler. Üç yıl saltanat sürdükten sonra 1102/1690-91'de ölür (77b).

Beyaz sakallı, yaşlı olarak tasvir edilen Sultan II. Süleymān, siyah tuğlu yeşil bir kavuk ve kürk astarlı kaftan giymektedir. Sağ elini kaldırmış, diğer elini kaftanına gizlemiştir.

RESİM 38

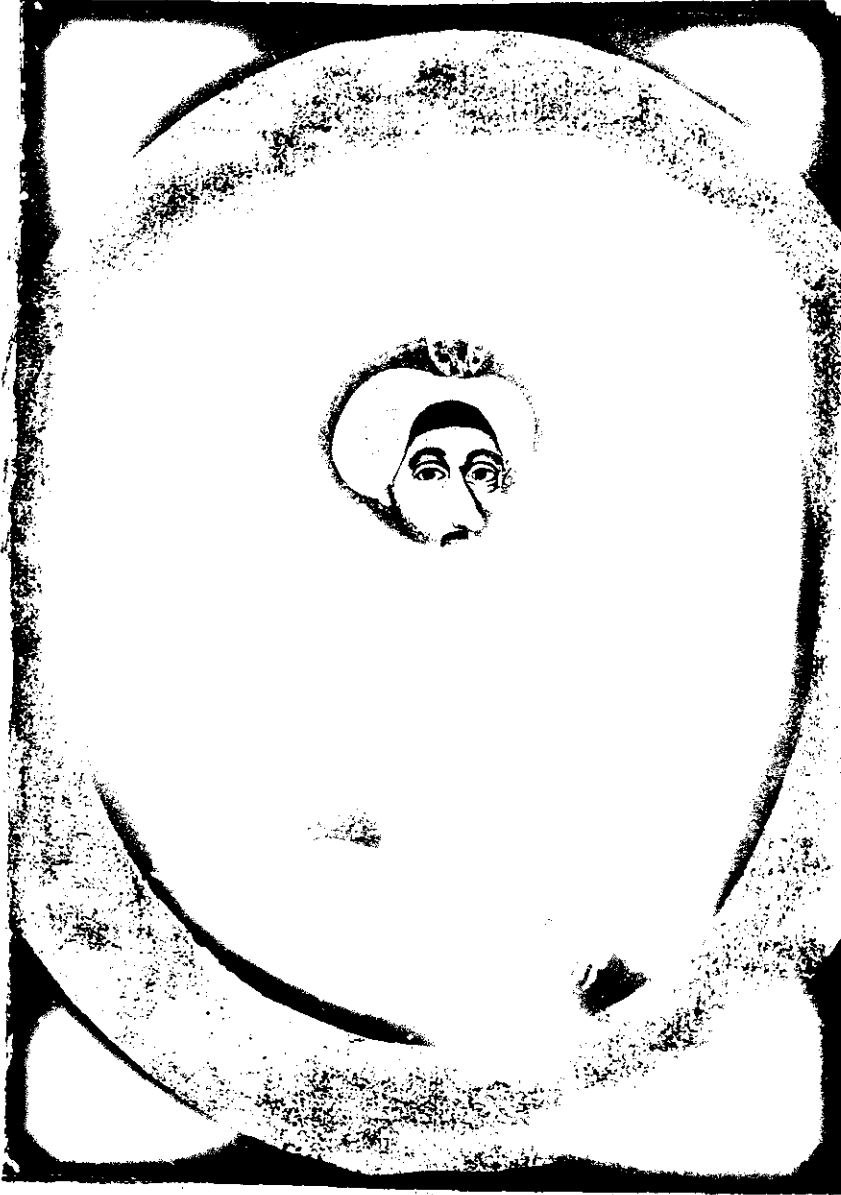
KATALOG NO:

MINYATUR NO : 21

21. Sultān Ahmed Hān-ı Sānī bin Sultān Hān Bānī-i Cāmic-i Şerif
82b (258x195 mm.)

Sultān II. Ahmed saadette tahta gezer ve dört yıl hüküm sürer (81b).

Kısa, siyah sakallı hükümdar, siyah tuğlu, yeşil kavuk üzerine beyaz sarık giymiştir. Sol elinin işaret ve orta parmaklarını uzatmıştır.

RESİM 39

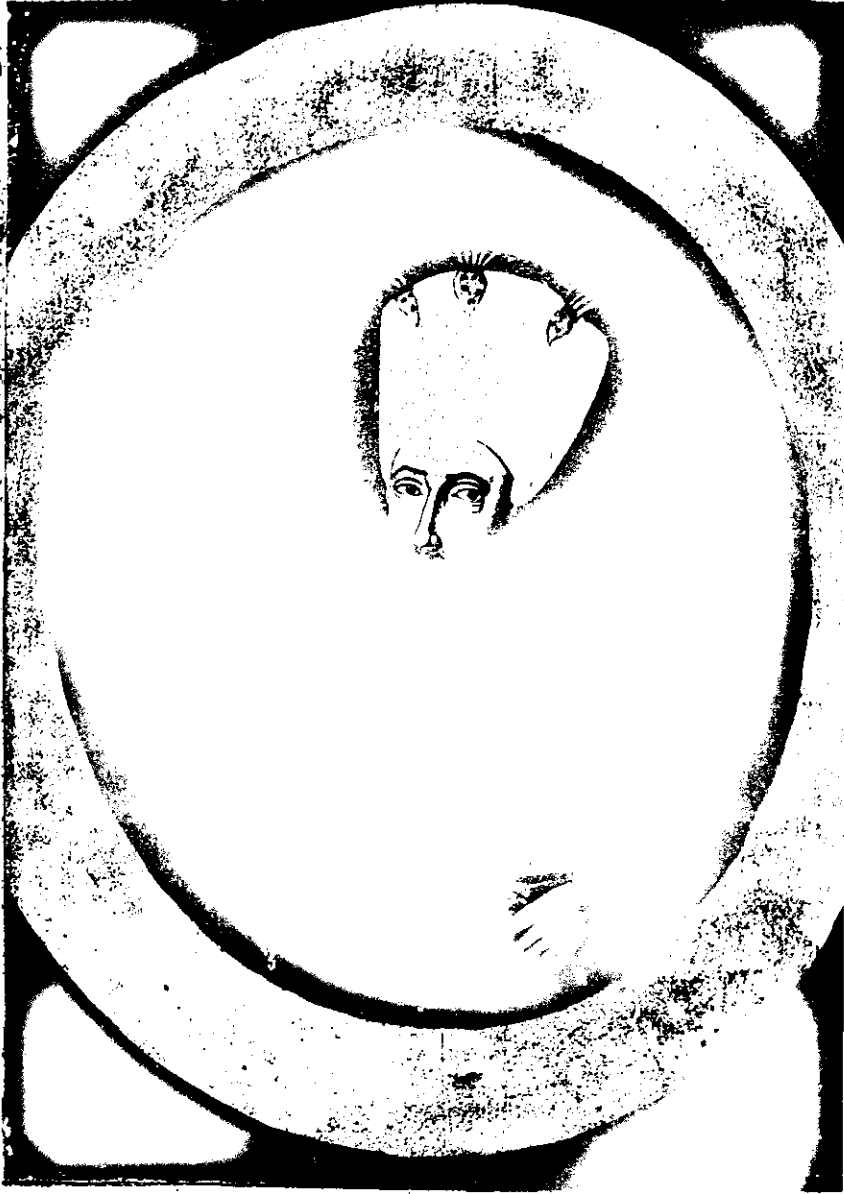
KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 22

22. Sultān Muştafā Hān bin Sultān Mehemmed Hān
86b (258x195 mm.)

Sultān II. Muştafā tahta çıkarıldıktan sonra dokuz yıl hükümdarlık eder. Edirne sarayından sefere çıkmak üzereyken asilerin ayaklanması devlete zarar verir(85b).

Padişah, oldukça kısa, açık kahverengi sakallı, genç bir figür olarak tasvir edilmiştir. Büyük tuğlu, yeşil kavuk üzerine beyaz bir sarık giymektedir. Sağ eliyle kaftanını tutmuştur, fakat burada oluşan kırışıklıklar acemice çizilmiş ve gölgelendirilmiştir.

RESİM 40

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 23

23. Sultān Ahmed Hān-ı Sālīs bin Sultān Mehmed Hān
90b (258x195 mm.)

Sultān III. Ahmed tahta çıktıktan sonra tedbirli hareket ederek asileri ve kötülükleri ortadan kaldırır, siyasette dikkatli davranarak asayişini sağlar. Kâfirler üzerine seferler düzenler. Fakat, 1143/1730-31'de İstanbul'daki ayaklanmadan sonra kendi isteği ile yeğeni Sultan I. Mahmūd'u tahta geçirir (89b).

III. Ahmed, açık ve koyu kahverengi kırçillı sakallı olarak tasvir edilmiştir. Üç tuğlu, uzun beyaz bir sarık giymektedir. Sol elinin işaret ve orta parmaklarını uzatmış, sağ elini de kaftanına gizlemiştir.

RESİM 41

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 24

24. Sultān Mahmūd Hān bin Sultān Muştafā Hān
94b (258x195 mm.)

Sultān I. Mahmūd tahta geçtiğinde atalarının devrinde olduğu gibi seferlere çıkarılır. Padişah kendini manasız işlere kaptıranları defalarca mahveder. Zamanında görülmemiş güzellikte binalar inşa edilir. Yirmibeş yıl saltanat sürdükten sonra 1168/1754-55 tarihinde, bir Cuma namazı dönüşünde vefat eder (93b).

Kısa, siyah sakallı Sultan, üç tuğlu bir sarık ve mücevherli bir kaftan giymektedir. Kemer ve hancı mücevherlidir. Sol elinin işaret parmağını uzatmış olarak tasvir edilmiştir.

RESİM 42

KATALOG NO: 1

MINYATUR NO : 25

25. Sultān 'Ogmān Hān bin Sultān Muştafā Hān
98b (258x195 mm.)

Sultān III. 'Osmān'ın tahta çıkarılış tarihini İstanbul'un şairi nazmetmiştir. Padişah, hataya düşerek ilim sahiplerini koruma sevdasıyla zulme sebebiyet verir. Üç yıla yakın süren saltanatı 1171/1757-58 tarihinde ölümüyle sona erer ve yerine III. Ahmed'in oğlu Sultān IV. Muştafā'yı geçirirler (97b).

Siyah, kısa sakallı olarak tasvir edilen padişah, yeşil kavuk üzerine beyaz bir sarık giymektedir. Kaftanı önceki padişahların kaftanlarından farklı olarak mücevherlerle bezenmiş ve altın yaldızla boyanmıştır. Kemerinin tokası, hançerinin kabzası ve sarığındaki tuğ da mücevherlidir.

RESİM 43

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 26

26. Sultān Muştafā Hān-ı Sālīs ibn-i Sultān Aħmed Hān
102b (258x195 mm.)

1171/1757-58 tarihinde Sultān III. Muştafā tahta çıkar ve onaltı yıl hüküm sürer. Devri zevk ve safa ile geçmekle birlikte bazı bölgelerde istilâlar olduysa da emriyle bunları uzaklaştırır ve nihayet vefat eder (101b).

Açık kahverengi, kısa sakallı olarak tasvir edilen hükümdar, hafifçe gülümsemektedir. Başında mücevherli tuğu olan beyaz bir sarık vardır. Kaftanı, kemerinin tokası ve hançerinin kabzası mücevherle süslenmiştir. Sağ elinin iki parmağını uzatmıştır.

RESİM 44

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 27

27. Sultān 'Abdülhamīd Hān-ı Evvel ibn-i Sultān Ahmed Hān
106b (258x195 mm.)

1187/1773-74 tarihinde III. Ahmed'in oğlu Sultān I.'Abdülhamīd tahta çıkarılır. Sefer emri verir ve sonucunda düşmanları dost eder. İsyanları bastırır. Nimçe'ye sefer düzenler ve fetheder. Onaltı yıl hüküm sürdükten sonra vefat eder (105b).

I.'Abdülhamīd, uzun, siyah sakallı olarak tasvir edilmiştir. Uzun, beyaz, tuğu mücevherli bir sarık giymektedir. Kaftanı, kemerinin tokası ve hançerinin kabzası mücevherlidir. Sağ elini kaftanına gizlemiş, diğer elinin işaret parmağını uzatmıştır.

RESİM 45

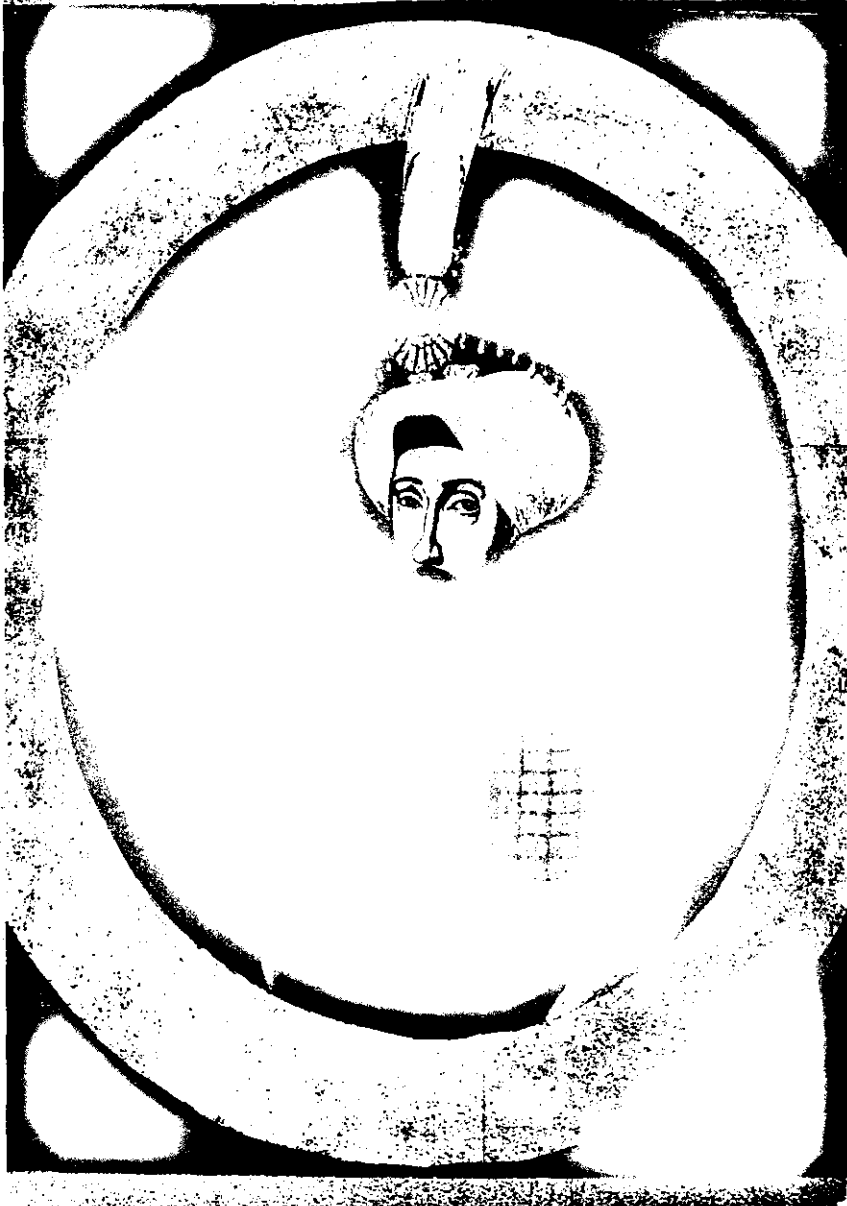
KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 28

28. Sultân Selîm Hân-ı Sâlis ibn-i Sultân Muştafâ Hân
110b (258x195 mm.)

I. 'Abdülhamîd'in kardeşinin oğlu olan Sultân III. Selîm 1203/1788 tarihinde tahta çıkarılır. III. Selîm'in aldığı tedbirlerle devrinde hiç isyan çıkmaz. Mısır'ı Fransızlar istila ederlerse de yenilirler ve kumandanları öldürülür. Padişah askeri düzenlemeler yapar. Ondokuz yıllık saltanatı tahttan indirilmesiyle son bulur (109b).

III. Selîm, uzun, açık ve koyu kahverengi sakallı olarak tasvir edilmiştir. Tuğu mücevherli, bordo kavuk üzerine beyaz bir sarık giymektedir.

RESİM 46

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 29

29. Sultān Muştafā Hān-ı Rābi' ibn-i Sultān 'Abdülhamīd Hān 114b (258x195 mm.)

I. 'Abdülhamīd'in ođlu olan Sultān IV. Muştafā 1222/1807-8 tarihinde cūlus eder. Bir yıl üç ay hükümdar olur. Moskov kralı ile savaş ilan edildiği sırada 'Alemdār Muştafā Pařa III. Selīm'i tekrar tahta çıkarmak isteğiyle İstanbul'a gelir. Fakat, III. Selīm ölmüştür. Sonunda genel istek ile IV. Muştafā tahttan indirilir (113b).

Padışah, kısa, siyah sakallı ve kaşları hafifçe çatılmış olarak tasvir edilmiş, tuğu mücevherli, bordo kavuk üzerine beyaz bir sarık giymektedir.

RESİM 47

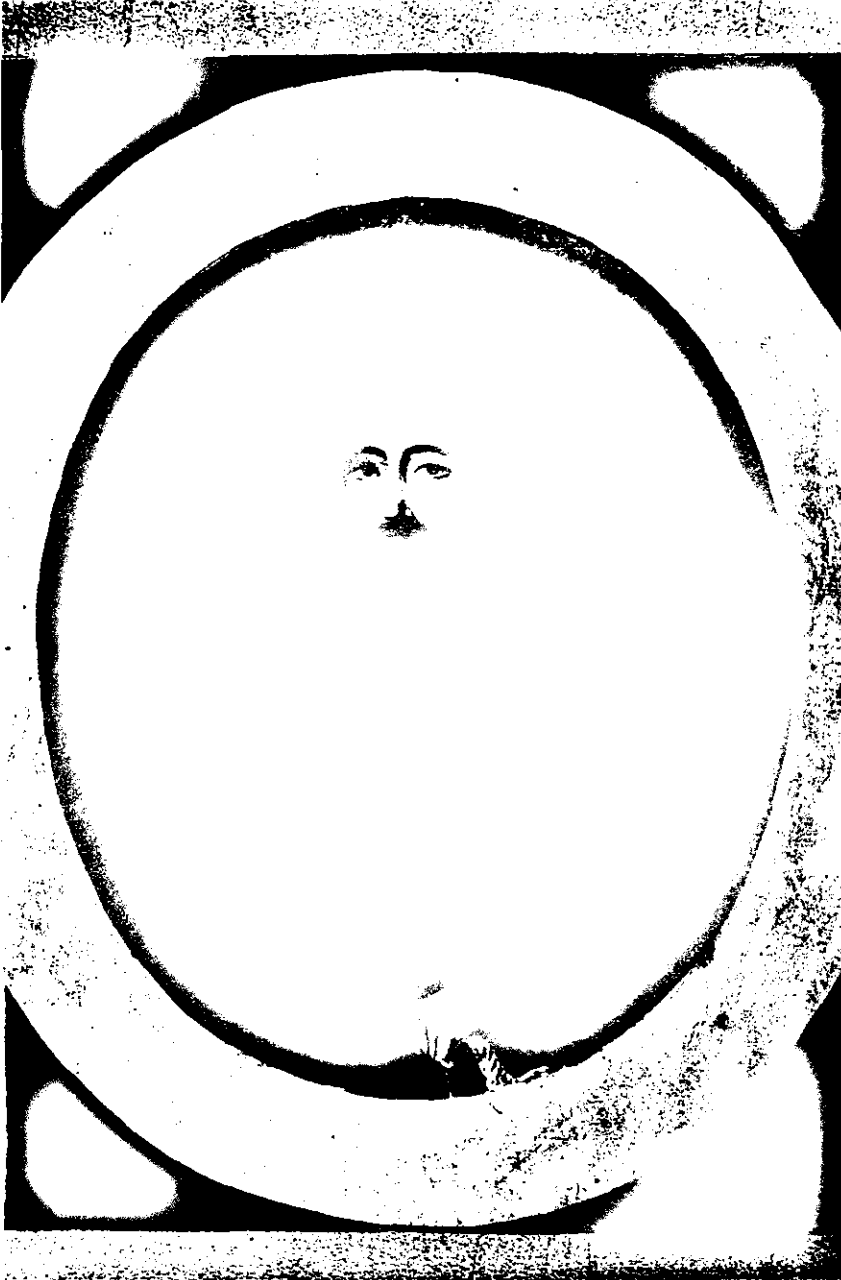
KATALOG NO: 2

MİNYATÜR NO : 30

30. Sultān Maḥmūd Ḥān-ı Sānī ibn-i Sultān 'Abdūlḥamīd Ḥān
118b (258x195 mm.)

Sultān II. Maḥmūd ittifak ile 1223/1808-9 tarihinde tahta çıkarılır. Adaletli bir hükümdar olur. Devrinde, Anadolu eşkiya ve haydutlardan temizlenir ve baştanbaşa emin bir yer haline gelir. Hicāz "Fırka-i Vehhābī" tarafından istilā edilir. Fakat intikam alınır ve bu bölge kurtarılır (120a-120b).

Hükümdar, kısa siyah sakallı olarak tasvir edilmiş, bordo kavuk üzerine beyaz bir sarık giymektedir. Sariğının tuğu, kaftanı, hançerinin kabzası mücevherle süslenmiştir.

RESİM 48

KATALOG NO: 2

MINYATUR NO : 31

31. 122b

(258x195 mm.)

Adı yazılmamış olan bu portre hakkında diğerleri gibi bilgi veren manzum bir kısım yoktur.

Asker kıyafeti içerisinde, siyah sakallı, pembe yanaklı, genç görünlü bu figür, hafifçe gülümsemekte; mavi püsküllü, kırmızı bir fes ve pelerin giymektedir. Pelerinin tokası mücevherlidir. Portre, fotoğraf gibi işlenmiştir. Bu isimsiz figür 'Abdülmeçid'in 126a'daki portresine çok benzediğinden, bu portrenin de 'Abdülmeçid'e ait olması mümkündür.

RESİM 49

32. Sultān 'Abdūlmecīd Hān ibn-i Sultān Maḥmūd Hān
126a (258x195 mm.)

Hükümdar hakkında bilgi veren manzum bir kısım yoktur.

'Abdūlmecīd'in portresi diğer portrelerden farklı olarak açık kahverengi ve krem rengi, mermer gibi damarlı bir madalyon içine alınmıştır. Hükümdar, kısa sakalı, pembe yanaklı olarak tasvir edilmiştir. Sağ eliyle belindeki kılıcının kabzasını tutar. Ceketinin yakası mücevherlidir. Başında mavi püsküllü fes vardır. Bu portre de bir önceki gibi adeta fotoğraf niteliğinde çizilmiştir.

سُلْطَانُ عَبْدِعَزِيزِ بْنِ سُلْطَانِ مَهْمُودِ حَانَ
تَارِيخِ نِظْمِ ١٢٩٢
اِسْمُ الْعَلِيِّ ١٢٩٢
طاب ثراه

RESİM 50

KATALOG NO: 2

MINYATÜR NO : 33

33. Sultān 'Abdül'azīz Hān ibn-i Sultān Mahmūd Hān
126b (258x195 mm.)

Hakkında bilgi veren manzum bir parça olmayan Sultan 'Abdül'azīz'in siyah beyaz bir fotoğrafı yer almaktadır. 'Abdül'azīz burada kırsakallı, orta yaşlı bir haldedir. Göğsünde nişanları vardır. Fotoğrafın altında 'Abdül'azīz'in ölüm tarihi 1293/1876 olarak verilmiştir.

FİRDEVSİ SĀH-NĀMESİ 'NİN TERCÜMESİ : Şerîfî-i Āmidî
(ö. 920/1514-15)

DAMAD İBRAHİM PAŞA 983. 410x250 (390x220) mm. II+582+I
yk. 4 sütun, 25 st. TÜRKÇE. Harekeli nesih. Cetveller altın
yaldız. Sözbaşları altın yaldızla. Kâğıt aharlı, orta kalın,
nohudî renkte. Kitap rutubetli, kurt yenikli ve onarım
geçirmiş. Kahverengi meşin cilt, zemini altın yaldızlı gömme
tekniğinde, rumî ve hataîli, salbekli şemse ve altın yaldızlı
zencirek cetvelle tezyin edilmiş; kurt yenikli ve oldukça
yıpranmıştır. Ia'da Mehmed Emin'e ait temellük kaydı ve
Muştafâ adı okunabilen sekizgen küçük bir mühür, IIa'da ise
İbrahim Bey'e ait vakıf kaydı vardır. Damad İbrahim Paşa'nın
vakıf mührü 2a'da ve kitabın çeşitli sayfalarında yer
almaktadır.¹ Altı minyatürlüdür ve çeşitli sayfalarda, metin
arasında minyatürlenmek üzere boş bırakılmış pek çok yer
vardır. Telif ve istinsah tarihi verilmemiştir.

جو بسم الله له اغاز اوله ايش (1b) B
بتر کر جوغ اوله کر از اوله ايش
الهی البلاد سن بونی اتمام (582a) S
که قلادک قوللرنکه لطفی اکرام

Eser, İran şairi Tūslu Ebu'l-Kāsım Firdevsî (934?-
1020?)'nin yaklaşık 1010 yılında tamamladığı İran destanı
Sāh-nāme'nin Şerîfî-i Āmidî tarafından yapılmış Türkçe manzum
cevirisidir. Bursalı Mehmed Tahir, "Osmanlı Müellifleri" adlı

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.88.

eserinde, yaklaşık 920/1514-15 tarihinde ölen şairin Sultan Cem'in yakınlarından olduğunu ve Firdevsî-i Tûsî'nin Şâh-nâme nazmen tercüme ederek Sultân Gavrî'ye sunduğunda her beyti için birer dinar hediye aldığını söyler.²

Değişik hükümdarlara göre çeşitli uzunluktaki elli bölümden oluşan destanın Farsça aslı, ilk efsanevi hükümdar Keyumers'ten başlayarak son Sasani hükümdarı III. Yazdigird'e kadar İranlıların Müslüman olmadan önceki tarihini ihtiva etmektedir. Şerîfî-i Âmidî Şâh-nâme'yi Türkçeye çevirirken konu bakımından aynı sırayı takip etmiş, aruzun "mefâilün mefâilün feülün" veznini kullanarak, aslı gibi mesnevî biçiminde yazmıştır.

Şerîfî'nin Şâh-nâme çevirisinin telif tarihi bu nüshada belirtilmemekle birlikte Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan Hazine 1519 numaralı nüshasında, telif tarihinin 2 Zilhicce 916/2 Mart 1511 olarak kayıtlı bulunduğu bilinmektedir.³ Eser, henüz Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin hakim olduğu ve geçiş dönemi olarak kabul

2. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, II (İstanbul: Matba'ca-i 'Âmire, 1333/1914-15), 256.

3. Nurhan Atasoy, "1510 Tarihli Memluk Şehnamesinin Minyatürleri", Sanat Tarihi Yıllığı 1966-1968, (1968), 51. Bu makalede, eserin telif tarihi yanlışlıkla 1511 yerine 1510 olarak belirlenmiştir.

edilen XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde meydana getirilmiştir.⁴ Sade dili ve Eski Anadolu Türkçesine özgü gramer yapısıyla dönemin dil özelliklerini taşımaktadır.

Eserine 1b'de tevhid ile başlayan Şerîfî, münacaat, na'at, micrac kısımlarının sonra dört halifenin doğumunu anlatır ve hemen ardından Memluk Sultanı Kayıtbay'ın ölümünden Sultân Kaşu Gavri'ye kadar olan Memluk sultanlarından bahseder. 902/1496-97'de tahta çıktığını söylediği Kaşu Gavri'yi över ve 6a - 7b arasında "Sebeb-i Telîf-i Kitâb" kısmında Kaşu Gavri'nin Şâh-nâme'yi görüp Türk diline çevrilmesini istediğini, kendisinin de bu isteği yerine getirdiğini anlatır. Bundan sonra Şâh-nâme'nin aslında bulunan, akla ve Tanrı'ya övgü, evrenin yaratılışı, Şâh-nâme'nin yazılış sebebi, Dağıkî'nin macerası, Ebū Manşūr ve Sultân Mahmūd'a övgü kısımlarını atlayarak ilk efsanevi hükümdar Keyūmerg ile çevirisine başlar. Şair, 308b'de birinci cildi Sultân Kaşu Gavri'yi överek bitirir.

Şerîfî, ikinci cildin sonunda 573b-577b de, Firdevsî'nin Şâh-nâme'yi yazdığı süre içinde Sultân Mahmūd ile olan macerasını nesirle anlatır ve Farsça aslı da nesir olan bu kısmı olduğu gibi çevirdiğini söyler. 578a-582b arasında ise, Memluk sarayından ve saray adamlarından bahsettikten sonra Sultân Kaşu Gavri'yi över. Sultanın yaptırdığı

4. Faruk K. Timurtaş, Osmanlı Türkçesi Grameri Eski Yazı ve İmlâ - Arapça - Farsça - Eski Anadolu Türkçesi (İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1979), s. 319.

yapıları, Kara Meydān'ı nasıl mamur hale getirdiğini, Düheyse denen meydandaki bahçe içinde, tavanı tamamen camdan olan köşkün süslemelerini, çeşmelerini ve son olarak da Sultān Ğavrī Medresesi'ni tasvir eder.

Eserin elimizdeki Süleymaniye Kütüphanesi Damad İbrahim Paşa 983 numaralı nüshası, daha az özen gösterilmiş olmasına rağmen, gerek boyutları, gerekse yazı karakteri ve minyatür üslubuyla, Sultān Ğansu Ğavrī kütüphanesi için hazırlanmış olan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1519 numaralı nüshası ile benzerlikler göstermektedir. Bu benzerlik göz önünde bulundurulduğunda, Süleymaniye Kütüphanesi nüshasının diğeri örnek alınarak daha sonraki bir tarihte istinsah edilmiş olabileceği akla gelmektedir.

Yazmanın altı minyatürü vardır. Minyatürlenmek üzere bırakılan boşluklar ve yazılmamış başlıklardan eserin tamamlanmamış olduğu anlaşılmaktadır. Eserin baş kısmında yer alan altı minyatür kitabın boyutlarına göre küçük ölçülerdedir ve altın cetvelle çerçevelenerek metnin arasına yerleştirilmiştir. Minyatürlerde, kırmızı, sarı, eflatun, pembe, mavi, lacivert, yeşil tonları, kahverengi ile birlikte altın yıldız da kullanılmıştır. Açık havada tasvir edilen sahnelerde zemin bir taşın etrafından çıkan bitki ve çiçek öbekleri ile bezenişi, göğün altın yıldızla boyanması, figürlerin hafif çekik gözlü, yuvarlak yüzlü tipleri, kıyafetleri, yatay kompozisyon şemasında yerleştirilişleri

Şiraz Türkmen üslubu etkisindedir.⁵ Fakat, Nurhan Atasoy'un makalesinde bahsettiği Şiraz Türkmen üslubu etkisindeki Memluk minyatür üslubunu yansıtan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1519 numaralı nüshada⁶ olduğu gibi elimizdeki nüshada da figürler, Türkmen üslubunun basık, tıknaz figürlerine göre daha ince ve uzun boyunludur. Gerçi bu nüshanın minyatürlerinde görülen özenli işçilik ve Memluk mimarisi öğeleri Süleymaniye Kütüphanesi nüshasında yoktur. Ama figürlerde Türkmen üslubundan ayrılan özelliğin aynı olması, yatay kompozisyon şemasının benzerliği Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüshanın diğeri örnek alınarak hazırlanmış olma ihtimalini arttırmaktadır.

Diğer nüshaları : Karatay TY. II. 58-60 nr. 2155-2158.

Minyatürlü nüshaları : Meredith-Owens. s. 27.

5. Şiraz Türkmen üslubu özellikleri hakkında geniş bilgi için bkz. Güner Inal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma" (yayınlanmamış doçentlik tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1972.

6. Nurhan Atasoy, "a.g.m.", s.49-69.

RESİM 51

KATALOG' NO: 3

MINYATÜR NO : 1

Minyatürler :

1. Keyümers'in Saltanatı.

8a (88x122 mm.)

Güneş koç burcuna girdiğinde törenle tahtına oturan Keyümers, yeryüzünde taç ve tahta sahip olan ilk hükümdar olur. Keyümers gece gündüz dağlarda gezer, buyruğundakiler gibi kaplan postundan elbise giyer. Önceleri büyük bir dağdaki mağarada yaşayan Keyümers, tufandan sonra mağaradan mağaradan çıkar ve şah olur. Otuz yıl padişahlık eder. İsfahān ve Demāvend şehirlerini mamur kılar. Bu padişahın devrine kadar insanlar okumayı ve yazmayı, giyinmesini, yemek pişirmesini bilmezler. Canavarlar ondan korkup itaat ederler. Vahşi hayvanlar tahtının yanına gelir, ona saygı gösterirler (7b-8a).

Metin arasına yerleştirilmiş olan minyatürde tahtında oturan Keyümers, etrafında ona itaat eden adamları ve hayvanlar tasvir edilmiştir. Keyümers'in altın yaldızla boyanmış tahtı, lacivert konturlu mavi kayalar üzerine yerleştirilmiştir. Şah bağdaş kurmuş oturmaktadır. Elbisesi ve başlığı tahtının iki yanında yer alan adamları gibi kaplan postundan yapılmıştır. Altın yaldızla boyanmış göğün altında, ufuk çizgisini oluşturan tepenin ardında bulunan koç figürü, Keyümers'in, güneşin koç burcuna girdiği anda tahta çıkışını hatırlatan bir figürdür. Tahtın solunda diz çökmüş bir hizmetkar, padişaha altın yaldızlı bir kapta meyva Bütün figürler yatay bir kompozisyon şeması üzerinde iki sıra halinde dizilmiştir. Sahnenin ön kısmındaki yeşil zemin

RESİM 52

KATALOG NO: 3

MINYATUR NO : 2

üzerinde taş altından çıkan bitki öbekleri Türkmen minyatür üslubuna ait bir özelliktir. Fakat ince, hafifçe uzatılmış biçimleriyle figürler Türkmen minyatürlerindeki figürlerden ayrılmaktadır. Minyatürde hemen hemen bütün figürlerin yüzlerindeki boyalar silinmiştir.

2. Cemşid'in Saltanatı.

12b (120x100 mm.)

Tahmürs'un güzel oğlu Cemşid babası ölünce onun yerine hükümdar olur. Beline altın kemer bağlayıp başına altın tacını giyer. Tanrıya bağlı ve adaletli olduğundan çok sevilir. Elli yıl içinde önce savaş aletlerini yapar, demiri kolay işlenir hale getirir. Daha sonraki elli yılda keten, ibrişim, kıl ve ipliği eğirip kıymetli kumaşlar dokumayı, elbiseler dikmeyi öğretir. Devlere su ile toprağı karıştırıp tuğla yapıp duvar örmesini öğreterek kasır ve eyvanlar inşa ettirir. Sert taştan mücevher çıkarır. İnsanların hoşuna giden hoş kokuları, kâfur, misk, öd ve amberi keşfeder. Bütün sırları meydana çıkaran Cemşid gemilerle su üzerinde dolaşır. Devler ve periler emrine girip ona hizmet ederler (11b-12b).

Metnin arasına yerleştirilen minyatürde, tahtında oturan Cemşid ve etrafında onun öğrettiği işlerle uğraşan insanlar ile hizmetkârları tasvir edilmiştir. Altın yaldızlı, arkalığı palmet biçiminde sonuçlanan bir tahtta oturan Cemşid'in başında Türkmen tacı vardır. Tahtının önünden Türkmen minyatürlerinde sıklıkla görülen gümüş yaldızla boyanmış dere geçmektedir. Derenin kenarları boyunca taş altından çıkan

RESİM 53

KATALOG NO: 3 MINYATUR NO : 3

yapraklar öbek öbek yerleştirilmiştir. Şahın etrafında hizmetkarları ayakta durmaktadır. Sağ tarafında bir hizmetkar Cemşid'e altın yaldızla boyanmış ibriği uzatmaktadır. Sahnenin ön kısmında bir mangalın iki yanında ok, yay, kalkan yapımı ile uğraşanları tasvir eden figürler görülür. Yine ön kısımda elinde çintemani desenli kumaş taşıyan figür Cemşid'in öğrettiği dokuma işini yapanları temsil eder. Minyatürün ön kısmında zemin koyu yeşil renktedir. Arka planı kaplayan açık mavi renkli tepenin üzerine serpiştirilmiş, bir taşın altından çıkan bitki öbekleri Türkmen minyatürü özelliğidir. Tepenin ardından, yeşil kanatlı bir peri ve boynuzlu pembe bir dev bakmaktadır. Figürler iki sıra halinde yatay bir kompozisyon şemasında yerleştirilmişlerdir. Çok fazla sivrilmeyen arkadaki tepeler de bu yatay şemaya uygundur. Gökyüzü altın yaldızla boyanmıştır. Bu minyatürde de figürlerin yüzlerindeki boyalar silinmiştir.

3. Şehrinâz ve Ernüvâz Daḥḥāk'ın Huzurunda.

17a (175x80 mm.)

Çölde yetişmiş Merdās'ın oğlu olan Daḥḥāk, şeytanın kışkırtmasıyla babasını öldürüp yerine geçer. Şeytan hile ile Daḥḥāk'ın omuzlarından iki kara yılan çıkararak başına musallat eder ve bu derdinden kurtulabilmek için yılanlara her gün insan beyni yedirmesi gerektiğini söyler. Bu arada İran'da Cemşid'in parlak devri geçer. Herkes ona itaatten vazgeçerek padişah olarak ününü duydukları Daḥḥāk'ı başa

یوزار زونکشد مار سوزده بروزقا کونما امانده ویت دورن غلامدور دبله تیکر پورکوزر ایچدن طرطوقا اصفعلک فایر سبه اولدوق کشد اولونور و نهر و کوزده بشد و اولال صحره سوزون برعبیلله لیلوسون کوز عالمدر و کون اولدو بوخ اچکن صافقدینا غولنه که فی ایدر فیدون و فوق آقا اولدوقد ایدر معواله قولاچنه بر اولدوقد کیم بلکلونک حادیر یوسون یسون و یولده بلکلونک حفا یلسون کون کشد بلکل اکاکورامه بوغچن ایدر ایککلر آتور دبله ک ایللاله سوز تیکر کوز ایچدن کون کوز	بوزار زونکشد مار سوزده طبعده جنگ اشوقان زهره قیدندور کدی سوزکده دماق اولد سوز و سوزکن اوسور حوش کوب اولدو کوز کشد و وزیر فیدون آتوق اوزون حوش اوستور و فیدون قیدن اولد اقر آتور بوخ آتوقده بیک فیدون ایدر قوشقده حوشن ایدر سوزن قهدان ایدر آتور حوش بشدن ایدر کوز آتور کوز دولت کیم کیم باشی اولد نماق اولد ایدر ایدر کوز طلکون بوکلر بو فیدون کشدیلله آتوقده کشدیلر اوطاخ لور و فیدور سوز چون ایدر ایدر و فیدور قوزن اولدور دبله سوزن کوز	ایچار زونکشد مار سوزده ایچار جمله قر ایدر ایدر یکبار یوسون کوز فونک چون بونکدن بو کوز کوز ایچار اولدو کوز آتور کوز بروشکون کوز کوز کوز اوقوزون کوز کوز کوز حواک و فیدون کوز کوز آتوقده کوز کوز کوز قوز و کوز کوز فونک که ایدر کوز کوز کوز اچکن و کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز قوز کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز	ایچار زونکشد مار سوزده ایچار جمله قر ایدر ایدر یکبار یوسون کوز فونک چون بونکدن بو کوز کوز ایچار اولدو کوز آتور کوز بروشکون کوز کوز کوز اوقوزون کوز کوز کوز حواک و فیدون کوز کوز آتوقده کوز کوز کوز قوز و کوز کوز فونک که ایدر کوز کوز کوز اچکن و کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز قوز کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز ایچار کوز کوز کوز
--	--	--	---

RESİM 54
KATALOG NO: 3 MİNYATÜR NO : 4

geçirirler. Böylece Daḥḥāk bin yıl iran'a hükümdarlık eder. Daḥḥāk padişah olunca devler Cemşid'in iki kız kardeşini Daḥḥāk'a götürürler. Daḥḥāk, Şehrināz ve Ernüvāz'a kötü huylar aşılar. Onları yanından ayırmaz her zaman onlarla birlikte olur (13b-17a).

Cemşid'in kız kardeşleri olan Şehrināz ve Ernüvāz'ı Daḥḥāk'ın huzurunda tasvir eden bu minyatür metin arasına yerleştirilmiştir. Bir eyvanda altın yaldızlı tahtında oturan Daḥḥāk, Şehrināz ve Ernüvāz ile birlikte dir. Eyvanın duvarları Türkmen minyatürlerinde olduğu gibi pembe zemin üzerine mavi kalemişi ile bezenmiştir. Daḥḥāk'ın başında Türkmen tacı vardır. Hemen karşısında, yine altın yaldızlı, dikdörtgen bir tahtta Şehrināz ve Ernüvāz oturmaktadır. Hizmetkârlar ayakta beklemektedir. Eyvanın kemer alınlığı altın yaldızlı, ince kıvrık dallarla bezenmiştir. Zeminde kırmızı bordürlü bir halı serilidir. İnce, zarif figürler yatay bir çizgi üzerinde sıralanmıştır. Minyatürde yer yer yırtılmalar olmuştur. Figürlerin yüzlerindeki boyalar silinmiş, yeniden çizilmeye çalışılmıştır.

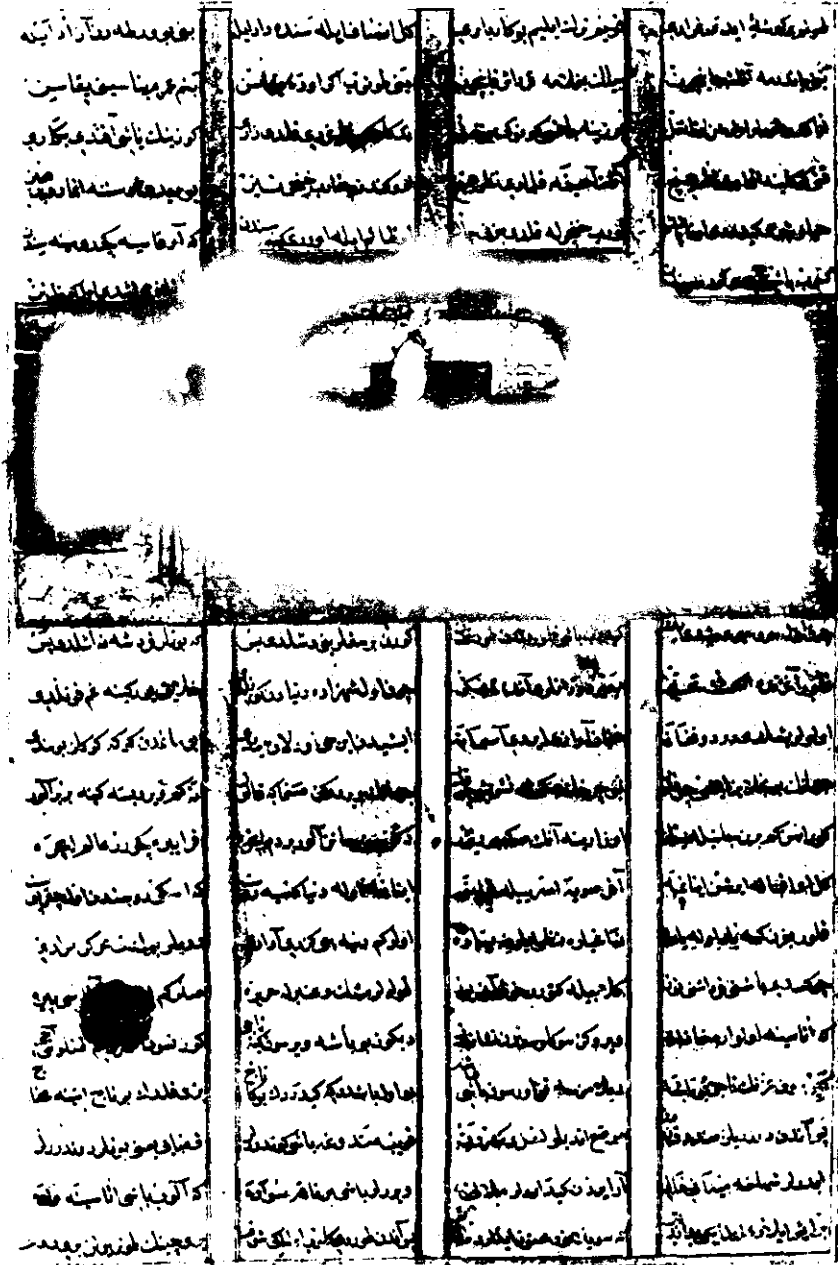
4. Daḥḥāk'ın Demāvend Dağı'nda Bağlı Kalması .

26a (161x57 mm.)

Daḥḥāk'ın sadık adamı Kendrev, Ferīdūn'u Daḥḥāk'ın sarayında Şehrināz ve Ernüvāz ile birlikte oturduğunu görür. Ferīdūn'un emriyle meclis kurar, eğlence düzenler. Ertesi sabah Daḥḥāk'a giderek olanları anlatır. Daḥḥāk önce inanmak istemez, fakat daha sonra kızarak derhal saraya

gider. Kendi askerleri de Ferīdūn'dan yana çıkan Dahhāk yakalanır. Ferīdūn onu öldürmek üzere iken bir melek gelir ve onu öldürmemesini, dağlar arasında bağlı bırakmasını öğütler. Ferīdūn Dahhāk'ı bağlayarak Şirhān denen yere götürür ve orada başını kesmeye teşebbüs eder. Fakat yine melek görünür ve onu Demāvend Dağı'na götürmesini söyler. Sonunda Ferīdūn Dahhāk'ı Demāvend Dağı'na götürür ve onu dağlar arasında cehenneme benzeyen bir mağarada bağlayıp bırakır (25a-26a).

Metnin alt kısmında yer alan minyatür Demāvend Dağı'nda bir mağarada bağlanmış olan Dahhāk'ı tasvir etmektedir. Mavi, mor, pembe kayalar arasındaki mağarada Dahhak bağdaş kurmuş oturmaktadır. Başında Türkmen tacı vardır. Ortada, kayaların üzerinden altın yaldızla boyanmış gökyüzüne uzanan, Türkmen üslubunda çizilmiş ağaç ekseni belirlemektedir. Gökyüzünde çin bulutu motifi vardır. Sağda tepenin arkasında atlı bir figür Dahhāk'a doğru elini uzatmış, işaret etmektedir. Bu figür, onu yanında birkaç adamla Demāvend'e getirmiş olan Ferīdūn olmalıdır. Solda, yine tepenin ardında ayakta duran bir figür ise hem Ferīdūn'un adamlarından birini tasvir etmektedir hem de Türkmen minyatürlerinde sıkça görülen tepe ardından olayı izleyen figürün yerini tutmaktadır. Minyatürde yer yer boyalar ve kağıt yıpranmıştır.

RESİM 55

KATALOG NO: 3

MINYATÜR NO : 5

5. Tūr'un İreç'i Öldürmesi .

35b (163x63 mm.)

İhtiyarlayan Ferīdūn, üç oğlu arasında topraklarını paylaşır. Fakat oğullarından Selm ve Tūr bundan hoşnut olmazlar. Ferīdūn'a şikayette bulunurlar ve savaş ilân ederler. İreç, kardeşlerini vazgeçirmek için onların yanına gider, taç ve taht istemediğini söyler. Buna rağmen Tūr onu dinlemez ve çizmesinden çıkardığı hançerle başını keser (35a-35b).

Metin arasına yerleştirilmiş olan minyatür, İreç'in Tūr tarafından öldürülüşünü tasvir etmektedir. Yeşil zeminli eyvanda İreç ve onu öldürmeye çalışan Tūr ortaya alınmıştır. Duvarlar mavi kalem işleriyle süslüdür. Tūr ve İreç figürünün arkasına getirilen kapı yada pencere açıklığı, hem ekseni göstermekte hem de olayın önemli figürlerine dikkati çekmektedir. Başında Türkmen tacı olan Tūr, İreç'i yakalamış bıçağı saplamak üzeredir. İreç'in tacı başından yere yuvarlanmaktadır. Eyvanın iki yanında mavi renkte geometrik çinilerle kaplanmış, pencereli duvarlar, sahneyi üçe bölmekle birlikte duvarların üst sınırını belirleyen friz ve alt sınırını belirleyen çizgiler yatay kompozisyon şemasını kuvvetle hissettirmektedir. Eyvanın içinde iki, dışında olda ise bir figür olanları hayretle izlemektedir. Figürlerin yüzlerindeki boyalar silinmiştir. Minyatürün çeşitli yerlerinde boyalar dökülmüştür.

RESİM 56

KATALOG NO: 3

MINYATÜR NO : 6

6. Zāl'in Rūdābe'nin Sarayına Gelmesi .

59b (73x162 mm.)

Kâbil padişahı Mihrâb'ın kızı Rūdābe'ye aşık olan Zāl, Rūdābe'nin güzel cariyelerinin birinden, Rūdābe'nin de kendisini sevdiğini ve sarayına davet ettiğini öğrenir. Zāl kendine müjde veren cariyeye sayısız altın, gümüş ve hediyeler verir. Zāl, Rūdābe'nin bir cariyesi ile birlikte gece gizlice yola çıkar. Rūdābe sarayının damına çıkmış Zāl'i beklemektedir. Uzaktan Zāl'i gören Rūdābe onu çok beğenir ve hoş sözlerle karşılar. Zāl, Rūdābe'nin güzelliği karşısında hayran kalır, Rūdābe'nin yanına çıkmak ister. Rūdābe kapıyı açmasının uygun olmayacağını söyler ve saçını aşağıya uzatarak yukarı saçlarından tırmanmasını ister. Fakat Zāl sevgilisinin güzel saçlarından tırmanmaya kıyamaz. Kendi kemendini dama atar ve yukarı çıkar (59a-59b).

Metnin arasına yerleştirilmiş minyatürde, Zāl Rūdābe'nin sarayının önünde yukarı çıkmaya hazırlanırken tasvir edilmiştir. Başında altın yaldızlı Türkmen tacı ile Rūdābe, sola alınmış sarayının üst katındaki pencereden aşağı saçını uzatmıştır. Rūdābe'nin hemen arkasında cariyelerinden biri görünmektedir. Sarayın dış duvarları mavi çini ile kaplıdır. Zırhını giymiş olarak tasvir edilen Zāl, aşağıda Rūdābe'nin saçının ucundan tutmuş, bir ayağını da duvara dayamış yukarı tırmanmak üzeredir. Fakat metinde, Zāl'in sevgilisinin saçından tırmanmaya kıyamayıp kendi kemendi ile tırmandığı anlatılmaktadır. Sahnenin ortasında, sağ taraftan yatay olarak uzanıp gelen, gümüş yaldızla boyanmış dere ikiye

ayrılıp öne doğru akmaktadır. Kenarlarında taşlar vardır. Derenin iki tarafında yer alan ağaçlar Türkmen üslubundaki ağaçlardan farklı olarak yaprakları tek tek çizilerek belirlenmiştir. Altın yaldızla boyanmış gökyüzünün altında tepeler arka plânı oluşturmaktadır. Sağ tarafta Zāl'in askerlerinden zırhlı bir figür hayretle eline ağzına götürmüştür. Onun yanındaki kadın figürü ise Zāl'e rehberlik eden Rūdābe'nin cariyesidir. Elini saraya doğru uzatarak dikkati sahnenin önemli figürlerine çekmektedir.

HADİKATU'S-SU'EDĀ : Fuẕūlī, Mehmed bin Süleymān Bağdādī
(ö.963/1556)

FATİH 4321. 240x145 (170x80) mm. I+262 yk. 14 st.
TÜRKÇE. Taçlık. 1b'deki serlevha altın yaldızlı. Cetveller
içiçe kırmızı, altın yaldız ve mavi renkte. Sözbaşları ve
Arapça ibareler kırmızı mürekkeple. Kağıt aharlı, orta kalın,
samani renkte, 22b'den itibaren zerefsanlı. Kitap rutubetli
ve onarım geçirmiş. 230b ve 261b'den sonra kopukluk olduğu
anlaşılmaktadır. Miklepli, üzeri altın yaldız zencirek ile
çerçevelenmiş bordo deri cildin içi ebru kaplı. 1a'da Sultan
I. Mahmud'un vakıf mührü¹, onun altında vakıf kaydı ve
müfettiş mührü vardır. Yedi minyatür ihtiva etmektedir. Te-
lif tarihi kesin olarak belli olmayan eser Şevvāl 1002/
1594'te istinsah edilmiştir.

(1b) B رب اشرح لی صدری و یسر لی امری واحطلی عقلة
من لسانی یفقهو اقوالی ...
(262a) S کل ای حال تکلمدن خبردار
ترحم قل تعرض قلہ زنهار

Eser, Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da
şehit edilmesi (10 Muharrem 61/10 Ekim 680) konusunu işleyen
maktel türündedir. Fuẕūlī, konu bakımından İran şairi Hüseyin
Vāciẕ Kâşifī'nin (ö.910/1505) Ravzatü's-Şühedâ'sını takip
etmekle beraber başka eserlerden faydalanıp kendi duygu ve
düşüncelerini de katmış, daha sade ifade ile orijinal bir

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.33.

eser meydana getirmiştir. Hadikatü's-Sücedā on bap ve bir hatimeden oluşur. Secili nesirle yazılmış ve yer yer manzum parçalar ilâve edilmiştir.² XVI. yüzyılda Azeri Türkçesinin hakim olduğu Bağdat'ta yetişen Fuzülî'nin bu eserinde Azeri edebi dili özellikleri görülmektedir.³

Eserin minyatürleri, üslup ve konu bakımından klâsik devir saray okulu minyatürlerinden farklı özellikler göstermektedir. Sultan III. Murad (1574-1595) döneminde başlayıp Sultan III. Mehmed (1595-1603) döneminde devam eden klâsik devir saray okulu minyatürlerinde genellikle tarihi konular tercih edilir. Statik formlu figürler, saray yaşamının kendine özgü kurallarını ve imparatorluğun ihtişamını yansıtan kompozisyonlar içinde yer alırlar. Hadikatü's-Sücedā'nın minyatürlerinde ise figürler hareketli ve canlıdır. Duygular çeşitli jestlerle ifade edilmiş, farklı sosyal sınıflara mensup kişilerin yaşları ve karakterleri belirtilmeye çalışılarak gerçekçi bir üslup benimsenmiştir. Kıvrak ve hareketli dış çizgilere sahip figürlerin başları vücutlarına göre daha büyüktür. Bazan profilden gösterilerek karikatürize edilmiş ve serbestçe gruplandırılmıştır.⁴

2. Manzumeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şeyma Güngör, Hadikatü's-Sücedā (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987), s.XXXI-XXXIII.

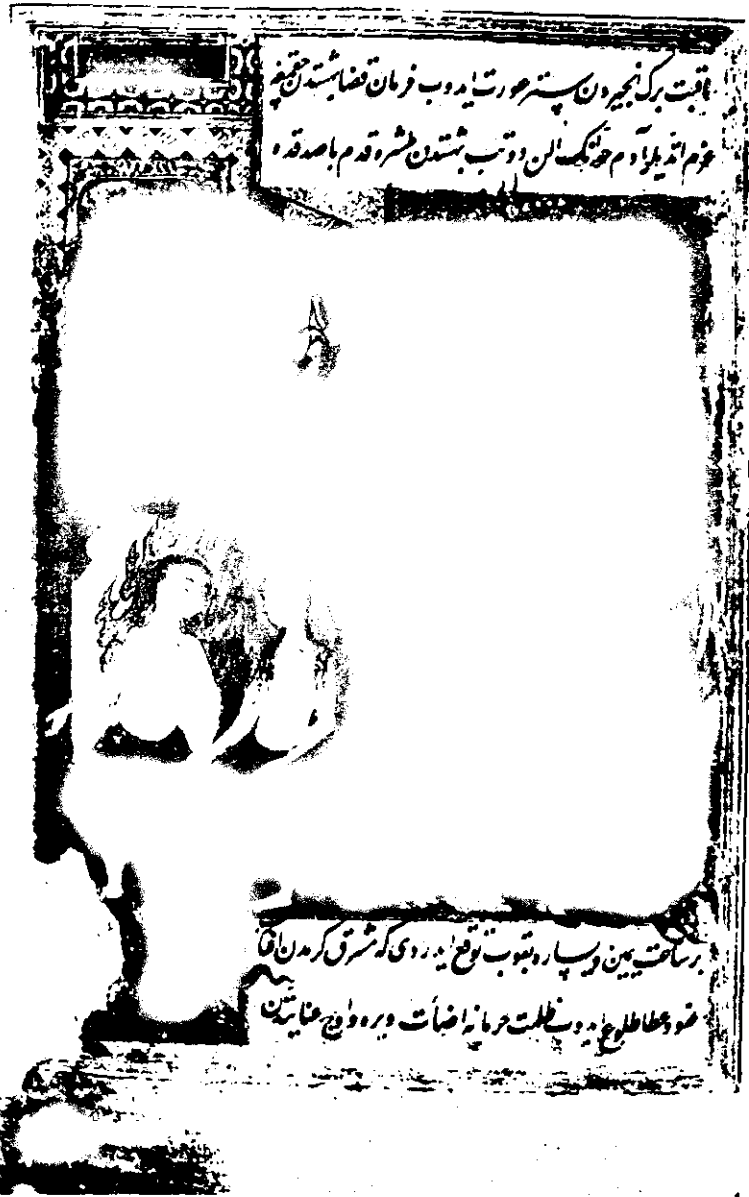
3. Fahir İz, Eski Türk Edebiyatında Nazım I Divan Şiiri (İstanbul: Küçükaydın Matbaası, 1966), s.251.

4. Nurhan Atasoy ve Filiz Çağman, Turkish Miniature Painting (İstanbul: The R.C.D.Cultural Institute, 1974), s.59.

Peyzaj, mimari ve bazı figürlerin kıyafetlerinde XVI. yüzyıl sonu Safevi devri Şiraz, Kazvin ve İsfahan okullarının etkileri görülmekle beraber eflâton, sarı, gri, siyah, koyu kahverengi, parlak mavi, koyu yeşil, kırmızı, turuncu renklerinin kullanılması, hareketli kompozisyonlar, figürlerin gerçekçi olarak yansıtılan kişilikleri ve seçilen konu itibariyle Osmanlı klâsik devir saray okulundan ayrılan bu tarz, Sultan III. Murad (1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (1595-1603)'in saltanat yıllarında, imparatorluğun önemli bir eyalet merkezi olan Bağdat'ta Mevlevî dergâhlarında, tarikat ehli sanatkârlar tarafından geliştirilmiştir.⁵

- Diğer nüshaları : Karatay TY. I. 367-369 nr. 1142-46;
Götz. II. 168-169 nr. 242;
Sohrweide. 215. nr. 234.
- Minyatürlü nüshaları : Çığ. 57 nr. 7; Meredith-Owens.
s. 29; S. İnan. s. 1, 23.

5. Filiz Çağman, "Mevlevî Dergâhlarında Minyatür",
I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul
15-20.X.1973) Tebliğler, c.3: Türk Sanatı Tarihi
(İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979),
s.651-677; Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, Topkapı
Saray Museum Islamic Miniature Painting (İstanbul:
Tercüman Art and Cultural Publications, 1979), s.70.

RESİM 57

KATALOG NO: 4

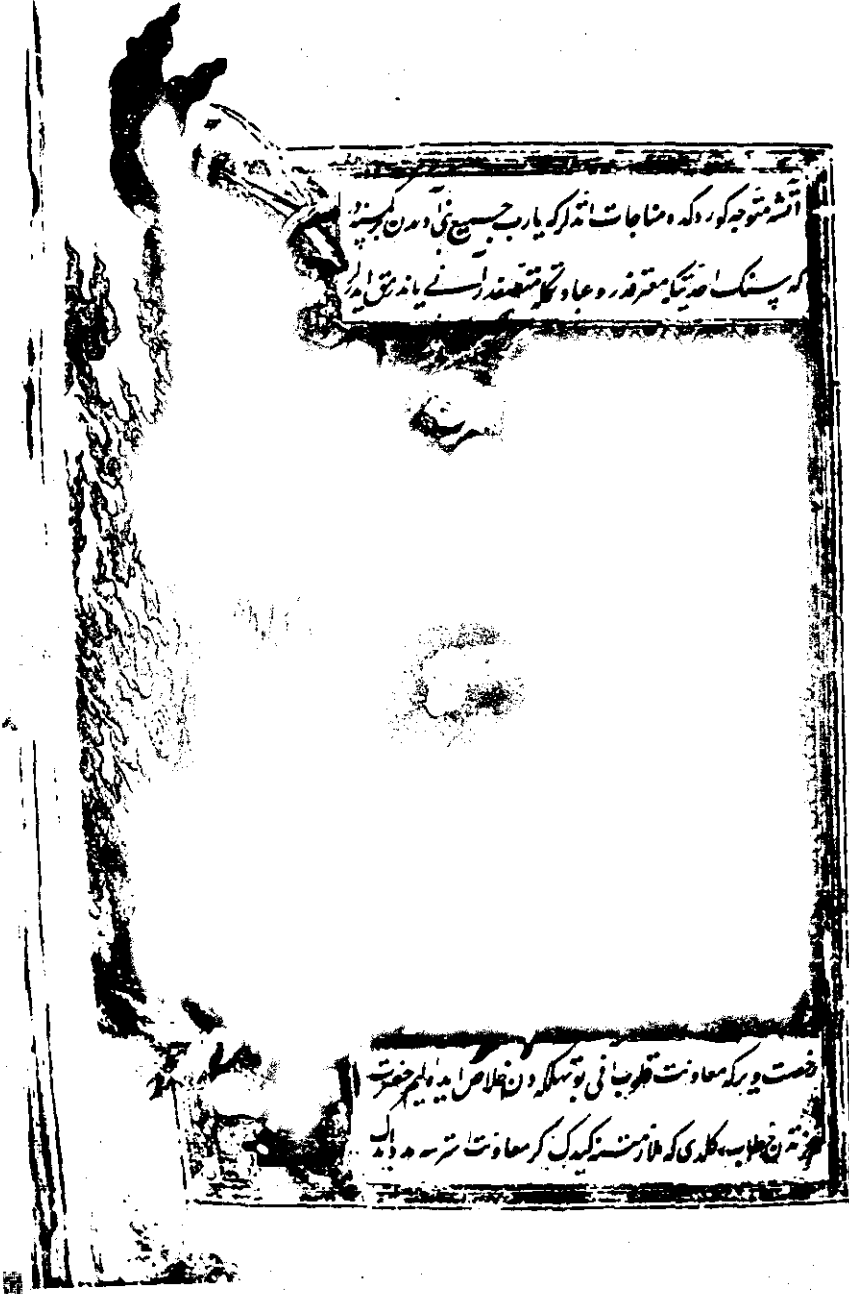
MINYATUR NO : 1

1. Ādem ile Ḥavvā'nın Cennetten Kovulması.

9a (170x120 mm.)

Cennette yasak meyveden başka her türlü yiyeceği yiyebilen ve bolluk içinde yaşayan Ādem'i kıskanan iblīs, yılan ve tāvusla cennete girip yasak meyveyi yemesi için Ādem'i kandırır. Bunun sonucunda Ādem ve Ḥavvā kudretlerini ve değerlerini kaybederek şaşkın ve perişan kalırlar. Çıplaklıklarından utanıp gizlenebilmek için ağaçlara koşarlarsa da ağaçlar onlardan kaçar; sonunda incir yaprağı ile örtünürler. Ādem Ḥavvā'nın elini tutar ve affedilmeyi umarak Tanrı adı ile cennetten dışarı çıkarlar. Cebrā'īl o an onları durdurur ve Tanrı adını andıkları için affedilebileceklerini söyler. Tanrı, bağışlamasının yalnız Ādem için değil, yokluk dünyasından gerçek varlık dünyasına döndüklerinde Ādem ve binlerce kuşak soyu için olmasını istediğini söyleyerek Cebrā'īl'i reddeder (8a - 9b).

Bütün bir yazı alanını kaplayan minyatür, Ādem ve Ḥavvā'nın cenneten kovulup dışarı ilk adım attıkları anı göstermektedir. Alt ve üst köşelerde ikişer satır yazı ile konunun anlatımına devam edilmiştir. Solda, sahnenin ön kısmında başları alevden hale içine alınmış Ādem ile Ḥavvā tasvir edilmiştir. Her ikisi de bellerinden dizlerine kadar yapraklarla örtünmüş ve elele tutuşmuştur. Ayaklarının dibinde, onları kandıran yılan tasvirinin yanında "yılan" yazısı okunmaktadır. Yılanın hemen altındaki siyah giysili, yüzü silinmiş, yalnızca omuzlarından yukarısı görünen figürün yanına ise "şeytān" yazılmıştır. Yine sahnenin ön plânında

RESİM 58

KATALOG NO: 4

MINYATUR NO : 2

sağ tarafta yer alan üçlü melek grubunda, elinde asa tutan figür Cebrā'īl'i temsil eder. Ādem ile Havvā'nın arkasına yerleştirilmiş balkonlu bir mimarının üst katında, olanları izleyen meleklerden biri cennet bekçisi Rıdvān'dır ve onlara işaret etmektedir. Sahnenin arka kısmında sağda, üzerine bahar dalı sarılmış servi ağacı ve yanındaki meyva ağacı, çok renkli iki kuş, cenneti hatırlatan dekoratif nitelikli öğelerdir.

Bu minyatürde kompozisyon şeması, kıyafetler, mimari, zemindeki bitki grupları, altın yaldızla boyanmış gökyüzü gibi öğeler Şiraz-Türkmen özellikleri göstermekle birlikte kullanılan renkler Bağdat okuluna özgüdür.

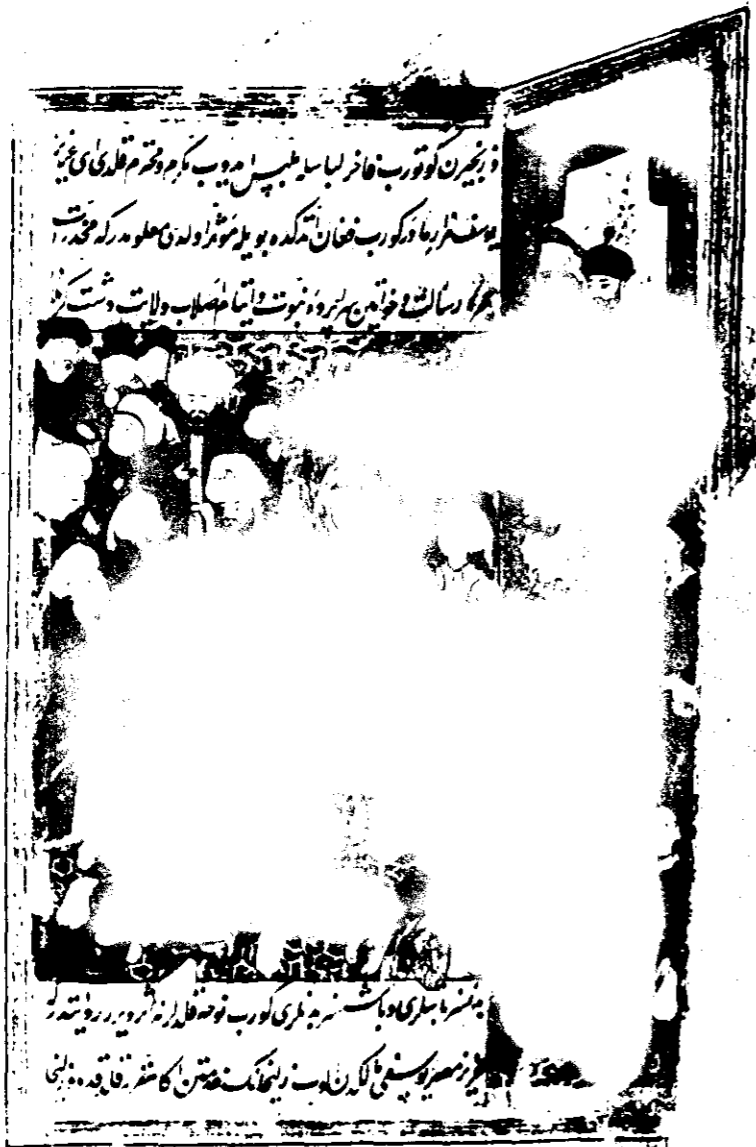
2. Melīk-i Celīl İbrāhīm-i Halīl'in Ateşe Atılması.

18a (170x112 mm.)

Tanrı tarafından reddolunmuş Nemrūd, İbrāhīm'i yakmak ister. İbrāhīm ateşe atılmak üzere mancınığa konulduğunda melekler, Tanrı'dan ona ibadet eden ve birliğine inanan bu âdemoğlunu kurtarmak için izin isterler. Tanrı, ancak İbrahim'in isteği olursa izin vereceğini söyler. Bulutların meleği (İsrāfīl) İbrāhīm'e düşmanlarının kötülüklerine son vermeyi, yeryüzünün meleği (Mikā'īl) Nemrūd'u Kārūn gibi toprak altına çekmeyi teklif eder. İbrāhīm ateşe düşmek üzere iken Cebrā'īl "ihtiyacın var mı?" diye sorar. İbrāhīm ihtiyacının yalnızca Tanrı'ya olduğunu söyler. Tanrı, kendinden başkasına ihtiyacı olmayan İbrāhīm'i başkasına muhtac etmez ve onu kurtarır. Böylece İbrāhīm insan tabiatından çıkıp gerçek kurtuluşa erer (17b - 19a).

ibrāhīm'in ateşe atılmak üzere olduğu anı tasvir eden minyatür, bütün yazı alanını kaplamaktadır. Alt ve üst köşelerde ikişer satır yazı ile konunun anlatımına devam edilmiştir. İbrāhīm, solda çerçevenin dışına taşmış, göğe yükselmekte olan alevlerin önünde, mancınıkta oturmakta ve kompozisyonun merkezini oluşturmaktadır. Sarığının üzerindeki silik yazıda muhtemelen adı olmalıdır. Kıv sakallı İbrāhīm'in başı alevden hale ile çevrilmiştir. Etrafında, mancınığın iplerini tutan, olayı seyreden çeşitli kıyafetlerdeki figürler serbest gruplar oluştururlar. Önde en altta İbrāhīm'i işaret eden iki figürden biri arkadan, biri yandan gösterilmiştir. Seyircilerden bazılarının yüzünde üzüntü ifadesi belli olmaktadır. Sol üst köşede, mavi gökyüzünden aşağı doğru uzanan, kanatları açılmış melek Cebre'āl'dir. Onun biraz altında tepenin arkasında yarı beline kadar görünen meleğin başının yanında "melekü's-sehāb" yazılıdır. Nemrūd, cephesi geometrik süslemeli bir mimarının üst katında, bir mahfilde oturmaktadır. Başının üzerinde "Nemrūd" yazısı görülür. Yanında oturan beyaz sakallı, yaşlı figürün de başının üzerinde "keşīs" yazılıdır. Her ikisi de İbrāhīm'i seyretmektedirler. Tepelerin oluşturduğu ufuk çizgisi hafifçe gölgelendirilmiş, zemine çimen öbekleri serpiştirilmiştir.

Figürlerin serbest gruplandırılması, olayın tüm hareketliliğinin yansıtılması, yüzlerdeki ifadeler, değişik yaşlardaki insanların tasvir edilmesi Bağdat okulunun özelliklerini yansıtmaktadır.

RESİM 59

KATALOG NO: 4 MINYATUR NO : 3

3. Yūsuf'un Satılması.

38b (170x116)

Oniki evladı olan Yaçkūb, içlerinde en çok Yūsuf'u sever. Diğer kardeşleri kıskanır ve bir yolculuk sırasında çölde Yūsuf'u kuyuya itip bırakırlar. Babalarına da onun kanlı gömleğini gösterip öldüğünü söylerler. Meraklarından sık sık kuyunun başına giden kardeşler, Mālik adlı bir tüccarın onu kuyudan çıkardığını haber alınca Yūsuf'u Mālik'e satarlar ve zincirlemesini söylerler. Yūsuf deveye bindirilip Mısır'a götürülmek üzere yola çıkarılır. Yolda annesinin mezarını görüp kendini deveden atar. Yanındaki köle, kaçmak istediğini düşünür ve ona vurur. Yūsuf, öyle bir ah eder ki tufan kopar. Bunun üzerine Mālik Yusuf'un zincirlerini çözer, güzel elbiseler giydiren ve ona saygı gösterir. Daha sonra Mısır Azizi Yūsuf'u Mālik'ten satın alır ve karısı Zelīhā'nın hizmetine verir (27b -39a).

Yazı alanının tamamını kaplayan minyatür, Yūsuf'un Mısır Azizi'ne satıldığı anı canlandırmaktadır. Üstte üç, altta iki satır yazı ile konunun anlatımı devam eder. Başı alevden hale içine alınan Yūsuf, geometrik düzenlenmiş zemin üzerinde, kompozisyonun merkezinde tahta benzer bir sandalyede oturur. Sarığında adı yazılıdır. Yūsuf'un yanında, sarığında "Mālik" yazılı figür diğer iki figürle pazarlık ediyor olmalıdır. Yūsuf'un etrafında, diğer figürlerin arasında bir zenci, bir kambur, kıyafetlerinden Osmanlı olmadıkları anlaşılan yabancı figürler de yer alır. Mısır Azizi ve karısı Zelīhā bu alışverişi sağda, iki katlı bir mimarının üst katında, Bursa kemerli bir mahfilin içinden oturarak izlemektedirler.

RESİM 60

KATALOG NO: 4

MINYATUR NO : 4

Bu kalabalık sahnede figürlerin serbestçe yerleştirilişi, değişik fiziksel özellikler gösteren kişilerin bulunuşu Bağdat okulunun karakteristik öğelerindedir.

4. Ca'fer-i Tayyār'ın Mürhül-i Gassānī Savaşındaki Mücadelesi.

66b (170x120 mm.)

Ehl-i Beyt'in üçüncü şehidi olan Ca'fer, Hz. Muhammed tarafından Hicret'in sekizinci yılında, Mürhül-i Gassānī savaşına gönderilir. Mu'te menzilinde üç bin kişilik İslâm askeri yüz bin kişilik küffar ordusuyla karşılaşır ve korkusuzca vuruşmaya başlarlar. Sancağı taşıyan Zeyd bin Hāriş şehit olunca, Ca'fer sancağı alır. Düşman, atını öldürür ve yaya kalır. Sancağı taşıyan sağ kolu kılıçla kesilince, sancağı hemen sol eline alır. Sol kolu da kesilince sancağı dişleriyle tutar ve yerde kalmasına izin vermez. Sonunda Ca'fer şehit edilir. Hz. Muhammed Ca'fer'i cennette gördüğünü ve melekler gibi uçmakta olduğunu söyler. Böylece adı Ca'fer-i Tayyār olur (66a - 67a).

Yazı alanının tamamını kaplayan minyatürde, Zeyd bin Hāriş şehit edildiğinde, Ca'fer'in sancağı eline alıp savaşmaya devam ettiği an tasvir edilmiştir. Ca'fer elinde sancağı ile sahnenin ortasındadır. Baş alevden hale içine alınmıştır. Sarığının üstünde adı yazılıdır. Ca'fer'in etrafında savaşan figürlerin arasında kesik başlar, başsız gövdeler birbirine karışmıştır. Sahnenin ön kısmında

RESİM 61

KATALOG NO: 4

MINYATUR NO : 5

sahipsiz bir at ve savaşmaya hazır figürler vardır. Üstte tepenin ardından at üstünde Hālid bin Velīd gelmektedir. Mavi gökyüzünden tepelerin oluşturduğu ufuk çizgisiyle ayrılan zemin, çintemani deseniyle bezenmiştir.

Bir savaş meydanının kargaşasını canlandıran bu kalabalık kompozisyon Bağdat okulu üslubunda serbestçe düzenlenmiştir.

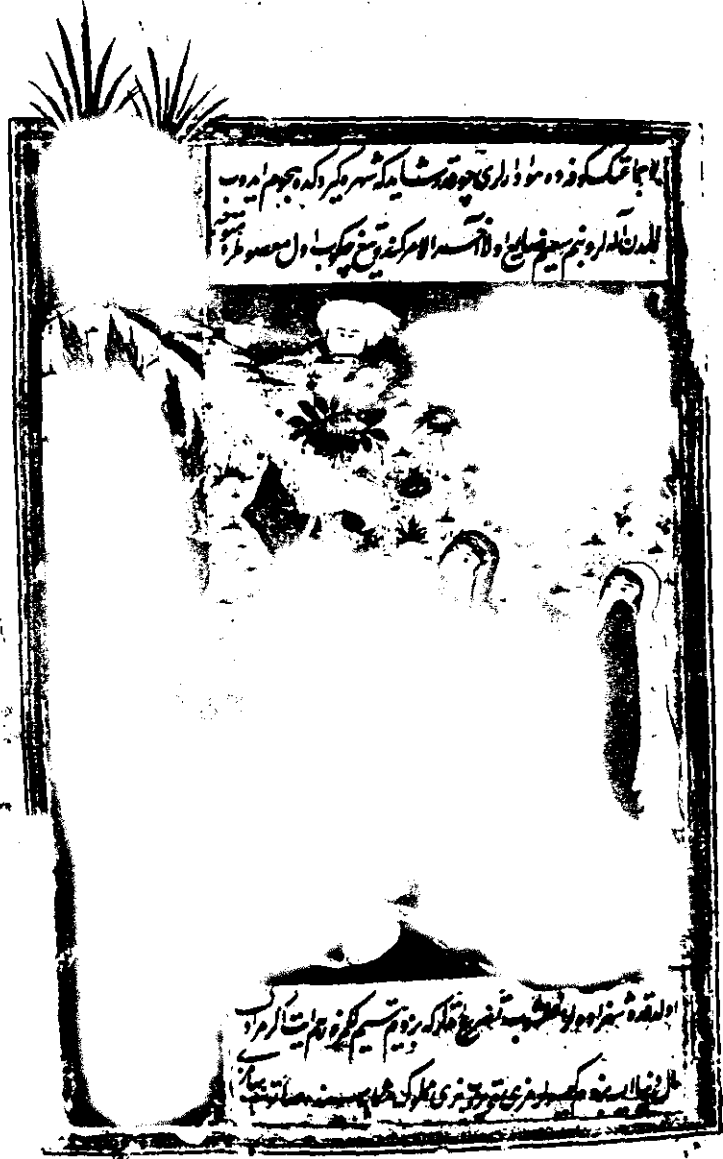
5. Müslim-i cAkīl'in cUbeydullāh bin Ziyād'ın Huzurunda Sorguya Çekilmesi.

165a (168x120 mm.)

Hız. cAlī'in ölümünden sonra büyük oğlu Hasan Kūfelilerin desteği ile Irāk'ta halife ilān edilir. Şām ve Mısır vilāyetleri ise Mu'āviye'nin halifeliğini desteklemektedir. Hasan öldürülünce kardeşi Hüseyin halife olur. Diğer yandan Mu'aviye'nin ölümüyle de oğlu Yezīd halife olmuştur. Yezīd'in halifeliğini kabul etmeyen Kūfeliler Hüseyin'e mektup yazarak ona katılmak istediklerini bildirirler. Hüseyin durumu incelemesi için amcasının oğlu Müslim-i cAkīl'i Kūfe'ye gönderir. Onsekiz bin kişi Müslim'e Hüseyin'in yanında olduğunu bildirir. Yezīd bunu öğrenince, veziri Serhūn'un tavsiyesiyle duruma hakim olmak için Basra valisi cUbeydullāh bin Ziyād'ı Kūfe'ye vali olarak tayin eder. cUbeydullāh, Müslim'in Hānī bin cUrve'nin evinde olduğunu öğrenir ve Müslim'i kendisine teslim etmesini ister. isteği yerine getirilmeyince Hānī bin cUrve'yi öldürtür. Müslim daha sonra cUbeydullāh'ın seraskeri Muhammed-i

Kesîr'in evinde gizlenir. "Ubeydullâh aynı sebeple Muhammed-i Kesîr'i de öldürtünce Şâm ve Kûfe askerleri döğüşür. Müslim-i "Akîl, Şâm askerlerinden kaçarken Kûfeli bir kadının evine sığınır. Fakat kadının oğlu "Ubeydullâh'a Müslim'in yerini bildirir. Müslim kendini almaya gelen askerlerle savaşı ve yaralanır. Bağlanıp "Ubeydullâh'ın huzuruna getirilir. "Ubeydullâh'ın, neden Yezîd'in halifeliğini kabul etmediği sorusuna Hüseyin'den başka halife tanımadığını söyleyerek cevap verince Şâmlı birine öldürtülür (122b -165b).

Minyatür yazı alanının tamamını kaplamakta ve Müslim-i "Akîl'in "Ubeydullâh'ın huzuruna getirildiği anı göstermektedir. Sahnenin sağında sarığında adı yazılı olan "Ubeydullâh, elinde asası ile tahtında oturmaktadır. Müslim, "Ubeydullâh'ın karşısında ellerini ona doğru uzatmış olarak yer alır. Sarığında adı okunmaktadır. Müslim'in arkasındaki üç figürün sarığında "Kûfî", onların da arkasındaki iki figürün sarığında ise "Kûfîyân" yazılıdır. Müslim'i destekleyen Kûfeliler onun hemen arkasında tasvir edilmiştir. Bu grubun arkasında yer alan siyah külâhlı figürlerin başı üstünde ise "Şâmî" yazılıdır. Yine siyah külâhlı bir figür, üzerinde "Nimr-i Yezîdîyân" yazısı olan bir sancak taşımaktadır. Sahnenin ön kısmında soldaki figürlerden birinin sarığında "Yezîdî" yazısı görülür. Diğer figürün sarığındaki yazı ise silinmiştir. Sağ alttaki figürlerden biri Hz. Hüseyin'i Kerbelâ'da öldüren Şimr'dir. Sarığında adı okunur. Diğer figürün sarığında ise "Sa'd-ı Nimr" ismi yazılıdır. Olay kapalı bir mekan içinde cereyan etmektedir. Sahnenin arkasında, geometrik süslemeli

RESİM 62

KATALOG NO: 4

MINYATUR NO : 6

duvardaki pencerelerden ikisinde, olanları izleyen figürler vardır.

Minyatürün arka plânındaki duvar düzenlemesi, pencereden olayı izleyen figürler, Safevi etkileri göstermelerine rağmen figürlerin işlenişi ve sahneye yerleştirilişleri tamamen Bağdat okulu özellikleri taşımaktadır.

6. Müslim-i 'Akīl'in Oğullarının Hāriş Tarafından Öldürülmesi.

170a (168x112 mm.)

Müslim-i 'Akīl öldürüldükten sonra Yezīd, Müslim'in çocuklarının varlığından haberdar olur ve bulunmalarını emreder. Ehl-i Beyt'e yakınlığı ile tanınan Süreyh Kađī, yedi ve sekiz yaşlarındaki bu iki çocuğu Medīne'ye giden bir kervana verir. Fakat çocuklar yolda yakalanır ve 'Ubeydullāh bin Ziyād'a teslim edilir. Zindana kapatılan çocuklara zindancı acır, onları Medīne'ye ulaştırabilecek olan kardeşinin yanına gönderir. Çocuklar yollarını kaybettikleri sırada bir cariye onları bulur, hanımına götürür. Kadının kocası olan Hāriş, çocukları karısının itirazlarına rağmen öldürmek üzere Fırāt kıyısına götürür. Ardınca gelen kölesi, oğlu ve karısının yalvarmalarını dinlemez. Kölesine çocukları öldürmesini emreder, fakat köle karşı koyunca onu öldürür. Daha sonra aynı teklifi reddeden oğlunu da öldürerek karısını yaralar. Engel olacak kimse kalmayınca, çocukların başlarını keser, vücutlarını Fırāt'a atar. Başları 'Ubeydullāh'a götürür. Fakat 'Ubeydullāh çocukların öldürülmelerinden

hoşnut olmaz. Başların, gövdelerinin yanına götürülmesini ve Hāris'in cezalandırılmasını emreder. Mukātil adlı bir kişi başları Fırāt kıyısına götürür. Orada Hāris'in karısına rastlar ve olanları öğrenir. Çocukların başlarını Fırāt'a atar. Başlar, gövdeleriyle birleşerek suda kaybolurlar. Mukātil, Hāris'in başını, el ve ayaklarını kesip, gözlerini oyarak suya atar. Fakat Fırāt, bu günahkârı kabul etmez ve dışarı bırakır (166a - 172a).

Bütün bir yazı alanını kaplayan minyatürde, Hāris'in, çocukları öldürme isteğine karşı karısı ve kölesinin mani olmaya çalışmaları resmedilmiştir. Hāris, sahnenin ortasına yerleştirilmiştir. Sarığında "Hāris-i Yezīdi" yazısı okunmaktadır. Fakat yüzü silinmiştir. Hāris kılıcını yukarı kaldırmış, karısı ise diz çökmüş, Hāris'in kolundan tutarak engel olmaya çalışmaktadır. Baş örtüsünün üzerindeki yazı silinmiştir. Kadının hemen arkasında köle kadın ellerini Hāris'e doğru uzatmış, yalvarır haldedir. Nehir, sahnenin önüne alınmış, su yüzeyi stilize çizgilerle belirtilmiştir. Suda balıklar vardır. Hāris'in oğlu nehrin kıyısında sarığı düşmüş, başı kanlı, yüzükoyun, ölü olarak yatmaktadır. Metne göre Hāris önce kölesini öldürmüştür. Fakat burada önce oğul öldürülmüş, köle ise ayakta yalvarırken gösterilmiştir. Sahnenin solunda Müslim'in çocukları başlarında alevden hale ile olup biteni izlemektedir. Sarıklarındaki yazı okunamaz hale gelmiştir. Yuvarlak tepelerle oluşturulan ufuk çizgisinin ardından dört figür olanları seyretmektedir. Yine ufuk çizgisinin üzerine, altın yaldızlı göğe doğru uzanan iki hurma ağacı ve iki gövdesi büklümlü ağaç yerleştirilmiştir.

Figürlerin gruplandırılması, özellikle kadın figürlerin yüzündeki yalvarma ifadesi ile Bağdat okulu üslubu bu minyatürde de kendini göstermektedir.

7. İmām-ı Zeynü'l-Ābidīn'in Hutbe Okuması.

253a (170x122 mm.)

Kūfe askerleri Kербelā'da şehit olan Hz. Hüseyin'in ve diğerlerinin başlarını, geride sağ kalan Ehl-i Beyt ile birlikte Şām'a getirirler. Yezīd, Ehl-i Beyt'ten bazı kimselerin huzuruna getirilmesini emreder. Hz. Hüseyin'in kızkardeşleri Ümmü Gülgüm, Zeyneb ve oğlu İmām-ı Zeynü'l-Ābidīn getirilir. Zeyneb ve Ümmü Gülgüm Hz. Hüseyin'in başını tekrar görmek isterler. Yezīd, Zeynü'l-Ābidīn'e, geçmişte Hz. Hüseyin'in hutbe okumak istediğini ancak buna kendisinin engel olduğunu söyler. Zeyne'l-Ābidīn ise hutbe okumanın kendi soyuna ait bir miras olduğu karşılığını verince Yezīd, öldürülmesini emreder. Zeyneb ve Ümmü Gülgüm peygamber soyundan kimsenin kalmayacağını onun yerine kendilerinin öldürülmesini isterler. Yezid bu durumda karşısında Zeynü'l-Ābidīn'in oğlu ile güreşmesini ister. Zeynü'l-Ābidīn, ellerine yara açan alet verilmesini ve galip gelenin diğerini öldürmesini teklif eder. Yezīd korkar ve Zeynü'l-Ābidīn'e isteğinin ne olduğunu sorar. O da babasının katilini ister. Yezīd katilin kim olduğunu sorunca kimse kabullenmez. Yezīd, Zeynü'l-Ābidīn'e başka bir şey istemesini söyler. Zeynü'l-Ābidīn Ehl-i Beyt ile Medīne'ye gitmek ister. Yezīd bu dileğinin kabulünün

RESİM 63

KATALOG NO: 4 MİNYATUR NO : 7

kolay olduğunu ve bir şey daha istemesini söyler. O da bugün cuma günüdür, izin ver minbere çıkıp hutbe okuyayım der. Yezîd, bu isteği hutbenin sonunda Āl-i Ebū Sufyān menakıbının anlatılması şartıyla kabul eder. Şāmlıları camide toplar ve önce Şāmlı bir hatibi minbere çıkartır. Hatip, Yezîd öncesi devri ve Hz. Hüseyin'in batıllığından bahseder. Zeynü'l-Ābidîn buna dayanamaz ve hatalı olduğunu söyler. Yezid, Zeynü'l-Ābidîn'in minbere çıkmasına, istemeyerek izin verir. Fakat Zeynü'l-Ābidîn'in hutbesi meclisi çok etkiler. Yezîd, Hüseyin'in katline razı olmadığını, adını Āubeydullāh'ın kötüye çıkardığını açıklar ve Ehl-i Beyt'e kendi sarayında konaklayacak bir yer verir (247b - 255a).

Yazı alanının tümünü kaplayan minyatür, Zeynü'l-Ābidîn'i minberde hutbe okurken göstermektedir. Konunun anlatımına, alt ve üst köşelerdeki ikişer satır yazı ile devam edilir. Kompozisyonun merkezini sağda minberde bulunan Zeynü'l-Ābidîn oluşturmaktadır ve başı alevden hale ile çevrelenmiştir. Onun konuşmasını dinleyen figürlerde görülen çeşitli jestlerle, hayret, hayranlık gibi duygular ifade edilmeğe çalışılmıştır. Figürlerin yaş farkları ve kişisel özellikleri belirtilmiştir. Yezîd, sol tarafta, ön sıranın en başında oturmaktadır. Onun ve hemen hemen oturan bütün figürlerin başlarında kişilerin adları yazılıdır. Fakat, bunlardan ancak "Yezîd, Ebū'l-A'ver, Ā'ömer Abbās, Dehhāk, Muğîre, Şimr, Şāmî" adları okunabilmektedir. Arka planda, geometrik bezemeli mihrap duvarındaki mahfilde hutbeyi dinleyen kadınlar vardır. Mihrap nişi üzerinde "secdegāh-ı imām" yazısı görülür.

Kompozisyona hakim olan diyagonal şemanın belirginliği ve bu şema ile resme kazandırılan derinlik Bağdat okuluna özgüdür.

SİLAHŞÖRLÜK

HÜSREV PAŞA 816/2. 275x175 (200x140) mm. 33b-50a arasında. 13 st. TÜRKÇE. Harekeli nesih. 33b'de tezhipli serhevha. Cetveller mavi, kırmızı ve altın yaldızlı. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, samanî renkte ve vassaleli. Kahverengi deri, miklepli cilt oldukça yıpranmıştır. Zemini altın yaldızlı gömme tekniğinde rumi, çiçek motifli, salbekli şemse ve altın yaldızlı zencirek cetvelle bezenmiştir. 4 minyatürlüdür. Telif ve istinsah tarihi yoktur.

(33b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالْعَاقِبَتِ لِلْمُتَّقِیْنَ

ولاعدا وان الاعلى الظالمين و صلى الله على ...

(50a) S ... یولدن طشه بشر یای اوزنی اوله و زانته برابر و

واردن کوندر اوزونلیغی یردن اوقه خلاص ویره تمت

Eser, silahşörlük oyunları hakkında bilgi vermektedir.

Oyunların oynanacağı yerin ölçüleri, oyunu idare edecek olan ve oynayacak olan kişilerin neler yapması gerektiği ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Binicilerin at üzerinde ok atmaya nasıl hazırlanması gerektiğinden, atların nasıl idare edileceğine kadar çeşitli yöntemler açıklanmıştır. Eser, kolay anlaşılır, sade bir dille nesir olarak yazılmıştır.

Minyatürler, oyun meydanının düzenini gösteren çizimlerle birlikte eserin sonuna doğru arka arkaya yerleştirilmiştir. Minyatürler, metinde ayrıntılı olarak anlatılan binicilik oyunlarının resimlenmesinden ziyade, genel olarak çeşitli at canbazlıklarından örnekler gösteren üç atlı figürle, bir silahşörü silahlarıyla birlikte tasvir etmektedir.

Eserin dört minyatüründeki figürler, batı tesiri altındaki 19. yüzyıl Osmanlı minyatür üslubunu yansıtan 2 katalog numaralı Fihrist-i Şāhān ve Zeylleri adlı eserdeki padişah figürlerine benzemektedir. Figürlerin hacimleri padişah portrelerinde olduğu gibi ışık ve gölge ile gösterilmiş ve göz torbacıkları belirlenmiştir. Bu benzerliklerden dolayı, eserin minyatürlerinin 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olduğunu söyleyebiliriz.

RESİM 64
KATALOG NO: 5 MINYATÜR NO : 1

1. Elinde gönder tutan silāhsör.
41a (122x82 mm.)

Minyatürün zemini boyasız kağıt rengindedir. Beyaz sarıklı, mor şalvar ve bordo gömleklî figür iki elinde gönder tutarak at üzerinde ayakta durmaktadır. Elbise kıvrımları, atın ve silāhsörün hacimleri ışık gölge ile belirtilmiştir.

RESİM 65
KATALOG NO: 5 MİNYATUR NO : 2

2. At üzerinde amuda kalkmış silâhsör.
43b (153x120 mm.)

Kağıt rengi zemin üzerinde, atın kolanından tutunarak amuda kalkmış olan figür beyaz sarık, turuncu gömlek ve mor salvar içinde tasvir edilmiştir. Binicinin elbisesinin kolundaki kıvrımlar ışık gölge etkisiyle verilmiştir.

RESİM 66

KATALOG NO: 5

MİNYATÜR NO : 3

3. Cānbāz.

44b (156x113 mm.)

Kağıt renkli zemin üzerinde tasvir edilen figür, bir eliyle gürzünü tutarken, diğer eliyle yuları tutarak atının üstünde ayakta durmaktadır. Beyaz sarıklı figür, çintemani desenli açık mavi bir gömlek ve turuncu şalvar giymektedir. Minyatürün sağ köşesinde canbaz yazmaktadır.

RESİM 67

KATALOG NO: 5

MINYATÜR NO : 4

4. Silâhşör.
45a (161x107 mm.)

Mavi bir at üzerinde tuğlu sarığından şehzade veya padişah olduğu anlaşılan bir figür ok, yay ve kalkaniyle tasvir edilmiştir. Eğin örtüsü, kalkan ve sadak işlemleri 19. yüzyıl özellikleri gösterir. Figür, kırmızı şalvar ve çintemani desenli lacivert bir gömlek giymiştir.

TERCUME-i TĀRĪH-i cAYNĪ : Mehemmed Sālim Mīrzā-zāde
(Cemāzīū'l-āhir 1099/Mayıs
1688-1156/1743)¹

LALA İSMAIL (Murad Molla) 318. 320x193 (270x130) mm.

I+268+I yk. 39-40 st. TÜRKÇE. Taçlık. 1b ve 4b'deki serlevhalar altın yaldızlı. Cetveller içiçe mavi, altın yaldız ve kırmızı renkte. Sözbaşları ve Arapça ibareler kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, zahriye ve ilk üç yaprak samani, diğerleri beyaz renkte. Kitap onarım geçirmiş. Miklepli, bordo deri cilt, çökertme tekniğinde, altın yaldızlı, rumi ve çiçek bezeli salbekli şemse ve zencirek cetvelle tezyin edilmiş. 1a da eserin adı, telif tarihi ve Lala İsmail Efendi'nin vakıf mührü vardır.² Kırkbes minyatürlüdür. Telif tarihi Muharrem 1138/1725'tir. Müellif hattı ile dir.³

(1b) B حمدنا محمود اول صانع حكيمه كه برايع ابراعي فردانيته

شاهد و سلة اناك نظامي دلالت ايدر كه ...

(268b) S ... پسر حق تعالی بر کیچه ده آنله بر صاعقه صلط ایلدی

و طلوع شمس ایله بر صیحه ظهور ایروب آنلردن کیمه قاملادی

1. Mütercim, eserde adını 2a'da "Mehemmed Sālim Mīrzā-zāde" olarak verir. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, II (İstanbul:Matba'a-i cĀmire, 1333/1914-1915), 235 ve Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani, III (İstanbul:Matba'a-i cĀmire, 1311/1893-1984) s.355'te mütercimın adını "Salim Mehmed Emīn Mīrzā-zāde" olarak yazarlar. Ayrıca ölüm tarihi ile ilgili tartışmalar için bkz. Ömer Faruk Akün, "Salim", İslām Ansiklopedisi, X, 131.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.157.

3. Ömer Faruk Akün, "a.g.m.", s.132.

Eser, 'Aynī Ebū Muhammed Maḥmūd bin Aḥmed bin Mūsā bin Aḥmed bin Hüseyn bin Yūsuf bin Maḥmūd Bedrū'd-dīn (17 veya 26 Ramazan 762/22 Temmuz 1360 - 4 Zilhicce 855/28 Aralık 1451)' in yazmış olduğu 'İkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān adlı Arapça tarihinin, Sālim tarafından yapılan çevirisidir. Konusunu, yaradılıştan peygamberin hicretine kadar, geçmiş bütün peygamberler ve hükümdarların zamanındaki tarihi olaylar oluşturur. 'Aynī, coğrafya ve etnoğrafyaya önem vermiş, bir kısmını gezip gördüğü Anadolu'nun coğrafyasından oldukça ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Hicretten itibaren yıl yıl yazdığı İslām tarihini 850/1446 tarihine kadar getirmiştir.⁴

Sālim, Arapça ve Farsça bazı tarihlerin Türkçeye çevrilmesi için Sultan III. Ahmed (1703-1730)'in isteğiyle 1138/1725 yılında Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın kurduğu kırkbeş kişilik bir kurulda yer almış ve 'Aynī'nin eserinin, baştan onbir cüzünü çevirmiştir.⁵ Eserin başında Sālim'in tercüme sebeplerine dair bir mukaddimesiyle, müellif 'Aynī'nin kısaca hal tercümesi yer alır. Bundan sonra, belgelere tarih koymanın sebepleri ve gerekliliği, ilk nasıl kullanılmaya başladığı, gece, ve gündüzün tarifi, aylar ve günlerin uzunlukları, bütün milletlerin kullandığı tarihlerin adlarıyla, yıl başları, dünyanın başlangıç ve sonuna dair tartışmalar, ilk yaratılanlar, ay, güneş, günlerin ve ayların isimlendirilişi, yıldızların isimleri, yedi iklimde yer alan şehirlerin alfabetik adları ve tarifleri, Âdem'den Sālih'e

4. Marçais, " 'Aynī", İslām Ansiklopedisi, II, 70-72.

5. Ömer Faruk Akün, "Salim", "a.g.m.", s.132.

kadar peygamberler anlatılmıştır. Bu nüshanın 166b'deki sağ kenarında "Bu maḥalle dek sacādetlü Sālīm Efendimizün tercümesidir" ibaresi Sālīm'in çevirisi olan kısmı göstermektedir.

Yazmanın minyatürleri üslup ve konu bakımından XVIII. yüzyılın başlarında Osmanlı minyatür sanatındaki yenilik denemelerini yansıtmaktadır. XVII. yüzyılın sonunda Avrupa ülkeleri ile kurulan siyasal ve ekonomik ilişkiler bütün sanat dalları gibi minyatür sanatını da etkilemiştir. İmparatorluğun ilk kez batıya açıldığı bu dönemde batı bilim ve kültürünün benimsenmesi için yapılan girişimler önce saray çevresinde ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bir saray sanatı olan minyatürde de batı sanatının biçimleri görülmeye başlamıştır.

XVII.yüzyıl başında Lâle devri ile birlikte saraya giren çok sayıda Avrupa eşyası, özellikle bağı kaynaklı resimli kitaplar minyatürü etkilemiş olmalıdır. Nitekim bu dönemin saray nakkaşları bilinçli denemelere girişmişler ve artık minyatürlerde, kır sahneleri, kıyafet ve çiçek resimleri, portreler gibi yeni konularla birlikte perspektif denemeleri görülmeye başlamıştır.⁶

Eserde bulunan kırkbeş minyatür klâsik Osmanlı minyatür geleneğinden ayrılan özellikler gösterir. Bunlar sabit yıldız ve burçları simgeleyen hayvan ve insan figürleridir.

6. Günsel Renda, Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700-1850 (Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları,1977), s.30-31 ve Günsel Renda, "Türk Resminde Batılılaşma Yönünde İlk Denemeler", Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı, I (İstanbul:Tiglat Sanat Galerisi, 1980), 32.

Aralarında çıplak kadın figürlerinin de bulunduğu bu minyatürlerde, kumaş kıvrımları ve vücut çizgileri ışık gölge ile belirlenmiştir. İnsan figürleri, gerçeğe yakın vücut oranları ve üç boyutlu heykelsi görünüşleri ile daha önceki yüzyıllarda hazırlanmış astroloji kitaplarını süsleyen minyatürlerden oldukça farklıdır.

XVII. yüzyılda Osmanlı sarayında, batı kökenli coğrafya ve astronomi kitaplarının Türkçeye çevrildiği bilinmektedir. Günsel Renda, bu eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (T.5953)'nde 1692-93 ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (B.274)'nde 1747 tarihli olan minyatürlü iki nüshasını tespit etmiştir. Bunlardan daha eski tarihli olan yazmanın minyatürlerinin, batı kaynaklı astronomi kitaplarından etkilenmiş olabileceğini ve diğer nüshanın minyatürlerinin de bu erken tarihli yazmadan kopya edildiğini söyler.⁷ Eserin, minyatürlü üçüncü bir nüshası da bu çalışma sırasında Süleymaniye Kütüphanesi(Lala İsmail 318)'nde tespit edilen 1727 tarihli nüshadır. Bu yazmanın minyatürleri ise üslup bakımından İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazmanın minyatürlerine daha çok benzediğinden ondan kopya edilmiş olacağı düşünülebilir.

7. Günsel Renda, "XVIII.Yüzyılda Minyatür Sanatı",

I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul 15-

20.X.1973) Tebliğler, c.3: Türk Sanatı Tarihi

(İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi,1979),

s.841-842.

Minyatürler, yazmanın 19b ile 30b yaprakları arasında ard arda sıralanmıştır. Her sayfada iki minyatür yer alır. Yalnız iki sayfada üçer minyatür yapılmıştır. Minyatürlerin başında bir veya birkaç cümle ile yıldız veya yıldız grubunun Arapça adı, kaç yıldızdan oluştuğu yazılmış, bazan da grubun özelliklerinden bahsedilmiştir.⁸ Bütün minyatürler göğü temsil eden koyu mavi renkli zemin üzerine çizilmiştir. Koyu mavi fona kontrast teşkil edecek şekilde, özellikle giysilerde görülen, canlı kırmızı ve yeşilin yanısıra sarı ve kahverenginin tonları, mor, siyah ve beyaz renkleri kullanılmıştır. Yıldızlar, kendilerini sembolize eden figür veya şekiller üzerinde altın yıldızla boyanarak belirtilmiştir.

Diğer nüshaları : Karatay TY. I. 183-185 nr. 556-565;
TCYK. 55 nr. 17.

Minyatürlü nüshaları : Aksu. s. 37 nr. 162; Edhem-Stchoukine.
21-22 nr. XII.

8. Bu çalışmada, yıldız veya yıldız gruplarının Arapça adlarının, Latince ve Türkçe karşılıkları "Gökyüzü", Meydan Larousse, 1971, V, 272-73 ve J.W. Redhouse, haz. Turkish and English Lexicon (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1978)' de tespit edilerek verilmiştir.

RESİM 68

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 1

1. Dübb-i Aşgar ve Dübb-i Ekber : (Ursa Minor ve Ursa Major) Küçük Ayı ve Büyük Ayı.

19b (115x139 mm.)

Dübb-i Aşgar ayı biçimindedir ve kuyrukludur. Yedi yıldızdan oluşur. Dışında beş yıldız vardır. Dübb-i Ekber ise yirmiyedi yıldızdan meydana gelir, etrafında sekiz yıldız vardır ve ayı biçimindedir. Sanki birinin kuyruğu diğerinin kuyruğuna ulaşmıştır (19b).

Köşeleri ve alt kısmı rumî motifleriyle bezenmiş çerçevenin içindeki yuvarlak madalyonda birbirine sırtını dönmüş iki ayı yer alır. Ayılardan biri daha küçüktür. Mavi göğün oluşturduğu zemin, ayıların arkasında daha açık renk alarak gök küresinin yuvarlaklığını hissettirir. Ayılar, kahverengi tonlarıyla gölgeleme yapılarak üç boyutlu olarak tasvir edilmiştir.

20

تینن نامی اوتوز برده زور...

تینن نامی اوتوز برده زور...

بروزون لایحه و...

تینن نامی اوتوز برده زور...

RESİM 69

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 2, 3

2. Tinnin : (Draco) Ejderha.

20a (113x80)

Uzun ve büyük bir yılan biçimindedir. Gök burçları boyunca kutup etrafında dolabilir. Büklümü ve kıvrımı çoktur (20a).

Koyu mavi zemin üzerinde ağzını açmış gövdesi spiral biçiminde kıvrılmış yılanın başında ve çene altında tüyler vardır. Yeşilin açık ve koyu tonlarıyla gölgelendirilmiştir.

3. Kaykāvus⁹ : (Cepheus) Sefe.

20a (113x96 mm.)

Onbir yıldızdan oluşur. Dışında on yıldız vardır.

"Mütelehhib"¹⁰ de denir (20a).¹¹

9. Bu yıldız grubunun adı, taranan kaynaklarda "Kaykāvus" olarak değil "Kifāvus" olarak tespit edilmiştir. Fakat, Süleymaniye Kütüphanesi'nde üzerinde çalıştığımız yıldızlarla ilgili minyatürlü yazmaların çoğunda hatalı olarak "Kaykāvus" şekliyle yazılmıştır.

10. 43 katalog numaralı eserde bu yıldız grubunun ikinci adı "Mültehib" olarak geçmektedir. J.W. Redhouse, a.g.e.'de, aynı anlama gelen "mütelehhib" ve "mültehib" sözcüklerinden yalnızca "mültehib" maddesi altında "Cepheus" adı tespit edilmiştir.

11. Mütercim, aynı sayfanın kenarında bu grubun yıldız sayısının yanlış yazıldığını, aslında iki yıldızdan oluştuğunu açıklamaktadır.

Başında tacı ile bir hükümdar alt kısmında, geometrik geçmeli bir friz bulunan çerçeve içinde tasvir edilmiştir. Kahverengi sakallı figür, sol elini başına doğru uzatmış, diğer eli de dizinin üzerindedir. Sol ayağını yüksek bir yere koymuş gibidir. Figür, koyu mavi zemin üzerinde perspektif kurallarına uygun olarak yerleştirilmiş, yeşil elbisesinin üzerindeki kırmızı pelerinin kumaş kıvrımları ışık gölge ile belirlenmiştir.

RESİM 70

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 4, 5

4. °Avvā : (Bootes) Çoban.

20a (113x101 mm.)

Yirmiiki yıldızdan oluşur. Dışında bir yıldız vardır (20a).

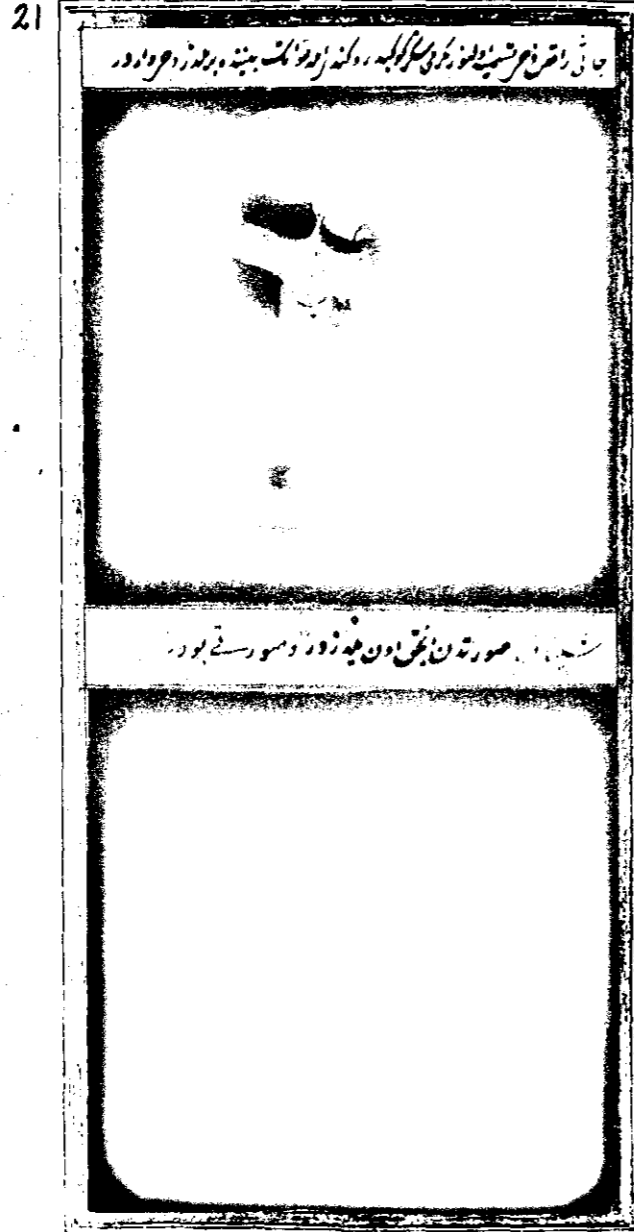
Yarı çıplak bir erkek figürü elinde bir sopa ile koşar vaziyette gösterilmiştir. Az saçlı ve bıyıklı olan figür ışık gölge ile koyu mavi zemin üzerinde hacimlendirilmiştir. Sol ayak parmakları pek gerçeğe uygun çizilmemiştir.

5. Fekke : (Corona Borealis) Kuzey Tacı.

20b (113x103 mm.)

Noktalar şeklindedir. Sekiz yıldızdan oluşur (20b).

Koyu mavi zemin üzerinde, rumi ve çiçeklerle bezenmiş bir halka şeklindedir. Altın yıldızla boyanmıştır.

RESİM 71

KATALOG NO: 6 MINYATUR NO : 6, 7

6. Cāsī : (Hercules) Herkül.

21a (114x111 mm.)

Yirmisekiz yıldızdan oluşur. Rakıs da denir. Kendi ile 'Avva'nın arasında bir yıldız vardır (21a).

Kahverengi sakallı ve kıvrıcık saçlı bir erkek figürü sağ elindeki orağı yukarı kaldırmış olarak tasvir edilmiştir. Üzerinde tek omuzu açık, kırmızı ve yeşil renkte bir giysi vardır. Sağ dizi üzerine çökmüş diğer dizi ise kıvrılmıştır. Figürün hacmi ışık gölge ile belirlenmiştir.

7. Şelyāk : (Lyra) Lir veya Çalgı.

21a (115x114 mm.)

On yıldızdan oluşur (21a).

Koyu mavi zemin üzerinde, iç kısmı kırmızı renkte rumiler ile bezenmiş, dış çizgileri kahverengi sarı bir palmet biçimindedir.

RESİM 72

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 8, 9

8. Decāce : (Cygnus) Kuğu
21b (113x105 mm.)

Onyediyıldızdan oluşur. Sureti dışında iki yıldız vardır (21b).

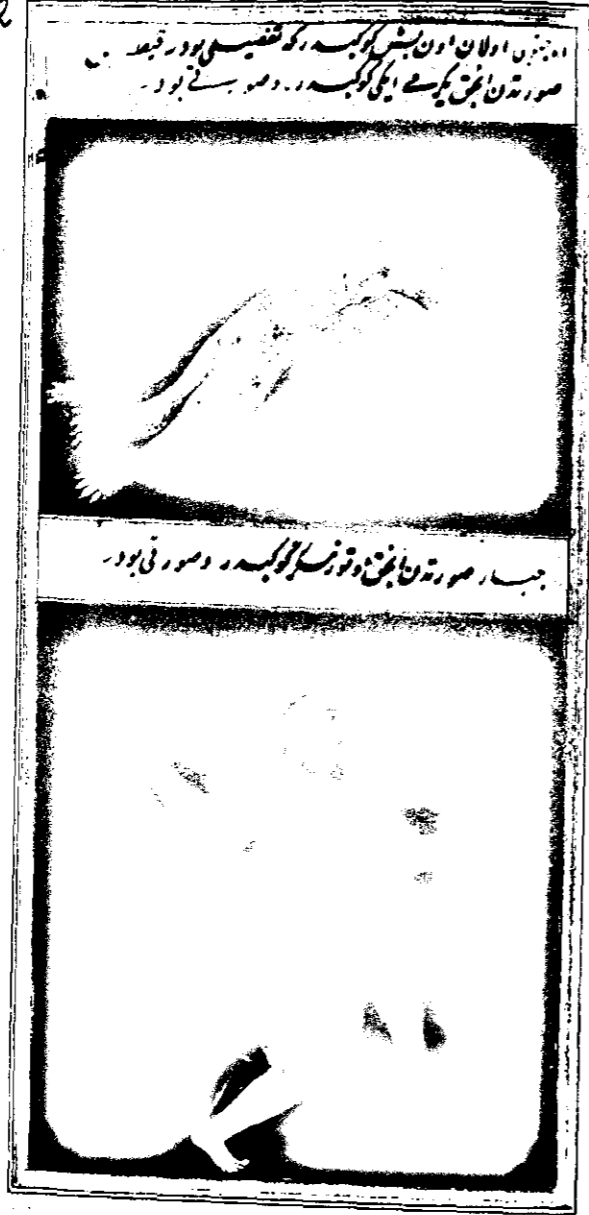
Beyaz bir kazın, kanatları açılmış olarak alttan görünüşü tasvir edilmiştir.

9. Zātü'l-Kürsī : (Cassiopeia) Koltuk
21b (112x112 mm.)

On yıldızdan oluşur (21b).

Göğüsleri açık kadın figürü, sarı renkte bir seki üzerindeki arkalıklı sandalyede ayak ayak üstüne atarak oturmuştur. Seki perspektife uygun olarak çizilmiştir. Figür, sağ elini başına uzatmış, diğer elinde bir yaprak tutmaktadır. Başından dizlerine kadar kıvrımları belirli kırmızı bir örtü uzanır. Figürün hacmi ışık gölge ile sağlanmıştır.

22

RESİM 73

KATALOG NO: 6

MINYATÜR NO : 10, 11

10. Kaytus : (Cetus) Balina.

22a (114x86 mm.)

Kaytus, yirmiiki yıldızdan oluşur. Güneyindeki grup ise onbeş yıldızdan oluşur (22a).

Açık yeşil renkte, siyah konturlu, dört ayaklı ve kuyruklu kurbağaya benzer bir yaratık biçimindedir.

11. Cebbār : (Orion) Orion.

22a (114x122 mm.)

Otuzsekiz yıldızdan oluşur (22a).

Kahverengi uzun saçlı, sakallı ve bıyıklı bir erkek figürü bir elinde kalkan, bir elinde sopa ile tasvir edilmiştir. Başında kırmızı başlığı, belinde kılıcıyla sol ayağını ileri doğru uzatmış olan figür koşar haldedir. Yeşil renkteki kısa elbisesinin üzerinde uzun kırmızı bir pelerin giymiştir.

RESİM 74

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 12, 13

12. Nehr : (Eridanus) Irmak.

22b (114x148 mm.)

Nehir biçimindedir. Otuzdört yıldızdan oluşur (22b).

Koyu mavi zemin üzerinde, yukarıdan aşağıya doğru uzanan ve ortada kıvrım yapan bir akarsu biçiminde çizilmiştir. Kenarlarında otlar vardır. Bu minyatürde derinliği sağlayacak herhangi bir şey yoktur.

13. Erneb : (Lepus) Tavşan.

22b (114x62 mm.)

Tavşan biçimindedir. Oniki yıldızdan oluşur (22b).

Açık ve koyu gri renkleriyle hacmi belirlenen bir tavşan tasvir edilmiştir. Gerçeğe oldukça yakın biçimdedir.

RESİM 75

KATALOG NO: 6

MINYATÜR NO : 14, 15

14. Siyāvus : (Perseus) Perse.¹²
23a (116x113 mm.)

Yirmiyedi yıldızdan oluşur. Dışında üç yıldız vardır (23a).

Mor miğferli bir erkek figürü sağ elindeki kılıcını yukarı kaldırmış, sol elinde ise kesik bir başı saçlarından tutmaktadır. Yeşil renkte yarım kollu, kısa etekli bir elbisesi ve kırmızı çizmeleri vardır.

15. Mümsik : (Auriga) Arabacı.
23a (113x107 mm.)

Ondört yıldızdan oluşur (23a).

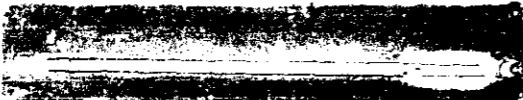
Kırmızı başlıklı, açık kahverengi sakallı ve uzun saçlı bir erkek figürü sağ elinde kırbaç, sol elinde ipler tutar vaziyette tasvir edilmiştir. İç yüzü yeşil, kırmızı elbisesi bir omuzunu açıkta bırakmaktadır. Elbisenin kıvrımları ışık gölge ile belirlenmiştir. Sol ayak parmaklarının çizimi gerçeğe uygun değildir.

12. Bu yıldız grubunun adı yanlışlıkla "Siyāvus" olarak yazılmıştır. 43 katalog numaralı eserde, yine bir elinde kesik baş, diğerinde kılıç tutan erkek figürü biçiminde tasvir edilen yıldız grubu "Berşāvus" olarak adlandırılmış ve J.W. Redhouse, a.g.e.'de "Berşāvus" sözcüğünün karşılığında "Perseus" takım yıldızının adı verilmiştir.

خارج صورته في ثوبه
ابن سوريان بن سوريان

ابن سوريان بن سوريان

خارج صورته في ثوبه
ابن سوريان بن سوريان

RESIM 76

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 16, 17, 18

16. Havvā ve Huveyye : (Ophiucus) Yılançı ve (Serpens) Yılan
23b (113x102 mm.)

Havva yirmidört yıldızdan, Huveyye onsekiz yıldızdan oluşur (23b).

Uzun saçlı, sakallı ve bıyıklı bir erkek figürü, bacaklarının arasından geçirdiği kıvrılmış uzun bir yılanı iki eliyle tutmaktadır. İçi kırmızı, sarı elbisesi tek omuzunu açıkta bırakır. Bu figürde de ayak başparmakları yanlış olarak her iki ayakta aynı yönde çizilmiştir.

17. Sehm : (Sagitta) Okçuk.

23b (113x22 mm.)

Beş yıldızdan oluşur (23b).

Sarı gövdeli, gri temrenli, beyaz püsküllü bir ok tasviridir.

18. Uqāb : (Aquila) Kartal.

23b (113x82 mm.)

Dokuz yıldızdan oluşur. Dışında altı yıldız vardır (23b).

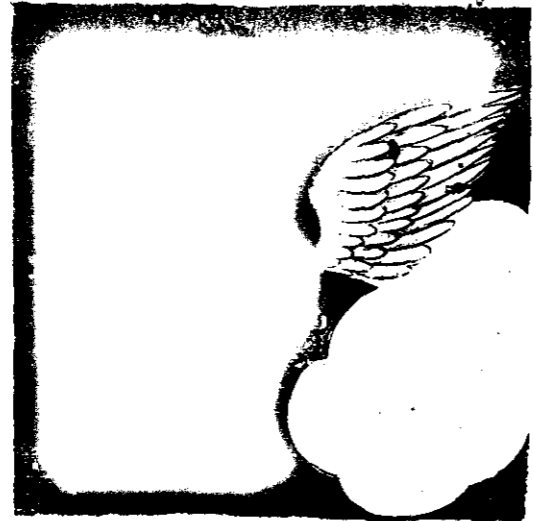
Kartal, oldukça gerçekçi bir üslupla kahverengi tüyleriyle, pençeleriyle tasvir edilmiştir.

دلفین (Delphinus) Yunus

کیتاتو'ل-فرس (Equuleus) کوچک At.

RESİM 77

19. Delfin : (Delphinus) Yunus.

24a (114x50 mm.)

On yıldızdan oluşur (24a).

İri kahverengi gövdeli, yüzgeçleri ve ağzı kırmızı, arkaya doğru kıvrılmış bir balık olarak tasvir edilmiştir. Işık gölge ile hacmi belirlenmiştir.

20. Kıt'atü'l-feres : (Equuleus) Küçük At.

24a (114x39)

Dört yıldızdan oluşur (24a).

Boynundan itibaren alt kısmı bulutlar arasında kaybolmuş, beyaz bir at olarak tasvir edilmiştir. Dış çizgileri siyahtır. Gerçeğe oldukça yakın olarak çizilmiştir.

1. Feres-i A'zam : (Pegasus) Kanatlı At.

24a (113x112 mm.)

Yirmi yıldızdan oluşur (24a).

Vücudunun arka kısmı beyaz bulutlar içinde kalmış, kahverengi bir at olarak tasvir edilmiştir. Kırmızı kanatları vardır. Atın ağzı açıktır ve koşar vaziyettedir.

RESİM 78

KATALOG NO: 6

MINYATÜR NO : 22, 23

22. Mirātu Müselsele : (Andromeda) Andromeda.

24b (113x123)

Yirmiüç yıldızdan oluşur, dışında bir yıldız vardır (24b).

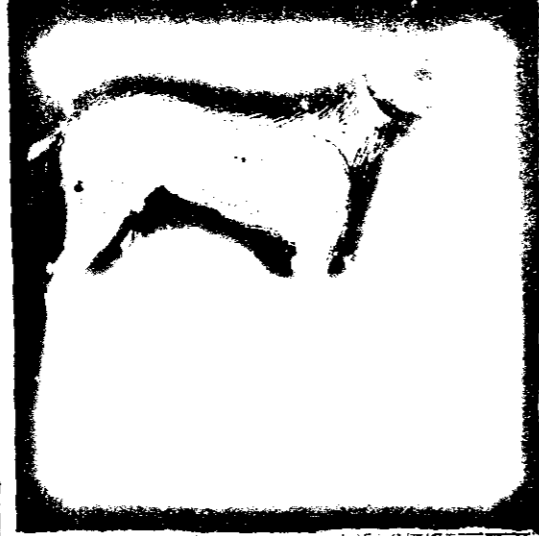
Uzun kahverengi saçlı bir kadın figürü olarak tasvir edilmiştir. Göbeğinden itibaren vücudunun üst kısmı çıplaktır. Kırmızı elbisesinin arkadan öne gelen bir parçası sağ omuzundan aşağı uzanır. Kolları iki yana doğru açılmıştır. Bileklerine bağlı olan zincirler yukarı doğru çizilmiştir. Vücut çizgilerinde ve kumaş kıvrımlarında gölgelendirme renk tonlarıyla sağlanmıştır.

23. Müşelles : (Triangulum) Üçgen.

24b (113x95 mm.)

Siyah konturlu, üzeri süslemeli olarak çizilmiştir.

تصویر بزرگ سوره درون کلبه در خارج صورت این بزرگ

تصویر بزرگ سوره درون کلبه در خارج صورت این بزرگ

RESİM 79

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 24, 25

24. Kelb-i Ekber : (Canis Major) Büyük Köpek.

25a (115x115 mm.)

Onsekiz yıldızdan oluşur. Dışında onbir yıldız vardır (25a).

Kahverenginin tonlarıyla boyanmış kısa kuyruklu bir köpek olarak tasvir edilmiştir. Açık ağzının arasından dişleri görünür.

25. Kelb-i Aşgar : (Canis Minor) Küçük Köpek.

25a (114x89 mm.)

Küçük bir köpek biçimindedir. İki yıldızdan oluşur (25a).

Beyaz lekeleri olan, kahverengi bir köpek olarak tasvir edilmiştir. Ağız açık, yukarı doğru bakmaktadır.

RESİM 80

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 26, 27

26. Sefîne : (Argo Navis) Gemi.

25b (152x114 mm.)

Gemi biçimindedir. Kırkbeş yıldızdan oluşur (25b).

iki direkli, dört yelkenli bir gemi olarak tasvir edilmiştir.

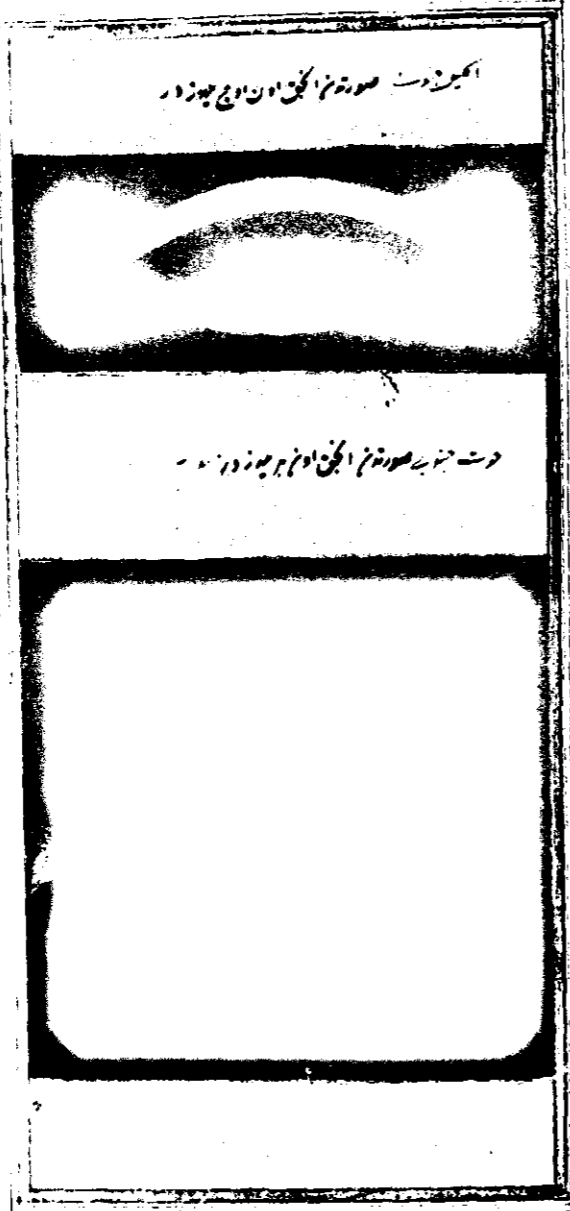
27. Bâtiye : (Crater) Kupa .

25b (114x57 mm.)

Şüca° yıldız grubunun kuzeyinde yer alır. Yedi yıldızdan oluşur (25b).

Uzerinde turuncu ve açık kahverengi rumi motifleri olan sarı renkli, ayaklı bir çanak olarak tasvir edilmiştir.

26

RESİM 81

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 28, 29

28. İklîl-i Cenûbî : (Corona Australis) Güney Tacı.

26a (115x47 mm.)

Onüç yıldızdan oluşur (26a).

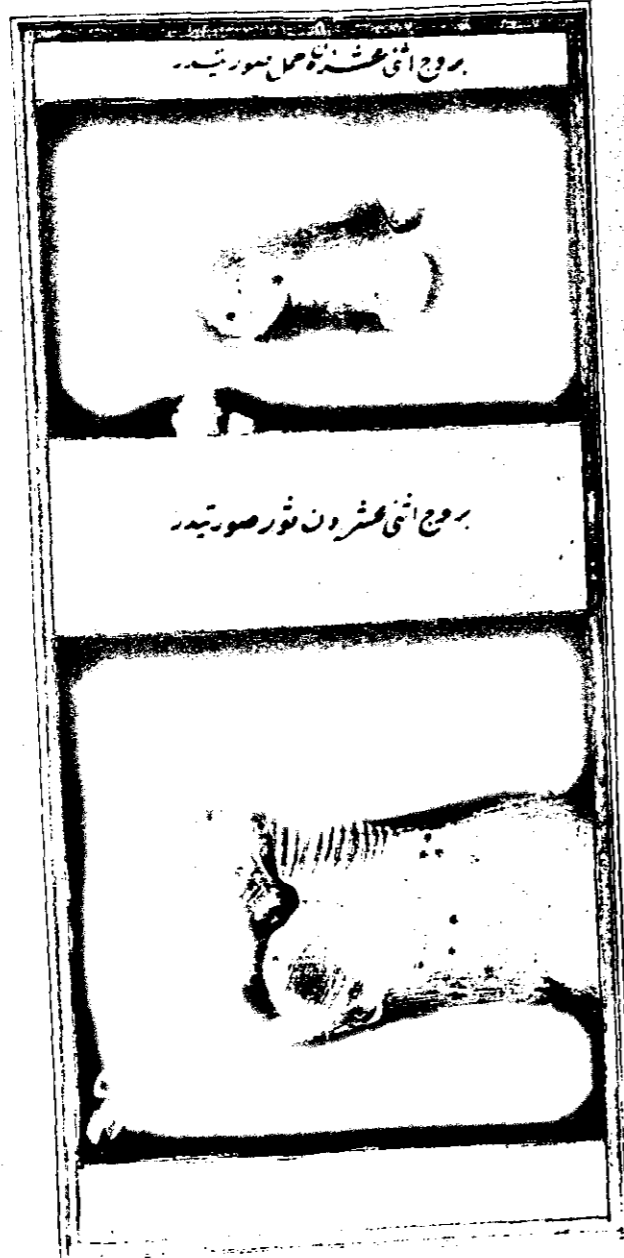
Kenarları kahverengi, iç kısmı sarı bir halka olarak gösterilmiştir.

29. Hüt-i Cenûbî : (Piscis Australis) Güney Balığı.

26a (114x112 mm.)

Onbir yıldızdan oluşur (26a).

Açık ve koyu kahverengi bir balık biçiminde gösterilmiştir.

RESİM 82

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 30, 31

30. Hame1 : (Aries) Koç.

26b (114x71 mm.)

Oniki burçtan biri olan koç biçimindedir (26b).

Sıçramakta olan, açık ve koyu kahverengi bir keçi biçiminde gösterilmiştir.

31. Sevr : (Taurus) Boğa.

26b (114x112 mm.)

Oniki burçtan biri olan boğa biçimindedir (26b).

Ön ayaklarını ileri doğru uzatmış, arka ayakları görünmeyen, açık kahverengi bir boğa olarak tasvir edilmiştir.

27

RESİM 83

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 32, 33

32. Cevzā : (Gemini) İkizler

27a (115x103 mm.)

Oniki burçtan biri olan ikizler biçimindedir (27a).

Vücutlarının bir kısmı çıplak, hafif tombul iki kadın figürü tasvir edilmiştir. Her ikisi de birer elini yukarı doğru kaldırmıştır. Birinin pembe diğerinin kırmızı olan üzerlerindeki örtü arkadan öne uzanır. Figürlerin ayak başparmakları hatalı olarak aynı yönde çizilmiştir. Vücut çizgileri ve kumaş kıvrımları renk tonlamalarıyla gölgelendirilmiştir.

33. Serṭān : (Cancer) Yengeç.

27a (115x62 mm.)

Oniki burçtan biri olan yengeç biçimindedir (27a).

Açık ve koyu kahverengi bir yengeç üstten görünüşü ile tasvir edilmiştir.

RESİM 84

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 34, 35

34. Esed : (Leo) Arslan.

27a (115x62 mm.)

Oniki burçtan biri olan arslan biçimindedir (27a).

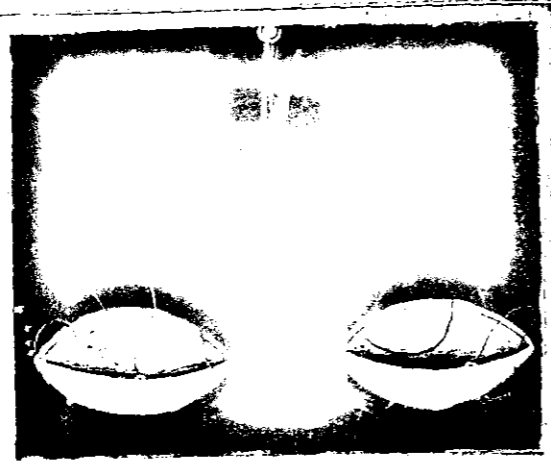
Koyu sarı, kahverengi ile gölgelendirilmiş bir arslan biçiminde tasvir edilmiştir.

35. Sünbüle : (Virgo) Başak.

27b (114x152 mm.)

Oniki burçtan biri olan başak biçimindedir (27b).

Kahverengi, uzun dalgalı saçlı, elinde bir demet başak ile ayakta duran bir kadın figürü olarak tasvir edilmiştir. İçi yeşil dışı kırmızı, uzun elbisesinin yırtmacından sağ bacağı görünür. Arkasında kanatları vardır. Sağ eliyle yüzüne işaret eder. Işık ve gölge ile hacimlendirilen vücudu heykel hissini vermektedir.

بروج اسی عشره دون عشره سوئید

بروج اسی عشره دون قوس سوئید

RESİM 85

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 36, 37

36. Mîzân : (Libra) Terazi.

28a (115x92 mm.)

Oniki burçtan biri olan terazi biçimindedir (28a).

Kefeleri ışık gölge ile hacimlendirilmiş, sarı, kırmızı ipli bir terazi olarak tasvir edilmiştir.

37. 'Akreb : (Scorpius) Akrep

28a (115x82 mm.)

Oniki burçtan biri olan akrep biçimindedir (28a).

Kahverengi tonları ve sarı ile renklendirilmiş olan akrebin üstten görünüşü tasvir edilmiştir.

RESİM 86

KATALOG NO: 6

MINYATÜR NO : 38, 39

38. Kavs : (Sagittarius) Yay.
28b (114x118 mm.)

Oniki burçtan biri olan yay biçimindedir (28b).

Belinden itibaren alt kısmı at olan bir erkek figürü elinde ok ve yayı ile tasvir edilmiştir. Sakalı ve bıyığı kahverengidir. Üzerindeki pembe giysi havalanmıştır. Figürde ve kumaş kıvrımlarındaki ışık gölge ile hacim hissettirilmektedir.

39. Cedī : (Capricornus) Oğlak.
28b (114x81 mm.)

Oniki burçtan biri olan oğlak biçimindedir (28b).

Ön kısmı oğlak, arka kısmı kıvrılmış balık kuyruğu biçimindedir. Kahverengi tonlarıyla gölgelendirilmiştir.

1.3

بروج اثني عشر روي اوله تصوير

بروج اثني عشر روي اوله تصوير

RESİM 87

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 40

40. Delv : (Aquarius) Kova

29a (168x115 mm.)

Oniki burçtan biridir (29a).

Kahverengi, uzun dalgalı saçlı, göğsü ve göbeği çıplak bir kadın figürü sol kolunu yana uzatmış, sağ elindeki küpten su boşaltmaktadır. Üzerindeki kırmızı örtü arkadan öne doğru uzanır. Yanaklarındaki pembelik belirtilmiştir. Ayak başparmakları hatalı olarak ters tarafta çizilmiştir.

RESİM 88

KATALOG NO: 6

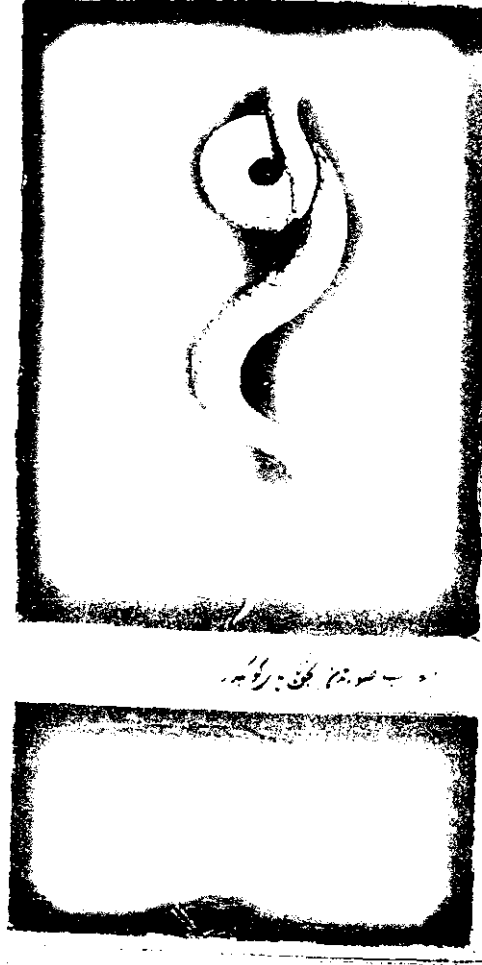
MİNYATUR NO : 41

41. Hüt : (Pisces) Balık.

29b (114x128 mm.)

Oniki burçtan biri olan balık biçimindedir (29b).

İki açık kahverengi balık kuyruklarından kurdeleyle bağlanmış olarak tasvir edilmiştir.

RESİM

KATALOG NO: 6

MINYATÜR NO : 42, 43

42. Şücāc : (Hydra) Su Yılanı.
30a (151x115 mm.)

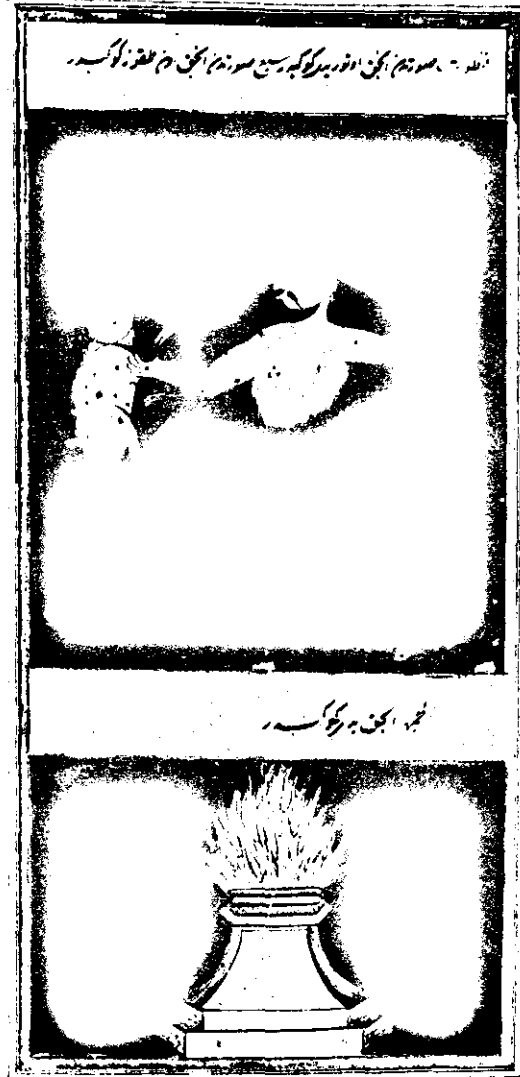
Yirmibeş yıldızdan oluşur (30a).

Sarı karınlı, gri, kahverengi sırtlı bir yılan başının hemen altından kıvrılmış olarak tasvir edilmiştir.

43. El-Ğurāb : (Corvus) Karga.
30a (115x56 mm.)

Yedi yıldızdan oluşur. Dışında dört yıldız vardır (30a). Siyah konturlu, gri tonlarıyla gölgelenmiş, kanatları yukarı doğru açılmış bir kuş olarak tasvir edilmiştir.

ان ستر
بود و پیر کوه
و نوقان دست
بزرگ و سینه
دارنده و صعب
شیرکان و عمار
و اولی روم بود
بواسرک بیانه
اندک صحرانکه
و پس بنام سوم
انتهای کار
باری جلالت
سکاهیان
و در آمدن برده
خطاب کلدکی
در وقت سلا
اختلاف او
حقه صعبان
او زدن زول
بر افضله
جوانان
سفر بر کار
در یک تر سب
اصفهان
صحنای اده
و بود شریف
استدلال اول
کتاب مکه
بود در طراز
رعد و صفر
اسمه اده
نام و بر کار
استند و مر
استند و نور
استند و رعد
استند و شور
بیش بینه
و اکت استند
هر بر سنج

RESİM 90

KATALOG NO: 6

MINYATUR NO : 44, 45

44. Kañtūrus : (Centaurus) Erboğa.

30b (114x133 mm.)

Otuzyedı yıldızdan oluşur (30b).

Alt kısmı at biçiminde, kahverengi sakallı bir erkek figürü bir elindeki mızrağı, diğer elinde tuttuğu köpeğe uzatmıştır. Figürlerin hacimleri ışık gölge ile belirlenmiştir.

45. Micmere : (Ara) Sunak .

30b (114x72 mm.)

Yedi yıldızdan oluşur (30b).

Sarı renkte, altı köşeli sütun kaidesi biçiminde tasvir edilmiştir. Üst kısmından alevler yükselmektedir.

VEKĀYĪc-i cALĪ PAŞA

: Kelāmī

HALET EFENDİ 612. 339x221 (238x130) mm. I+149 yk. 21 st. TÜRKÇE. Taçlık. 1b ve 61b'deki serlevhalar altın yaldızlı. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları kırmızı mürekkeple veya altın yaldızla. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte ve çerçevesi kısmın içi zerefsanlı. Kitap rutubetli ve onarım geçirmiş. Bordo meşin cilt, miklepli ve lâke, üzeri ve miklebi altın yaldızla çizilmiş zencirek çerçevesi, hayvan ve bitki motifleriyle bezeli, cilt kapaklarının ve miklebin içi geometrik şemseli. 1a'da Mehmed Paşazade İbrahim Bey'e ait temellük kaydı ile Mehmed Sa'îd adına bir mühür ve 1202/1787-88 tarihli bir 'maşallah' mührü vardır. 1b'de kitabın fihristi yer alır, konular aynı sırayı takip etmekle beraber, fihristteki başlıklar kitabın içinde gösterilmemiştir. 1a'da kitabın adı ve Halet Efendi'nin vakıf mührü görülür.² Sekiz minyatürlüdür ve minyatürlenmek üzere boş bırakılmış üç sayfa vardır. Telif ve istinsah tarihi yoktur.

B (1b) حمد بی اثنا و شکر جزیل لا یر ولا یحصى اور خالق کونین

و رازق ثقلین حضرتنه که مخلوقک وجودی انک جودی...

S (148b) بنی بر فاشحیلہ کیمہ اکہ

رحمت حق میر اولہ اکہ

1. Eserin adı fihristinde "Kitāb-ı Vekāyīc-i cAlī Paşa", 127b'de ise "Risāle-i Sīret-i Hażret-i Vezīr cAlī Paşa" olarak geçmektedir.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.147.

Eserin müellifi Kelāmī hakkında pek fazla bilgi yoktur. Safāyī Tezkiresi'nde, asıl adı İbrāhīm olan Kelāmī'nin Enderun'da yetiştiği ve divan katibi olduğu anlatılır. Ölüm tarihi 1075/1664-65 yılı olarak verilir.³ Eser, Malkoç Ali Paşa'nın 1010 Muharrem/1601 Temmuz'da Mısır'a gidişini ve Mısır'da geçen zamanını anlatmaktadır. Malkoç Ali Paşa 1601'de Mısır valiliğine tayin edilmiş, Yemişçi Hasan Paşa'nın öldürülmesiyle Vezir-i Azam olmak üzere tekrar İstanbul'a davet edilmiştir. Daha sonra Sultan I. Ahmed (1603-1617)'in iradesiyle Macaristan cephesine gitmesi istenmiş ve Paşa Belgrad'da iken 1013 Safer/1604 Temmuz'da vefat etmiştir.⁴

Eser, arasında manzum parçaların da bulunduğu süslü bir nesirle yazılmıştır. Müellif, başlangıçtaki tevhidden sonra Hz. Muhammed'den, çar yardan ve Sultan III. Mehmed'den övgü ile bahseder. Ardından 'Alī Paşa'nın Mısır'a gönderilişini ve orada yaptıklarını anlatır. Bu kısım 61a'da sona erer. İ. Hakki Uzunçarşılı, 'Alī Paşa'nın kan dökücü, acımasız biri olduğunu belirtmekteyse de Kelāmī, onun son derece adil ve yaptığı işlerde haklı olduğunu söyler.⁵ 61b'den itibaren 'Alī Paşa'yı öven, Kelāmī, Muhyī, Būlbūlī, Şabrī, Ğınāyī, Muḥīṭī, Kāsım, Hüseyin, Mümtāz, Mollā Şehābī, Makāmī'ye ait

3. Safayî, Safayî Tezkiresi, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 2549, 237a.

4. İ. Hakki Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, III (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1954), 360-61.

5. İ. Hakki Uzunçarşılı, a.g.e., s.361.

kasideler; 93b' den itibaren 'Alī Paşa'nın Mısır'a gelişi ile veya Mısır'a vali tayin edilişi ile ilgili 1010/1601 tarihini veren, Hâtıf, Bülbülî, Dâcî, Bâkî, Muḥeyyâ, Serîfî, Maḥlaşî, Mısrî, Şıdkî, Zıllî, Vücūdî, Maḥfî, Şâfi ve Bânî'ye ait tarih kıtaları; 96b'den itibaren yine 'Alī Paşa hakkında yazılmış 'Ubūdî, Hatem, Gavṣî, Ḥaşılî, Yûsuf, Bülbülî, Hâşim, Kelâmî, Kalbî, Bîcân (?), İbrâhîm, Nihâlî, Ḥuşûcî, Ğınâyî'ye ait beyit sayıları çeşitli musammatlar ve Bülbülî'ye ait bir terci-i bend, Kelâmî'ye ait olması muhtemel terci-i bendler ve bir terki-i bend yer alır. Bunlardan sonra 111a ile 113a sahifeleri arasında 'Alī Paşa hakkında Şeyḫ Muḥyî Efendi'nin bir mesnevisi ve Gülşeni dervişi Bülbülî'nin bir risalesi eklenmiştir. 113a'da Silâhdâr 'Alī Paşa hakkındaki nesir kısmından sonra 124b'ye kadar 'Alī Paşa hakkında Kelâmî'ye ait olabilecek kasideler ile Kâsım Belğradî'nin, Yeniçeri Kâtibi Muḥammed Efendi'nin, Mısır azizlerinden Şafi mezhebinin müftisi Şeyḫ Bekrizâde Meḥemmed Zeynel'âbidîn'in mesnevileri ve Mısır'daki Câmîc-i Ezher hatibi Dervîş Meḥemmed'in bir kasidesi bulunmaktadır. 125a ile 127a arasında ise Arapça kasideler vardır. 127b'de müellif, eserinde nesir arasında kendi kasidelerinin yanısıra zamanın şairlerinin kasidelerine de yer verdiğiinden bahseder ve bundan sonra aralarında manzum parçalar bulunan dini hikâyeler yer alır. Kelami, bu hikâyelerin arasında 135b-137b yapraklarında, Mısır'da Vezir 'Alī Paşa'nın hal tercümesini yazmakla görevlendirildiğini bildiren 1010/1601 tarihli Ḥaṭṭ-ı Humâyûn'un suretini vermiştir. Nihayet eser, 148a-148b'de manzum bir hatime ile sona erer.

Eserde telif ve istinsah tarihi belirtilmemiştir. Fakat bazı kasidelerin sonundaki 1010/1601 tarihi ve Kelāmī'nin Mısır'da görevlendirilmesi ile ilgili Hatt-ı Humāyūn'un tarihi, eserin bu tarihten sonra yani XVII. yüzyılın hemen başlarında yazıldığını düşündürür. Şafāyī Tezkiresi'ne göre divan katibi olduğu bildirilen Kelāmī'nin, bu eserin tek nüshası olduğu ve saray yazmalarına özgü biçimde düzenlenip, minyatürlendiği göz önünde bulundurulacak olursa, eserin, müellifin kendi hattıyla yazılmış olacağı ihtimali de ortaya çıkmaktadır.

Yazmanın minyatürleri, III. Mehmed'in 1595-1603 tarihleri arasında devam eden saltanatı boyunca süren, Osmanlı minyatüründe "Geç Klâsik Devir" olarak adlandırılan dönemin özelliklerini göstermektedir. Bu devrin minyatürlerinde, önem derecesine göre seçilen bir kaç figür diğerlerinden daha büyük tasvir edilir ve canlı, parlak renkler kullanılır. Figürlerin dış çizgileri biraz yumuşatılmış, "Klâsik Devir" minyatürlerine göre daha az kalabalık kompozisyonlar tercih edilmiştir. "Klâsik Devir" de sıklıkla görülen savaş, kuşatma, saraydaki resmi törenler, elçi kabulü gibi konular az da olsa bu devirde de işlenir. Tarih konulu eserlerde ise genellikle divân toplantıları, sultanın şehzade ile konuşması, yazma eser üzerinde çalışan sanatkar gibi konular resmedilir.⁶

6. Nurhan Atasoy ve Filiz Çağman, Turkish Miniature Miniature Painting (Istanbul:The R.C.D. Cultural Institute, 1974), s.55.

Eserin sekiz minyatürü de yazı alanının tamamını kaplayacak şekildedir. Minyatürlerin etrafını çevreleyen altın yaldızlı, bitki motifli süsleme Sultan I.Süleyman (1520-1566) zamanından beri kullanılan dekoratif bir unsurdur. Ufuk çizgisi yüksekte tutulmuş ve gökyüzü genellikle altın yaldızla boyanmıştır. Oldukça ayrıntılı işlenen mimaride dikey hatlar hakimdir. Önem derecelerine göre büyüklükleri ayarlanan figürler, düz bir çizgi ya da yarım daire oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Turuncu tonları, koyu kırmızı, mor, yeşilin tonları, lacivert, altın yaldız kullanılan en belirgin renklerdir.

Eserde, minyatürleri yapan sanatkar hakkında bilgi yoktur. Zeren Akalay, bu eserin bir minyatürünün Nakkaş Hasan Paşa (ö.1032/1622-23) tarafından yapıldığını söylemekteyse de bunun hangi minyatür olduğunu belirtmemektedir.⁷ Zeren Akalay'ın bahsettiği, Nakkaş Hasan Paşa'ya özgü olan parlak sarı, bordo kırmızısı, açık yeşil, turuncu renkleri ve yüksek tutulan ufuk çizgisi, zemindeki çok küçük çimen grupları, mimarideki dikey çizgiler, figürlerin yarım daire üzerinde sıralanışı, figürlerdeki düz

7. Zeren Akalay, "XVI. Yüzyıl Nakkaşlarından Hasan Paşa ve Eserleri", I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul, 15-20.X.1973) Tebliğler, c.3: Türk Sanatı Tarihi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979), s.607-626.

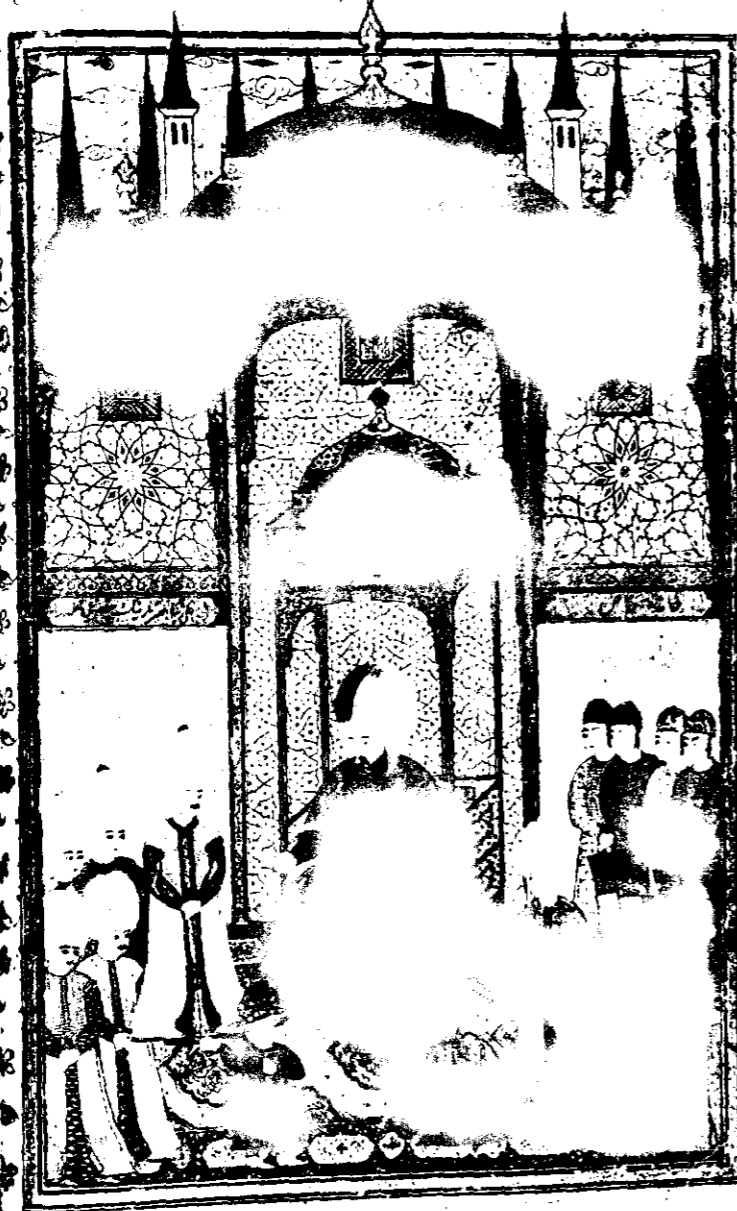
cizgi ile sonuçlanan sakallar, kapı açıklığına yığılan figürler, önemli figürün ortaya alınıp, dikkatleri üzerinde toplayacak şekilde önünün boş bırakılması bu eserin minyatürlerinde de ortak özellikler olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat, Vekāyīc-i ʿAlī Paşa'nın minyatürleri, Hasan Paşa'nın minyatürlerine göre daha az kalabalıktır. Figürler genellikle kalın ve şişman değildir. Minyatüre bakış açısı biraz yukarıdan olmakla beraber diğerinde olduğu gibi çok geniş değildir. Geriye doğru kaçan, daralan çizgiler pek yoktur. Nakkaş Hasan Paşa'nın belirgin özelliklerinden biri olan bordo zemin hiç kullanılmamıştır. Aralarında bazı farklılıklar bulunmasına rağmen, Nakkaş Hasan Paşa'nın 1013/1604-5 yılında Rumeli beylerbeyi olmasından önce saray nakkashanesinde bulunduğu yıllarda resimlenmiş olması muhtemel olan bu eser, onun üslubundan etkilenmiş olmalıdır.⁸

Kitabın lāke cildindeki altın yıldızla yapılmış hayvan ve bitki motifleri, eserin minyatürlerinden farklı üsluptadır. Kıvrımlı, bükümlü gövdeli ağaçların aralarında çiçekli, bazan geniş yapraklı bitkiler, stilize edilmiş bulut motifleri, koşuşan geyik ve karacalar, ejder, simurg gibi

8. ʿAlī Paşa'nın 1604'te öldüğü bilindiğine göre, eserde bazı kasideilerin sonunda 1010/1601-2 tarihinin olması ve Paşa'nın ölümünden hiç söz edilmemesi eserin 1601-2 ile 1604 tarihleri arasında resimlenmiş olması ihtimalini güçlendirmektedir.

efsanevi hayvanlarla, arslan, köpek, pars gibi hayvanlar, kalın dış çizgilerle tamamen bezeyici nitelikte çizilmiştir. Bu türde girintili çıkıntılı, boğumlu, budaklı ağaçlar Türkistan minyatürlerine özgüdür ve bölgenin coğrafyasına bağlı özellikler taşımaktadır. Üslup ve konu bakımından Sung devri Çin resimleriyle paralellik gösterse de asıl Türkistan'daki Uygur resim geleneği özelliklerini yansıtan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi 2160 numaralı albümün, Siyah Kalem imzalı orman manzaraları⁹ ile bu cildin üzerindeki desen arasında çok yakın bir benzerlik vardır. Büyük bir olasılıkla, bu cildin deseni yapılırken Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki 2160 numaralı albümün 34A, 46B, 66A, 75A ve 78A sayfalarında yer alan orman manzaraları örnek alınmıştır.

9. Beyhan Yörükan, "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Albümlerde Bulunan Bazı Rulo Parçaları", Sanat Tarihi Yıllığı 1964-1965, (1965), 188-199.

RESİM 91

KATALOG NO: 7

MINYATUR NO : 1

1. 'Alî Paşa'nın Sultân III. Mehmed'den Fermanı Alması.

5b (279x174 mm.)

Sultân III. Mehmed, Mısır vilâyetinde, Hristiyan ve Müslüman halk ile askerler arasında başgösteren huzursuzlukları, şeriat ve saltanat kanunlarına karşı gelindiğini haber alınca bu vilâyetin bir düzene kavuşturulması için Silâhdâr 'Alî Paşa'yı görevlendirir. 'Alî Paşa ile birlikte gidecek olan din ve devlet adamlarını, bu önemli görev hakkında nasihat etmek üzere huzuruna çağırır. Sultan, onlardan görevlerine sadık kalarak emirlerini yerine getirmelerini ister (3b-4b).

Tam sahifeyi kaplayan sahnenin ortasında Sultân III. Mehmed tahtında oturmaktadır. Sağ elindeki fermanı 'Alî Paşa'ya doğru uzatmış, diğer elinde bir mendil tutmaktadır. Altın yaldızlı tahtının kemerinde "Taht-ı Şerîf" yazılıdır. Padişah, arka plânı tamamen kaplayan, üzeri geometrik çiniler ile kaplı, üç kubbeli ve üç kemerli bir mimari önünde ortaya yerleştirilmiştir. Kubbelerin aralarındaki iki baca çerçeveden dışarı taşar. Ortadaki kemerin üzerinde altın yaldız çerçeve içinde "Sultân Mehmed Hân Gâzî Halleda'llahu Tecâlâ" yazısı okunur. Soldaki kemerin üzerinde ise "'Alî Paşa hazretlerinin çıktığı mahaldür" yazılıdır. Bu kemerin altında, diğer figürlere göre biraz daha öne çıkmış olan 'Alî Paşa görülür. Onun hemen solunda iki, sağ tarafta önde bir içoğlanı, sağdaki kemerin önünde ise iki sıra halinde hasoda ağaları yer almaktadır. Hasoda ağalarının bulunduğu açıklığın kemerinde "Hâne-i Hâş" yazılıdır. Padişahın önünde iki küçük

RESİM 92

KATALOG NO: 7

MINYATUR NO : 2

hizmetkâr figürü yer alır. Zemin halı kaplıdır. Altın yıldızla boyanmış gökyüzü, mavi beyaz çin bulutları ile süslenmiştir. Minyatürün bazı kısımlarında boyalar dökülmüştür. Çerçevenin dışında kıvrık dallar ve çiçeklerden oluşan bezeme altın yıldızla boyanmıştır.

2. Kâra Meydân'da Hatt-ı Humâyûn'un Okunması.

6b (310x185 mm.)

«Alî Paşa ve yanında bulunan ileri gelenler Mısır'a vardıklarında, halk tarafından sevinç ve saygı ile karşılanırlar. Bir sabah tellâllar, ertesi gün sabahın erken saatlerinde Kâra Meydân'da Hatt-ı Humâyûn'un okunacağı duyururlar. Halk, ertesi gün meydandaki yerini alır. Beyler, Paşa'nın iki yanında otururlar. Bir tarafta çavuşlar grubu, bir tarafta müteferrikağân ve diğer bölük halkı, kul taifesi ağaları ve kethüdaları usul üzere ileri gelenleri beklerler. Sonra usul gereği ayağa kalkılır ve Hatt-ı Humâyûn okunur. Dinleyenleri ağlatan, içinde ayetlerden alıntılar, hoş sözler, Kelâmî'nin hikmeti ve padişahın askere duası olan bu ferman Vâciz Altıparmak Efendi tarafından okunur (6a).

Tam sahifeyi kaplayan minyatürün üst kısmında, solda, kapısı görünen bir mimari önünde yer alan, yüksek bir yerde, ortada «Alî Paşa ve iki yanında beyler, okunan fermanı dinlerken tasvir edilmişlerdir. «Alî Paşa'nın başının üzerine gelecek şekilde bir sayvan kurulmuştur. Kapının kemerinde "Sa'âdetle Kâra Meydânda dîvân-ı câm idüp evâmir-i şerîfe vü Hatt-ı Humâyûn kırâ'at olunduğı mahaldür." yazısı

okunmaktadır. "Alī Paşa'nın sağında bulunan Altıparmak Efendi¹⁰ elindeki tuğralı Hatt-ı Humāyūn'u okumaktadır. Altta, sahnenin ön kısmında, iki yana dizilmiş atlı figürler yer alır. Bunların ortasında, sahnenin üst kısmında fermanı okuyan Altıparmak Efendi tasvirine çok benzeyen, aynı kıyafet ve tipteki bir figür, at üzerinde, yine tuğralı bir fermanı okumaktadır. Metinde bununla ilgili bir bilgi bulunmamakla birlikte, minyatür fermanın okunmasının iki aşamasını gösteriyor olmalıdır. Önce üstte, devlet erkânına okunuşu, sonra da altta, askerlere okunuşu tasvir edilmiştir. "Alī Paşa ve diğer ileri gelenlerin arkasındaki mimari geometrik desenle kaplıdır. Minyatürün etrafı altın yaldızla boyanmış bitki motifleriyle bezenmiştir. Yer yer boya ları dökülmüş olan minyatürde figürlerin dizilişi, kıyafetleri ve mimarinin geometrik cephesi devrin minyatür geleneğini izleyen özelliklerdir.

10. Üsküp'lü olan Vāciz Altıparmak Efendi İstanbul'da oniki yıl müderrislik yaptıktan sonra Mısır'a gitmiş ve orada kırk yıldan fazla öğretimde bulunmuş, 1033/1623-24'te Mısır'da ölmüştür. Bkz. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, I (İstanbul: Matba'a-i 'Āmire, 1333/1914-15), 212; Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani, IV (İstanbul: Matba'a-i 'Āmire, 1311/1893-94), 148-149.

RESİM 93

KATALOG NO: 7

MINYATÜR NO : 3

3. cAlī Paşa'nın Saraydan Ayrılışı.

9b (280x172 mm.)

Metinde, cAlī Paşa'nın Mısır'a vali olarak tayin edildikten sonra yola çıkışı hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Sadece, Paşa'nın Mısır'a gideceğinin devlet erkânına ve herkese duyurulup, yol ihtiyacı görüldükten sonra gemiyle İstanbul'dan ayrıldığından bahsedilir (13a-13b).

Tam sahifeyi kaplayan minyatürde cAlī Paşa ve maiyetindekiler, saray kapısının önünde yola çıkarken tasvir edilmişlerdir. Gösterişli ve ayrıntılı olarak işlenmiş saray kapısı ve bitişindeki duvar arka plânı kaplamaktadır. Gökyüzü altın yaldızla boyanmış ve mavi çin bulutları ile süslenmiştir. Duvarın hemen üzerinden yükselen çınar ağacı renkli yapraklarıyla gerçeğe uygun olarak resmedilmiştir. Üç kubbeyle örtülmüş olan saray kapısının kemer alınlığında, "Bāb-ı hümāyūn-ı sa'ādet maḳrūn" yazılıdır. Sağdaki nişin üstünde çerçeve içinde "Mübārek bād" soldaki nişin üstünde ise "Sa'ādet bād" yazıları okunur. Daha solda ise saray duvarının üzerindeki tuğlalardan birinde, "cAlī Paşa ḥāzretlerinüñ çıkduğı maḥaldür." yazılmıştır. cAlī Paşa, beyaz bir kaftan giymiş olarak at üstündedir. Sağ tarafında dört peyk figürü, önde daha küçük çizilmiş buhurdan taşıyan bir figür ve etrafında, beraberindeki diğer figürler yer alır. Kapıda onu uğurlayan atlı hasoda ağaları ve hemen kapının iki yanında kapıcılar tasvir edilmiştir. Yeşil zemin üzerinde çok ince çizilmiş çimen grupları simetrik olarak serpiştirilmiştir. Bazı yerlerde boyalar dökülmüştür.

RESİM 94

KATALOG NO: 7

MINYATÜR NO : 4

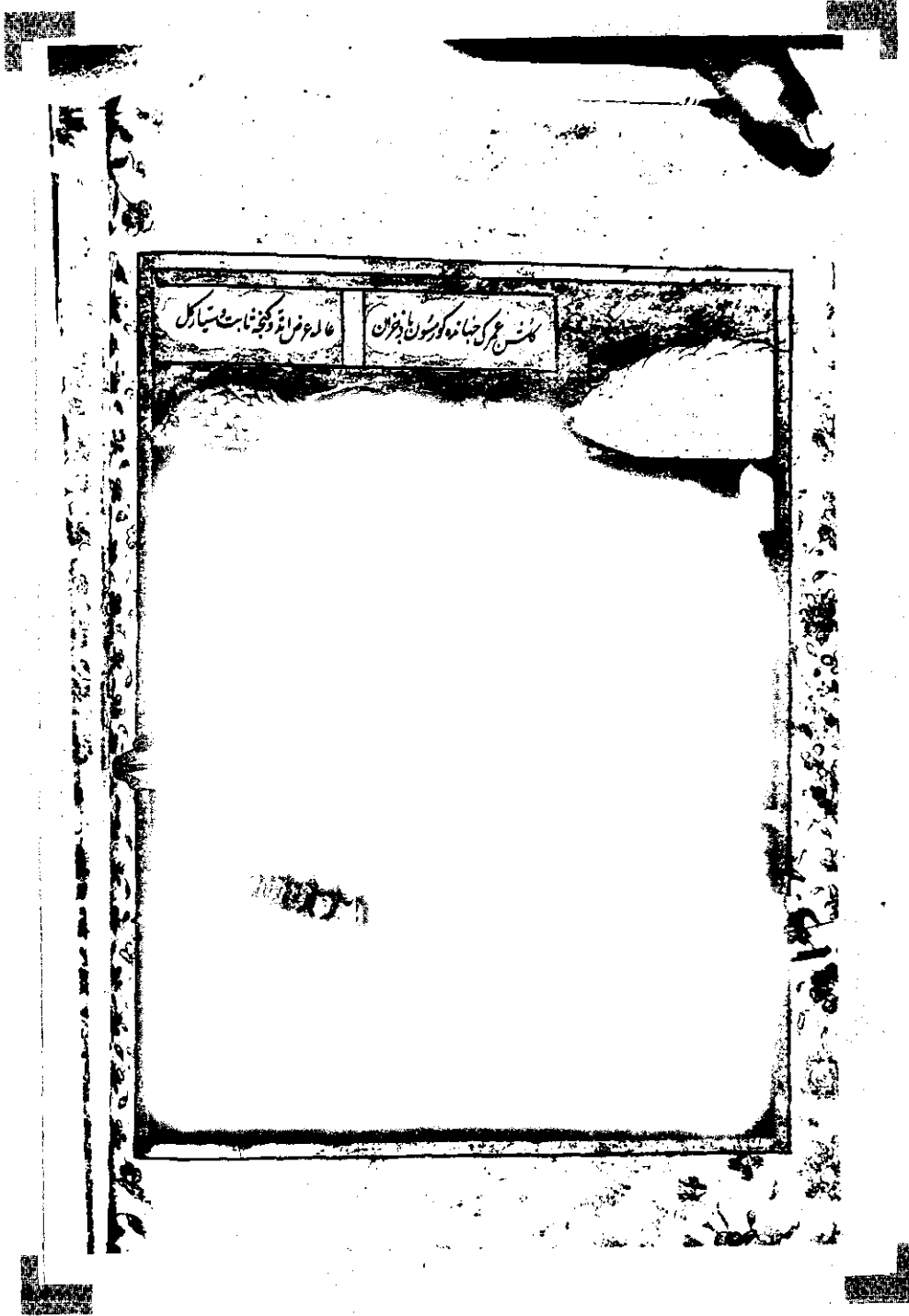
Minyatürün etrafı altın yaldızla boyanmış bitki motifleriyle bezelidir. Arka plânı kaplayan mimarideki dikey çizgiler döneme özgü özelliklerden biridir.

4. Sultân III. Mehmed'in Alayı.

10b (278x191 mm.)

Sultân III. Mehmed'in saray önünde maiyetiyle birlikte tasvir edildiği bu minyatür hakkında metinde herhangi bir açıklama yoktur.

Tam sahifeyi kaplayan minyatürün arka plânında, kubbeli örtüye sahip olan kemerli ve sütünlü bir mimari, ayrıntılı olarak işlenmiştir. Kubbelerin aralarından uzanan serviler, altın yaldızla boyanmış ve mavi çin bulutları ile süslenmiş gökyüzüne doğru uzanmaktadır. Büyük kubbenin altında yer alan kapının üstündeki levhada "Sa'âdetlü pâdişâhuñ Ayasofya'ya girdügi kapudur" yazısı okunmaktadır. Kapının açıklığından bir grup figür alayı seyretmektedir. Padişah at üzerindedir. Etrafında atlı ve yaya saray erkânı yer almaktadır. Öndeki figürler önem derecelerine göre biraz daha küçük çizilmiştir. Padişahın sağ ve sol tarafında iç oğlanları tasvir edilmiştir. Kapının yanında kapıcılar görülür. Sahnenin sağında ibrik tutan bir figür vardır. Figürlerin hemen hepsi cepheden gösterilmiştir. Mavi zemin çok küçük çimen grupları ve bir taşın altından çıkan çiçeklerle süslenmiştir.

RESİM 95

KATALOG NO: 7

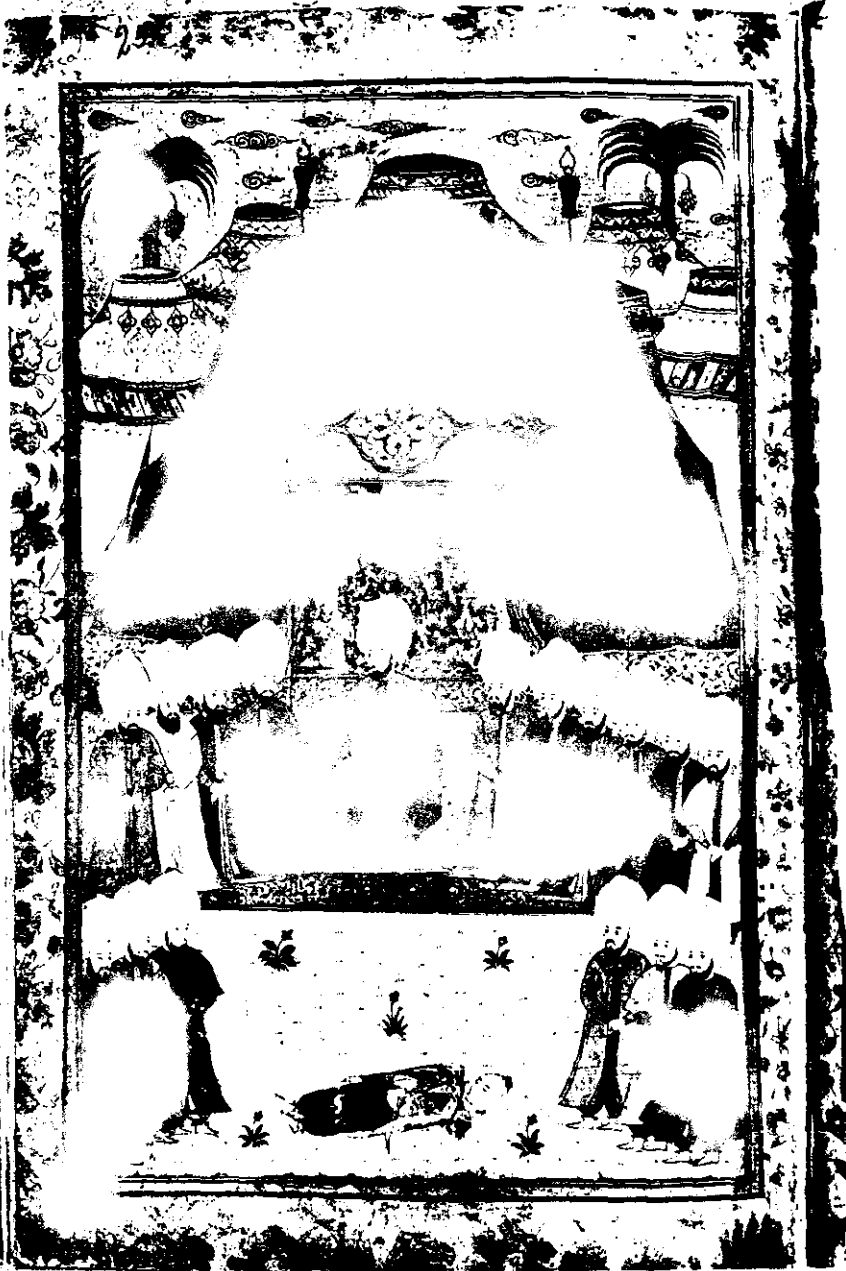
MINYATUR NO : 5

5. 'Alī Paşa'nın Nīl'de Zehebiyye ile Gezintisi.

24b (248x181 mm.)

'Alī Paşa zamanında Mışır'da düzenlenen eğlence toplantıları öyle çok olur ki uzun bir süre böylesi tekrarlanmaz. Mesela bir gün Paşa, Nīl nehrinin sularının yükselişini kutlamak için devlet erkânını ve diğer ileri gelenleri davet eder. Onlar da bu davete sevinerek katılırlar. Bayram gününe benzeyen günlerde rengarenk elbiselerle dolaşırlar. Kayıkla yaptıkları gezintilerde, güzel sesli olanlar ellerine daire yani zilli tef alıp düyek usulünde çalıp söylerler. Çifte nekkāre, çifte surnā ile mehterān-ı mīrān dinlenir. Birbirinden yetenekli kişiler sanatlarını sırayla, yavaş yavaş gösterirler. Paşa ve etrafındakiler yiyip içerek Zehebiyye denilen, etrafı sancaklarla donanmış, geline benzer, altın, ziynet ve güzel kumaşlarla süslü bir kayıkla, su üzerindeki bu geziyi böylece sabaha dek sürdürürler (22b-23b).

'Alī Paşa, Zehebiyye adlı koyu kırmızı renkteki kayığın köşk kısmında, baş tarafta oturmaktadır. Köşkün dört köşesinde ve yelken direğinin ucundaki sancakların üzerinde çift uçlu kılıç motifi görülmektedir. 'Alī Paşa'nın arkasında üç figür yer alır. Köşkün iki yanında, devlet erkânı ve ileri gelenler karşılıklı otururlar. Yelken kapalıdır. Yelken ipi üzerinde elinde bir çubuk ile yürüyen bir figür vardır. Ortada yelkenle ilgilenen üç figür yer alır. Sağ uçta dümeni idare eden figür ayakta durmaktadır. Onun yanında yükseltilmiş bir yere çifte nekkāre, zurna ve uzun,

RESİM 96

KATALOG NO: 7

MINYATUR NO : 6

nefesli bir çalgı çalan figürler yerleştirilmiştir. Nehir koyu gri ile boyanmış, dalgalar elips çizgilerle stilize edilmiştir. Sağda, nehrin karşı kenarında rüzgarı simgeleyen, suya doğru üfleyen bir baş çizilmiştir. Karşı kıyıdaki mor ve yeşil tepeler küçük çimen gruplarıyla bezenmiştir. Gökyüzü altın yaldızla boyanmış ve tepeler arasında küçük süsleyici nitelikte ağaçlar yerleştirilmiştir. Nehrin üzerinde "cAlī Paşa hażretlerinin bindügi Zehebiyyedür" yazısı okunmaktadır. Minyatürün sol üst kısmında ise Kelāmī'nin 'Gül' redifli kasidesinin son beyti yer alır.

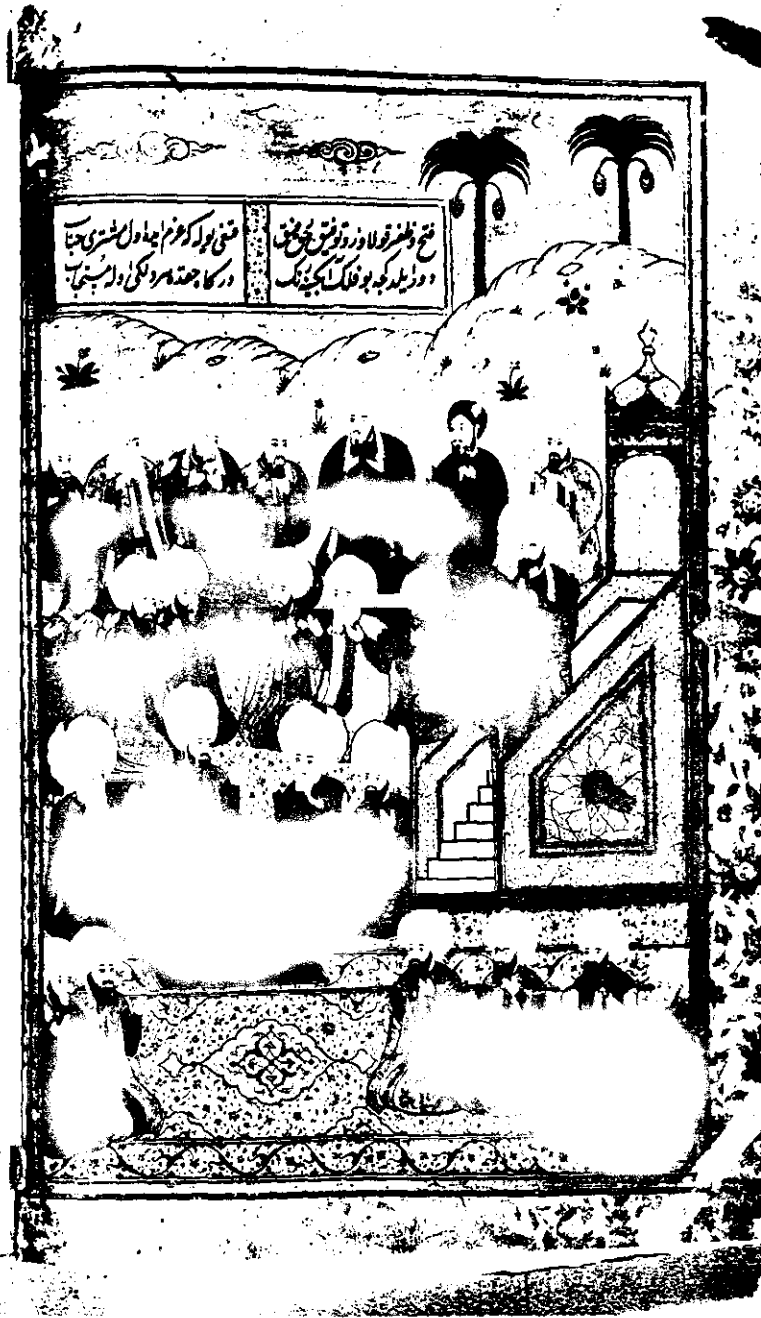
6. cAlī Paşa'nın Pervīz'in Başını Kestirmesi.

25a (300x186 mm.)

cAli Paşa, İstanbul'dan Mısır'a gitmek üzere gemi ile yola çıkar. Önce İskenderiye limanına varır. Orada bir yüce çadır kurulur. Buradaki kaleler keşf edilir ve sayılıp, yazıldıktan sonra zulme uğrayan insanlar görülmek üzere İken Münevfiye¹¹ vilayeti kâşifi olan Pervīz adında kötü bir kişinin bir çok insan öldürdüğü söylenir. Mısır'a gelen cAlī Paşa'nın gazası Pervīz'in başını kestirmek olur (13b).

11. Mısır'da bir müdiriyet (merkez) adıdır. Bkz. Şemseddin Sami, Kamüsü'l-Āclam (İstanbul: Mihrān Matba'ası, 1316/1898-99).

Sahnenin ortasında, büyük bir otağın önünde, sayvanın altında ʿAlī Paşa oturmaktadır. İki yanında yarım daire şeklinde dizilmiş devlet erkânı yer alır. Paşa'nın arkasında "Saʿâdetlü İskenderiyye'ye dâhil olduğda ol dīvānları mahallidür." yazısı okunmaktadır. Çadırın arkasında diğer çadırların arasından altın yıldızlı göğe uzanan iki hurma ağacı görülür. Minyatürün ön kısmında yine iki tarafta yarım daire üzerinde figürler sıralanmıştır. Ortada yerde, başı kesilmiş belden yukarısı çıplak olan Pervīz yatmaktadır. Yeşil zemin küçük çimen grupları ve tek çiçekli yaprak öbekleri ile süslenmiştir.

RESİM 97

KATALOG NO: 7 MİNYATUR NO : 7

7. 'Alī Paşa'nın Muḳaṭṭam Dağı'nı Ziyareti.¹²

32 b (303x185 mm.)

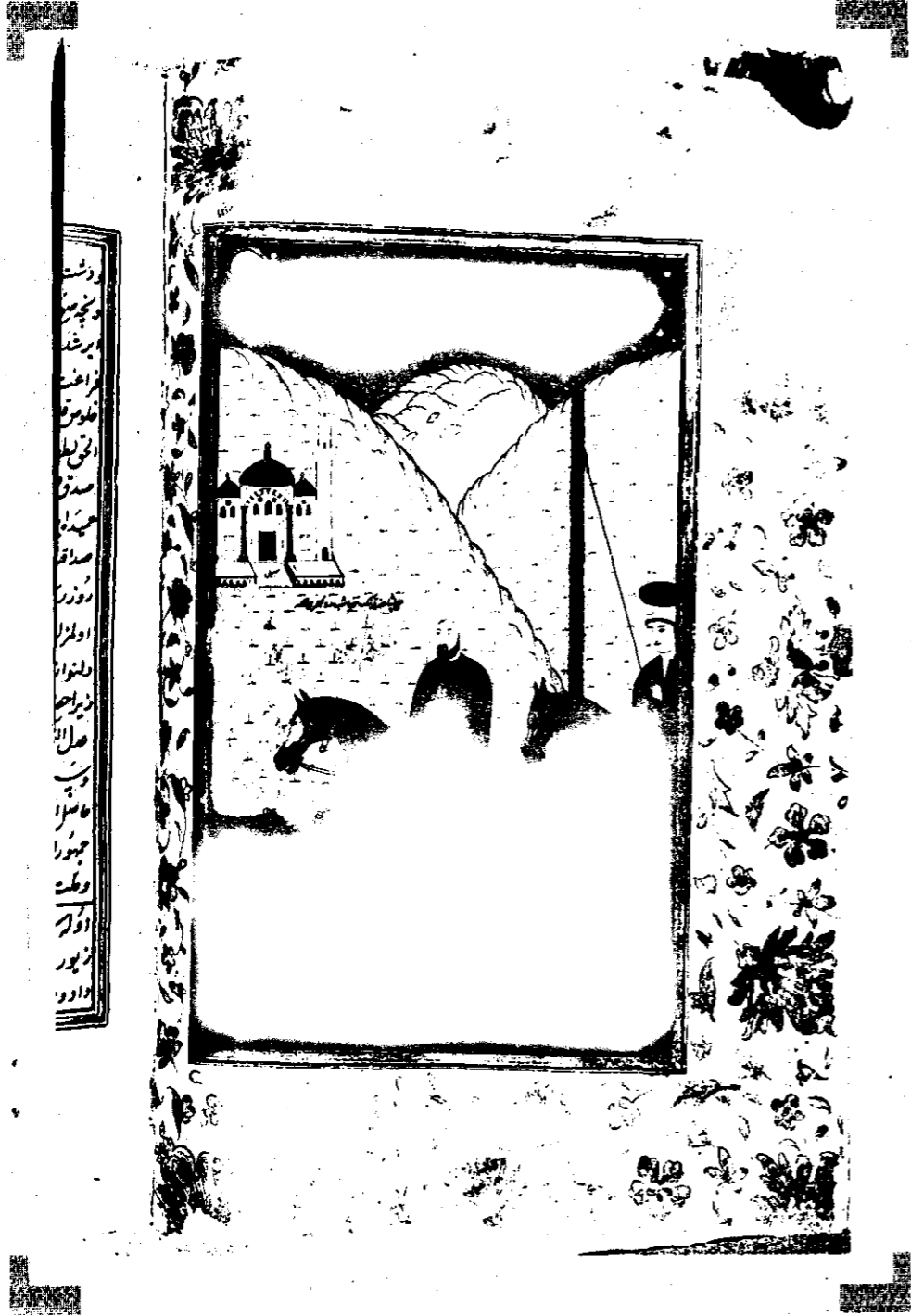
Bir hadise göre, Mıŝır'daki Muḳattam Dağı, Hz. Muhammed'in Tanrı'dan dileklerini dilediği yerdir. Bir rivayete göre ise Mūsā'nın çıkmış olduğu Tūr Dağı'dır. Muḳaṭṭam, Mıŝır Kalesi'nin önünde yüksek, sarp bir dağdır ve ilahi güçle meydana gelmiştir. Muḳaṭṭam'ın mağaraları, belki Çerkes ve Kürd devirlerinden de önce, şeyhlerin, ermişlerin ibadet ettiği yerdi. Fakat, aradan pek çok zaman geçtikten sonra buraya ne fukara, ne ermişler ne de şeyhler uğrar. İlahi takdirin müjdecisi Cebrāīl'in bağıŝı ile pek çok gayret gösterilir ve o yüce yerde bir minber ve itibar edilen yer tamir edilir.¹³ Genellikle bütün fakirler ve şeyhler bir araya gelip 'Ḳarāfeteyn-i ŝıĝar ve kübrā' da, kerametleri ortaya çıkmış evliyalar ve saltanatın devamı için dua ederler (31a-32a).

12. Muḳaṭṭam Dağı Mısır'da, Kahire'nin güneyindedir. Eteğinde "Ḳarāfe" denilen yerde din ulularının mezarları vardır. Bkz. Şemseddin Sami, a.g.e.

13. Metnin bu kısmında minberi kimin tamir ettirdiği açıkça söylenmez. Fakat minyatürde, minber köşkünün kemerinde yazılı olan "Ḳarāfe'de 'Alī Paşa ḥāzretleri binā eyledügi maḥall-i ducādur" ibaresi, bu minberin 'Alī Paşa tarafından yaptırıldığı veya metne göre tamir ettirildiği anlaşılır.

Tam sahifeyi kaplayan minyatürde, cAlī Paşa maiyeti ile birlikte Mukatṭam Dağı'nı ziyaret ettiği anda tasvir edilmiştir. cAlī Paşa, solda, sahnenin önünde, bir seccade üzerinde oturmaktadır. Etrafında yarım daire üzerinde dizilmiş, üç sıra halinde saray erkânı ve ileri gelenler diz çökmüş, dua etmektedirler. cAlī Paşa'nın hemen arkasında iki hasoda ağası oturur. Sağ tarafta, minberde beyaz sarıklı bir figür yer alır. Minber köşkünün kemerinde "Ḳarāfe'de cAlī Paşa-ḥazretleri binā eyledügi maḥall-i du'ādur." yazısı okunmaktadır. Sahneye bakış açısı hafifçe yukarıdandır. cAlī Paşa, kompozisyonun merkezini oluşturacak biçimde yerleştirilmiş ve önü açık bırakılarak dikkatin üzerinde toplanması sağlanmıştır. Zemin, salbekli şemse, rumî ve çiçek motifli ve turuncu rengin hakim olduğu halılarla kaplanmıştır.

Arka plâna yerleştirilen yeşil tepeler, küçük çimen grupları ve çiçeklerle süslenmiştir. Olayın Mısır'da geçtiğini hatırlatan iki hurma ağacı, tepelerin üstünden altın yaldızla boyanmış ve çin bulutlarıyla bezenmiş gökyüzüne doğru uzanmaktadır.

RESİM 98

KATALOG NO: 7

MINYATUR NO : 8

8. cAlī Paşa'nın Kılık Değiştirerek Bulak'da Dolaşması.

56b (244x139 mm.)

cAlī Paşa, Mısır'a girdiğinde, tellâlları şehirde dolaşarak kötülüğün, bozgunculuğun uzaklaştırılacağını duyurur. Bir gün 'dīvān-ı ehli' de kendisine, " Mısır valisi demek şehrin bekçisi demektir. Bu yazılı emirde adı geçen yerlere git ve emredilenleri yerine getir." denir. Paşa, Mısır'da, bu emri yerine getirmek üzere hemen yola çıkar. Bildirilen yere varınca pek çok suçlu, bozguncu ile karşılaşır. Bu suçlulara, düzenin kuralları bildirilir ve disiplin sağlanır. Eşkiyalardan bazıları, halk arasında, sakınmadan bozgun yaratacak sözler söyleseler, etraflarında kendilerine dikkatle bakan birini görünce, Paşa'nın adamlarından biri olduğu sanıp, korkuya kapılarak kim olduğunu anlamadan tövbe etmeye başlardı. Bu korkuyla, yandaşlarından kime rastlasa öğüt verip Paşa'yı gördüğünü ve başından geçenleri anlatırdı. Bu sebeple Paşa'nın kılık değiştirerek, kimi zaman yayan, kimi zaman atlı olarak Bulak iskelesinde, olup bitenden haberdar olmak amacıyla dolaştığı halk arasında duyulmuş ve yayılmıştı (55b-56a).

Tam sahifeyi kaplayan minyatur, cAlī Paşa'yı at üstünde giderken tasvir etmektedir. Paşa, siyah sakallı, belinde kılıcı olan, pelerin giymiş bir figürdür. Kahverengi atının koşum takımları altın yaldızla boyanmıştır. Arkasından gelen hizmetkârının atının yarısı görünmektedir. Her iki figürün ortasında bir palmiye ağacı yükselir. Üzerinde buldukları koyu yeşil zemin, her biri elips biçiminde dekoratif yaprak

gruplarıyla kaplanmıştır. Sol tarafta, biraz arkada Osmanlı mimarisi tarzında bir cami görülmektedir. Caminin önündeki taşlıkta 'sebîl' yazısı okunur. Caminin hemen altında ise "cAlî Paşa hâzretlerinün tenhâ seb revlükleri maḥaldür" yazısı vardır. Arka plânda, üzeri küçük çimen gruplarıyla bezeli, açık yeşil ve pembe tepeler uzanmaktadır. Gökyüzünde, parlak koyu mavi renk üzerine ay, yıldızlar ve çin bulutları altın yaldızla çizilmiştir.

B. FARÇA MİNYATÜRLÜ YAZMALAR

«ACĀ'ĪBU'L-MAHLŪKĀT VE ĠARĀ'ĪBU'L-MEVĀDĀT : Zekeriyā

bin Muhammed bin Mahmūd el-Ķazvīnī (ö.682-1283)¹

LALELİ 1991. 256x175 (188x95) mm. 290 yk. 17 st. FARŞA.

Ta'lik. 1b'de serlevha altın yaldızlıdır. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları altın yaldız, kırmızı ve mavi mürekkeple. Kağıt aharlı, orta kalın, samani renkte. Miklepli cilt, kirli sarı renkte deridendir. Arka ve ön yüzündeki salbekli şemse, miklepteki rozet, gömme tekniğinde rumi ve kıvrık dallarla süslüdür. İçi ebru kaplıdır. 1a'da Sultan III. Mustafa (1757-1774)'nın vakıf mührü² ve Çeteci «Abdullah'a ait vakıf kaydı vardır. Üçyüzseksenbir minyatürlüdür. 827/1423-24 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi Ahmed Muhammed'dir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْعَمَلُ وَالْکِبْرِیَاءُ الْجَلَالُکَ اللّٰهُمَّ یَا قَدِیْمَ
الْاِتَاتِ مَغِیْضِ الْخَیْرَاتِ وَلِجِبِّ الْوُجُوْدِ وَوَاھِبِ الْعُقُوْلِ ...
290a (S) ... و فریاد رس و راه رات نمای و بجشای بر حکمت یا
از حم الراحمین

«Acā'ību'l-Mahlūkāt ve Ġarā'ību'l-Mevcūdāt, Ķazvīnī tarafından coğrafik ve kozmografik bir eser olarak hazırlanmıştır. Değişik kişiler tarafından Farsça'ya

1. Müellif hakkında geniş bilgi için bkz. M. Streck, "Kazvini", İslâm Ansiklopedisi, VI, 529-532.
2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 37.

tercüme edilmiştir. Eserin bu Farsça nüshasında mütercimnin adı verilmemiştir. Bu nüsha mukaddimedeyen sonra, ulviyyat (ay üstü alemi), süfliyyat (ay altı alemi), denizler, adalar, bitkiler, hayvanlar ve acaib yaratıkların anlatıldığı bölümlerden meydana gelmiştir.³ Eserin minyatürleri 15. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Timur devri Şiraz üslubunda yapılmıştır.⁴

Diğer nüshaları : Karatay FY. 74-77 nr. 192-202.

Minyatürlü nüshaları : Çığ. 76 nr.18, 88 nr. 29; Rylands. s.35-69, 279-329. Bodleian. s. 32-47; Chester P. II. 75 nr. 212.

3. Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Günay Kut, "Acaibü'l-Mahlukat", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm-Ansiklopedisi, I, 315-317.

4. Bu üslup hakkındaki diğer örnekler ve geniş bilgi için bkz. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizamî Hamsesinin Minyatürleri" (yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974).

Minyatürler :

1. Bedenleri birbirine yapışık iki kadın figürü.
11a (69x50 mm.)
2. Kamer : Ay.
16b (63x50 mm.)
3. cUṭārid : Merkür.
19b (68x65 mm.)
4. Zühre : Venüs.
20a (76x50 mm.)
5. Āfitāb : Güneş.
20b (77x64 mm.)
6. Mirriḥ : Mars.
24a (66x60 mm.)
7. Müsterī : Jüpiter.
24b (66x65 mm.)
8. Zūhal : Satürn.
24b (43x67 mm.)
9. Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı.
27a (42x64 mm.)
10. Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı.
27a (45x69 mm.)
11. Tinnīn : Ejderha.
28b (63x38 mm.)
12. Kaykāvus⁵ : Sefe.
28b (69x39 mm.)

5. Bu yıldız grubunun adı hakkında bkz. 6 katalog numaralı eserin 9. dipnotu.

13. cAvvā : Çoban.
29a (68x38 mm.)
14. Fekke : Kuzey Tacı.
29a (43x38 mm.)
15. El-Cāṣī : Herkül.
29b (59x38 mm.)
16. Şelyāk : Lir veya Çalgı.
29b (45x38 mm.)
17. Decāc : Kuğu.
29b (43x39 mm.)
18. Zātü'l-Kürsī : Koltuk.
30a (75x68 mm.)
19. Berşāvus : Perse.
30a (65x48 mm.)
20. Mümsik : Arabacı.
30b (66x40 mm.)
21. Havvā ve Huveyye : Yılançı.
30b (67x39 mm.)
22. cUkāb : Kartal.
31a (55x49 mm.)
23. Delfin : Yunus.
31b (55x31 mm.)
24. Kıtcatü'l-Feres : Küçük At.
31b (42x31 mm.)
25. Feresü'l-Açam : Kanatlı At.
31b (55x62 mm.)
26. Mirātü'l-Müselsele : Andromeda.
32a (55x40 mm.)

27. Hamel : Koç.
32b (35x38 mm.)
28. Şevr : Boğa.
33a (51x61 mm.)
29. Cevzā : ikizler.
33b (66x47 mm.)
30. Sertān : Yengeç.
33b (44x39 mm.)
31. Esed : Arslan.
34a (41x68 mm.)
32. Sünbüle : Başak.
34a (54x47 mm.)
33. Mīzān : Terazî.
34b (49x59 mm.)
34. Akreb : Akrep.
34b (44x31 mm.)
35. Kav̄s : Yay.
34b (65x58 mm.)
36. Cedī : Oğlak.
35a (45x47 mm.)
37. Delv : Kova.
35a (92x42 mm.)
38. Hūt : Balık.
35b (54x37 mm.)
39. Kayt̄us : Balina.
35b (54x37 mm.)
40. Cebbār : Orion.
36a (53x38 mm.)

41. Nehr : Irmak.
36b (111x14 mm.)
42. Erneb : Tavşan.
36b (46x30 mm.)
43. Kelb-i Ekber : Büyük Köpek.
37a (43x38 mm.)
44. Kantōs⁶ : Erboğa.
38a (54x48 mm.)
45. Bād-ı Şimāl : Kuzey Rüzgarı.
70b (70x37 mm.)
46. Bād-ı Cenūb : Güney Rüzgarı.
70b (65x38 mm.)
47. Bād-ı Şabā : Doğudan esen hafif rüzgar.
71a (64x37₄ mm.)
48. Bād-ı Debūr : Gece esen batı rüzgarı.
71b (64x38 mm.)
49. Hāle.
73a (45x40 mm.)
50. Kavş-i Kuzah : Gökkuşığı.
73b (43x52 mm.)
51. Kertenkele, maymun, yarasa ve ejder tasviri.
74b (87x93 mm.)
52. Bir adanın halkı.
77b (37x50 mm.)
53. Uzun dişli bir balık tasviri.
77b (24x58 mm.)

6. Sözcüğün aslı "kantūrus"tur. Bkz. J.W.Redhouse,
a.g.e.

54. Serṭān : Yengeç.
78a (46x38 mm.)
55. Berṭāīl adası halkı.
79a (71x47 mm.)
56. Balık tasviri.
80a (47x42 mm.)
57. Cezīre-i Seg-sār : Köpek başlı insanların adası.
81b (68x48 mm.)
58. Duvāl-bāy : Yılanlı Hintli tasviri.
82a (78x37 mm.)
59. Balık tasviri.
82b (56x41 mm.)
60. Mecma'ü'l-Baḥreynde minaredeki adam.
83b (18x90 mm.)
61. Ahtapot.
85a (51x31 mm.)
62. Yehūdī : insan başlı yengeç tasviri.
85a (47x39 mm.)
63. Balık tasviri.
85b (36x22 mm.)
64. Bir kızın balık kulağından çıkışı.
87a (95x93 mm.)
65. Dābbetü'l-Baḥrī.
88a (151x37 mm.)
66. Balık tasviri.
89a (39x30 mm.)
67. Su adamı.
89a (54x42 mm.)

68. Neheng : Timsah.
90a (120x98 mm.)
69. Ejdehā : Ejderha.
91a (156x132 mm.)
70. Saḡaḡūr : Bir tür kertenkele.
93a (55x42 mm.)
71. Tinnīn : Yılan.
94b (49x31 mm.)
72. Esb : At.
95b (65x51 mm.)
73. Köpek tasviri.
96a (36x42 mm.)
74. Ḳunfudū'l-mā : Kirpi balığı.
96b (47x42 mm.)
75. Ḳūḡī : Kunduz.
96b (44x41 mm.)
76. Kelb-i Ābī : Köpek balığı.
97a (48x41 mm.)
77. Çadır ve çeşme.
102a (60x51 mm.)
78. Bīsūtūn Dağı 'nda Hüsrev ve Şirin.
103a (79x93 mm.)
79. Zenci figürleri.
110a (54x41 mm.)
80. İki dağ tepesinde ağızlarından sular akan tılsımlı iki arslan figürü.
111b (60x51 mm.)

81. Süt sağan kadın, toprağı kazan adam ve koyunların taş olması.

111b (66x98 mm.)

82. Dirađt-ı Abanūs : Abanoz ađacı.

157a (55x47 mm.)

83. Dirağt-ı Mōrd : Mersin ağacı.

157b (53x33 mm.)

84. Dirağt-ı Turunc : Turunç ağacı.

157b (46x38 mm.)

85. Dirađt-ı Ālū : Erik ađacı.

158a (45x39 mm.)

86. Āzād-Dirağt :

158b (75x38 mm.)

87. Ūmmū Ğaylān : Mısır dikenı.

158b (46x29 mm.)

88. Dirağt-ı Bān : Halile ağacı.

158b (44x37 mm.)

89. Dirağt-ı Buğum : Katran ağacı.

159a (33x38 mm.)

90. Balasān : Pelesenk ağacı.

159a (33x38 mm.)

91. Dirađt-ı Ballūđ : Meşe palamudu.

159b (57x39 mm.)

92. Dirağt-ı Sīb : Elma ağacı.

160a (54x39 mm.)

93. Dirađt-ı Tūt : Dut ađacı.

160a (54x39 mm.)

94. Diraht-ı Tanūb : Köknar ađacı.
160b (56x39 mm.)
95. Diraht-ı H r :  k z g z  veya sarı papatya.
161a (55x38 mm.)
96. Diraht-ı C mmeyz : incir ağacı.
161b (56x38 mm.)
97. Diraht-ı Cevz : Ceviz ağacı.
161b (53x37 mm.)
98. Diraht-ı Hüsrev-d r : Havlıcan.
162a (57x38 mm.)
99. Diraht-ı B d-i inc r : Gene otu; Hintyağı otu.
162a (49x36 mm.)
100. Diraht-ı B d : Sögüt.
162b (57x38 mm.)
101. Diraht-ı Őeft l d : Şeftali ağacı.
162b (58x26 mm.)
102. Diraht-ı Ő c n' : Hint s nb l .
163a (56x38 mm.)
103. Diraht-ı Dard r : Karaağac.
163a (54x58 mm.)
104. Diraht-ı Cen r : Cınar ağacı.
163b (65x49 mm.)
105. Diraht-ı Dehmest : Defne ağacı.
163b (55x39 mm.)
106. Diraht-ı  n r : Nar ağacı.
164b (76x38 mm.)
107. Diraht-ı Zeyt n : Zeytin ağacı.
165a (51x32 mm.)

108. Diraht-1 Serv : Servi.
165b (90x30 mm.)
109. Diraht-1 Sefercel : Ayva ağacı.
166a (52x34 mm.)
110. Diraht-1 Sumāk : Sumak ağacı.
166a (45x37 mm.)
111. Diraht-1 Sumra : Mısır dikenini.
166b (45x28 mm.)
112. Diraht-1 Şabān : Çoban çantası.
166b (55x39 mm.)
113. Diraht-1 Şebāb : Kiraz ağacı.
166b (48x38 mm.)
114. Diraht-1 Şāh Ballūt : Kestane ağacı veya bir meşe cinsi.
167a (49x40 mm.)
115. Diraht-1 Şandal : Sandal ağacı.
167a (55x40 mm.)
116. Diraht-1 Şanevber : Çam fıstığı ağacı.
167a (55x38 mm.)
117. Diraht-1 °Anber : Akasya.
167b (47x38 mm.)
118. Diraht-1 °Üd : Öd ağacı.
167b (56x48 mm.)
119. Diraht-1 Şimşād : Şimşir ağacı.
168a (49x39 mm.)
120. Diraht-1 °Ünnāb (Sincid) : Hünnap (Unnab/Jojoba ağacı).
169a (49x37 mm.)
121. Diraht-1 Sipenddār : Sedef otu.
169a (55x37 mm.)

122. cÜdü's-Şalīb : Öd ağacı.
169a (39x38 mm.)
123. Diraht-ı cÜdü's-Şalīb .
169b (56x38 mm.)
124. Diraht-ı Fulfül : Karabiber.
169b (64x38 mm.)
125. Diraht-ı Funduk : Fındık ağacı.
170a (54x38 mm.)
126. Diraht-ı Filermerc : Kiraz ağacı.
170b (46x29 mm.)
127. Diraht-ı Karanfil : Karanfil.
170b (46x26 mm.)
128. Kaşb : Yonca.
171a (40x39 mm.)
129. Diraht-ı Kāfūr : Kafur (taflan, karayemiş).
171b (62x49 mm.)
130. Diraht-ı Rez : Asma.
171b (56x38 mm.)
131. Diraht-ı Abrūd : Nilüfer.
173a (54x38 mm.)
132. Diraht-ı Lāgīna : Anason.
173b (45x20 mm.)
133. Diraht-ı Lubān : Çam ağacı.
173b (36x19 mm.)
134. Diraht-ı Bādām : Badem ağacı.
174a (54x28 mm.)
135. Diraht-ı Līmū : Limon ağacı.
174a (46x26 mm.)

136. Diraht-ı Zerdālūd : Zerdali ağacı.
175a (53x38 mm.)
137. Diraht-ı Mūz : Muz ağacı.
175b (57x38 mm.)
138. Diraht-ı Nārenc : Portakal veya turunç ağacı.
176a (52x39 mm.)
139. Diraht-ı Nārcīl : Hindistan cevizi ağacı.
176a (80x40 mm.)
140. Diraht-ı Künnār : Sedir.
176a (51x31 mm.)
141. Naḥl : Hurma ağacı.
177a (50x39 mm.)
142. Diraht-ı Gül : Gül ağacı.
177b (41x39 mm.)
143. Diraht-ı Yāsemīn : Yasemin.
177b (42x26 mm.)
144. Āzānū'l-Fār : Farekulağı.
178b (33x32 mm.)
145. Āzer-yūn : Gelincik.
178b (33x31 mm.)
146. İzhir : Bataklik sazi.
179a (31x32 mm.)
147. Birinc : Pirinç.
179a (32x32 mm.)
148. İsfānāḥ : Ispanak.
179a (33x28 mm.)
149. İskīl : Arpacık soğanı.
179b (31x32 mm.)

150. Uştür-gāz : Deve otu.
179b (34x32 mm.)
151. Ušnān : Cöğenotu.
179b (34x33 mm.)
152. Eften (Eftimun) : Kekik.
179b (31x33 mm.)
153. Aḫhavān : Öküzgözü, sarı patatya.
180a (35x32 mm.)
154. Keşūs : Çin saçı; eftumun.
180a (35x16 mm.)
155. Rāziyānec : Rezene.
180a (33x32 mm.)
156. Bābūnec : Öküzgözü, sarı papatya.
180b (28x32 mm.)
157. Bād-reng : Greyfurt; hiyar.
180b (33x34 mm.)
158. Bādrūc : Güzel kokulu bir ot.
180b (34x32 mm.)
159. Bādincān : Patlıcan.
181a (40x30 mm.)
160. Baḫlā : Bakla.
181a (33x31 mm.)
161. Bersiyāvişān : Çoban değneği; baldırıkara (eğrelti otu).
181b (35x30 mm.)
162. Birincāsf : Miskotu; koyun otu; yabancı karanfil; gübre
otu.
181b (34x33 mm.)
163. Piyāz : Soğan.
182a (32x33 mm.)

164. H̄arbuza : Karpuz.
182b (35x39 mm.)
165. Belb̄us : Yabani soğan; sarımsak; gelincik, haşhaş.
183a (31x30 mm.)
166. Benefsec : Menekşe.
183a (39x30 mm.)
167. Būdānes : ilaç elde edilen bir bitki.
183b (28x32 mm.)
168. Gāv-ı çeşm : Öküz gözü.
183b (28x32 mm.)
169. Peş : At kuyruğu.
183b (30x30 mm.)
170. Baqlā-i Mısrī : Mısır aknilüferi; Hint fulü.
183b (32x31 mm.)
171. S̄ir : Sarımsak.
184a (34x33 mm.)
172. Cāvers : Akdarı.
184b (34x32 mm.)
173. Circ̄ir : Su teresi.
185a (31x31 mm.)
174. Cezer : Havuç.
185a (37x31 mm.)
175. H̄ac : Deve dikenii.
185b (30x31 mm.)
176. H̄aşā : Kekik.
185b (35x31 mm.)
177. H̄irf : Semizotu.
185b (35x31 mm.)

178. **Ḥarşaf** : Enginar.
186a (31x31 mm.)
179. **Ḥarmel** : Üzerlik otu.
186a (31x32 mm.)
180. **Ḥişk** : Yalancı safran.
186a (30x32 mm.)
181. **Ḥulba** : Çemen, boy otu.
186b (28x32 mm.)
182. **Noḥūd** : Nohut.
186b (33x33 mm.)
183. **Ḥandkūka** : Kuş ayağı, üç yapraklı yonca; bir cins ünnap.
186b (33x34 mm.)
184. **Ḥanzal** : Ebu cehil karpuzu, yabani sukabağı, kantar kabağı
187a (30x32 mm.)
185. **Gendüm** : Buğday.
187b (31x33 mm.)
186. **Ḥayyü'l-cālem** : Saksıgüzeli çiçeği.
188a (33x34 mm.)
187. **Ḥānikū'l-nemir** : Kurtboğan.
188a (33x33 mm.)
188. **Ḥubbāzī** : Ebegümeçi.
188a (31x34 mm.)
189. **Ḥarbak** : Zambak familyasından siyah ve beyaz renklere
iki türü olan bir bitki, çöpleme.
188a (31x33 mm.)
190. **Ḥardal**.
189a (32x33 mm.)

191. Kāhū : Marul.
189a (28x33 mm.)
192. Haṣḥās.
189b (29x32 mm.)
193. Haṣṣīū's-ga^cleb : Salep otu.
189b (32x33 mm.)
194. Haṣṣīū'l-kelb : Salep otu soğanı.
189b (30x33 mm.)
195. Haṭmī.
190a (31x34 mm.)
196. Hamhum : Sinirotu.
190a (34x33 mm.)
197. Hıyār.
190a (34x33 mm.)
198. Hīrī : Ebegümece.
190b (33x33 mm.)
199. Dilfī (Har-zehre) : Ebu Cehil karpuzu.
190b (32x33 mm.)
200. Rāziyānec : Rezene.
191a (31x34 mm.)
201. Rībās : Kuzu kulağı.
191b (30x32 mm.)
202. Reyhān : Fesleğen.
192a (31x32 mm.)
203. Za^cferān : Safran.
192a (32x32 mm.)

204. Sādec : Hint sūnbūlü.
192b (36x31 mm.)
205. Sadāb : Sedef otu.
193a (30x29 mm.)
206. Caender : Pancar.
193a (32x30 mm.)
207. Küncūd : Susam.
193b (32x30 mm.)
208. Sūnbül.
193b (34x31 mm.)
209. Sūsen : Susam.
193b (31x30 mm.)
210. Sīsenber : Yarpuz otu.
194a (33x30 mm.)
211. Şāhterec : Şahtere otu.
194a (32x29 mm.)
212. Şāhterec : Şahtere otu.
194b (30x31 mm.)
213. Şibrām : Deniz marulu; sütleğen otu.
194b (34x31 mm.)
214. Buğur-ı Meryem : Taşvan kulağı, siklamen.
194b (35x31 mm.)
215. Cev : Arpa.
194b (32x32 mm.)
216. Şakāik : Şakayık.
195a (34x32 mm.)
217. Şalcam : Şalgam.
195a (35x32 mm.)

218. Şincār : Kokulu yonca.
195b (33x30 mm.)
219. Şevkerān : Büyük baldıran otu, çöpleme.
195b (35x31 mm.)
220. Şūnīz : Kara kimyon; kişniş; susam; kara biber.
195b (31x32 mm.)
221. Şīḥ : Pelin otu.
196a (34x32 mm.)
222. Şīlam : Burçak; delice otu.
196a (30x31 mm.)
223. Şa'cter : Kekik.
196a (34x32 mm.)
224. Tarḥūn : Tuzla otu.
196b (34x32 mm.)
225. عنزان (Kāfūr- siperm) : Kafur; beyaz yapraklı
fesleğen.
196b (34x31 mm.)
226. 'Adas : Mercimek.
176b (35x30 mm.)
227. 'izlim : Çivit otu.
197a (30x30 mm.)
228. 'inebü'g-sa'leb : Tilki üzümü.
197a (33x30 mm.)
229. Turb : Turp.
197a (32x31 mm.)
230. Ferfaḥ : Semizotu.
198a (35x30 mm.)

231. Fencegüşt : Beşparmak otu.
198b (43x31 mm.)
232. Fūtenec : Yarpuz otu; nane.
198b (34x31 mm.)
233. Kātilü'z-zīb : Kurtboğan (kaplan boğan) otu.
198b (31x31 mm.)
234. Kātilü'l-keleb : Köpekboğan otu.
199a (30x31 mm.)
235. Kātād : Kitre ağacı.
199a (31x31 mm.)
236. Kāsb : Yonca (128 No.da da aynı bitki resmedilmiştir).
199a (32x30 mm.)
237. Hıyār-ı Bādrenç : Bir tür hıyar; bir tür turunçgil.
199a (34x32 mm.)
238. Kūrtūm : Yalancı safran.
199b (35x33 mm.)
239. Benbe : Pamuk.
200a (33x32 mm.)
240. Kāsb : Yonca.
200a (35x32 mm.)
241. Kūrnüb : Pancar (kūrnübün diğer okunuşu 'kerenb'dir ve
lahana anlamına gelmektedir).
200b (31x32 mm.)
242. Kayşūm : Kara pelin otu.
201a (31x33 mm.)
243. Gāv-zebān : Sığırdili.
201a (33x30 mm.)

244. Kitān : Keten.
201a (33x30 mm.)
245. Gendenā : Pırasa.
201b (33x33 mm.)
246. Kersene : Bir tür baklagil.
201b (33x33 mm.)
247. Kerefs : Kereviz.
201b (32x26 mm.)
248. Kereviyyā : Karaman kimyonu.
202a (30x32 mm.)
249. Kişnīz : Kişniş.
202a (32x32 mm.)
250. *2195*
202b (32x33 mm.)
251. Zīre : Kimyon.
202b (31x32 mm.)
252. Kemāh : Yumurta mantarı.
203a (32x32 mm.)
253. Leblāb : Sarmaşık
203a (33x30 mm.)
254. Lisānū'l-ḥamel : Büyük sinir otu.
203b (33x32 mm.)
255. Keber : Kebere.
203b (34x31 mm.)
256. Lüffāh : Adam otu, abdüsselam.
204a (35x33 mm.)
257. Lübiyā : Taze fasulye.
204a (35x32 mm.)

258. Lūf : Fil kulađı.
204b (30x31 mm.)
259. Nilüfer.
204b (34x31 mm.)
260. Māzeryūn : Mezaryon, defne.
204b (31x32 mm.)
261. Ḥabbū'l-mülūk : Sütlüce otu.
205a (34x32 mm.)
262. Māhīz-hūc : Sığır kuyruđu, deve dili, yün otu.
205b (33x32 mm.)
263. Merzencūş : Mercanköşk, sıçankulađı otu.
205b (34x30 mm.)
264. Nārdīn : Sünbül-i rumi, Hint sünbülü.
205b (35x29 mm.)
265. Nān-Hvāh : Anason, Karaman kimyonu.
206a (34x30 mm.)
266. Nercis : Nergis.
206a (31x31 mm.)
267. Nesrīn : Yabani gül.
206b (33x31 mm.)
268. Na'na' : Nane.
206b (32x31 mm.)
269. ~~سون~~ (Küncüd) : Susam; kolza otu.
207a (30x30 mm.)
270. Kāşnī : Hindiba.
207a (32x31 mm.)
271. Kişnī : Burçak; bakla; bezelye; nohut.
207b (29x31 mm.)

272. Vers : Safran; susam; yabani servi.
207b (33x31 mm.)
273. ~~وسون~~ (Küncüd) : Susam; kolza otu.
207b (33x31 mm.)
274. Kenū : Kendir otu; kenevir, esrar otu.
207b (31x30 mm.)
275. Ğül : Dev.
229a (77x37 mm.)
276. Ğaddār : Uzun dişli dev.
229b (67x39 mm.)
277. Dilhās : Büyük bir kuşa binmiş adam.
230a (65x74 mm.)
278. Ağzından alev çıkan ayı başlı insanlar.
231b (52x38 mm.)
279. Esb : At.
235a (45x52 mm.)
280. Ester : Katır.
236a (43x54 mm.)
281. Ğar : Eşek.
237a (41x48 mm.)
282. Ğūr : Yaban eşiği.
238a (41x48 mm.)
283. Şütür : Deve.
239a (63x55 mm.)
284. Bakar : Sığır.
240a (45x55 mm.)
285. Ğūzen : Geyik.
241b (40x47 mm.)

286. Gāv : Öküz.

242a (57x58 mm.)

287. Zūrāfa : Zūrafa.

242b (52x49 mm.)

288. Mīs : Koyun.

242b (46x30 mm.)

289. Buz : Keçi.

243b (48x30 mm.)

290. Āhū : Ceylan.

244b (48x33 mm.)

291. İyyel : Antilop.

245b (47x38 mm.)

292. Şağāl : Çakal.

246b (30x38 mm.)

293. Rāsū : Gelincik.

246b (22x37 mm.)

294. Hargūş : Tavşan.

247b (35x39 mm.)

295. Şīr : Aslan.

248b (41x49 mm.)

296. Bebr (bebir) : Eski kitaplara göre, Hindistan'da ve Afrika'da bulunur, kediye benzer, gayet büyük, üstü yol yol tüylü, saldırdığı zaman derisindeki tüyleri kabarıp korkunc bir manzara arzeden, arslanın bile korktuğu, azgın bir canavar.⁷

248b (41x49 mm.)

7. Bkz. F. Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik

Lûgat (6.bs.; Ankara: Aydın Kitabevi, 1984).

297. Rūbāh : Tilki.

250a (33x37 mm.)

298. Hārş : Tekboynuz (unicorn).

251a (41x38 mm.)

299. Hūg : Domuz.

253a (40x47 mm.)

300. Hırs : Ayı.

253a (40x47 mm.)

301. Dalak : Sansar.

253b (30x30 mm.)

302. Gūrg : Kurt.

253b (43x34 mm.)

303. Sinād (büyük dişi hayvan) : Doğum yapan bir fil tasvir edilmiştir.

255a (54x63 mm.)

304. Sincāb : Sincap.

255a (23x22 mm.)

305. Gürbe : Kedi.

255b (33x29 mm.)

306. Sinnevrü'l-ber : Dağ kedisi.

256a (30x25 mm.)

307. کران :

256b (41x38 mm.)

308. شاه‌وار :

256b (45x48 mm.)

309. Güftār : Sırtlan.

257a (46x39 mm.)

310. Siyeh-gūş : Çakal.
257b (42x30 mm.)
311. Kılāb : Kurt.
258a (25x32 mm.)
312. Yūz : Çita.
258a (47x40 mm.)
313. Fīl : Fil.
258b (64x85 mm.)
314. Kebī : Babun (bir maymun türü).
259b (35x29 mm.)
315. Gergedan.
260b (53x75 mm.)
316. Seg : Köpek.
261b (39x37 mm.)
317. Peleng : Panter.
262b (40x39 mm.)
318. نامور :
262b (39x37 mm.)
319. Ebū berākīş : Benekli bir kuş.
263b (35x31 mm.)
320. ابوھرون :
264a (28x25 mm.)
321. Baţ : Ördek.
264a (33x39 mm.)
322. Bāz : Doğan.
264b (35x32 mm.)
323. Bāşak : Atmaca.
265a (29x20 mm.)

324. Tūtī : Papağan.
265a (31x27 mm.)
325. cAndelīb; Būlbül.
265a (22x20 mm.)
326. Būm : Başkuş.
265b (33x30 mm.)
327. Tezerv : Sülün.
266a (32x27 mm.)
328. Tanūt (Kitū) : Kum çulluğu.
266a (33x23 mm.)
329. Haşşatü'l-efcī :
266b (36x25 mm.)
330. Cerh : Şahin; atmaca; çaylak.
266b (35x25 mm.)
331. Zağan : Çaylak.
267a (32x30 mm.)
332. Kebūter : Güvercin.
268a (29x27 mm.)
333. Huţţāf : Kırılancı.
268b (25x22 mm.)
334. Huffāş : Yarasa.
269b (28x25 mm.)
335. Dürrāc : Afrika ve Asya'da yaşayan bir keklik, çil kuşu,
turaç kuşu.
270a (28x24 mm.)
336. Horōs : Horoz.
270a (33x37 mm.)

337. Decāc : Tavuk.
271a (34x30 mm.)
338. Zümmeç : Kartal cinsinden bir kuş.
271b (36x21 mm.)
339. Semān : Bildircin.
271b (39x21 mm.)
340. Sunğur : Şahin cinsinden iyi avcı, yırtıcı bir kuş.
272a (29x27 mm.)
341. Şahīn.
272a (34x26 mm.)
342. ^{شاهین} :
272a (32x26 mm.)
343. Kāskīne : Yeşil saksagan.
272b (34x22 mm.)
344. Şāfir : Ötücü, ürkek bir kuş.
272b (35x22 mm.)
345. Çarg : Doğan cinsinden bir kuş.
272b (35x28 mm.)
346. Tayrū'l-baħr : Bir cins deniz kuşu.
273a (29x25 mm.)
347. Tāvus.
273a (54x40 mm.)
348. Tihū : Çil kuşu.
273b (26x22 mm.)
349. Ğarīk : Karabatak.
274b (34x38 mm.)
350. Ğavvās : Dalgıç kuşu.
274b (33x31 mm.)

351. Fāḥte : Üveyik kuşu.
275a (35x21 mm.)
352. Kebg : Keklik.
275a (33x26 mm.)
353. Kubere : Tarla kuşu.
375b (37x27 mm.)
354. Şütür-murg : Deve kuşu.
276a (56x39 mm.)
355. Bālvāye : Kırlangıç.
276a (24x30 mm.)
356. Yemāme : Beyaz güvercin.
276b (37x26 mm.)
357. Efcā : Engerek yılanı.
278a (38x11 mm.)
358. Ejdehā : Ejderha.
279a (72x38 mm.)
359. Sāmm-i abrās : Büyük kertenkele.
280b (34x24 mm.)
360. Keşef : Kaplumbağa.
281a (29x24 mm.)
361. صناجہ :
281b (55x83 mm.)
362. Susmār : Kertenkele.
281b (33x25 mm.)
363. ضربان :
282b (33x25 mm.)
364. Zātü'l-niṭāk :
285b (25x23 mm.)

365. Semender : Semender.

285b (25x23 mm.)

366. Yācūc ü Mācūc : Yecüc ve Mecüc.

287b (36x92 mm.)

367. Kavm-i Mensek : Mekke yakınlarında Mina vadisinde
yaşayan Mensek kavmi.

288a (51x39 mm.)

368. Zenciler.

288a (47x29 mm.)

369. Kavm-i cezāre-i Zābec : Çin Hindi'nde Zabec adasının
halkı.

288a (45x35 mm.)

370. Seg-sār : Yüzün yalnızca yarısı köpek şeklinde olan
erkek ve kadın figürü.

288b (57x38 mm.)

371. Birbirine yapışık beş bacaklı iki insan figürü.

288b (56x33 mm.)

372. Çeneleri hortumlu iki insan figürü.

288b (54x39 mm.)

373. İnsān-ı bebr : iki kurt başlı ve kanatlı insan figürü.

289a (63x48 mm.)

374. Üç kadını figürü.

289a (58x48 mm.)

375. Mār : insan başlı, yılan gövdeli kadın figürü.

289a (54x24 mm.)

376. İnsan başlı, kaplumbağa gövdeli, tavşan ayaklı bir
yaratık tasviri.

289b (41x40 mm.)

377. Nisnās : Tek bacaklı ve tek kollu, sıçrayarak hareket eden bir tür maymun.

289b (46x33 mm.)

378. Esb : At.

289b (42x48 mm.)

379. Uştür-buhtī : iki hörgüçlü, tüylü deve (tek hörgüçlü olarak resmedilmiştir).

290a (50x52 mm.)

380. cŪc bin cAnak : Elinde yılan tutan çok uzun boylu erkek figürü.

290a. (181x37 mm.)

381. İnsan ve ayıdan türemiş bir yaratık.

290a (36x23 mm.)

AYNI ESER

FATİH 4171. 229x143 (150x90) mm. 280 yk. 17 st. FARŞA.
Taçlık. 1b ve 2a altın yıldızla tezhipli. Cetveller lacivert
ve altın yıldızlı. Sözbaşları kırmızı, mavi ve altın
yıldızla. Kâğıt aharlı, ince, nohudî renkte. Kitap onarım
geçirmiş. Bordo deri miklepli cilt, gömme tekniğinde rumi ve
palmetlerle süslü salbekli şemse ve köşebentler ile bezenmiş,
altın yıldızlı zencirek ile çerçevlenmiştir. 1a'da Sultan
I. Mahmud'a ait vakıf kaydı ve vakıf mührü vardır.¹
374 minyatürü vardır. Murād Niryan tarafından Rebī'ü'l-evvel
825/ 1422 tarihinde terkip ve tezyin edilmiştir.

(2b) B الحمد لله الذى خلق السموات والارض
والظلمات...
S (279b) بودى و طول قد و عظم چشم او از آن بود که بتو
ان شرح داد

Eserin içeriği ve minyatür üslubu 8 katalog numaralı
eserde olduğu gibidir.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31.

Minyatürler :

1. Kamer : Ay
15a (56x67 mm.)
2. Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı takım yıldızı.
18a (40x45 mm.)
3. Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı.
18a (43x51 mm.)
4. Tinnin : Ejder takım yıldızı.
19b (69x40 mm.)
5. Kaykāvus² : Sefe takım yıldızı.
19b (52x37 mm.)
6. Avvā : Çoban takım yıldızı.
20a (37x56 mm.)
7. Cāgī : Herkül takım yıldızı.
20b (48x36 mm.)
8. Şelyāk : Lir veya Çalgı takım yıldızı.
20b (40x37 mm.)
9. Decāce : Kuşu takım yıldızı.
21a (45x35 mm.)
10. Siyāvus³ : Perse takım yıldızı.
21b (50x37 mm.)
11. Havvā ve Huveyye : Yılançı takım yıldızı.
22a (50x45 mm.)

2. Bu yıldız grubunun adı için bkz. 6 katalog numaralı eserin 9. dipnotu.

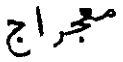
3. Bu yıldız grubunun adı hakkında bkz. 6 katalog numaralı eserin 12. dipnotu.

RESİM 99

KATALOG NO: 9 MINYATÜR NO : 18

- 12. «Uk̄āb : Kartal takım yıldızı.
22b (43x44 mm.)
- 13. Feres-i aʿzam : Kanatlı at takım yıldızı.
23a (50x38 mm.)
- 14. Mirātü'l-Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
23b (46x36 mm.)
- 15. Müşelleş : Üçgen takım yıldızı.
24a (30x23 mm.)
- 16. H̄amel : Koç burcu.
24a (35x31 mm.)
- 17. Şevr : Boğa burcu.
24b (53x44 mm.)
- 18. Cevzā : İkizler burcu.
25a (53x38 mm.)
- 19. Sertān : Yengeç burcu.
25a (37x34 mm.)
- 20. Esed : Arslan burcu.
25b (52x37 mm.)
- 21. Sünbüle : Başak burcu.
25b (46x45 mm.)
- 22. Mīzān : Terazi burcu.
26a (56x52 mm.)
- 23. «Ak̄reb : Akrep burcu.
26a (52x42 mm.)
- 24. Kavs : Yay burcu.
26b (66x56 mm.)
- 25. Cedī : Oğlak burcu.
27a (46x45 mm.)

26. Delv : Kova burcu.
27a (47x45 mm.)
27. Hūt : Balık burcu.
27b (47x40 mm.)
28. Kaytūs : Balina takım yıldızı.
27b (50x35 mm.)
29. Simāl, Cenūb, Şabā ve Bād-ı Debūr rüzgarlarını temsil eden, insan başlı bulut tasviri.
61a (46x90 mm.)
30. Hālet : Hale.
63a (42x32 mm.)
31. Kav̄s-ı Kuzah : Gökkuşağı.
63a (36x42 mm.)
32. Cezāire-i Zābec : Çin Hindî'nde Zābec adası.
67b (75x89 mm.)
33. Balık tasviri.
68b (27x33 mm.)
34. Uzun saçlı erkek figürleri.
70b (43x43 mm.)
35. Seg-sār : Köpek başlı insan figürleri.
71b (43x43 mm.)
36.
72a (38x37 mm.)
37. İnsan yüzlü balık tasviri.
72b (53x29 mm.)
38. Cebbār : Orion takım yıldızı.
73a (54x44 mm.)

39. Nehr : Irmak takım yıldızı.
73a (48x42 mm.)
40. Erneb : Tavşan takım yıldızı.
73b (44x36 mm.)
41. Kelbü'l-Kebir : Büyük Köpek takım yıldızı.
74a (42x45 mm.)
42. Kantos* : Erboğa takım yıldızı.
75b (55x53 mm.)
43. Naḥl : Hurma ağacı.
77a (55x35 mm.)
44. Gül.
77b (37x32 mm.)
45. Kāfūr.
78a (65x45 mm.)
46. Diraḥt-ı engūr : Asma.
78b 44x31 mm.)
47. Zenci figürleri.
80a (40x42 mm.)
48. Kāv-i māhi : Deniz ineği.
81a (35x33 mm.)
49. Balık tasviri.
83b (37x29 mm.)
50. Bir adada kalan adamın kuşun ayaklarına tutunarak uçup gitmesi.
84a (80x72 mm.)

4. Bu yıldız grubunun adı hakkında bkz. 8 katalog numaralı eserin 6. dipnotu.

51. Boynuzlu bir balık.
85b (52x34 mm.)
52. Öküz başlı bir balık.
85b (46x32 mm.)
53. Yavrusunu emziren balık.
85b (46x32 mm.)
54. Duvāl-bāy : Yılanlı Hintli tasviri.
86a (65x42 mm.)
55. Balık tasviri.
86b (52x40 mm.)
56. Esb : At.
87b (49x52 mm.)
57. Gül.
88a (53x37 mm.)
58. Cinsel organı öküz başı şeklinde olan, deve kuşuna binmiş erkek figürü.
88b (65x40 mm.)
59. Tavşan kulaklı balık.
89a (44x29 mm.)
60. insānū'l-mā : Deniz kızı.
46x34 mm.)
61. Köpek başlı adam ve Yāqūb bin isḥāk'ın karşılaşması.
91b (60x45 mm.)
62. Neheng : Timsah.
92a 81x53 mm.)
63. Vazağ : Bir kertengele cinsi.
93a (46x37 mm.)

64. Māhī-i Mūsī : Yılan balığı.
93b (45x21 mm.)
65. Balık tasviri.
93b (32x23 mm.)
66. Ahtapot.
95b (46x32 mm.)
67. Balığın kulağından çıkan kız tasviri.
96b (82x57 mm.)
68. Behmenü'l-Baḥrī : Deniz canavar.
97a (153x27 mm.)
69. İklīmü'l-ʿArz : Harita.
101b-102a (215x180 mm.)
70. Kar tanesinin erimesi.
105a (35x23 mm.)
71. Çadır ve çeşme tasviri.
105a (36x35 mm.)
72. Ferhād'ın yaptığı tılsım.
106a (63x68 mm.)
73. Cebelü't-Tayr : Kuş dağı.
112b (52x44 mm.)
74. Cebel-i Nişābūr : Nişabūr dağı.
113a (45x46 mm.)
75. Öküz ve balık suretiyle gösterilen tılsım.
114b (44x45 mm.)
76. Ağızlarından sular akan tılsımlı iki arslan.
114b (44x45 mm.)
77. Süt sağan kadın, toprağı kazan adam ve koyunların taş
olması.
115a (44x90 mm.)

78. Nehirde uzun adam tasviri.
116a (52x28 mm.)
79. Mıkyās : Nil'de taşkınların seviyesini ölçen taş.
121b (44x45 mm.)
80. 'Ayn-ı Ervend : Sistan dağından çıkan akarsuyun kaynağı.
123a (34x37 mm.)
81. Abanūs : Abanoz.
161b (50x40 mm.)
82. Mōrd : Mersin ağacı.
161b (41x32 mm.)
83. Turunc : Turunç ağacı.
40x40 mm.)
84. İccāş : Erik ağacı.
162b (32x37 mm.)
85. Azad-Dıraht :
163a (62x41 mm.)
86. Ummü Ğaylān : Mısır dikenİ.
163a (48x32 mm.)
87. Bān : Halile ağacı.
163a (41x35 mm.)
88. Bādām : Badem ağacı.
163b (38x31 mm.)
89. Balasān : Pelesenk ağacı.
163b (36x37 mm.)
90. Ballūt : Meşe palamudu.
164a (44x38 mm.)
91. Sīb : Elma ağacı.
164a (46x35 mm.)

92. Tūt : Dut ağacı.
164b (57x35 mm.)
93. Tanūb : Köknar ağacı.
165a (52x41 mm.)
94. incīr ağacı.
165b (35x33 mm.)
95. Cümmeyz : incir ağacı.
166a (44x36 mm.)
96. Kerd-gān : Ceviz ağacı.
166a (55x36 mm.)
97. Diraht-ı Kesrī : Havlıcan.
166b (66x42 mm.)
98. Hirva^c : Gene otu, Hint yağı otu.
166b (47x31 mm.)
99. Bīd : Söğüt ağacı.
167a (53x40 mm.)
100. Şeftālūd : Şeftali ağacı.
176a (45x39 mm.)
101. Dār-ı Şīcān : Hint sünbülü.
167b (45x35 mm.)
102. Dardār : Karaağaç.
167b (52x38 mm.)
103. Çenār : Çınar ağacı.
168a (53x45 mm.)
104. Dehmest : Defne ağacı.
168a (51x37 mm.)
105. Anār : Nar ağacı.
168b (45x31 mm.)

106. Zeytūn : Zeytin ağacı.
169b (55x37 mm.)
107. Serv : Servi ağacı.
170a (10x25 mm.)
108. Sefercel : Ayva ağacı.
170b (44x37 mm.)
109. Sumāk.
170b (37x26 mm.)
110. Samurat : Mısır dikenini.
171a (45x33 mm.)
111. (روغن)
171a (45x31 mm.)
112. Şebāb : Kiraz ağacı.
171a (41x25 mm.)
113. Şāh-ballūt : Kestane ağacı.
171b (53x43 mm.)
114. Şandal ağacı.
171b (53x43 mm.)
115. Şanevber : Çam fıstığı ağacı.
172a (53x39 mm.)
116. Żarv : Terebent ağacı.
172a (43x39 mm.)
117. Turfā : Ilgın ağacı.
172b (45x38 mm.)
118. cArçar : Ardıç ağacı.
172b (52x39 mm.)
119. cUştar : Şeker elde edilen ve iyi yanan bir ağaç.
173a (44x31 mm.)

120. °Afş : Mazı ağacı.
173a 43x40 mm.)
121. °Ünnāb : Hünnap, jojoba ağacı.
173a (45x32 mm.)
122. °Üd : Öd ağacı.
173b (36x42 mm.)
123. Ğubīrā : Gubira ağacı; akdarı.
173b (38x40 mm.)
124. Ğarab (Sefid-dar) : Kavak ağacı.
174a (52x35 mm.)
125. Fāvāniyā : °Üdü'ş-şalīb, öd ağacı.
174a (43x37 mm.)
126. Fustuk : Şam fıstığı ağacı.
174a (44x34 mm.)
127. Fülful : Karabiber.
174b (54x38 mm.)
128. Funduk : Fındık ağacı.
175a (54x39 mm.)
129. Filermerc : Kiraz ağacı.
175a (44x32 mm.)
130. Karanfil.
175b (43x32 mm.)
131. Kaşb : Yonca.
175b (32x37 mm.)
132. Emrūd : Armut ağacı.
177a (44x30 mm.)
133. Lāġīna : Anason.
177a (36x30 mm.)

134. Lubān : am ağacı.
177a (35x26 mm.)
135. Bādām : Badem ağacı.
177b (33x30 mm.)
136. Līmū : Limon ađacı.
178a (43x29 mm.)
137. Zerdālūd : Zerdali ađacı.
179a (44x36 mm.)
138. Mūz ađacı.
179a (44x41 mm.)
139. Nārcil : Hindistan cevizi ağacı.
179b (43x37 mm.)
140. Hūr-ı Hindī : Yabani havuç.
179b (63x41 mm.)
141. Kenār : Bir cins muz ağacı.
179b (53x31 mm.)
142. Yāsēmīn.
180a (36x27 mm.)
143. Āzānū'l-fār : Farekulađı.
181a (28x32 mm.)
144. Āzār-yūn : Gelincik.
181a (27x33 mm.)
145. İzħir : Bataklık saçı.
181b (26x31 mm.)
146. İsfānāħ : İspanak.
181b (26x29 mm.)
147. İsfānāħ : İspanak.
181b (29x31 mm.)

148. İskīl : Arpacık soğanı.

181b (26x31 mm.)

149. Üstür-gāz : Deve otu.

182a (26x32 mm.)

150. Üsnān : Çöğen otu.

182a (38x33 mm.)

151. Efestīn (Eftimun) : Kekik.

182a (28x30 mm.)

152. Akhavān : Öküz gözü, sarı papatya.

182b (26x31 mm.)

153. Bābūnec : Öküz gözü, sarı papatya.

182b (27x31 mm.)

154. Bād-rencūm (Bad-reng) : Greyfurt; hiyar.

182b (26x31 mm.)

155. Bādrūc : Güzel kokulu bir ot.

182b (25x32 mm.)

156. Bādincān : Patlıcan.

183a (28x35 mm.)

157. Baqlā.

183a (28x32 mm.)

158. Bersiyāvişān : Çoban değneği, baldırıkara (eğrelti otu).

183b (29x33 mm.)

159. Birincāsf : Miskotu; koyun otu; yabancı karanfil.

183b (27x32 mm.)

160. Piyāz : Soğan.

184a (28x34 mm.)

161. Biṭiḥ (Harbuza) : Karpuz.

184b (24x32 mm.)

162. Belbūs : Yabani soğan; sarımsak; gélincik, haşhaş.
184b (30x31 mm.)
163. Benefşe : Menekşe.
185a (24x32 mm.)
164. Būdānes : ilaç elde edilen bir bitki.
185a (27x34 mm.)
165. Gāv-ı çeşm : Öküz gözü.
185a (28x33 mm.)
166. Peş : At kuyruğu.
185a (28x31 mm.)
167. Baqlī-i Mısrī : Mısır aknilüferi; Hint fulü.
185b (31x32 mm.)
168. Sīr : Sarımsak.
186a (29x31 mm.)
169. Cāvers : Akdarı.
186b (26x33 mm.)
170. Circīr : Su teresi.
186b (27x32 mm.)
171. Cezer : Havuç.
187a (27x30 mm.)
172. Hāc : Deve dikenı.
187a (29x30 mm.)
173. Hāşā : Kekik.
187a (25x31 mm.)
174. Hırf : Semizotu.
187a (28x31 mm.)
175. Kenger (Harsaf) : Enginar.
187b (29x30 mm.)

176. Harmel : Üzerlik otu.
187b (28x30 mm.)
177. Hişk : Yalancı safran.
187b (26x30 mm.)
178. Hulba : Çemen, boy otu.
188a (25x35 mm.)
179. Noḥūd : Nohut.
188a (25x31 mm.)
180. Handkūḳā : Kuş ayağı, üç yapraklı yonca; bir cins ünnap.
188a (28x33 mm.)
181. Haḅzal : Ebu cehil karpuzu, yabani sukabağı, kantar kabağı
188b (32x32 mm.)
182. Gendüm : Buğday.
189a (31x32 mm.)
183. Ḥayyü'l-cālem : Saksıgüzeli çiçeği.
189a (28x30 mm.)
184. Ḥānikū'l-nemir : Kurtboğan.
189b (25x31 mm.)
185. Ḥubbāzī : Ebegümeçi.
189b (27x31 mm.)
186. Ḥarbak : Zambak familyasından siyah ve beyaz renklerde
iki cinsi olan bir bitki, çöpleme.
189b (27x31 mm.)
187. Ḥardal.
190a (28x40 mm.)
188. Kāhū : Marul.
190a (27x34 mm.)

189. Haṣḥās.

190b (27x31 mm.)

190. Haṣṣīū'ṣ-sa'leb : Salep otu.

190b (28x30 mm.)

191. Haṣṣīū'l-keleb : Salep otu soğanı.

191a (27x30 mm.)

192. Haṭmī.

191a (27x29 mm.)

193. Hamḥum : Sinirotu.

191a (25x29 mm.)

194. Hiyār.

191a (25x29 mm.)

195. Hīrī : Ebegümeçi

191b (28x33 mm.)

196. Harzehre : Ebu cehil karpuzu.

191b (26x33 mm.)

197. Rāziyānec : Rezene.

192a (28x27 mm.)

198. Rībās : Kuzu kulağı.

192b (26x28 mm.)

199. Reyhan : Fesleğen.

193a (26x34 mm.)

200. Za'ferān : Safran.

193a (29x35 mm.)

201. Sādec : Hint Sünbülü.

193b (31x31 mm.)

202. Sadāb : Sedef otu.

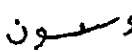
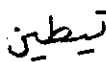
193b (26x31 mm.)

203. Salk (Caender) : Pancar.
194a (26x31 mm.)
204. Küncüd : Susam.
194a (28x30 mm.)
205. Sünbül.
194a (27x30 mm.)
206. Sūsen : Susam.
194b (27x32 mm.)
207. Sīsenber : Yarpuz otu.
194b (27x32 mm.)
208. Šāhterec : Šahtere otu.
195a (28x31 mm.)
209. Šibit : Dereotu; anason.
195a (27x30 mm.)
210. Šibrām : Deniz marulu; sütleğen otu.
195a (26x31 mm.)
211. Šecere-i Meryem : Tavşan kulağı, siklamen.
195a (28x31 mm.)
212. Cev : Arpa.
195b (28x31 mm.)
213. Šakāik : Sakayık.
195b (29x31 mm.)
214. Šalcam : Šalgam.
196a (25x33 mm.)
215. Šincār : Kokulu yonca.
196a (27x31 mm.)
216. Ševkerān : Büyük baldıran otu, çöpleme.
196a (27x31 mm.)

217. Şūnīz : Kara kimyon; kişniş; susam; kara biber.
196b (29x32 mm.)
218. Şīḥ : Pelin otu.
196b (23x32 mm.)
219. Şīlam : Burçak; delice otu.
197a (25x31 mm.)
220. Kelbīdār : Söğüt.
197a (27x31 mm.)
221. Tarḥun : Tuzla otu.
197a (30x32 mm.)
222. عنزان (Kāfur-ı siperm) : Kafur; beyaz yapraklı
fesleğen.
197a (27x31 mm.)
223. cAdas : Mercimek.
197b (27x32 mm.)
224. cizlim : Çivit otu.
197b (28x32 mm.)
225. cinebü's-galeb : Tilki üzümü.
197b (28x32 mm.)
226. Fücül : Turp.
198a (25x31 mm.)
227. Ferfaḥ : Semizotu.
198b (27x31 mm.)
228. Fencegüşt : Beşparmak otu.
198b (35x33 mm.)
229. Fūtenec : Yarpuz otu; nane.
199a (27x32 mm.)

230. Kātilü'z-zīb : Kurtboğan (kaplan boğan) otu.
199a (26x31 mm.)
231. Kātilü'l-kelb : Köpekboğan otu.
199a (28x31 mm.)
232. Katād : Kitre ağacı.
199a (34x32 mm.)
233. Adı olmayan bir öbek küçük yapraklı bitki.
199a (34x30 mm.)
234. Kasb : Yonca.
199b (26x32 mm.)
235. Kusā : Hıyar.
199b (27x30 mm.)
236. Kurtum : Yalancı safran.
200a (25x32 mm.)
237. Kuṭun : Keten.
200a (29x32 mm.)
238. Kusaberī : Bir tür hıyar.
200a (29x32 mm.)
239. Kinnab : Kendir.
200b (27x32 mm.)
240. Kanīt : Bir cins lahana.
200b (28x32 mm.)
241. Kayşūm : Kara pelin otu.
201a (26x36 mm.)
242. Gāv-zebān : Sığırdili.
201a (28x33 mm.)
243. Kürrās : Pırasa; Taif dağlarında yetişen geniş bir ağaç.
201a (28x32 mm.)

244. Kersene : Bir cins bakla.
201b (29x34 mm.)
245. Kerefs : Kereviz.
201b (25x33 mm.)
246. Küzbere : Kişniş otu.
202a (25x33 mm.)
247. Kereviyyā : Karaman kimyonu.
202a (28x32 mm.)
248. Kişnīz : Kişniş.
202a (25x31 mm.)
249. کولاسه
202b (24x32 mm.)
250. Zīre : Kimyon.
202b (27x31 mm.)
251. Kemāh : Yumurta mantarı.
202b (26x32 mm.)
252. Lisānū'l-ḥamel : Büyük. sinir otu.
203a (27x32 mm.)
253. Keber : Kebere.
203b (26x33 mm.)
254. Lüffāh : Adam otu, abdüsselam.
203b (27x33 mm.)
255. Lübiyā : Taze fasulye.
203b (23x30 mm.)
256. Lūf : Fil kulağı.
204a (26x33 mm.)
257. Nilüfer.
204a (27x33 mm.)

258. Māzeryūn : Mezaryon, defne.
204a (28x34 mm.)
259. Bācūdāne : Sütlüce otu.
205a (26x34 mm.)
260. Māhīz-hūc : Sığır kuyruğu, deve dili, yün otu.
205a (27x32 mm.)
261. Merzencūs : Mercanköşk, sıçankulağı otu.
205a (26x29 mm.)
262. Nārdīn : Sünbül-i rumi, Hint Sünbülü.
205b (27x33 mm.)
263. Nān-Hvāh : Anason, Karaman kimyonu.
205b (27x33 mm.)
264. Nercis : Nergis.
205b (26x29 mm.)
265. Na^cna^c : Nane.
206a (28x32 mm.)
266. Helyūn : Kuşkonmaz.
206a (25x32 mm.)
267. Kāşnī : Hindiba.
206b (25x30 mm.)
268. Vers : Safran.
207a (30x31 mm.)
269. (Küncüd) : Susam; kolza otu.
207a (26x32 mm.)
270.
207a (30x34 mm.)
271. Ester : Katır.
223b (48x55 mm.)

272. H̄ar : Eşek.
224b (40x45 mm.)
273. Gūr : Yaban eşeği.
225b (39x47 mm.)
274. Şütür : Deve.
226b (63x51 mm.)
275. Gāv : Öküz.
227b (48x41 mm.)
276. Gūzen : Geyik.
229a (46x45 mm.)
277. Cāmūs : Manda.
229a (55x58 mm.)
278. Mīş : Koyun.
230a (39x35 mm.)
279. Buz : Keçi.
230b (35x38 mm.)
280. Āhū : Ceylan.
231b (37x31 mm.)
281. İyyel : Antilop
232b (43x33 mm.)
282. Şagāl : Çakal.
233b (37x31 mm.)
283. Rāsū : Gelincik :
234a (31x38 mm.)
284. Erneb : Tavşan.
234b (31x30 mm.)
285. Şīr : Arslan.
235b (47x51 mm.)

286. Bebr (bebir)⁵
237a (53x51 mm.)
287. Rūbāh : Tilki.
237b (32x32 mm.)
288. Hārş : Tekboynuz (unicorn).
238a (44x34 mm.)
289. Gürāz : Yaban domuzu.
238b (34x36 mm.)
290. Hırs : Ayı.
239b (47x36 mm.)
291. Dalak : Sansar.
240b (41x32 mm.)
292. Gürg : Kurt.
241a (45x31 mm.)
293. Sünād (büyük dişi hayvan) : Doğum yapan bir fil tasvir edilmiştir.
242a (47x80 mm.)
294. Sincāb : Sincap.
242b (35x16 mm.)
295. Gürbe : Kedi.
242b (32x27 mm.)
296. Timsaha benzeyen bir hayvan tasviri.
243b (36x51 mm.)
297. شاه‌وان
243b (35x55 mm.)
298. Güftār : Sırtlan.
244a (26x41 mm.)

5. Bu hayvan hakkında bkz. 8 katalog numaralı eserin
8. dipnotu.

299. Siyeh-gūş : Çakal.
244b (43x27 mm.)
300. Kılā : Kurt.
245a (32x18 mm.)
301. Yūz : Çita.
245a (54x42 mm.)
302. Fīl.
245b (62x58 mm.)
303. Kebī : Babun (bir maymun türü).
246b (41x28 mm.)
304. Gergedan.
247a (71x53 mm.)
305. Kelb : Köpek.
248a (41x35 mm.)
306. Peleng : Panter.
240b (46x35 mm.)
307. نامور
250a (53x40 mm.)
308. ابوھرون
251a (42x35 mm.)
309. Ebu berakiş : Benekli bir kuş.
251a (35x35 mm.)
310. Baṭ : Ördek.
251a (51x39 mm.)
311. Bāz : Doğan.
251b (36x27 mm.)
312. Bāşak : Atmaca.
252a (36x38 mm.)

313. Tūtī : Papağan.
252a (41x42 mm.)
314. Būm : Baykuş.
252b (37x38 mm.)
315. Tezerv : Sülün.
253a (36x28 mm.)
316. Kītū : Kum çulluğu.
253a (46x33 mm.)
317. Haşşatü'l-efcā :
253b (23x27 mm.)
318. Şakr : Şahin; atmaca; çaylak.
253a (34x27 mm.)
319. Zağan : Çaylak.
254a (35x35 mm.)
320. Fāhte : Üveyik kuşu.
254b (35x34 mm.)
321. بہتو (Balvaya) : Kırlangıç.
255b (23x19 mm.)
322. Mūş-i kūr : Yarasa.
256a (16x20 mm.)
323. Dürrac : Afrika ve Asya'da yaşayan bir keklik, çil kuşu.
256b (35x29 mm.)
324. Ĥorōs : Horoz.
257a (44x37 mm.)
325. Māhiyān : Tavuk.
258a (44x40 mm.)
326. Zümmeç : Kartal cinsinden bir kuş.
258b (44x40 mm.)

327. Semān : Bildircın.
258b (30x21 mm.)
328. Sunğur : Şahin cinsinden iyi avcı, yırtıcı bir kuş.
258b (44x40 mm.)
329. Şahīn.
259a (35x39 mm.)
330. پتیرک
259a (35x30 mm.)
331. Kāskīne : Yeşil saksavaşan.
259a (21x27 mm.)
332. Şafir : Ötücü, ürkek bir kuş.
259b (54x24 mm.)
333. Şakr : Şahin; atmaca; çaylak.
259b (33x35 mm.)
334. Tāvus.
260a (54x46 mm.)
335. اله (Ukab) : Kartal.
261a (47x36 mm.)
336. Akçak : Saksavaşan.
261b (23x27 mm.)
337. Ğarīk : Karabatak.
262a (44x33 mm.)
338. Māhī-ğūr (Ğavvās) : Dalgıç kuşu.
262b (40x32 mm.)
339. Fāhte : Üveyik kuşu.
263a (34x21 mm.)
340. Kebg : Keklik.
263a (27x26 mm.)

341. Kubere : Tarla kuşu.
263b (29x26 mm.)
342. Kumrı-yı sefîd : Beyaz kumru.
264a (25x18 mm.)
343. Kaķnus : Efsanevi bir kuş.
264a (45x44 mm.)
344. Kūlenk : Balıkçıl bir kuş.
264b (44x41 mm.)
345. Laklak : Leylek.
265a (50x39 mm.)
346. Būtīmār (Mālikū'l-hazn) : Balıkçıl bir kuş.
265a (36x26 mm.)
347. Kerges : Akbaba; kartal.
265b (48x39 mm.)
348. Şütür-murg : Deve kuşu.
265b (52x48 mm.)
349. Ferestū : Kırlangıç.
266a (23x21 mm.)
350. Yarāca : Ateşböceği.
266a (23x21 mm.)
351. Efca : Engerek yılanı.
267b (44x19 mm.)
352. Ejdehā : Ejderha.
269a (57x59 mm.)
353. Sūlhafā : Kaplumbağa.
270b (32x29 mm.)
354. *صا*
271a (64x72 mm.)

355. Susmār : Kertenkele.
271b (36x23 mm.)
356. ضربان
272a (33x36 mm.)
357. Zātū'l-niṭāk :
275a (27x22 mm.)
358. Semender.
275a (34x25 mm.)
359. Yācūc ü Mācūc : Yecūc ve Mecūc.
276b (54x68 mm.)
360. Kelīm Gūṣān : Kulakları çok büyük, çıplak erkek figürü.
277a (52x44 mm.)
361. Zenci figürleri.
277a (40x44 mm.)
362. Melek figürleri.
277a (47x43 mm.)
363. Vücutları birleşik iki kadın figürü.
277b (42x48 mm.)
364. Burnu hortum şeklinde bir adam figürü.
277b (55x43 mm.)
365. At başlı, insan vücutlu kanatlı yaratıklar.
278a (52x43mm.)
366. Kadın figürleri.
278a (63x47 mm.)
367. İnsan başlı, yılan gövdeli yaratık.
278a (56x21 mm.)
368. Başları göğüslerinde iki insan figürü.
278b (45x43 mm.)

369. İnsan başlı kaplumbağa tasviri.

278b (37x43 mm.)

370. Nisnās : Tek bacak ve tek kollu iki yaratık.

278b (49x29 mm.)

371. Zūrāfa.

279a (62x55 mm.)

372. Atdan doğmuş bir yaratık.

279a (41x44 mm.)

373. Deve ve insan figürü.

279a (47x52 mm.)

374. ʿŪc bin ʿAnāk : Elinde balık tutan çok uzun bir adam.

279a (44x48 mm.)

AYNI ESER

REŞİT EFENDİ 670. 257x150 (176x100) mm. 403+I yk. 15 st. FARŞA. Taçlık. 1b ve 2a altın yıldızla tezhipli. Cetveller lacivert, altın yıldız, yeşil, kahverengi ve mavi renkte. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, nohudî renkte. Oldukça yıpranmış koyu kahverengi deri cilt, salbekli şemse ve köşebentlerle süslenmiştir. 330 minyatürü vardır. Son yaprakları eksiktir. İstinsah tarihi yoktur.

B (1b) العظمة لك و الكبرياء لجلالك اللهم يا قايما الذات و
مفيض الخيرات ...
S (413b) حیات، در او نماز ... در میان سرکین انداز نرفی
الحال بحرکت باز آمد و گویند که روزی ...

Eserin minyatürleri üslup bakımından 16. yüzyıl sonu veya 17. yüzyıl başlarında Safavî devri İsfahan minyatür okulu üslubunu aksettirmektedir.¹

1. Bu üslup hakkında daha fazla bilgi ve örnekler için bkz. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şahname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 367-403.

Minyatürler :

1. Belinden birbirine yapışık iki kadın figürü.
12b (63x48 mm.)
2. Nisnās : Tek bacaklı ve tek kollu, sıçrayarak hareket eden bir tür maymun.
12b (47x38 mm.)
3. Kamer-i noqşān : Eksilmiş ay.
15a (59x89 mm.)
4. cUṭārīd : Merkür.
18a (60x90 mm.)
5. Zühre : Venüs.
18b (66x90 mm.)
6. Āfitāb : Güneş
19a (58x90 mm.)
7. Güneş tutulması.
21b (44x89 mm.)
8. Mirrīḥ : Mars.
22a (70x89 mm.)
9. Müsterī : Jüpiter.
22a (57x89 mm.)
10. Zuḥal : Satürn.
22b (75x89 mm.)
11. Kevkeb-i dübbü'l-aşgar : Küçük ayı takım yıldızı.
25a (41x48 mm.)
12. Kevkebi-i dübbü'l-ekber : Büyük ayı takım yıldızı.
25a (42x42 mm.)
13. Kevkebetü't-tinnīn : Ejderha takım yıldızı.
26a (42x79 mm.)

14. Cedī : Oğlak.
26b (51x43 mm.)
15. Kevkebetü'l-cAvvā : Çoban takım yıldızı.
26b (69x41 mm.)
16. Kevkebetü'l-Fekke : Kuzey tacı takım yıldızı.
27a (23x40 mm.)
17. El-Cāsī : Herkül.
27a (54x42 mm.)
18. Kevkebetü'l-decāce : Kuğu takım yıldızı.
27a (29x29 mm.)
19. Atlı erkek figürü.
27b (45x78 mm.)
20. Zātü'l-kürsī : Koltuk.
27b (54x51 mm.)
21. Kevkebetü's-Siyāvus² : Perse takım yıldızı.
28a (65x39 mm.)
22. Mümsik : Arabacı.
28a (44x42 mm.)
23. Kevkebetü'l-Havva ve'l-Huveyye : Yılançı takım yıldızı.
28a (63x46 mm.)
24. Kevkebetü's-Sehm : Okcuk takım yıldızı.
28b (43x11 mm.)
25. Kevkebetü'l-cUkāb : Kartal takım yıldızı.
28b (44x38 mm.)
26. Kevkebetü'l-Delfīn : Yunus takım yıldızı.
28b (22x44 mm.)

2. Bu yıldız grubu hakkında bkz. 6 katalog numaralı eserde 12. dipnot.

27. Kevkebetü'l-Feresü'l-açzam : Kanatlı at takım yıldızı.
29a (53x79 mm.)
28. Kevkebetü'l-Şıf'atü'l-feres : Küçük at takım yıldızı.
29a (52x69 mm.)
29. Mirātü'l-müselsele : Andromeda.
29b (64x31 mm.)
30. Kevkebetü'l-Feresü'l-tām : Arapların Kanatlı at takım yıldızının bir bölümüne verdikleri ad.³
29b (51x77 mm.)
31. Kevkebetü'l-Hamel : Koç burcu.
30a (34x36 mm.)
32. Kevkebetü'l-Ş-Sevr : Boğa burcu.
30b (54x51 mm.)
33. Burc-ı Cevzā : ikizler burcu.
31a (53x52 mm.)
34. Burc-ı Sertān : Yengeç burcu.
31a (32x37 mm.)
35. Burc-ı Esed : Arslan burcu.
31a (40x45 mm.)
36. Burc-ı Sünbüle : Başak burcu.
31b (75x38 mm.)
37. Burc-ı Mīzān : Terazî burcu.
32a (63x75 mm.)
38. Burc-ı Akreb : Akrep burcu.
32a (33x35 mm.)
39. Burc-ı Kavs : Yay burcu.
32a (56x62 mm.)

40. Burc-ı Cedī : Oğlak burcu.
32b (32x37 mm.)
41. Burc-ı Delv : Kova burcu.
32b (79x77 mm.)
42. Burc-ı Hūt : Balık burcu.
33a (47x45 mm.)
43. Kevkebetü'l-Ḳayṭus : Balina takım yıldızı.
33a (41x45 mm.)
44. Kevkebetü'l-Cebbār : Orion takım yıldızı.
33b (77x41 mm.)
45. Kevkebetü'l-Erneb : Tavşan takım yıldızı.
34a (42x44 mm.)
46. Kevkebetü'l-Kelb : Büyük köpek takım yıldızı.
34b (64x50 mm.)
47. Kevkebetü'l-Kelbü'l-Mukaddem : Küçük köpektakım yıldızı.
34b (40x50 mm.)
48. Kevkebetü's-Sefīne : Gemi takım yıldızı.
35a (50x48 mm.)
49. Kevkebetü'l-Ġurāb : Karga takım yıldızı.
36a (45x44 mm.)
50. Kevkebetü'l-Ḳantūrus : Erboğa takım yıldızı.
36b (80x63 mm.)
51. Kevkebetü's-Sebe : Sefe yıldız grubunun elinde yer alan
ayı suretinde bir grup yıldız.
36b (43x45 mm.)
52. Kevkebetü'l-Micmere : Sunak takım yıldızı.
36b (36x37 mm.)

53. Kevkebetü'l-Hütü'l-Cenübî : Güney balığı takım yıldızı.
37a (38x67 mm.)
54. Batınü'l-Hüt : Andromeda'nın ikinci büyük yıldızı.
41a (33x45 mm.)
55. Bahr : Arslan, boğa, kuş ve melek tasviri.
44b (88x88 mm.)
56. Münhemü'r-rūh : Ruhü'l-Kuds.
44b (65x44 mm.)
57. İsrāfīl.
45a (72x45 mm.)
58. Cibrīl.
45b (74x44 mm.)
59. Mikā'īl.
46a (66x47 mm.)
60. cAzrā'īl.
46b (59x40 mm.)
61. Gāv : Öküz.
48a (55x89 mm.)
62. cUķāb : Kartal.
48a (44x89 mm.)
63. Nesr : Kartal; akbaba.
48a (29x89 mm.)
64. Esb : At.
48b (56x90 mm.)
65. Hūr-ı cayn : Külkā'īl adlı meleğin tasviri.
48b (46x90 mm.)
66. Vildān : Şemhā'īl adlı meleğin tasviri.
48b (30x90 mm.)

67. Oturan kanatlı bir melek figürü.
49a (55x89 mm.)
68. Hārūt ve Mārūt
50a (65x47 mm.)
69. Hāzret-i Muhammed'in dua etmesi.
56b (55x89 mm.)
70. Kavs ve'l-Kuzah : Gökkuşağı.
72b (66x41 mm.)
71. Cezāyīr-i bahrū's-Sīn : Çin denizi adaları.
77b-78a (190x140 - 156x135 mm.)
72. Gökte uçan iki esmer, bir beyaz melek figürünün yer aldığı ve ağaç, tavus ile uçan bir kuş figürünü bulunduğu bir ada tasviri.
78b (74x87 mm.)
73. Cezāyīr-i Vakū'l-Vāk : Vakvak ağaçlarının (insan şeklinde meyvesi olan) bulunduğu adalar.
79b (77x90 mm.)
74. Bir gergedan ve ağaca tırmanan maymunların tasviri.
80a (13x135 mm.)
75. Turan adasında yaşayan kurt başlı insanlar.
80b (49x89 mm.)
76. Suda yüzen Habeşler.
80b (39x89 mm.)
77. Kuş figürleri.
81a (50x48 mm.)
78. Āhū.
81b (45x49 mm.)

79. Semeke-i Çin̄in : Uçan balık.
81b (50x72 mm.)
80. Sülhāfāt : Kaplumbağa.
81b (33x43 mm.)
81. Cezīre-i bertāīl halkı.
83b (52x48 mm.)
82. Cezīretü'l-Kaşr'da bir binanın üzerinde ayılar.
84b (63x48 mm.)
83. Cezīretü'l-Selāge'de gece yanan dağda yaşayan kavim.
85a (67x48 mm.)
84. Cezīretü'l-Tinn̄in : Yılan adası.
85b (140x140 mm.)
85. insan yüzlü balık tasviri.
86a (20x55 mm.)
86. Uçan balık.
86a (33x43 mm.)
87. Seyyār balık.
86b (33x61 mm.)
88. Balık tasviri.
86b (35x65 mm.)
89. Yılan balığı
89b (32x92 mm.)
90. Kılıç balığı.
89b (30x62 mm.)
91. Balık tasviri.
89b (32x47 mm.)
92. Bir adada kalan adamın kuşun ayaklarına tutunarak uçup
gitmesi.
90b (140x140 mm.)

93. Büyük balık tasviri.
92b (30x51 mm.)
94. Balık tasviri.
92b (46x53 mm.)
95. Öküz başlı balık.
92b (45x53 mm.)
96. Ceziretü'l- *منوذا*
93b (85x54 mm.)
97. Bir adadaki insanlar.
94a (75x83 mm.)
98. Ceziretü'l-Seg-sār : Adadaki kurt başlı insanlar.
94b (75x80 mm.)
99. Omuzunda çıplak erkek çocuk taşıyan bir adam figürü.
95a (71x43 mm.)
100. Semek-i *يَقَال*
95b (50x109 mm.)
102. Semek-i *يَقَال و بَال*
96a (69x110 mm.)
103. Cezire-i Bülbül'de kuşlar.
97a (35x47 mm.)
104. Cezire-i Cellü'l-Kenise'de dağın tepesindeki kubbenin
üzerinde oturan karga.
97a (56x79 mm.)
105. Cezire-i *خالط* 'da kayaların arasında keçiler.
97b (87x47 mm.)
106. Balık tasviri.
98a (44x45 mm.)

107. Kulaklı ahtapot tasviri.

98a (56x45 mm.)

108. Yehūdī : İnsan başlı kurbağa.

98b (73x45 mm.)

109. Balık tasviri.

99a (52x60 mm.)

110. Huṭṭāf : Kırlangıç balığı.

99a (35x46 mm.)

111. Kızın, balık kulağından çıkması.

100a (73x62 mm.)

112. Ernebū'l-Baḥr : Zehirli bir balık türü (deniz tavşanı).

101a (43x70 mm.)

113. İnsānū'l-Mā : Deniz kızları.

101b (55x90 mm.)

114. Baḳarū'l-Mā : Deniz ineği.

102a (62x57 mm.)

115. Timsāḥ.

102b (75x90 mm.)

116. Tinnīn : Su ejderhası.

103b (103x125 mm.)

117. Delfīn : Yunus.

104b (57x47 mm.)

118. Serṭān : Yengeç.

105b (32x46 mm.)

119. Serṭānū'l-Baḥr : Deniz yengeci.

106a (31x76 mm.)

120. Saḳankūr : Bir tür kertenkele.

106b (32x47 mm.)

121. Keşef : Kaplumbağa.
106b (65x58 mm.)
122. Şafaḥ : Kurbağa.
107b (40x50 mm.)
123. Şadef : İstiridyeye.
109a (43x44 mm.)
124. Ferresü'l-Mā : Deniz atı.
109a (45x98 mm.)
125. Kūnfüdü'l-Mā : Kirpi balığı.
110b (65x62 mm.)
126. Kūkī : Kunduz.
110b (35x74 mm.)
127. Kelbü'l-Mā : Köpek balığı.
111a (30x48 mm.)
128. Bīsütün dağında Ferhād'ın dağı kazmasını seyreden Şirīn.
117a (185x135 mm.)
129. Cebel-i Raḳīm'da (Neclüs Dağı) uyuyan Aşhāb-ı Kehf.
121a (132x89 mm.)
130. Cebel-i
122. (35x48 mm.)
131. Kayaları insan yüzlü olan Cebel-i Şūr.
123a (62x45 mm.)
132. Cebel-i فرغانه 'da kayaların dibinde insan başları.
124b (53x46 mm.)
133. İki tılsımı olan Cebel-i Nihāvend.
126a (67x60 mm.)
134. Cebel-i Hind kayalarında, ağızından su akan iki arslan.
126b (77x90 mm.)

135. Cebel-i Vāsıṭ' da, sūt sağan kadın, toprağı kazan adam ve koyunların taş olması.

127a (140x91 mm.)

136. Abanūs : Abanoz.

164b (76x50 mm.)

137. Ās : Mersin ağacı.

164b (56x51 mm.)

138. cUtruc : Bir portakal cinsi.

165a (89x48 mm.)

139. İccās : Erik ağacı.

165b (35x39 mm.)

140. Azad-Dıraḥt :

166a (64x50 mm.)

141. Ümmü Ğaylān : Mısır dikenı.

166a (56x50 mm.)

142. Bān : Halile ağacı.

166b (67x47 mm.)

143. Buṭum : Katran ağacı.

166b (54x40 mm.)

144. Balasān : Pelesenk ağacı.

167a (59x47 mm.)

145. Ballūt : Meşe palamatu.

167a (59x47 mm.)

146. Tuffāh : Elma ağacı.

167b (65x45 mm.)

147. Tūs : Dut ağacı.

168a (56x46 mm.)

148. Tūt : Dut.
168b (78x44 mm.)
149. Tīn : İncir.
168b (34x38 mm.)
150. Cümmeysz : İncir ağacı.
169b (52x40 mm.)
151. Cevz : Ceviz ağacı.
169b (64x40 mm.)
152. Hüsrev-dār : Havlıcan.
170a (62x56 mm.)
153. Hullāf : Söğüt ağacı.
170b (51x40 mm.)
154. Havh : Şeftali ağacı.
170b (57x39 mm.)
155. Dār-Şī'çācān : Hint sünbülü, nardin yağı.
171a (63x47 mm.)
156. Dardār : Karaağaç.
171a (56x48 mm.)
157. Dülb : Çınar ağacı.
171b (91x49 mm.)
158. Deh-mest : Defne ağacı.
172a (56x40 mm.)
159. Rummān : Nar ağacı.
172b (54x42 mm.)
160. Zeytūn : Zeytin ağacı.
173a (46x41 mm.)
161. Serv : Servi.
174a (80x42 mm.)

162. Sefercel : Ayva ağacı.
174b (61x45 mm.)
163. Sumāk : Sumak.
175a (68x47 mm.)
164. Sandarōs : Kafur ağacı; ardıç ağacı; sandırak ağacı.
175b (66x47 mm.)
165. Şebāb : Kiraz ağacı.
175b (74x48 mm.)
166. Şāh-ı Ballūt : Kestane ağacı.
176a (65x51 mm.)
167. Şandal : Sandal ağacı.
176a (64x49 mm.)
168. Şanevber : Çam fıstığı ağacı.
176. (67x45 mm.)
169. Turfā : Ilgın ağacı.
176b (54x49 mm.)
170. °Ar°ar : °Ardıç ağacı.
177a (75x48 mm.)
171. °Uşar : Şeker elde edilen ve iyi yanan bir ağaç.
177b (78x42 mm.)
172. °Afs : Mazi ağacı.
177b (80x44 mm.)
173. °ünnāb : Hünnap, jojoba ağacı.
178a (65x46 mm.)
174. °Üd : Öd ağacı.
178a (61x46 mm.)
175. Ğarab (Sefidār) : Kavak ağacı.
178b (62x45 mm.)

176. Fāvāniyā : 'Udū's-şalīb, öd ağacı.

178b (55x45 mm.)

177. Fustuk : Şam fıstığı ağacı.

179a (59x43 mm.)

178. Fülful : Karabiber.

179a (77x43 mm.)

179. Funduk : Fındık ağacı.

179b (65x44 mm.)

180. Filermerc : Kiraz ağacı.

180a (75x45 mm.)

181. Karanfil.

180a (46x40 mm.)

182. Kaşb : Yonca.

180b (73x43 mm.)

183. Kāfūr.

181a (67x45 mm.)

184. Kerm : Saz.

181b (76x41 mm.)

185. Kümmeḡrā : Armut ağacı.

183a (55x45 mm.)

186. Lubān : Çam ağacı.

183b (65x45 mm.)

187. Lūz : Badem ağacı.

184a (66x47 mm.)

188. Līmū : Limon ağacı.

184a (45x45 mm.)

189. Mişmiş : Kayısı ağacı.

185b (76x45 mm.)

190. Mūz : Muz ağacı.
186a (65x44 mm.)
191. Nāreñc : Portakal veya turunc ağacı.
186b (78x37 mm.)
192. Nārcil : Hindistan cevizi ağacı.
187a (65x38 mm.)
193. Nabk : Bir cins ünnap.
187a (65x42 mm.)
194. Naḥl : Hurma ağacı.
187b (62x40 mm.)
195. Gül.
189a (55x43 mm.)
196. Yāsemīn.
189b (75x45 mm.)
197. Āzānū'l-Fār : Farekulağı.
190b (21x23 mm.)
198. Āzer-yūn : Gelincik.
191a (23x25 mm.)
199. Bādincān : Patlıcan.
192b (35x29 mm.)
200. Baklā.
192b (34x27 mm.)
201. Haṣḥāṣ.
200a (33x25 mm.)
202. Haṭmī.
200b (34x25 mm.)
203. Za°ferān : Safran.
202b (34x23 mm.)

204. Sūsen : Susam.
204a (29x30 mm.)
205. Medine'nin batısında Zülkarneyn'in yaptırdığı binanın kubbesinin ucunda dönen boğa.
273a (77x55 mm.)
206. Iskenderiye'de minarede ezan okuyan adam.
274a (89x47 mm.)
207. Mansūr'un sarayının kubbesindeki süvari.
274b (91x50 mm.)
208. Sākī'nin şandukı.
277a (90x88 mm.)
209. Padişahın silahdarlarıyla birlikte oturabildiği büyük taht.
277b (80x91 mm.)
210. Etrafında mumlar dizili, bir çarkla dönen havuzun ortasındaki direk üzerinde, mumları yakan kadın.
278a (89x56 mm.)
211. Muğannī'nin şandukı.
278b (89x56 mm.)
212. Zūhal'in tılsımla ilgili işleri.
310a (55x54 mm.)
213. Müsterī'nin tılsımla ilgili işleri.
310b (64x53 mm.)
214. Mirriḥ'in tılsımla ilgili işleri.
311a (66x58 mm.)
215. Şems'in tılsımla ilgili işleri.
311b (89x56 mm.)
216. Zühre'nin tılsımla ilgili işleri.
312a (85x60 mm.)

217. «Utārid'in tılsımla ilgili işleri.
312b (85x57 mm.)
218. Kamer'in tılsımla ilgili işleri.
313a (80x90 mm.)
219. Yemen tāvusu.
314a (49x47 mm.)
220. Gūl : Dev.
323a (63x49 mm.)
221. Si-clāt : Dişi dev.
323b (75x50 mm.)
222. Yemen devi.
324a (77x49 mm.)
223. Elşak : Nisnas'ın ürediği dev.
324b (75x44 mm.)
224. Eldelhāg : Deve kuşuna binmiş eşek kulaklı dev.
325a (75x51 mm.)
225. Hz. Süleymān, etrafında elbiseli hayvanlar ve iki melek.
326a (101x88 mm.)
226. Hz. Süleymān ve kanatlı at üzerindeki şeytanlar.
327a (75x56 mm.)
227. Ud çalan şeytān.
328a (78x50 mm.)
228. Dev tasviri.
328b (79x50 mm.)
229. Hz. Süleymān ve siyah yüzlü kavim.
329a (72x53 mm.)
230. Feres : At.
334a (64x50 mm.)

231. Ester : Katır.
335a (61x51 mm.)
232. Hımār : Eşek.
335b (53x51 mm.)
233. Hımārü'l-Vaḥş : Yabani eşek.
336b (53x53 mm.)
234. İbl : Deve.
338a (67x51 mm.)
235. Baḳar : Sığır.
339a (62x48 mm.)
236. Baḳarü'l-Vaḥş : Geyik.
341a (64x48 mm.)
237. Cāmūş : Manda, kara sığır.
341b (76x51 mm.)
237. Zūrāfa.
342a (63x51 mm.)
238. Zān : Koyun.
342b (63x51 mm.)
239. منظر : Keçi
343b (44x44 mm.)
240. Āhū : Ceylan.
344b (43x41 mm.)
241. Zibā : Erkek geyik.
345a (45x43 mm.)
242. İyyel : Antilop.
345b (41x42 mm.)
243. Şaġāl : Çakal.
347a (40x40 mm.)
244. Rāsū : Gelincik.
347b (32x34 mm.)

245. Erneb : Tavşan.
348b (43x45 mm.)
246. Esed : Arslan.
349a (53x49 mm.)
247. Bebr (bebir)²
350b (54x50 mm.)
248. Se'leb : Tilki.
351a (31x39 mm.)
249. Harīş : Gergedan.
352a (55x50 mm.)
250. Hinzīr : Domuz.
352b (55x40 mm.)
251. Dübb : Ayı.
353b (55x44 mm.)
252. Dalak : Sansar.
354b (42x45 mm.)
253. Gürg : Kurt.
355a (41x48 mm.)
254. Sinād (Büyük dişi hayvan) : Doğum yapan bir fil tasvir edilmiştir.
356b (62x48 mm.)
255. Sincāb : Sincap
357a (33x43 mm.)
256. Sinnūr : Kedi.
357a (33x41 mm.)

2. Bu hayvanın adı için bkz. 8 katalog numaralı eserde
8. dipnot.

257. Sinnūru'l-Berr: Dağ kedisi.
358a (31x42 mm.)
258. Serāyış : Zabilistan ve Kabilistan'ın hoş sesli hayvanı.
358b (46x43 mm.)
259. سروى دار
358b (44x45 mm.)
260. Żab^f: Sırtlan.
359a (44x50 mm.)
261. °Anāk : Çakal.
360b (42x44 mm.)
262. Ĥorṭūm : Karıncayıyene benzer bir hayvan.
360b (45x47 mm.)
263. Fahd : Çita.
361a (45x46 mm.)
264. Fīl.
361b (75x52 mm.)
265. Kird : Erkek maymun.
363a (43x45 mm.)
266. Gergedan.
364a (64x62 mm.)
267. Kelb : Köpek.
365a (31x39 mm.)
268. Peleng : Panter.
367a (43x49 mm.)
269. Baḳar-ı Vaḥş : Geyik.
367b (55x55 mm.)
270. Bukalemūn.
368a (29x32 mm.)

271. Gece öten güzel sesli bir kuş.
368b (31x28 mm.)
272. Baṭ : Ördek.
368b (31x35 mm.)
273. Bāz : Doğan.
369a (30x34 mm.)
274. Bāsa : Atmaca.
370a (33x33 mm.)
275. Tūtī : Papağan.
370a (24x30 mm.)
276. Būlbūl.
370b (43x47 mm.)
277. Būm : Baykuş.
371a (44x44 mm.)
278. Tezerv : Sülün.
371b (45x45 mm.)
279. Yuvasında bir kuş tasviri.
372a (44x43 mm.)
280. Dāye-i Ef'ā : Yılan başında duran bir kuş.
372a (43x44 mm.)
281. Ḥubāri : Toy kuşu.
372b (45x46 mm.)
282. Zağan : Çaylak.
373a (43x43 mm.)
283. Hamām : Güvercin.
373b (44x45 mm.)
284. Ḥuttāf : Kırlangıç.
374b (44x45 mm.)

285. Huffās : Yarasa.
375b (44x45 mm.)
286. Dürrāc : Afrika ve Asya'da yaşayan bir keklik; çil kuşu;
turaç kuşu.
376a (44x48 mm.)
287. Dīk : Horoz.
376b (53x49 mm.)
288. Decāc : Tavuk.
378a (45x50 mm.)
289. Rahme : Akbaba'ya benzeyen leş yiyen bir kuş.
378b (41x52 mm.)
290. Zāg : Karga.
379a (52x55 mm.)
291. Zerzūr : Sığırcık kuşu.
380a (55x52 mm.)
292. Zümmeç : Kartal türünden bir kuş.
380b (45x46 mm.)
293. Semān : Bildircin.
380b (44x44 mm.)
294. Sunkur : Şahin cinsinden iyi avcı, yırtıcı bir kuş.
380b (45x50 mm.)
295. Şahīn.
381a (40x47 mm.)
296. شَفِير
381b (42x45 mm.)
297. Şakrāk : Yeşil saksagan.
381b (45x47 mm.)

298. Şāfir : Ötücü, ürkek bir kuş.
382a (43x45 mm.)
299. Şakr : Atmaca.
382a (40x50 mm.)
300. Tāvus.
392b (53x47 mm.)
301. Tihūc : Çil kuşu.
393a (40x46 mm.)
302. °Uşfūr : Serçe.
393b (42x42 mm.)
303. °Uķāb : Kartal.
394a (54x53 mm.)
304. °Aķ°ak : Saksagan.
385a (40x48 mm.)
305. °Anķā.
385b (73x63 mm.)
306. Ğurāb : Karga.
386b (55x50 mm.)
307. Ğurnīķ : Bir su kuşu.
387a (53x49 mm.)
308. Ğavvās : Dalgıç kuşu.
387b (40x44 mm.)
309. Fāhte : Üveyik kuşu.
388a (45x48 mm.)
310. قبع (Kebg) : Keklik.
388a (44x50 mm.)
311. قنبره (Çekāvek) : Tarla kuşu.
388a (55x50 mm.)

312. Ḳatāt : Orman tavuğu; keklik.
389a (42x47 mm.)
313. Ḳumrī : Kumru.
389b (53x47 mm.)
314. Ḳūk̄nus : Efsanevi bir kuş.
390a (65x50 mm.)
315. Kürkī : Turna kuşu.
390a (66x51 mm.)
316. Kervān : Keklik cinsinden bir kuş adı.
390b (45x47 mm.)
317. Laḳlak : Leylek.
391a (62x45 mm.)
318. Mālīkū'l-Hazn : Balıkçıl bir kuş.
391a (62x45 mm.)
319. Mūkā : Islık çalar gibi öten bir kuş.
391b (55x47 mm.)
320. Nesr : Kartal.
391b (53x48 mm.)
321. Neḳāme : Deve kuşu.
392a (65x52 mm.)
322. Hūdhūd.
393a (45x43 mm.)
323. Vat̄vāt : Dağ kırlangıcı; yarasa.
394a (55x50 mm.)
324. Efḳā : Engerek yılanı.
395a (40x47 mm.)
325. Suḳbān : Erkek ejderha.
397a (75x56 mm.)

326. Cerād : Çekirge.
398a (40x45 mm.)
327. Hirbā : Bukalemun.
398b (40x45 mm.)
328. Hayye : Yılan.
399a (41x46 mm.)
329. Kunfūd : Kirpi.
402a (42x49 mm.)
330. Hunfusā : Bokböceği.
403b (40x42 mm.)

BÖSTÂN : Sa'îdî, 'Abdullâh Muşarrîf(e'd-din) bin Muşlih
el-Şîrâzî (ö.691/1292)¹

LALELİ 1679. 255x171 (166x84) mm. 162 yk. iki sütun.

12 st. FARŞA. Ta'lik. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları altın yaldız veya kırmızı, mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte, kurt yenikli. Koyu kahverengi, miklepli deri cilt, altın yaldız zeminli gömme tekniğinde, kıvrık dal ve hataiflerle bezeli, ortasında arslan motifi olan mülevven salbekli şemse ile süslüdür. Miklepte ise uçan bir leylek, köşelerde ise ikişer tavşan motifi vardır. Kurt yenikli cildin iç kısmında ise katıca tekniğinde mavi zeminli salbekli şemse ve köşebentler yer alır. 1a'da Sultan III. Mustafa'nın vakıf mühürü² ve bir temellük kaydı vardır. İki minyatürlüdür. Baş kısmında birkaç yaprak eksiktir. İstinsah tarihi yoktur.

(1a) B هر اگر تهی بود از ان قند دست
سکهای شیرین تر از قند هست
(162a) S نصاعت نیاوردم الا امید
خدا یار عفو مکن نا امید

1. Tahsin Yazıcı, "Sa'îdî", İslâm Ansiklopedisi,
X, 36-41.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 37.

RESİM 100

KATALOG NO: 11 MINYATUR NO : 1

Eser mesnevi türünde yazılmıştır. Salgurlulardan Ebū Bekir bin Sa'd'a ithaf edilmiştir. Başlangıcında 2a'da Ebu Bekir'i ve oğlu Muhammed'i meth eden bir kısım vardır.³

Eserin minyatürleri 15. yüzyıl Timur devri Behzat okulu minyatür üslubunun karakteristik bir örneğidir.⁴

Diğer nüshaları : Karatay FY. 194-197 nr. 563-577.

Minyatürlü nüshaları: Aksu. 59 nr.48. Edhem-Stchoukine. 34 nr. XXVIII; Çığ. 62-64 nr. 1-3; Rylands. s.221-225; Bodleian. s.82-83, 104; Chester P. II. 6 nr. 156, 40 nr. 181, 48 nr.188, 68-69 nr. 203.

Minyatürler :

1. Dārā ile Çoban.
13b (137x89 mm.)
2. Padişahın meclisi.
93a (167x199 mm.)

3. Eser hakkında bkz. Sadi, Bostan, çev.Hikmet İlaydın (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989), s. I-IX.

4. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", Akten des VII. Internationalen Kongresses für Iranische Kunst und Archäologie (München 7-10 September 1976), (Berlin: Reimer, 1979), s. 426.

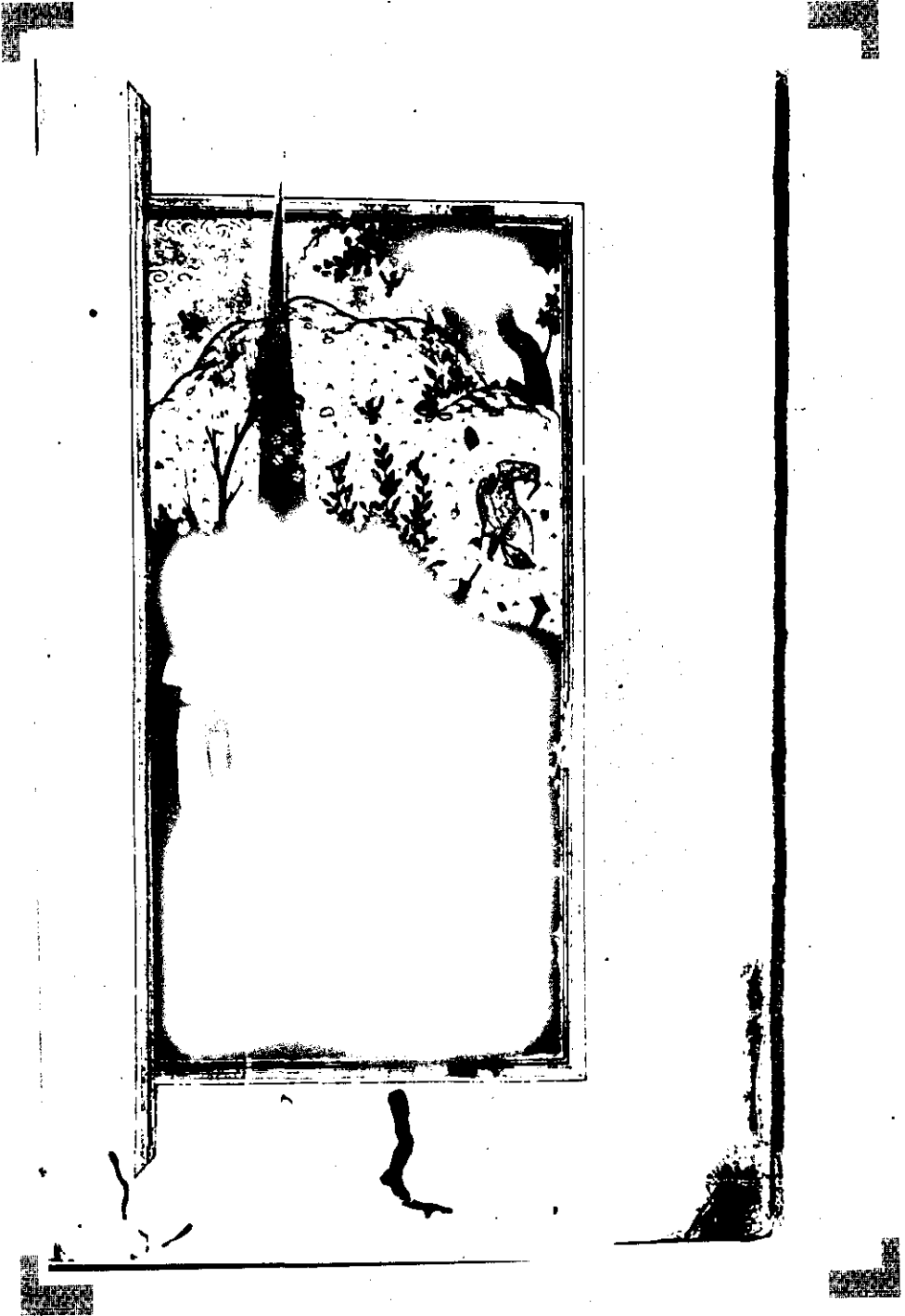
AYNI ESER

LALELİ 1681. 251x152 (145x73) mm. I+143 yk. 2 sütun. 14 st. FARŞA. Taçlık. 2b'de altın yaldızla tezhipli serlevha. Cetveller altın yaldız ve mavi mürekkeple. Sözbaşları altın yaldız ve mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, nohudî renkte, kurt yenikli. Kahverengi; miklepli deri cilt, tamamen altın yaldız kaplı, kıvrık dal, rumî ve hataîli salbekli şemse ve zencirekli cetvelle bezenmiş. Cildin iç kısmında katıca tekniğinde salbekli şemse ve köşebentler vardır. 1a'da Sultan III. Mustafa'nın vakıf mührü ve bir temellük kaydı vardır. İki minyatürlüdür. İstinsah tarihi yoktur.

(2b) B بنام خدا و نذجال آفرین
حکیم سخن در زبان آفرین
(143b) S خدایا مقصر بکار آمدیم
تہی دست و امید وار آمدیم

Eserin minyatürleri 16. yüzyılın ilk yarısı Safavî devri minyatür üslubundadır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 37.
2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 428.

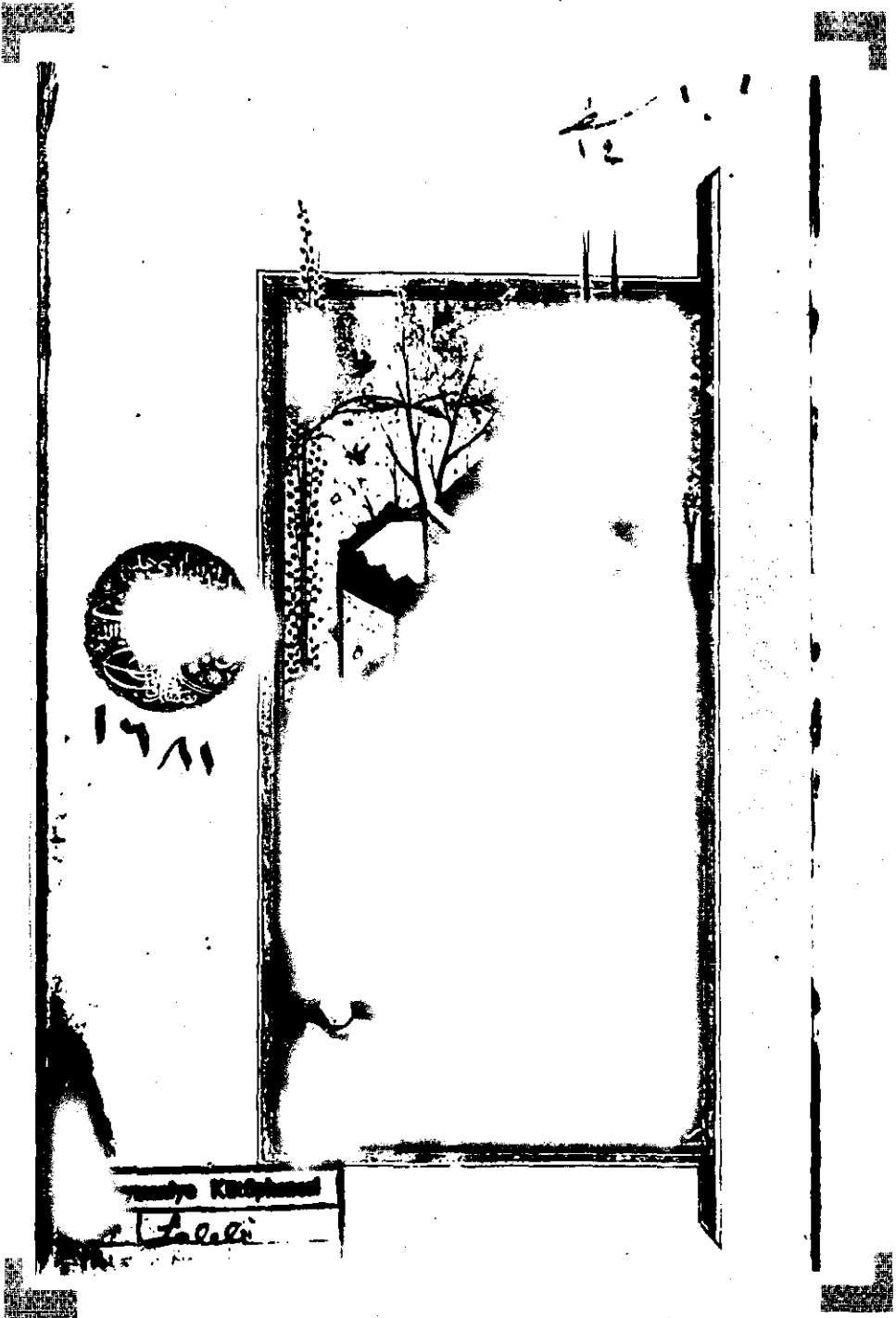
RESİM 101

KATALOG NO: 12

MINYATUR NO : 1

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.

1b (165x84 mm.)

RESİM 102

KATALOG NO: 12

MINYATUR NO : 2

2. Eserin hükümdara takdimi.

2a (164x84 mm.)

DEH-NĀME : Avḥadī, Avḥade'd-dīn Avḥadī bin el-Hüseyn
iṣfahānī (Merāgī) (ö. 738/1339)¹

LALA İSMAİL 420. 166x109 (102x67) mm. 28 yk. iki sütun.
11 st. FARŞA. Taclik. 2b'de altın yaldızlı serlevha.
Cetveller lacivert, altın yaldız ve yeşil renkte. Sözbaşları
kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte
ve vassaleli. Kitap onarım geçirmiş. Kahverengi, miklepli
deri cilt, zemini altın yaldızlı gömme tekniğinde hatalı,
kıvrık dal ve rumeli şemse ile bezenmiş, etrafı altın yaldız
cetvellerle çevrilmiştir. 1a'da Lala İsmail'in vakıf mührü
vardır.² İki minyatürlüdür. 928/1521-22 tarihinde istinsah
edilmiştir.

بنام آنکه بیدار و مارا (2b) B
نطق خوش گویا کرد یار
نکو من وز عیبش دور میدار (28b) S
اگر بد گفته ام محذور میدار

-
1. Ahmet Ateş, Istanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I (Üniversite ve Nuruosmaniye Kütüphaneleri) (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968), s. 252.
 2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 157.

Eser mesnevi tarzında yazılmış ve Naşîre'd-dîn Tūsî'nin torunu Vecîhe'd-dîn Yūsuf'un isteği üzerine kaleme alınmıştır. Bir aşık ağzından söylenen on mektuptan meydana gelmiştir. 1306 yılında tamamlanmıştır.³

Eserin minyatürleri 16. yüzyılın ilk yarısında Safavi devri Şiraz minyatür okulu üslubu ile yapılmıştır.⁴

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.

1b (106x67 mm.)

2. Takdim sayfasında meclis sahnesinin devamı.

2a (105x67 mm.)

3. Ahmet Ateş, a.g.e., s. 254.

4. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s. 53.

DĪVĀN-I CĀMĪ : Cāmī, Nūre'd-dīn 'Abdū'r-Raḥman bin Aḥmed
(ö. 898/1492)¹

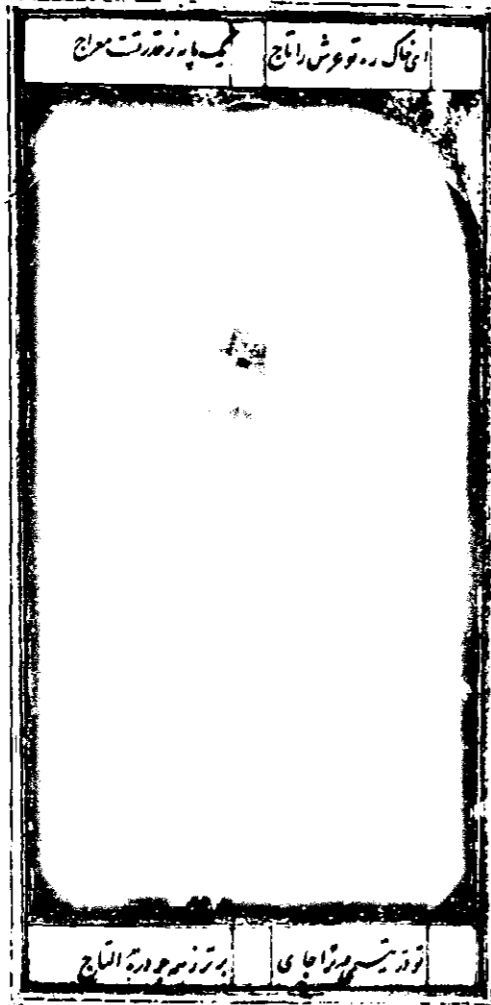
AMCA-ZADE HÜSEYİN PAŞA 373. 253x171 (170x89) mm.

I+308 yk. iki sütun. 15 st. FARŞA. Taçlık. 1b ve 2a'da altın yıldızla tezhipli serlevha. Cetveller mavi, altın yıldız ve yeşil renkte. Sözbaşları kırmızı ve mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte ve kurt yenikli. Kahverengi deri cilt, zemini altın yıldızlı, gömme tekniğinde salbekli şemse ve köşebentler ile süslenmiştir. Etrafı kartuş ve rozetli çerçeve ile çevrilmiştir. Cildin iç kısmında katıca tekniğinde köşebentli ve salbekli şemselidir. 1a'da Amca-zade Hüseyin Paşa'nın vakıf mührü² ve bir temellük kaydı vardır. İki minyatürlüdür. Muḥammedī bin Mevlānā yār Muḥammed Efrāsīyāb tarafından Rebī'ü'l-āḥir ayında istinsah edilmiştir.

(1b) B مت صلاى سر خوان كريم
خوان كرم کرده كريم آشكار
(308a) S پسر رویت تا بخدمت استند
اتمام این کتابت در اتمام ربع الاخر شد بود

1. Ahmed Ateş, a.g.e., s. 392-93.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 82.

RESİM 103

KATALOG NO: 14 MINYATUR NO : 1

Eserin 1b-58a yapraklarında Câmî'nin Kitâb-ı Kaşâ'id'i yer alır. 58a-62a'da üç mesnevi, 62a-291a'da 872 gazel, 291a-296a'da 44 kıta, 298a-308a'da ise 131 rubai bulunmaktadır.

Eserde bulunan minyatürler 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri Devri Şiraz minyatür üslubunu yansıtır.³

Diğer nüshaları : Karatay FY. 237-239 nr.682-685.
Heinz. 119 nr. 145, 294 nr. 377.
Minyatürlü nüshaları: Chester P. II. 53 nr. 193.

Minyatürleri :

1. Hz. Muhammed'in Mirâcı.
118b (143x77 mm.)
2. Meclis sahnesi.
183a (133x101 mm.)

3. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Filiz Çağman,
"Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizami
Hamsesinin Minyatürleri".

DĪVĀN-I CĀMĪ (MUNTEHĀB) : Cāmī, Nūre'd-dīn
c'Abdü'r-Raḥman bin Aḥmed
(ö. 898/1492)

LALELİ 1940. 246x156 (173-180x95-100) mm. I+79 yk.

iki sütun. 18 st. FARŞÇA. Ta'lik. 1b'de altın yıldız tezhipli. Cetveller yeşil ve altın yıldızla. Sözbaşları kırmızı ve mavi mürekkeple. Kâğıt samani renkte, nem almış ve cetvellerden kırılmış. Bordo miklepli deri cilt, kıvrık dallar, çin bulutları ve hançer yaprakları ile bezeli şemse ile süslenmiştir. 1a'da Sultan III. Mustafa ve Yavuz Sultan Selim'e ait vakıf mühürleri¹ ve bir temellük kaydı vardır. Altı minyatürlüdür. İstinsah kaydı yoktur.

(1b) B طرفه خطا بیت ز سفر قدیم
کرده ازین حرف تالیث کران
(79b) S هرکت یقین خیا بجه در قرانست
باسیرسی بمرک جافی مکین

Cāmī'nin Dīvān-ı Sālīs'inin yer aldığı bu yazmada, 1b-9b arasında tevhid, münacaat ve diğer kasideler yer alır. 9b-74b arasında 280 gazel, 75a-79b arasında ise 50 kıta bulunmaktadır.

Eserin altı minyatürü 15. yüzyıl sonu geç Timur devri Herat veya Tebriz okulu özellikleri göstermektedir.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 37, 22.

2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s.428.

Minyatürler :

1. Yūsuf'un, Züleyhā'nın huzuruna gelmesi.
22b (111x114 mm.)
2. Gūy ve cevḡān oyunu oynayanlar.
31b (81x89 mm.)
3. Padīşah'ın meclisi.
44b (83x115 mm.)
4. Şairler meclisi.
57a (84x92 mm.)
5. Şairler meclisi.
66b (82x89 mm.)
6. Deve ile sahibi.
74a (84x89 mm.)

RESİM 104

KATALOG NO: 15 MINYATÜR NO : 1

DĪVĀN-I HĀFĪZ : Hāfız, Şemse'd-din Muhammed Şīrāzī

(ö. 1390)¹

HALET EFENDİ 647. 248x148 (162x85) mm. 181 yk.

iki sütun. 15 st. FARŞÇA. Taçlık. 1b ve 2a altın yaldızla tezhipli. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları altın yaldız ve mavi renkte. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte, kurt yenikli. Kitap onarım geçirmiştir. Bordo meşin cilt, tamamen altın yaldızla kaplı, gömme tekniğinde, içi lotus, kıvrık dal, rumî, çin bulutları ve çiçeklerle bezeli, salbekli şemse ile süslenmiştir. Etrafında kartuş ve rozetlerden oluşan bir çerçeve vardır. iç kısmında katıca tekniğinde salbekli şemse ve köşebentler olan cilt iyice yıpranmıştır. 1a'da Halet Efendi'nin vakıf mührü² ve bir temellük kaydıyla Mehmed Sacid'e ait küçük bir mühür vardır. Beş minyatürlüdür. Pir Hüseyin el-Kâtibü's-Şīrāzī tarafından. Zihhicce 941/1535 tarihinde istinsah edilmiştir.

B (1b) الايا ايها القى ادر كايا و نالها كه عشق آسان
عمود اول ولى افتاد...
S (181a) كفتم كخن خوشر تو حافظا كفتا
شادى همه لطيفه كويان صلوات

1. H. Ritter, "Hafız", İslâm Ansiklopedisi V, 65-71.;

Hafız, Hafız Divanı, çev. Abdülbaki Gölpınarlı
(İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989), s.I-L.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 147.

RESİM 105

KATALOG NO: 16 MINYATUR NO : 1

Hâfız'ın divânının bu nüshasında 1b-163a arasında 510 gazel, 163a-167b arasında 4 kaside, 167b-169a arasında 2 mesnevi, 169a-171a'da "Mugannî-nâme", 171a-172b'de "Sâkî-nâme", 172b-179a arasında 37 kıta ve 179a-181a arasında ise 18 rubai yer almaktadır.

Eserin minyatürleri, 16. yüzyılın ilk yarısı Safavî devri Şiraz okulu üslubunun özelliklerini göstermektedir.³

Diğer nüshaları : Karatay FY. 216-221 nr.627-646; Heinz. 17 nr.15, 77 nr.87, 94 nr.109, 152 nr.186, 160 nr.197, 185 nr.233, 208 nr.266, 227 nr. 291, 249 nr.320, 227 nr.356.

Minyatürlü nüshaları: Aksu. 57 nr.31, 34, 58 nr.43; Edhem-Stchoukine. 37-38 nr.XXX-XXXI; Rylands. s.221, 348. Bodleian. 83, 91, 94, 147, 157, 163, 182; Chester P. I. 81 nr. 146, 86 nr. 150; Chester P. II. 25 nr.168.

Minyatürler :

1. Meclis sahnesi.
25b (103x74 mm.)
2. Meclis sahnesi.
57a (121x74 mm.)
3. Meclis sahnesi.
89b (92x76 mm.)
4. Meclis sahnesi.
119a (133x111 mm.)
5. Meclis sahnesi.
154b (94x75 mm.)

3. Bu üslubun özellikleri hakkında bilgi için bkz.Filiz

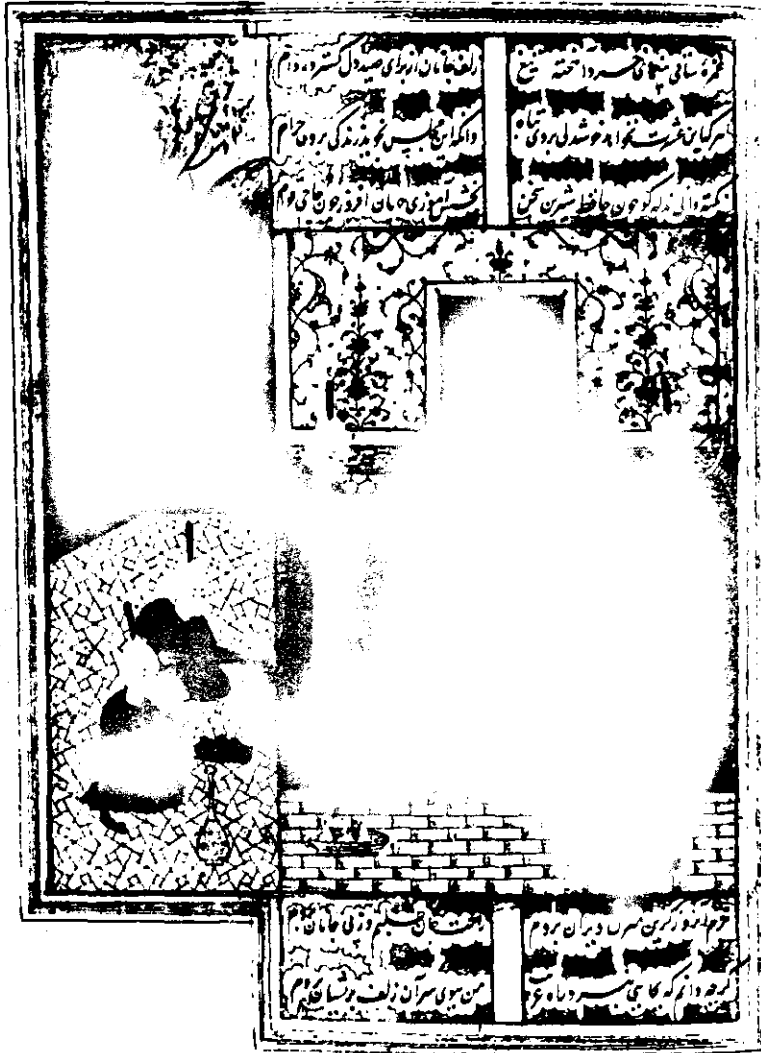

کر

RESİM 106

KATALOG NO: 16

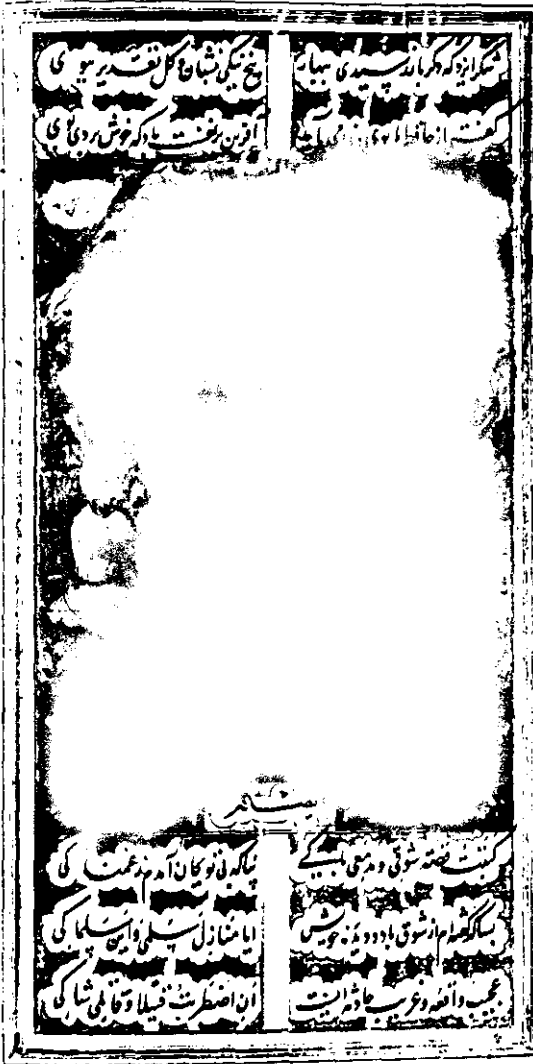
MINYATUR NO : 3

RESIM 107

KATALOG NO: 16

MINYATUR NO : 4

کرار

RESIM 108

KATALOG NO: 16

MINYATUR NO : 5

AYNI ESER

LALELİ 1739. 217x132 (149x72) mm. 163+I yk. iki sütun.

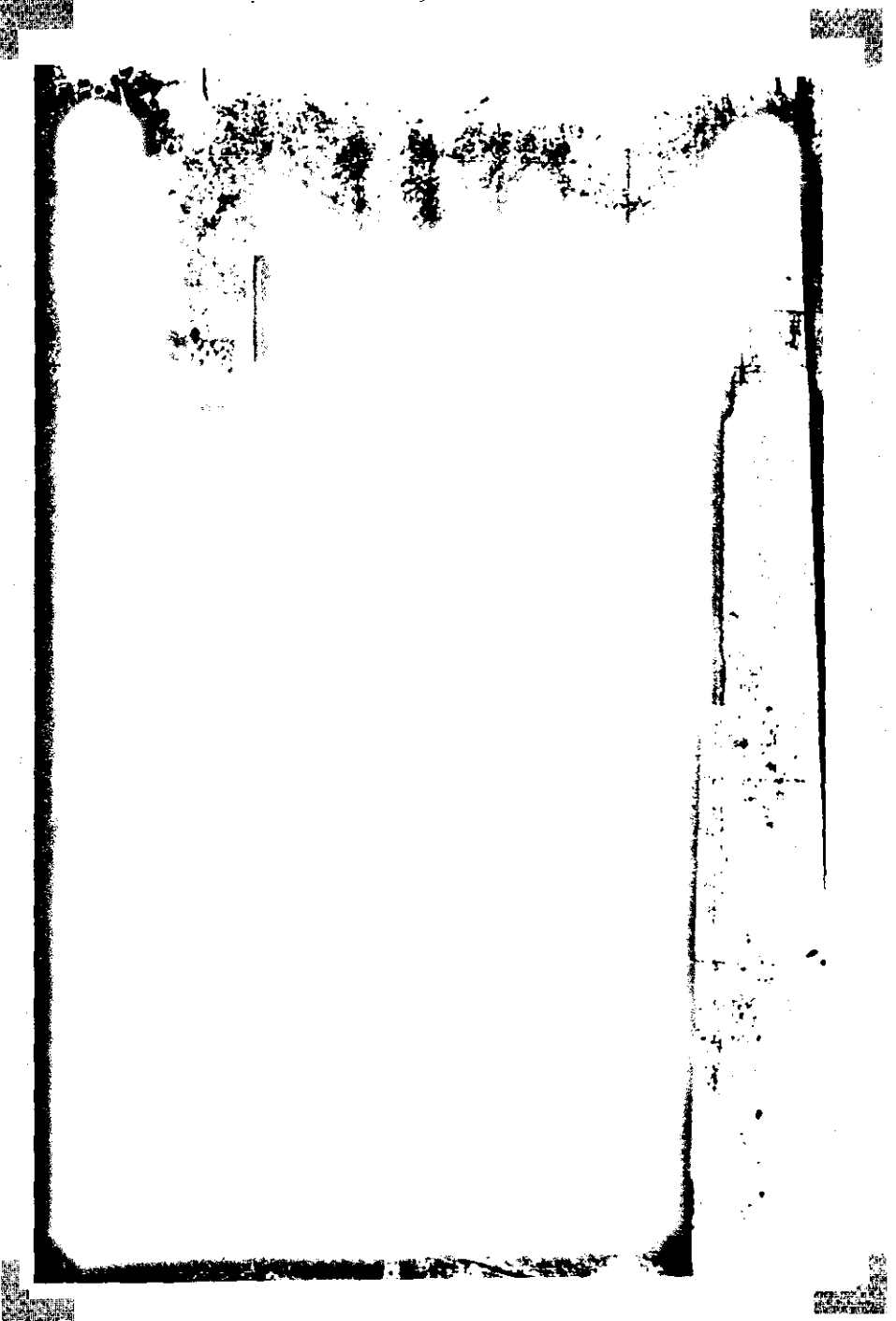
14 st. FARŞA. Taçlık. 1b ve 2a altın yaldızla tezhipli. Cetveller mavi ve altın yaldızlı. Sözbaşları altın yaldız ve mavi mürekkeble. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte, nem almış ve kurt yenikli. Kitap onarım geçirmiş, ancak oldukça yıpranmış. Kahverengi deri cilt, salbekli şemsesi altın yaldız kaplı, etrafı altın yaldız zencirek cetvelli. Cildin iç kısmı ebru ile kaplı. 1a'da Sultan III. Mustafa'ya ait vakıf mührü¹ ile Mehmet Mustafa'ya ait bir küçük mühür ve bir temellük kaydı vardır. Eserde beş minyatür vardır. Cemāzīü'l-şānī 944/1537 tarihinde istinsah edilmiştir.

Bu nüshada, 1b-156a arasında 457 gazel, 156b-157a'da bir mesnevî, 157b-158b'de "Sākī-nāme", 158b-163a'de 32 kıta yer almaktadır.

Eserin minyatürleri, 16. yüzyılın ilk yarısına ait Safavi devri Şiraz okulu üslubunda yapılmıştır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.37, 225.

2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 428.

RESİM 109

KATALOG NO: 17

MINYATUR NO : 1

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.

1a (140x67 mm.)

RESIM 110

KATALOG NO: 17

MINYATUR NO : 2

2. Meclis sahnesi.

34a (138x82 mm.)

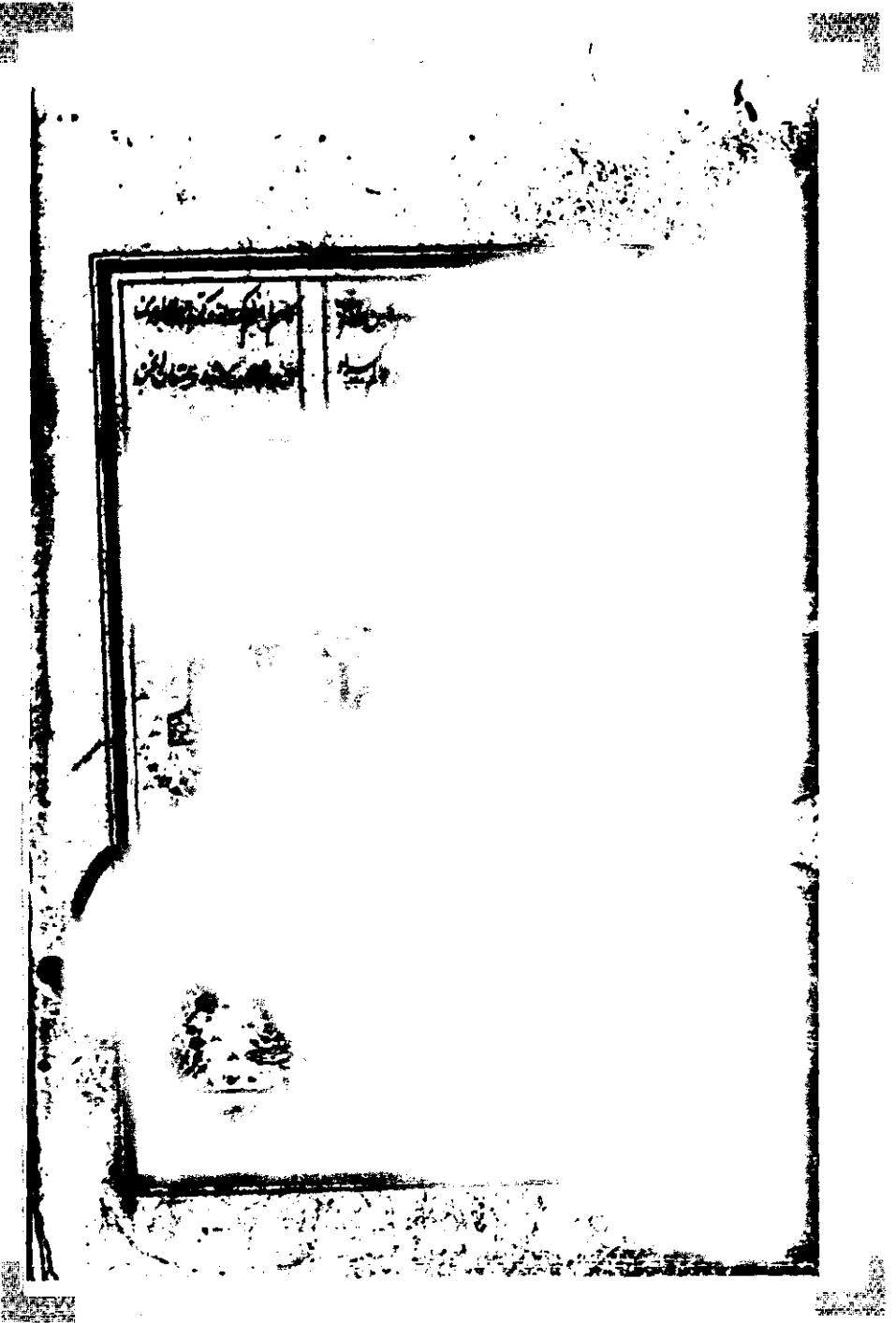
RESİM 111

KATALOG NO: 17

MINYATUR NO : 3

3. Av sahnesi.

78b (147x83 mm.)

RESİM 112

KATALOG NO: 17

MİNYATUR NO : 4

4. Gūy ve çevgān oynayanlar.

125b (147x89 mm.)

5. Meclis sahnesi.

151b (147x84 mm.)

AYNI ESER

HALET EFENDİ. 697. 215x124 (142x64)mm. 186 yk.

iki sütun. 14 st. FARŞÇA. Ta'lik. 1b'deki serlevha altın yıldız ile tezhipli. Cetveller mavi ve altın yıldızlı. Sözbaşları mavi ve altın yıldızlı. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte. Kitap onarım görmüştür. Kahverengi miklepli deri cilt, kıvrık dallı, çin bulutlu ve rumeli salbekli şemse tamamen altın yıldızla kaplıdır. Etrafı altın yıldızlı zencirek cetvelle çevrilidir. Cildin iç kısmında katıca tekniğinde salbekli şemsenin ve köşebentlerin zemini mavidir. Ayrıca içte ebru bir kayıt vardır. 1a'da Halet Efendi'nin vakıf mührü¹, Mehmed Sa'îd ve Mehmed adı okunan iki küçük mühür daha vardır. 186b'de Halet Efendi'nin mührüyle yedi Türkçe, tasavvufi beyit yer almaktadır. İki minyatürlüdür. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B حمد بی حمد و ثنای بی عد و پیاس بیقیاس
خدا و ندی که...

(186a) S کفتم سخن تو گفت حافظ کفتا
شادی همه لطیفه کو یان صلوات

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 147.

Bu nüshada 1b-15a'da bir mukaddime ve kasideler bulunan kısmın, özensiz yazı karakterinden sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. 16b-173b arasında 469 gazel, 174a-175a'da bir mesnevi, 175a-179a arasında "Muğannī-nāme" ve 179a-186a arasında ise 49 kıta yer almaktadır.

Eserin minyatürlerinin üslubu, 17 katalog numaralı nüshada olduğu gibi 16. yüzyılın ilk yarısı Safavi devri Şiraz okulu özellikleri taşımaktadır.²

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.

15b (148x69 mm.)

2. Takdim sayfasında meclis sahnesinin devamı.

16a (149x69 mm.)

2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 428.

HABİBU'S-SİYER Fİ AHBÂRİ EFRÂDİ'L-BEŞER : Hvāndmīr,
Ġiyāse'd-dīn Hümāme'd-dīn (ö.942/1535)¹

HEKİMOĞLU ALİ PAŞA 738. 406x250 (250x160) mm. 520+I yk.

20 st. FARŞÇA. Taçlık. 1b-2a, 124b-125a, 208b-209a sayfaları altın yaldızla tezhiplidir. Cetveller mavi, kırmızı, altın yaldız, yeşil, turuncu renktedir. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte, minyatürlü sayfalar kırmızı küçük kağıtla işaretli. Bordo miklepli meşin cilt, altın yaldız cetvellidir. 1a'da Hekimoğlu Ali Paşa'nın vakıf mührü vardır.² Eserde altı minyatür bulunmaktadır. Rebî'ü'l-âhîr 1000/1591-92 tarihinde istinsah edilmiştir.

(1b) B یارب به ثنای خود سخن کن در کلشن حمد نغمه پردزم
کن یا نعت حبیب خوشتر هم ازم کن ...
(520a) S بحر عطایش همه که هوج زن بهر فراغ دل اهل سخن
سیر فلک یار نکامتر مدام

Timurlular devrinde yaşayan Hvāndmīr'in bu eseri, her biri dörder cüzden olmak üzere üç ciltten oluşur. 1b-124a'da I. cilt, 125b-208a'da II. cilt, 209b-520a'da ise III. cilt yer almaktadır. Nesirle yazılan eserde, Timurlu tarihi ve Safavilerin ilk dönemleri anlatılmıştır.

1. Zeki Velidi Togan, "Hvāndmīr", İslām Ansiklopedisi,

V, 210-211.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e, s.91.

Eserin minyatürleri 16. yüzyıl sonu Safavî devri Kazvin okulu üslubundadır.³

Minyatürleri :

1. Savaştan zaferle dönen Emir Mübārizü'd-dīn Muhammed ve esirleri.
139b (335x225 mm.)
2. Şāh Şūcā ve Şāh Maḥmūd'un savaşı.
155a (330x220 mm.)
3. Kıvāme'd-dīn'in sarayında Seyfe'd-dīn Efrāsīyāb ile içki icmesi.
178a (251x205 mm.)
4. Emīr Vecīhe'd-dīn Mes'ūd ve Şeyḫ Ḥasan'ın Ḥorāsān'da kılıçtan geçirilmiş cesetleri görmeleri.
191a (250x206 mm.)
5. Ebū'l-Ḥayr Ḥān huzurunda Ḥākān-ı Manşūr.
422b (240x220 mm.)
6. Ḥākān-ı Manşūr'a, bir mezarı tavaf eden üç aziz suretinin görünmesi.
427a (190x139 mm.)

3. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Güner Inal,
"Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının
Minyatürleri üzerinde Analitik Çalışma", s. 359.

HĀL-NĀME : cĀrifī, Maḥmūd (ö. 853/1449)

AYASOFYA 3842. 215x143 (126x73) mm. 27 yk. iki sütun. 9 st. FARŞA. Ta'lik. 2b ve 3a altın yıldızla tezhipli. Cetveller lacivert ve altın yıldızlı. Sözbaşları altın yıldızlı. Kâğıt aharlı, kalın, samani renkte, kurt yenikli. Cilt mukavva ve miklepli. 1a'da kitabın adı yazan bir şemse ve I. Mahmud'un vakıf mührü¹, vakıf kaydı, Muştafā adı okunan küçük bir mühür vardır. Eser dört minyatüre sahiptir. İstinsah tarihi yoktur.

(2b) B زان پیش کہ حسب حال کویم
از خالق ذوالجلال کویم
(27b) S تامت فلک بقای سے باد
بر دست ملک دعای سے باد

Timurlular devrinde yaşamış olan cĀrifī, eserini Mīrzā cĀbdullah'a ithaf etmiştir. Gūy u Çevgān adı ile de tanınan bu mesnevinin konusu tasavvufi aşktır.

Eserin minyatürleri 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri Devri Şiraz okulu minyatür üslubundadır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 33.

2. Bu üslup hakkında geniş bilgi için bkz. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizami Hamsesinin minyatürleri".

Diğer nüshalar : Karatay FY. 229-230 nr.664-667.

Minyatürlü nüshalar: Çiğ. 67-68 nr. 7-8; Rylands. s.50-154,
237-241.

Minyatürleri :

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.

1b (111x71 mm.)

2. Takdim sayfasında meclis sahnesinin devamı.

2a (111x71 mm.)

3. Gūy ve cevgān oynayanlar.

8b (82x72 mm.)

4. Dervişin arkadaşının gelmesi.

18a (70x70 mm.)

HAMSE-i DİHLEVİ : Emīr Hüsrev Dihlevī, Yemine'd-dīn
Ebū'l-Hasan Emīr Hüsrev el-Dihlevī
(ö. 29 Zī'l-ka'de 725/6 Kasım 1325)¹

HALET EFENDİ 377. 292x176 (200x103). 233 yk. Dört sütun.
20 st. FARŞÇA. Ta'lik. 2b-3a, 42b-43a, 96b-97a, 131b-132a,
132b-133a, 177b-233a altın yaldızla tezhiplidir. Cetveller
lacivert, altın yaldız, yeşil renktedir. Sözbaşları altın
yaldız ve kırmızıdır. Kâğıt aharlı, kalın, nohudi renkte ve
nem almıştır. Kahverengi, miklepli deri cilt, tamamen altın
yaldız kaplı, gömme tekniğinde hatai, rumilerle bezeli
salbekli şemse ve köşebentlerle süslüdür. Etrafı kartuş ve
rozetlerle çerçevelenmiştir. İç kısmında katıca tekniğinde
mülevven şemse vardır. 1a'da Halet Efendi'nin vakıf mührü
vardır.² Eserde 23 minyatür vardır. İstansahı kaydı yoktur.

(2b) B سبحان الله این چه نوح کنج است که سر زده از محزن
حاطر قیاص آن خسرو ملک سخن...
(233a) S رسید از بتان جان خسرو بکام
بیک زخمه کن کار او را تمام

Eserde, Emīr Hüsrev Dihlevī'nin, 3b-42b arasında
"Maṭlacü'l-Envār", 43b-96b arasında "Hüsrev ü Şirīn",
97b-131b'de "Leylī vü Mecnūn", 132b-176b arasında "Hešt
Bihišt", 177b-233a arasında ise "İskender-nāme" adlı
mesnevileri yer almaktadır.

1. Ahmed Ateş, a.g.e., s. 233-235.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.147.

Eserin minyatürleri, 16. yüzyıl sonu Safavi devri Kazvin okulu minyatür üslubu özellikleri göstermektedir.³

Diğer nüshaları : Karatay FY. 203-206 nr. 591-601;
Heinz. 131 nr. 157.
Minyatürlü nüshaları: Bodleian. s. 83-84, 145.

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında meclis sahnesi.
1b (223x126 mm.)
2. Takdim sayfasının devamı.
2a (223x125 mm.)
3. Mūsā, Sīnā dağında dua etmesi.
14a (170x95 mm.)
4. Günahkar padişah.
30b (122x96 mm.)
5. Mîrāc.
45a (161x96 mm.)

3. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 429.

RESİM 113

KATALOG NO: 21 MINYATÜR NO : 6

6. Hüsrev'in, avlanan Şirîn'i görmesi.
51b (148x94 mm.)
7. Şirîn'in, Ferhād'ı Bīsūtūn dağında görmesi.
64a (140x96 mm.)
8. Ferhād'ın dağda ölmesi.
72a (169x95 mm.)
9. Hüsrev ve Şirîn sarayda.
78a (157x95 mm.)
10. Bir kadının Hüsrev'e gazel söylemesi.
83a (157x94 mm.)
11. Hüsrev ve Şirîn'in gerdeğe girmeleri.
89a (169x95 mm.)
12. Leylā ve Mecnūn okulda.
105a (160x95 mm.)
13. Mecnūn'un babası savaşırken.
110b (154x95 mm.)
14. Huşān'ın, Mecnūn'u dağda görmesi.
117b (173x95 mm.)
15. Leylā'nın, Mecnūn'u dağda gazellerle görmesi.
125a (173x95 mm.)

RESİM 114

KATALOG NO: 21

MINYATUR NO : 16

- 16. Behrām Āzāde ile Avda.
140b (161x94 mm.)
- 17. Behrām sarı köşkte.
146a (135x94 mm.)
- 18. Behrām kırmızı köşkte.
153b (172x95 mm.)
- 19. Behrām şandal renkli köşkte.
165a (169x95 mm.)
- 20. Behrām beyaz köşkte.
173a (172x95 mm.)
- 21. İskender'in Çin hakaniyla savaşı ve onu öldürmesi.
189a (181x96 mm.)
- 22. İskender'in sed yaptırması.
201a (172x95 mm.)
- 23. İskender'in dileğine, Hızır ve İlyās'ın yetişmesi.
224a (179x127 mm.)

HAMSE-İ HĀTİFĪ : HĀtīfī (ö. 967/1520-21)¹

FATİH 4247. 221x137 (81x153) mm. 215 yk. iki sütun. 15st. FARŞA. Ta'lik. 1b, 81b, 140b'de altın yaldızla tezhipli serlevhalar vardır. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samanî renkte, nem almış. Kitap onarım geçirmiştir. 190b'den sonra, yapraklardan bazılarının eksik olduğu anlaşılmaktadır. Çaharkuşe deri cilt, yeşil kumaşla kaplı, kurt yenikli. 1a'da Sultan I. Mahmud'a ait vakıf mührü vardır.² Eserde 20 minyatür vardır. İstinsah kaydı yoktur.

B (1b) این نامه که خامه کرد بنیاد
توقیع قبول روزیش باد
S (215b) طری کن این نامه شکایت را
بر همین حتم کن حکایت را

Eserde, HĀtīfī'nin tamamlamadığı hamsesinin üç mesnevisi bulunmaktadır. Bunlar, 1b-70b'de "Leylî vü Mecnûn", 81b-139b'de "Hüsrev ü Şirîn", 140b-215b'de "Kışşa-i Behrâm" mesnevileridir.

Yazmanın minyatürleri, 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri devri Şiraz okulu üslubundadır.³

1. Ahmed Ateş, a.g.e., s. 469.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31.

3. Bu üslup hakkında geniş bilgi ve diğer örnekler için bkz. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizami Hamsesinin Minyatürleri".

Minyatürleri :

1. Mîrâc.
6b (97x71 mm.)
2. Leylâ ve Mecnûn Okulda.
15b (92x73 mm.)
3. Babasının, Mecnûn'la konuşmak için yanına gelmesi.
23b (124x72 mm.)
4. Mecnûn hayvanlarla yerde yatarken.
45a (105x72 mm.)
5. Mecnûn'un Leylâ'yı görmeye gelmesi.
48b (122x73 mm.)
6. Nevfel'in, Leylâ'nın kabilesiyle savaşması.
53b (132x72 mm.)
7. Leylâ'nın, Mecnûn'u çölde bulması.
57a (104x73 mm.)
8. Leylâ'nın cenazesi ve kabilesinin ağlamaları.
62b (122x72 mm.)
9. Mecnûn'un çölde ölmesi.
66b (122x70 mm.)
10. Hüsrev, avda doğanıyla.
83a (126x73 mm.)
11. Şîrîn, Hüsrev'in resmine bakması.
89b (134x61 mm.)
12. Hüsrev, Şîrîn'in resmine bakması.
91a (122x73 mm.)
13. Hüsrev'in, Şîrîn'in önünde diz çökmesi.
95a (92x72 mm.)

RESİM 115

KATALOG NO: 22 MINYATÜR NO : 15

14. Hüsrev'in, Behrām Cūbin ile savaşı.
96b (133x72 mm.)
15. Şirīn'in, Ferhād'ın yaptığı havuzu ve suyu getirdiği
dağı ziyareti.
104b (124x72 mm.)
16. Şirīn'in, atıyla Ferhād'ı ziyareti.
113b (122x73 mm.)
17. Ferhād'ın ölümü.
116b (121x73 mm.)
18. Behrām yeşil köşkte.
171b (123x72 mm.)
19. Behrām mavi köşkte.
191a (132x72 mm.)
20. Behrām beyaz köşkte.
205a (134x72 mm.)

ḤAMSE-İ NİZÂMÎ : Cemāle'd-dīn Ebū Muḥammed İlyās bin
Yūsuf bin Zekī bin Mu'ayyed Nizāmī
Gencevī (ö. 1214?)¹

HALET EFENDİ 376. 335x205 (212x116) mm. 327 yk. Dört sütun. 21 st. FARŞÇA. Ta'lik. 1b, 30b, 86b, 136b, 199b'deki serlevhalar altın yaldızla tezhipli. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları mavi mürekkeple ve çiçek bezemeli. Kâğıt aharlı, orta kalın, samanî renkte, nem almış. Kitap onarım geçirmiş, oldukça yıpranmıştır. Kahverengi, miklepli deri cilt, tamamen altın yaldızla kaplı rumî, hataî, kıvrık dallı salbekli şemse ve köşebentlerle süslüdür. Etrafında zencirek cetvel vardır. İç kısmı katıca tekniğinde mavi zeminli salbekli şemse ve köşebentler vardır. Sertapta Farsça iki beyit yer almaktadır. 1a'da Halet Efendi'nin mührü² ve altın yaldızla tezhipli bir şemse bulunur. Eserde 21 minyatür yer almaktadır. 15 Rebî'ü'l-sānî 900/13 Ocak 1494 tarihinde Muncame'd-dīn el-Avhadî tarafından istinsah edilmiştir.

B (1b) B بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در کنج حکیم ...

S (327a) s او نده رهى ساز بر رود و ساز
جو عمر شه آن راه باشاه راز

1. Yazarın hayatı ve eserin içeriği hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmed Ateş, a.g.e., s. 65-67.
2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 147.

Eserde, Niẓāmī'nin, 1b-30a arasında "Maḥzenü'l-Esrār", 30b-86a arasında "Hüsrev ü Şirîn", 86b-36a arasında "Leylî vü Mecnûn", 136b-199a arasında "Heft Peyker", 199b-283a'da "İskender-nâme" ve son olarak 283b-327a arasında ise "İkbâl-nâme" adlı mesnevileri yer almaktadır.

15. yüzyılın sonunda hazırlanmış olan eserin minyatürleri, Akkoyunlu Türkmenli devri minyatür üslubunun özelliklerini göstermektedir.³

- Diğer nüshaları** : Karatay FY. 147-167 nr.398-473; Heinz. 75 nr.86, 133 nr.160, 134 nr.162, 189 nr.237, 239 nr.307, 300 nr.385.
- Minyatürlü nüshaları:** Aksu. 56 nr.12, 57 nr.29-30, 59 nr.57; Edhem-Stchoukine. 31-32 nr.XXV-XXVI, 44 nr. XXXVI, 46 nr. XXXIX; Çığ. 66 nr.6, 70 nr.10, 84-86 nr. 25-26, 89 nr.30; Rylands. s.70-88, 203-220, 227-228; Bodleian. s.30-32, 54-58, 76-77, 92-94, 111, 145-146, 156-157; Chester P. I. 73 nr.141; Chester P. II. 15 nr.162, 29 nr.171, 55 nr.195; Blochet. 121 nr.Suppl.Persan 1955, 131-135 nr.Suppl. Persan 1980 - Suppl.Persan 1029.

3. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Hamsesinin Minyatürleri". s. 167.

Minyatürler :

RESİM 116

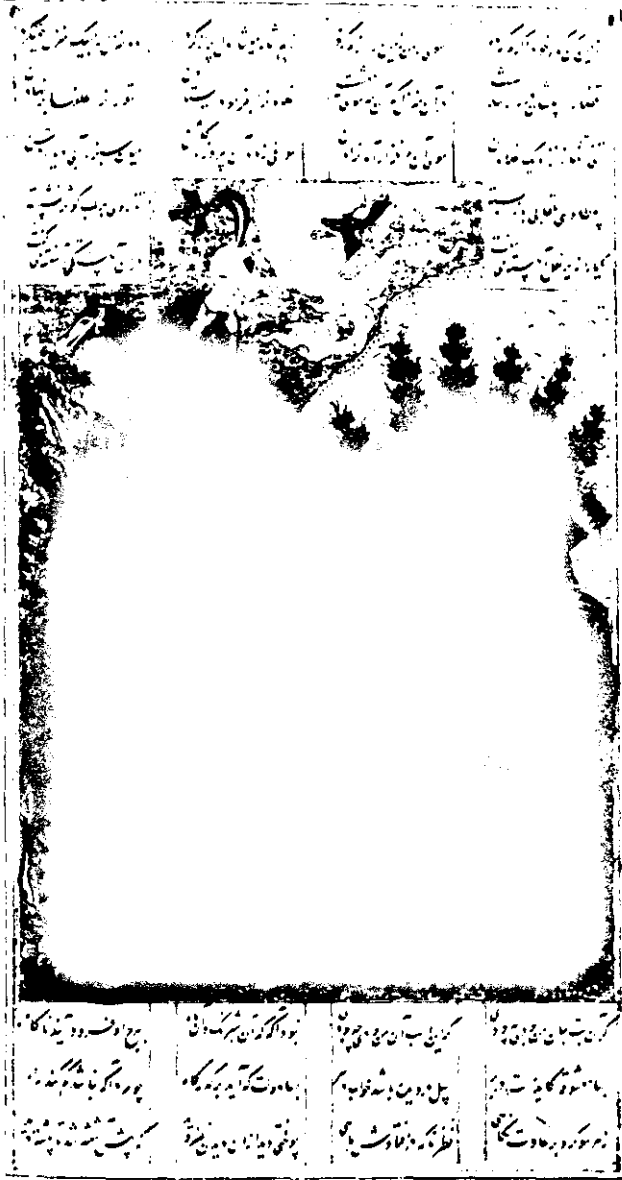
KATALOG NO: 23

MINYATÜR NO : 1

1. Yaşlı kadının, Sultan Sencer'e şikayette bulunması.

15a

(156x110 mm.)

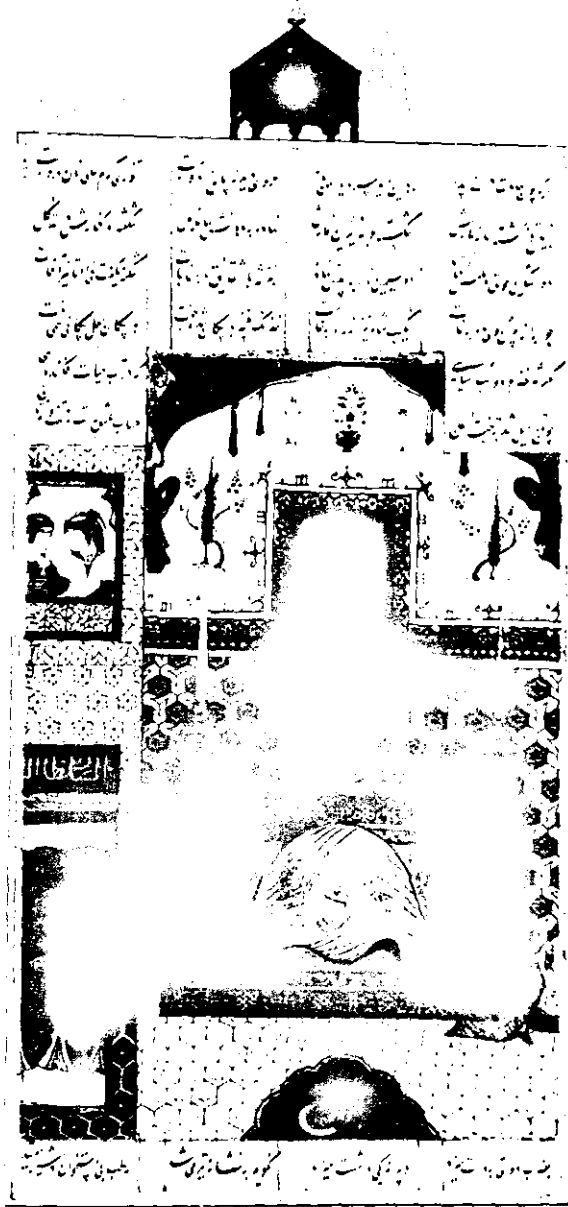
RESİM 117
KATALOG NO: 23 MİNYATÜR NO : 2

2. Hüsrev'in suda yıkanan Şîrîn'i görmesi.

45b (148x112 mm.)

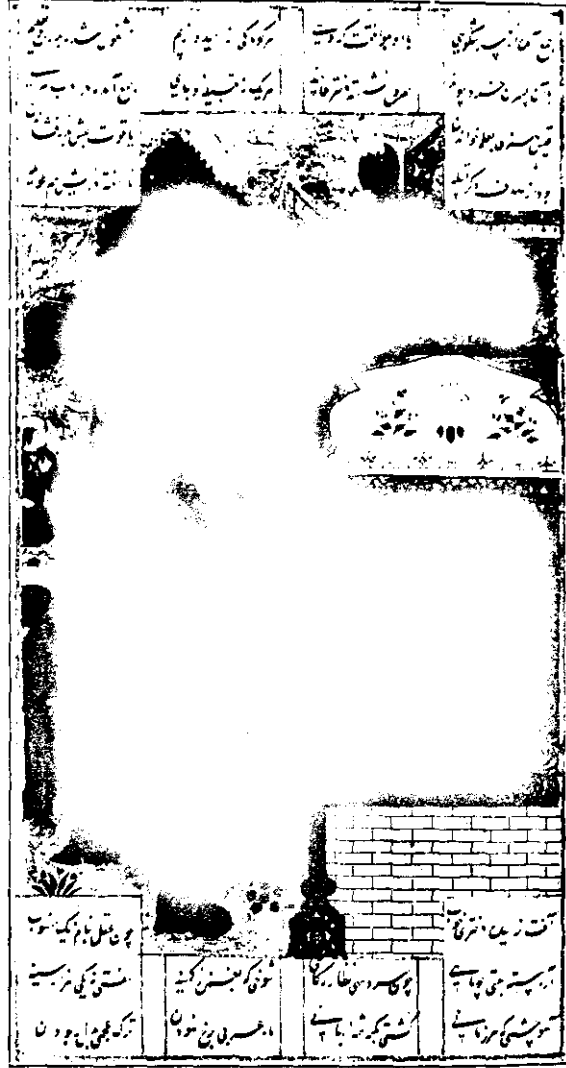
3. Şîrîn'in, Ferhād'ın yaptığı havuzu ve suyu getirdiği dağı ziyareti.

49b (166x11 mm.)

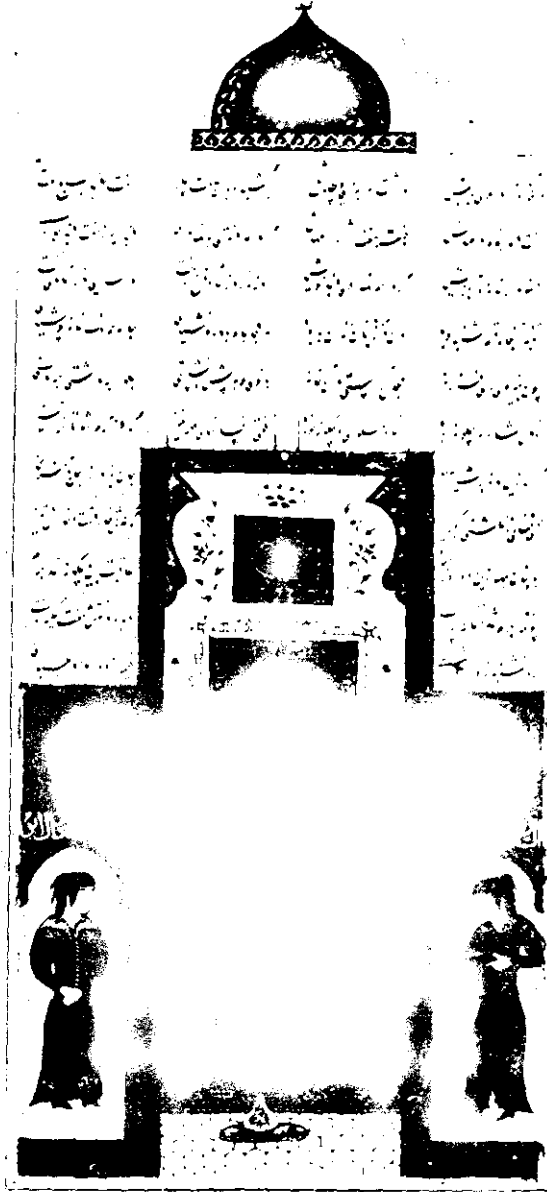
RESİM 118
KATALOG NO: 23 MINYATÜR NO : 5

4. Hüsrev'in Şirîn'i ziyareti. .
58b (157x110 mm.)
5. Hüsrev ve Şirîn'in gerdeğe girmesi.
73b (158x112 mm.)

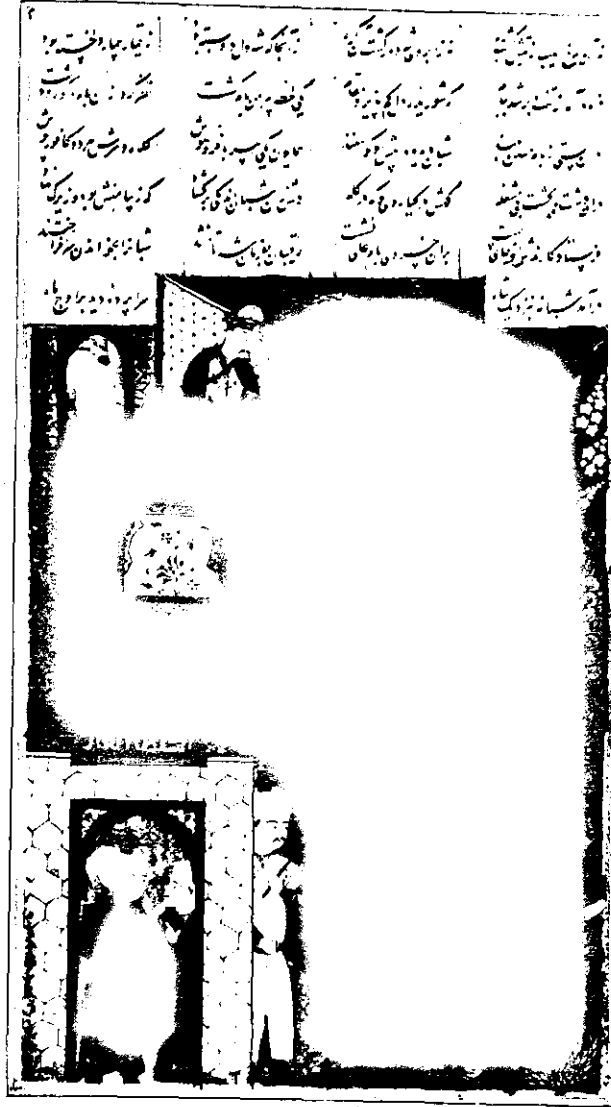
RESİM 119
KATALOG NO: 23 MİNYATUR NO : 6

6. Leylā ve Mecnūn okulda.
91a (168x111 mm.)
7. Nevfel ile Leylā'nın kabilesinin savaşı.
101b (149x111 mm.)
8. Aslan'ın İbn-i Selām'a saldırması.
128a (127x112 mm.)

RESİM 120
KATALOG NO: 23 MİNYATUR NO : 11

9. Behrām, Āzāde ile avda.
154a (156x111 mm.)
10. Fitne'nin, Behrām'a, omuzunda öküz getirmesi.
156a (158x112 mm.)
11. Behrām siyah köşkte.
161a (148x111 mm.)

RESIM 121

KATALOG NO: 23

MINYATUR NO : 19

12. Behrām yeşil köşkte.
181a (128x111 mm.)
13. Behrām'ın ihtiyar çobana, köpeğini niye astığını sorması.
192b (150x111 mm.)
14. İskender'in, Zengîlerle savaşı.
217a (159x111 mm.)
15. Ölmekte olan Dārā, İskender'in kucağında.
230a (158x112 mm.)
16. Sultān Nūşābe'nin, İskender'in resmini yaptırarak, İskender'e sunması.
242b (148x112 mm.)
17. İskender'in, Çin hakanını esir alması.
261a (157x133 mm.)
18. İskender'in ordusunun Rūs ordusuyla karşılaşması.
272b (158x111 mm.)
19. İhtiyar çobanın hikâye anlatarak İskender'i teselli etmesi.
289b (159x111 mm.)
20. İskender'in yedi hekîme danışması.
300b (138x112 mm.)
21. İskender'in, yüzen kızları seyretmesi.
314b (167x112 mm.)

AYNI ESER :

YAZMA BAĞIŞ 220. 297x198 (217x140) mm. 303 yk. Dört sütun. 23 st. FARŞÇA. Taçlık. 25a, 87b, 136a, 193b'deki serlevhalar altın yaldızla tezhipli. Cetveller lacivert, altın yaldız, yeşil, kırmızı renkte. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, nohudi renkte. Kitap oldukça yıpranmıştır. Yazmanın en başında ve ikbal-name'nin başlangıcında birkaç yaprak eksiktir. Kahverengi, miklepli çaharkuşe deri cilt, mavi kumaş ile kaplıdır. Çeşitli sayfalarda Düğümlü Baba'ya ait vakıf mührü vardır.¹ Eserde 15 minyatür mevcuttur. Receb 908/1502 tarihinde Herāt'ta istinsah edilmiştir. Müzehhibi Murād ibn-i Şāh Muḥammed iṣfahānī'dir.

B (1a) ... شر وایں ابهم و سلمی ت
په دارد کره ... رب ... است
S (303a) جو بر خدا نداین نامه را اشهر یار
خرد یا ورشر باد و فرمنک یار

Eserde, Nizāmī'nin, ilk yaprakları eksik olan Maḥzenü'l-Esrār adlı mesnevisi 1a-24b arasında, "Hüsrev ü Şirîn"i 25a-86b arasında "Leylî vü Mecnûn"u 87b-135b arasında, "Heft Peyker"i 136a-192a arasında,

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 209.

"İskender-nāme"si 193b-265a arasında, yine baş kısmındaki yaprakları eksik olan "İkbāl-nāme" adlı mesnevisi ise 266a-303a arasında yer almaktadır.

Eserin özensiz hazırlanan minyatürleri, Timur devri Herat üslubu özellikleri göstermektedir.²

Minyatürleri :

1. Yaşlı kadının Sultān Sencer'e şikayette bulunması.
12a (165x125 mm.)
2. Leylā'nın Mecnūn'un başında ağlamsı.
127b (162x141 mm.)
3. Mecnūn'un Leylā'nın mezarını ziyaret etmesi.
133a (179x124 mm.)
4. Behrām, Āzāde ile ceylan avında.
150a (155x127 mm.)
5. Behrām Gūr siyah köşkte.
156a (113x127 mm.)
6. Behrām Gūr sarı köşkte.
162a (141x125 mm.)
7. Behrām Gūr yeşil köşkte.
165a (160x125 mm.)
8. Behrām mavi köşkte.
171a (153x125 mm.)

2. Bu üslubun özellikleri ve diğer örnekleri hakkında

bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s. 21-22.

9. Behrām şandal renkli köşkte.
176a (163x125 mm.)
10. Behrām beyaz köşkte.
181a (160x125 mm.)
11. Mirāc.
195b (140x126 mm.)
12. İskender ve hekīm.
203b (133x126 mm.)
13. İskender'in iki kişiyi astırması.
222b (167x150 mm.)
14. Boynu zincirli ceylan ve adam.
247a (126x126 mm.)
15. İskender, hasta yatağında.
278a (159x135 mm.)

HEFT PEYKER : Niẓāmī, Cemāle'd-dīn Ebū Muhammed İlyās
bin Yūsuf bin Zekī bin Mu'ayyed Niẓāmī
Gencevī (ö. 1214?)

LALA İSMAİL 617. 161x92 (116x63) mm. I+177+I. İki sütun.
15 st. FARŞA. Taçlık. 1b'de altın yaldızla tezhipli
serlevha. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları
kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, ince, samanî renkte, nem
almış. Mukavva, miklepli cilt ebru kaplıdır. 1a'da Lala
İsmail Efendi'nin vakıf mührü vardır.¹ Eserde 18 minyatür
bulunmaktadır. 19 Cemāzîü'l-evvel 881/10 Eylül 1476 tarihinde
istinsah edilmiştir.

(1b) B ای جهان دیوه بود خویش از تو
هیچ بودی نبوده پیش از تو
(177b) S دولت را که بر زیادت باد
خاتم کار بر سعادت باد

Behrām-nāme olarak da bilinen eser, mesnevi türünde
yazılmış ve 'Alāā'd-dīn Körp-Arslan bin Ak-Şungur'un isteği
üzerine hazırlanarak, ona ithaf edilmiştir.²

Eserin çok itinalı olmayan minyatürleri, 15. yüzyıl sonu
Akkoyunlu Türkmenleri devri Şiraz minyatür üslubu özellikleri
göstermektedir.³

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e. , s. 157.

2. Ahmed Ateş, "Nizami", İslâm Ansiklopedisi, IX,
323-324.

3. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu
Nizami Hamsesinin Minyatürleri", s. 175.

Diğer nüshaları : Karatay FY. 167 nr. 474.

Minyatürler :

1. Nūman ibn-i Münzīr'in Havernāk kasrını yapan mimar Sinimmār'ı, kasrın üst katından aşağıya attırması.
21a (88x55 mm.)
2. Behrām'ın, köşkün duvarlarında güzellerin resmini görmesi.
31b (94x57 mm.)
3. Behrām'ın iki arslandan tacı alması.
42a (98x57 mm.)
4. Behrām'ın, Āzāde ile avlanması.
48b (96x55 mm.)
5. Fitne'nin, Behrām'a omuzlarında taşıdığı danayı getirmesi.
53b (95x55 mm.)
6. Behrām siyah köşkte.
67b (95x55 mm.)
7. Behrām Ġūr'a anlatılan hikayelerden birindeki şahın, meleklerle eğlenmesi.
84a (88x56 mm.)
8. Behrām'ın çocuğu dinlemesi.
90a (99x56 mm.)
9. Kuyuya düşen adamın kurtarılması.
98a (95x55 mm.)

10. Behrām kırmızı köşkte.
102b (95x55 mm.)
11. Behrām'ın, kayaları kazan askerleri seyretmesi.
109a (92x55 mm.)
12. Behrām mavi köşkte.
114a (87x55 mm.)
13. Kanatlı canavar üzerindeki adam.
127a (94x55 mm.)
14. Şer'ın, gözleri karşılığında Hayr'a su vermesi.
132b. (94x55 mm.)
15. Behrām beyaz köşkte.
142b (96x55 mm.)
16. Yeşillikler arasında tahtında oturan Sultan.
147a (94x55 mm.)
17. Behrām'ın, ihtiyar çobana, köpeği niçin astığını sorması.
159a (93x55 mm.)
18. Behrām'ın darağacı hazırlatması.
167b (96x55 mm.)

HULÛLÜ'L-ESKÂL : Muhammed bin Ahmed

HACI BEŞİR AĞA 432. 150x120 mm. 60 yk. 21 st. FARŞA. Taclik. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, ince, beyaz, kurt yenikli ve nem almış. Kitap onarım görmüştür. Kahverengi, miklepli deri cilt, gömme tekniğinde hataflerle bezeli, salbekli şemse ve cetvellidir. 1a'da Hacı Beşir Ağa'nın vakıf mührü ve kaydı ve Mehmed Emīn adı okunan bir küçük mühür bulunmaktadır. Eserde 40 minyatür vardır. Telif ve istinsah tarihi yoktur.

(1b) B الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على محمد المصطفى ...
(60b) S ...معاون انكس باد كه درين علم اهل باشد توفيق
اتمام عمل و متصودش از راني داراد

Muhammed bin Ahmed tarafından yazılan eserin mukaddimesi 1b-4a'da yer almaktadır. Bazı manevi tesirler için yapılan tılsımları açıklamaktadır. Bu tılsımları gösteren kara kalemle yapılmış minyatürleri, 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri Şiraz üslubundadır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 139.

2. Bu üslubun özellikleri ve diğer örnekleri için bkz.

Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu

Nizami Hamsesinin Minyatürleri".

Minyatürler :

1. Yılan kuyruklu ata binmiş iki başlı, \bar{A} fit \bar{a} b tılsımı ile ilgili insan figürü.
6a (58x60 mm.)
2. Boğa üzerinde M \bar{a} h tılsımı ile ilgili bir kadın figürü.
6b (52x67 mm.)
3. Zuhal tılsımı ile ilgili kadın ve erkek
7a (50x75 mm.)
4. Başı örtülü, Zühre tılsımı ile ilgili kadın sureti.
7b (43x17 mm.)
5. Kucağında iki bebek tutan bir kadın figürü.
8a (29x25 mm.)
6. Ayağının tabanını kesen çıplak kadın figürü.
8b (42x20 mm.)
7. \bar{U} ṭ \bar{a} rid ile ilgili tılsım sureti.
8b (37x46 mm.)
8. \bar{U} ṭ \bar{a} rid ile ilgili tılsım sureti.
9b (34x19 mm.)
9. \bar{U} ṭ \bar{a} rid tasviri.
9b (31x20 mm.)
10. Elinde otlar tutan, kanatlı erkek figürü.
10a (40x25 mm.)
11. Beline ve kollarına yılan dolanmış köpek başlı dişi bir figür.
10b (30x55 mm.)
12. İki öküz üzerinde, elinde ucu hilal şeklinde sopa tutan kadın.
11b (60x50 mm.)
13. Arslan başlı, kanatlı bir figür.
13a (50x47 mm.)

14. Ağacın yapraklarını yiyen keçi tasviri.
15a (69x45 mm.)
15. Yere çökmüş bir kadının saçlarını çeken adam tasviri.
16a (48x54 mm.)
16. Kuş sırtına binmiş erkek figürü.
16a (52x54 mm.)
17. İki yılan tasviri.
16b (27x65 mm.)
18. Yılan tasviri.
17a (14x62 mm.)
19. Elinde ip tutan erkek figürü.
17a (44x50 mm.)
20. Akrep tasviri.
17b (17x62 mm.)
21. Yılan (ejder) tılsımı ile ilgili tasvir.
(32x72 mm.)
22. Kubbe üzerinde bir kuş ve ateş böceği tasviri.
18b (73x43 mm.)
23. Bir masa üzerinde kılıç ve kalkanlı erkek figürü.
19b (69x49 mm.)
24. Yengeç tasviri.
20a (30x30 mm.)
25. Ok ve yay tutan erkek figürü.
20a (45x26 mm.)
26. Kedi ve balık tasviri.
20b (52x55 mm.)
27. Balık ve erkek tasviri.
20b (55x41 mm.)

28. Dört ayaklı, iki başlı, iki yanda mızrak tutan bir yaratık ve elele tuşuşmuş iki erkek figürü.
21a (72x71 mm.)
29. Oturan sakallı erkek figürü.
22a (36x27 mm.)
30. Oğlak tasviri.
25a (35x33 mm.)
31. Taçlı bir erkek başı.
25a (30x26 mm.)
32. Öküz ve kuş tilsımı.
25b (30x25 mm.)
33. Balık ağzından çıkan bir erkek tasviri.
26a (48x43 mm.)
34. Kanatları açık, ankaya benzer bir kuş tasviri.
26b (65x50 mm.)
35. Başından maşraba ile su döken kadın figürü.
26b (57x32 mm.)
36. Bir elinde doğan tutan, köpek başlı insan figürü.
29a (48x30 mm.)
37. Bir elinde testi diğerinde bir kap tutan hayvan başlı bir figür. *
29b (55x35 mm.)
38. Mirrîh tasviri.
30a (60x37 mm.)
39. Elinde su kabı olan taçlı bir figür.
30b (49x25 mm.)
40. At başlı, balık gövdeli, kuş ayaklı bir yaratık.
31a (30x52 mm.)

HÜSN U DİL : Fettāhī, Yahyā Sībak Fettāhī Nīsābūrī

LALELİ 1708/I. 200x130 (150x95) mm. I+218 yk. İki sütün. 11 st. FARŞA. Taçlık. 1b'de altın yaldızla tezhipli serlevha. Cetveller lacivert ve altın yaldızlı. Sözbaşları altın yaldız, mavi, kırmızı renkte. Kağıt aharlı, orta kalın, samani renkte. Kahverengi, miklepli deri cilt, zemini altın yaldızlı, rumî ve hatafî salbekli şemse, köşebentlerle süslüdür. Etrafında zencirekli çerçeve vardır. İçte katıca tekniğinde mavi zeminli şemse bulunmaktadır. 1a'da Sultan III. Mustafa'nın, 2a'da Sultan III: Ahmed'in vakıf mühürleri vardır.¹ Eserde 7 minyatür bulunmaktadır. Cemāzîü'l-âhır 886/1481 tarihinde Maḥmūdīn Muhammed el-Nīrizī tarafından istinsah edilmiştir.

(1b) B بنام انکه دلہارا در اغاز
بنام او ست حسن مطلع راز
(218a) S نبی این روضہء بہتان عالم
جو تاریخ تمامش دار خرم

Fettāhī'nin yazmış olduğu bu mesnevi, alegorik bir eserdir. Minyatürleri çok itinalı olmayan bir biçimde yapılmıştır. 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri devri Siraz okulu üslubundadır.²

1. Ahmed Ateş, İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 352.

2. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizami Hamsesinin Minyatürleri", s. 176.

Diğer nüshaları : Karatay FY. 229 nr. 663.

Minyatürler :

1. Şāhın, dağda bir mihrapta oturan ihtiyarı ziyareti.
23b (82x62 mm.)
2. Başı kesilmek üzere olan Nażar'ın, aman dilemesi.
56a (71x63 mm.)
3. Hüs̄n'ün resminin, Dil'e verilmesi.
76a (68x63 mm.)
4. Hüs̄n'ün, Dil'in başı ucunda ağlaması.
128a (76x63 mm.)
5. Mihr'ın, Temk̄in'den akıl istemesi.
170b (76x62 mm.)
6. Hüs̄n'ün emriyle, K̄āmet'in, Dil'i bağda misafir etmesi.
188a (80x63 mm.)
7. Adamların, Dil'e alıcı gözle bakmaları.
190a (62x62 mm.)

KELİLE VE DİMNE : Nizāme'd-dīn Ebū'l-Me'ālī Naşrullāh
bin Muḥammed bin 'Abdū'l-Ḥamīd'

FATİH 3682/2. 218x141 (150x84) mm. I+579 yk. 19 st.

FARŞA. Nesih. 1b'de altın yıldızla tezhipli serlevha. Cetveller lacivert ve altın yıldızlı. Sözbaşları altın yıldız, kırmızı ve mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, ince, nohudî renkte, nem almış. Siyah deri, çaharkuse cilt kırmızı kadife ile kaplı. İç kısmı gömme tekniğinde şemseli. 1a'da Ebū'l-Feth adı okunan kısmen silinmiş tezhipli bir salbekli şemse ve Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü, vakıf kaydı ve Sultan II. Bayezid'in vakıf mührü vardır.² Eserde 19 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(206a) B و بهیبت و شکوه ایشان متعلق که هیچ تاویل حلاوت

عبادت را آن اثر نتواند بود که ...

(444b) S ...تاریخ نوبت همایون شاهنشاهی مدالله بپر داخته است

و در آن بر اندازه و قوف و مجال خویش نه در خور مائر

Hükümdarlara yol göstermek, devlet idaresinde onlara yardımcı olmak amacıyla yazılmış mensur bir hikâye ve masal kitabıdır.² Bidpay'ın Sanskritçe olarak yazdığı bu eser

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31, 20.

2. Zehra Toska, "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesûd Çevirisi" (yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1989), s. 1.

Farsça'ya Nizāme'd-dīn Ebū'l-Mecālī Naşrullah bin Muḥammed bin 'Abdü'l-Ḥamīd tarafından çevrilmiştir. Baş kısımları eksik olan bu yazmanın minyatürlerinin üslubu, 15. yüzyılın ilk yarısı erken devir Timur Şiraz okulu özellikleri göstermektedir.³

Diğer nüshaları : Karatay FY. 300-302 nr. 863-868;
Heinz. 40 nr.42, 230 nr.296.

Minyatürlü nüshaları: Bodleian. s.71-74; Blochet. 65
nr.Suppl. Persan 1965, 74
nr.Suppl.Persan 376, 78 nr.Suppl.
Persan 377.

Minyatürler :

1. [^] Deveden kaçan adamın, içinde ejderha olan kuyuya düşmesi.
239b (116x80 mm.)
2. Marangozun, yokluğunda, aletlerin başına geçip sıkışan maymunu dövmesi.
242b (87x80 mm.)
3. Dimne'nin, Şetrebe'nin (öküz) sesinden korkan arslanı teskin etmesi.
246b (69x80 mm.)
4. Şetrebe, Dimne ve arslan bir arada.
251a (59x80 mm.)

3. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 425-446.

RESİM 122

KATALOG NO: 28 MINYATUR NO : 5

5. Tavşanın sözüyle, arslanın kuyu başına gelmesi ve suda yansımalarını görmesi.
260b (95x80 mm.)
6. Karga, çakal ve arslanın deveyi parçalaması.
274b (112x80 mm.)
7. Geveze kaplumbağanın, iki leylek tarafından taşınması ve seyredenler.
277b (89x80 mm.)
8. Arslanın, öküz Şetrebeyi öldürmesi.
279b (82x80 mm.)
9. Ağacı yaktıran kadı.
283b (83x81 mm.)
10. Güvercinlerin bir avcının ağına yakalanması.
307b (83x81 mm.)
11. Behrūz adlı tavşanın, filleri uzaklaştırmak için konuşması.
335b (81x80 mm.)
12. Hırsız ve şeytanın, bir zahidi uykuda öldürmek istemeleri ve başında tartışmaları.
343a (83x82 mm.)
13. Maymun ve kaplumbağa.
357a (89x82 mm.)
14. Suda, kaplumbağa üstündeki maymun.
361a (69x80 mm.)
15. Sopayla suçsuz kedisini öldüren zahid.
369a (64x81 mm.)
16. Tuzağa yakalanmış yaban kedisi ve akıllı fare.
371a (65x81 mm.)

17. Padīṣah Hilār ile veziri Bilār.
420a (73x79 mm.)
18. Hilār'ın, karısı İraḥt Sultān'a, hediyelerden birini seçmesini söylemesi.
422b (87x80 mm.)
19. Hilār'ın, Brahman rahiplerini astırması.
432b (89x81 mm.)

ḲIŞAŞU'L-ENBİYĀ : iṣḥāk bin İbrāhīm bin Maṣṣūr bin Ḥalaf
an-Niṣābūrī (ö. 11. yy. sonu)

HAMİDİYE 980. 360x240 (235x135) mm. 173 yk. 21 st.
FARŞA. Taçlık. 3b, 4a, 4b'deki serlevhalar altın yaldızlı.
Cetveller mavi ve altın yaldız. Sözbaşları altın yaldızla.
Kâğıt aharlı, orta kalın, samani, nem almış. 1a'da Sultan
I. Abdülhamid'in vakıf mührü vardır.¹ 28 minyatürlüdür.
İstinsah tarihi yoktur.

(3b) B سیاس و ستایش هر هرورد کار یراکه وجود شریف
انبیا و رسل...
(173a) S کریم خواند و کریم کی قادر شود عفو کند و
بیاد زوالشارالله تعالی الحمد لله رب العالمین

Nesirle yazılmış olan eser Âdem Peygamber'den, 'Osmân'ın
hilafetine kadar olan kıssaları ihtiva etmektedir.

Minyatürleri 16. yüzyıl sonu Safavi devri Kazvin okulu
özellikleri göstermektedir.²

Diğer nüshaları : Karatay FY. 44-48 nr. 118-126.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 14.

2. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname
Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma",
s. 359.

Minyatürleri :

1. Hz. Muhammedin'in Mîrâc'ı.
1b (228x146 mm.)
2. Mîrâc sahnesinin devamı.
2a (127x146 mm.)
3. Âdem Peyğamber'e meleklerin secdesi ve hizmeti.
9b (123x39 mm.)
4. Nûh Peyğamber ve gemisi.
16b (179x125 mm.)
5. Nûh Peyğamber'e itaat etmeyen oğullarının tufanda boğulması.
19a (188x126 mm.)
6. Cebrâîl'in Şâlih Peyğamber ve devesinin yanına gelerek, müjde vermesi.
20a (189x126 mm.)
7. İbrâhîm Peyğamber'in ateşe atılması.
23b (190x124 mm.)
8. Lût Peyğamber ve ona inanmayanların felakete uğraması.
35a (136x128 mm.)
9. Ya'kûb ve İbrâhîm Peyğamber.
36a (180x126 mm.)
10. Yûsuf'un kuyudan çıkarılması.
40a (187x125 mm.)
11. Yûsuf'un satılması esnasında altın keselerinin tartılması.
42b (180x124 mm.)

12. Züleyhâ'nın haremindedey, meyve soyarken Yūsuf'u gören kadınların ellerini kesmeleri.
46a (179x126 mm.)
13. Yūsuf'un dilenen kardeşlerine buğday vermesi.
55b (179x124 mm.)
14. Yūsuf'un gömleğinin, Ya'qūb'un gözlerini açması.
59b (150x124 mm.)
15. Ya'qūb ile Yūsuf'un kavuşmaları.
61a (190x124 mm.)
16. Yūnus Peygamber'in, Cebrā'īl tarafından balığın karnından çıkarılması.
98b (171x125 mm.)
17. Eyyūb Peygamber ve Cebrā'īl.
103b (171x127 mm.)
18. Dāvud Peygamber'in Cālūt ile savaşı.
106b (185x125 mm.)
19. Süleymān Peygamber tahtında karısıyla.
113a (170x123 mm.)
20. Hūdhūd, Belkīs'in huzurunda.
117a (174x128 mm.)
21. Süleymān Peygamber'in ölümü.
122b (205x132 mm.)
22. Eşeği ile birlikte olan 'Üzeyir'in kendini tanıtmaması.
130b (195x127 mm.)
23. Aşhāb-ı Kehf ve onları uyandıran Melik.
132a (194x126 mm.)

24. İlyās Peyğamber ve onun sözünü dinlemeyen kavmi.
136b (193x125 mm.)
25. Zekeriyā Peyğamber'in Beyt-i Mukaddes'de gizlendiği kavak ağacının, Yahūdīler tarafından kesilmesi.
138b (194x126 mm.)
26. Cebrāīl'in, Meryem'e, insan suretinde görünmesi.
141b (190x128 mm.)
27. İsā Peyğamber'in çarmıha gerilmesi.
147b (190x126 mm.)
28. Hz. Muḥammed'in Mīrāc'ı.
159b (192x124 mm.)

KULLİYAT-I CĀMĪ : Cāmī, Nūre'd-dīn 'Abdu'r-Rahman bin Ahmed

FATİH 4043. 243x162 (190x112) mm. I+494 yk. iki sütun. 19 st., kenarlarda 32 st. FARŞA. Ta'lik. 2b, 54b, 285b, 416b'deki serlevhalar altın yıldız tezhipli. Cetveller mavi ve altın yıldızla. Sözbaşları altın yıldız, kırmızı, kahverengi ve mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samanî renkte. Kahverengi, miklepli deri cilt, tamamen altın yıldız kaplı gömme tekniğinde içi hatafili, kıvrık dallı salbekli şemse ve köşebentlerle süslü. Etrafı zencirek cetvelli. Sertapda iki kartuş içinde bir beyit yer almaktadır. 1a'da Sultan III. Murad'ın vakıf mührü, Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.¹ Eserde 5 minyatür vardır. Cemâziü'l-evvel 935/1528-29 tarihinde istinsah edilmiştir.

(2b) B بسم الله الرحمن الرحيم هست صلاى سر خوان كريم....

(494b) S منوش من از آن دو حرف مد هوشر شدت
مد هوشى ترا ز رفتن هوشر چه غم

Bu yazmada, Cāmī'nin eserleri sayfanın orta kısmında ve kenarlarında yer almaktadır.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 26, 31.

Sayfanın orta kısmında yer alan eserler :

- 2b-54a'da "Kaşâid-i Dīvān-ı Evvel" : 2b-5b'de mensur mukaddime, 5b-7a'da bir tevhid, 7a-9a'da iki na'at, 9a-33a'da 19 kaside, 33b-49b'de iki terhib-i bend ve iki terci-i bend, 49b-54a'da sekiz mesnevi.
- 54b-284b'de "Dīvān-ı Evvelī" : 54b-55b'de iki kaside, 55b-56b'de üç kısa mesnevi, 56b-270a'da 980 gazel, 270a-274a'da 42 kıta, 274a-284b'de 132 rubai, 284b'de üç beyit.
- 285b-416a'da "Dīvān-ı Sānī" : 285b-286a'da mukaddime, 286a-287a'da bir tevhid, 287a-287b'de bir na'at, 287b-293a'da altı kaside, 293a-294b'de bir terhib-i bend, 294b-302a'da onüç kaside, 302a-410a'da 482 gazel, 410a-416a'da 69 kıta.
- 416b-494b'de "Dīvān-ı Sālis" : 416b-417a'da mensur mukaddime, 417a-418a'da bir münacaat, 418a-426a'da yedi kaside, 426a-427b'de bir terhib-i bend, 428a-491b'de 85 gazel, 491b-494b'de 34 kıta.

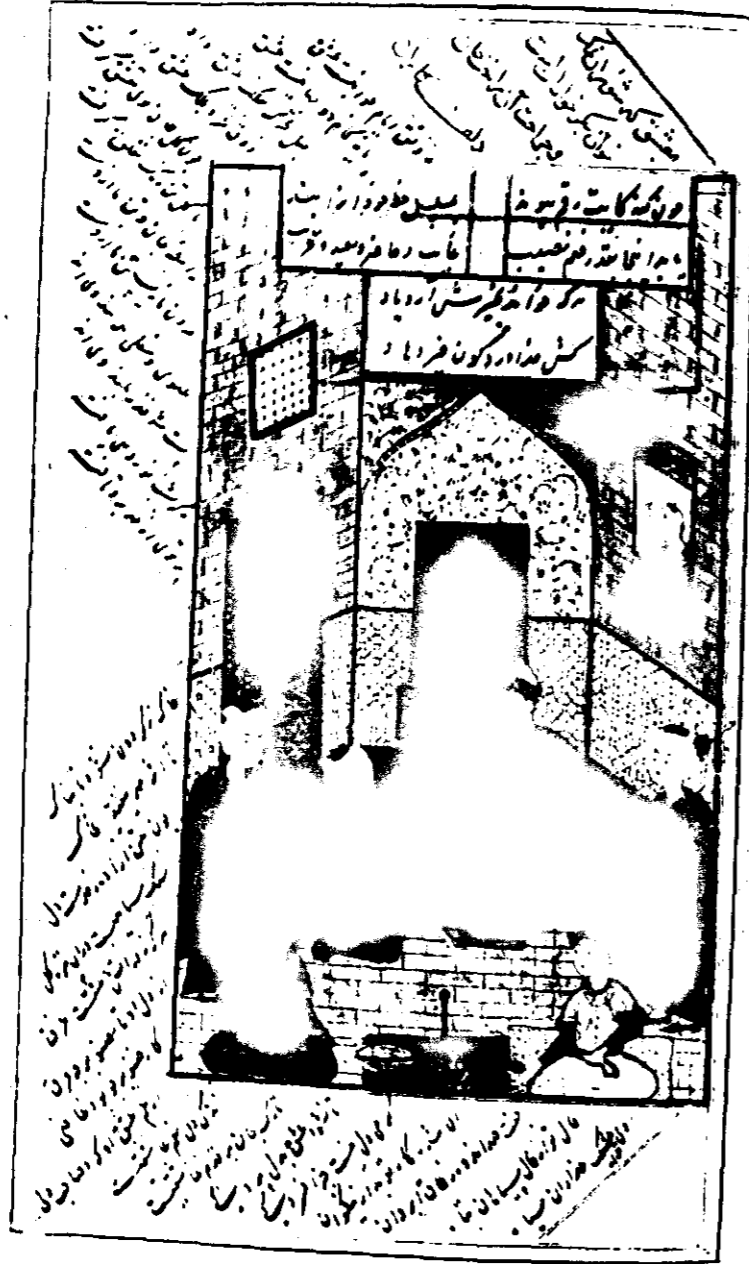
Sayfanın kenarlarında yer alan eserler :

- 2b-60b'de "Tuhfetü'l-Ahrār",
61b-160a'da "Subhatü'l-Abrār",
160b-290b'de "Yūsuf u Züleyhā",
291b-415b'de "Leylī vü Mecnūn",
416b-493a'da "İskender-nāme".

Eserin minyatürleri 16. yüzyılın ilk yarısı Safavî devri

Tebriz okulu özelliklerini yansıtmaktadır.²

2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 428.

Diğer nüshalar : Karatay FY. 234-248 nr. 678-681.

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında eserlerin adının yazılı olduğu madalyonun etrafındaki dört melek.
1b (168x112 mm.)
2. Takdim sayfasında diğer eserlerin adlarının yazılı olduğu madalyonun etrafındaki dört melek.
2a (169x112 mm.)
3. Meclis sahnesi.
54a (141x83 mm.)
4. Meclis sahnesi.
99a (144x84 mm.)
5. Bir köşke gelen ziyaretçi.
147a (141x86 mm.)

RESİM 123

KATALOG NO: 30 MINYATUR NO : 3

LEYLİ VÜ MECNÜN : Mektebî

ESAD EFENDİ 2887. 186x104 (162x88) mm. 62 yk. İki sütun. 14 st. FARŞA. Taçlık. 1b'deki serlevha tezhipli. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samanî renkte, kurt yenikli. Kitap onarılmıştır. Bordo deri çaharkuşe cilt, lâke kaplı, çiçek desenlidir. 1a'da Esad Efendi'nin vakıf mührü vardır.¹ Eserde 5 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B ای بر احریتت ز آغاز
خلق ازل و ابرهم آواز
(62b) S شرح نامه تمام و قصه کوتاه
المنت والبقا الله

Leylî vü Mecnûn mesnevisi, Mektebî'nin, Nizâmî'nin hamsesine karşılık olarak yazmak istediği hamsesinin tek kitabıdır.² Minyatürleri ise 19. yüzyılın ikinci yarısında Batı tesirinde yapılan Osmanlı minyatürleri üslubundadır.

Diğer nüshaları : Heinz. 161 nr.199.

Minyatürlü nüshaları: Bodleian. s. 181-182.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 143.

2. Ahmed Ateş, İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 473.

Minyatürler :

1. Mecnūn'un, ihtiyar bir adamın kapısına gelmesi.
14b (40x61 mm.)
2. Leylā ile ibn-i Selām'ın evlenmesi.
32a (48x62 mm.)
3. Mecnūn'un hayvanlarla dolaşması.
41b (41x60 mm.)
4. Arslanların ibn-i Selām'a saldırması.
54b (53x58 mm.)
5. Leylā ve Mecnūn'un buluşması.
56b (44x59 mm.)

MARZUBĀN-NĀME : Sa'āde'd-dīn Varāvīnī

FATİH 3682/1. Bu eserde 4 minyatür bulunmaktadır. (Diğer fiziki özellikleri için bkz. 28 katalog numaralı eser.)

(1b) B بسم الله الرحمن الرحيم حمد و ثنای ک روایح ذکر آن
چون ثنای صبح
(205b) S ... در زمان کجاست محمودی و رنه هر کوست جو
عنصریت

Marzubān bin Rüstem tarafından, Tāberistān'ın yerli halk diliyle yazıldığı sanılan bu eser Sa'āde'd-dīn Varāvīnī tarafından 13. yüzyılda İran edebî diline çevrilmiştir. Kelīle ve Dimne hikâyeleri gibi mensur ve ahlâkî niteliktedir. Konu bakımından aynı özellikteki hayvan hikâyelerine dayanmaktadır.¹ 205b'de bu nüshanın Ebū'l-Feth İbrāhīm Sultān'a ithaf edildiğini bildiren kayıt vardır. Eserin minyatürleri, hazırlandığı dönem olan 15. yüzyılın ilk yarısı erken devir Timur Şiraz okulu özelliklerini yansıtmaktadır.²

Diğer nüshaları : Karatay FY. 303 nr. 871.

1. Zeynep Korkmaz, Marzuban-name Tercümesi (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1973), s. 67.
2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s. 425-426.

Minyatürler :

1. Hanbevî, Dahhāk'ın huzurunda.
13b (95x81 mm.)
2. Üç haramiden ikisinin, diğerini bıçaklaması.
54a (72x79 mm.)
3. İki arslanın, iki file saldırması.
153b (95x84 mm.)
4. Emîr Cülehâ'nın, yılanı sopayla öldürmesi.
161a (65x80 mm.)

MESNEVİLER : Emîr Hüsrev Dihlevî, Yemîne'd-dîn
Ebû'l-Hasan Emîr Hüsrev el-Dihlevî

AYASOFYA 3776. 320x210 (233x140) mm. I+104 yk. Dört sütun. 17 st. FARŞA. Taçlık. 1b, 2a altın yıldız ile tezhipli. Cetveller lacivert, kırmızı, altın yıldız, yeşil olarak 15b'ye kadar çizilmiş, ondan sonra cetvelsiz bırakılmıştır. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kağıt aharlı, orta kalın, samani renkte, cetvellerden kırılmış, kurt yenikli. 78b'den ve 101b'den sonra eksik sayfalar vardır. Cilt ebru kaplı, mukavva. 1a'da Sultan II. Mahmud'un vakıf mührü,¹ vakıf kaydı ve Mustafa adı okunan küçük bir mühür vardır. Eserde 5 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B خداوند را چشم بکای
بمعراج یقینم راه بنمای
(104b) S این نامه سزای آفرین باد
انشاءالله که همچین باد

Eser, Dihlevî'nin 1b-23b arasında sonu eksik "Hüsrev ü Şirîn", 24a-78b arasında başı ve sonu eksik "İskender-nâme", 79a-104b arasında başı eksik "Behram-nâme" adlı mesnevilerini içermektedir.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 44.

RESİM 124

KATALOG NO: 33

MINYATÜR NO : 4

Minyatürleri, 16. yüzyıl sonu Safavi devri İsfahan okulu minyatür üslubunun özelliklerini taşımaktadır.²

Minyatürleri :

1. İskender'in, Eflâtun ile sohbeti.
57b (225x180 mm.)
2. Bezirgânın şefaât dilemesi.
73a (247x180 mm.)
3. Behrâm mavi köşkte.
82b (221x173 mm.)
4. Behrâm şantal renkli köşkte.
88b (226x180 mm.)
5. Bahçede meclis.
102b (220x178 mm.)

2. Bu üslup hakkında geniş bilgi ve diğer örnekleri için bkz. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 367-403.

MIHR Ü MÜŞTERİ : °Aşşār, Şemse'd-dīn Muhammed bin Ahmed Tebrizī (ö. 1378?)¹

FATİH 4130. 178x103 (109x60) mm. 221 yk. iki sütun. 12 st. FARŞÇA. Ta'lik. Cetveller lacivert ve altın yıldız. Sözbaşları altın yıldızlı. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte. Baştan birkaç yaprak eksiktir. Bordo, miklepli meşin cilt, zemini altın yıldızlı, gömme tekniğinde, rumi, kıvrık dallı salbekli şemse ve köşebentlerle süslüdür. İç kısmında katıca tekniğinde salbekli şemse mavi zeminlidir. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.² Eserde 9 minyatür vardır. Zilhicce 894/1489 yılında Şirāz'da istinsah edilmiştir.

B (1a) نمود از روی خود لطف

خلیل خویش را ز اثر کلستان

S (221a) بختم انبیا و ختم فران

که ختم کار ما بر خیر کردان

Bir aşk hikâyesini konu alan mesnevi biçimindeki bu eserde °Aşşār, eserin adını 9b'de °Işk-nâme, 221a'da ise Muhabbet-nâme olarak verir.

Eserin minyatürleri, 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri devri Şiraz minyatür okulu üslubunu aksettirir.³

1. Ahmed Ateş, İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 303.
2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s.31.
3. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Hazine 762 No.lu Nizami Hamsesinin Minyatürleri", s. 164.

Diğer nüshaları : Karatay FY. 213-215 nr.618-625.

Minyatürlü nüshaları: Rylands. s.89-94; Bodleian. s.91-92, 103, 111-112, 167-168.

Minyatürler :

1. Şāhın avlanması.
12b (91x55 mm.)
2. Bedr'in, Müşterī ile konuşması.
36 (89x55 mm.)
3. Müşterī ve Bedr'in, yoldaki kadınlardan kurtulduktan sonra yollarına devam etmeleri.
66a (79x55 mm.)
4. Müşterī, Behzād'ın huzurunda.
71b (85x76 mm.)
5. Müşterī ve arkadaşlarının sahile ulaşip, kurtulmaları.
90b (80x55 mm.)
6. Mihr'in arslanı öldürmesi.
109b (73x54 mm.)
7. Mihr'in, gūy u çevgān oynaması.
137b (80x56 mm.)
8. Keyvān'ın avı sırasında, Mihr'in arslanı öldürmesi.
152a (73x54 mm.)
9. Mihr ve Müşterī'nin kavuşması.
186a (85x56 mm.)

AYNI ESER

HEKİMOĞLU ALİ PAŞA 677. 218x135 (137x67) mm. 198 yk.

iki sütun. 13 st. FARŞA. Ta'lik. 1b ve 2a altın yaldızla tezhipli. Cetveller mavi, altın yaldız ve kırmızı renkte. Sözbaşları altın yaldız ve mavi mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samani renkte. Kitap onarılmıştır. Kahverengi, kurt yenikli, miklepli deri cilt, tamamen altın yaldız kaplı, gömme tekniğinde, çin bulutlu, rumilî, salbekli şemse ve köşebentlerle süslüdür. Alt ve üst kısmında kartuşlar vardır. 1a'da Hekimoğlu Ali Paşa'nın vakıf mührü vardır.¹ Eserde 4 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B بنام پادشاه علم عشق
که نامش هست نقش خاتم عشق
(198a) S بحق انبیا و حتم قران
که حتم کار ما بر غیر کردان

Eserin bu nüshasının minyatürleri, 16. yüzyılın ilk yarısında Safavi devri Şiraz okulu minyatür üslubu özelliklerini taşımaktadır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 91.
2. Bu üslubun özellikleri hakkında bilgi ve diğer örnekler için bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s.53.

Minyatürler :

1. Şāh Şāpūr'un, Mihr ve Müsterī'yi okula göndermesi.
20b (130x77 mm.)
2. Mihr'in güy u cevḡān oynaması.
122b (128x83 mm.)
3. Mihr'in Keyvān ile avlanması.
134a (129x75 mm.)
4. Keyvān'ın, Ḳaraḡān'a gidip savaşması.
146b (130x80 mm.)

AYNI ESER

HALET EFENDİ 349. 253x148 (200x100) mm. I+111 yk. iki sütun. 15 st. FARŞA. Ta'lik. 1b-21b arası altın yaldızla tezhipli. Cetveller altın yaldız ve lacivert mürekkeple. Sözbaşları kırmızı renkte. Kâğıt aharlı, ince, beyaz, nem almış. Lake cildinde çeşitli hayvan figürleri ve kıvrık gövdeli ağaç motifleri yer alır. 1a'da Halet Efendi'nin mührü¹ ve Mehmed Sa'îd adı okunan küçük bir mühür vardır. Eserde 3 minyatür vardır. "Ogmân bin Behrâm tarafından Cemâziü'l-evvel 1052/1642 tarihinde istinsah edilmiştir.

(1b) B بنام پادشاه علم عشق
که نامش هست نقش خاتم عشق
(111a) S بختم انبیا و ختم قران
که ختم کار ما بر خیر کردار

Eserin minyatürleri, 17. yüzyılın ilk yarısı Safavi devri İsfahan minyatür okulu özellikleri taşımaktadır.²

-
1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 147.
 2. Bu üslup hakkında geniş bilgi ve diğer örnekleri için bkz. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 367-403.

Minyatürleri :

1. Şāh Şāpūr ve vezirinin, dağda, ihtiyarla karşılaşmaları.
10b 160x96 mm.)
2. Mihr ve Müşteri okulda.
18a (101x105 mm.)
3. Mihr ve Müşteri'nin birbirlerine kavuşması.
90a (181x111 mm.)

RAVZATU'S-SAFĀ FĪ SĪRETİ'L ENBİYĀ VE'L-MULŪK VE'L-HULEFĀ:
Mīrḥvānd (1433-1498)¹

DAMAT İBRAHİM PAŞA 906. 355x240 (255x155) mm. 763 yk.
25 st. FARŞÇA. Nesih. 4b, 274b, 576b'deki serlevhalar altın yaldızla tezhipli. Cetveller mavi, kırmızı, altın yaldız, yeşil renkte, Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, samanı renkte, kurt yenikli, nem almış ve cetvellerden kırılmıştır. Bordo, miklepli deri cilt. 4a'da Damat İbrahim Paşa'nın vakıf mührü vardır.¹ Eserde 15 minyatür vardır. 1. cildin istinsah tarihi 933/1626-27. 2. ciltte yoktur, 3. cildin istinsah tarihi ise Rebī'ü'l-evvel 934/1527'dir. Müstensihi Celāle'd-dīn bin Ṭāhir Deylemī Çehremī'dir.

(4b) B زیب بهرست نسجه مفاخر انبیا عالی مکان

(763b) S وجود تو بر صنع کرد کار کواه وجود لاین و دبر
زبان تو هرگز مکرر، اشهد ان لا اله الا الله

Eser Mīrḥvānd tarafından nesirle yazılmış, Ādem peygamber zamanından başlayıp 1523'e kadar gelen bir umumi tarihtir. 4b-273b'de eserin 1. cildi, 274b-575a'da 2. cildi, 576b-763b'de ise 3. cildi yer almaktadır.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e. , s. 91.

Eserin minyatürleri, 16. yüzyılın ilk yarısı Safavî devri Şiraz minyatür okulu üslubundadır.²

Diğer nüshaları : Heinz. 91 nr. 105, 273 nr. 349.

Minyatürler :

1. Hz Muhammed'in Micrāc'ı.
1b. (255x185 mm.)
2. Micrāc sahnesinin devamı.
2a. (260x185 mm.)
3. Nūh Peygamber ve gemisi.
23a (200x190 mm.)
4. Hz. İbrāhīm'in ateşe atılması.
37b (235x180 mm.)
5. Hz. İbrāhīm'in, Şām'da beni İsrāīl'i toplayıp konuşması.
70a (235x187 mm.)
6. Tahtında oturan Hz. Süleymān'ın, dostlarıyla konuşması.
123a (234x190 mm.)
7. Cebrā'īl'in Yūnus Peygamberi balık karnından çıkarması.
131a (150x142 mm.)
8. Nüşīrevān'ın, Mezdek ve müridlerini astırması.
253b (235x191 mm.)

2. Bu üslup hakkında geniş bilgi için bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s. 53.

9. Bebek Hz. Muḥammed'i, sūtannesı Ḥalīme'nin emzirmesi.
279b (158x140 mm.)
10. Hz. Muḥammed'in, Mekke'de Ka'be önünde bir kavmi imana getirmesi.
310b (234x176 mm.)
11. Hz. Muḥammed'in hicreti esnasında, kötülük yapanları engellemek üzere meleklerin inmesi.
340a (232x185 mm.)
12. Hz. cĀiše'nin, bir eyvanda diğerkadınlarla konuşması.
370b (155x142 mm.)
13. Ḥālid ibn-i Velīd'in Yemāme'de cAmmār'ı öldürmesi.
468b (197x167 mm.)
14. Hz. cOsmān'ın öldürülmesi.
511a (233x198 mm.)
15. Hz. cAlī ve Mu'cāviye'nin Şiffīn savaşı.
541b (236x187 mm.)

SĀKĪ-NĀME : ʿUrfī, Seyyid Muhammed ʿUrfī bin Mevlānā
Zeyne'd-dīn ʿAlī bin Cemāle'd-dīn
(ö.999/1590-91)¹

ESAD EFENDI 2730. 190x135 (140x90) mm. I+15+I yk. İki
sütun. 12 st. FARŞA. Ta'lik. 1b'de tezhibi tamamlanmamış
serlevha. Cetveller lacivert ve altın yıldız. Kâğıt aharlı,
orta kalın, samani renkte. Kitap onarım geçirmiştir.
Çaharkuşe kahverengi deri cilt, ortası mükavva. 1a'da Esad
Efendi'nin mührü² ile Mehmed Resmī adı okunun küçük bir
mühür vardır. Eserde 1 minyatür vardır. İstinsah tarihi
yoktur.

(1b) B خوشا حال مستی که منصور وار
میر شمش هستی پای دار
(15a) S بصر زیب و زینت فرورنده دار
جو خور سیر تابنده پابنده دار

Mesnevî türünde yazılan bu eserin tek minyatürü 16.
yüzyılın ilk yarısı Safavî devri Şiraz okulu üslubundadır.³

Minyatür :

1. Kırdâ meclis.

12a (98x87 mm.)

1. Ahmed Ateş, İstanbul Kütüphaneleri Farsça Manzum
Eserler I, s. 490-91.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 143.

3. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Filiz Çağman ve
Zeren Tanındı, a.g.e., s. 53.

SİNBĀD-NĀME : Şemse'd-dīn Muḥammed ed-Dakāyikī
el-Mervezī

FATİH 3286/3. Başı ve sonundaki varaklar eksiktir.

Eserde 5 minyatür vardır. (Diğer fiziki özellikleri için bkz.
28 katalog numaralı eser)

(445a) B

(579b) S... زنبور مکرت و می کشید و می گفت من کان مرتعه
هدا موضعه چون قضا برسد فضا نند آید گفتار و دانس
سودندازد

Aslı Sanskritçe yazılmış Sinbad hikâyelerine dayanan
eser, Farsça'ya Şemse'd-dīn Muḥammed ed-Dakāyikī el-Mervezī
tarafından mensur olarak tercüme edilmiştir.¹

15. yüzyılın ilk yarısında minyatürlenmiş eser erken
devir Timur Şiraz okulu üslubundadır.²

-
1. Ahmed Ateş, Sinbad-name (İstanbul: İstanbul
Universitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü,
1948), s. 14.
 2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye
Library Istanbul", s. 425-426.

Minyatürler :

1. Sinbād'ın, imtihan olmaya padişahın huzuruna çıkacak olan şehzade için, usturlabla vaktin uygun olup olmadığını anlamaya çalışması.
473b (87x80 mm.)
2. Yaban eşeği peşinde atla koşan şehzadeler.
503a (107x119 mm.)
3. Bir gencin pencerede gördüğü kıza aşık olması.
520b (179x111 mm.)
4. Kocakarının, âşığına yüz vermeyen güzel bir kızın köpek olduğunu anlatması.
525a (90x80 mm.)
5. Şehzadenin, padişahın huzurunda imtihan olması.
556b (99x80 mm.)

ŞĀH-NĀME : Firdevsī, Ebū'l-Kāsim (ö. 934?/1020?)¹

HÜSREV PAŞA 422. 356x237 (236x137) mm. I+599 yk. Dört sütun. 25 st. FARŞÇA. Ta'lik. 71b ve 316b'de altın yaldız tezhipli serlevha. Cetveller lacivert, altın yaldız ve kırmızı renkte. Sözbaşları kırmızı, mavi mürekkeple. Kağıt aharlı, orta kalın, samani renkte, nem almış. Minyatürlü yapraklar kırmızı ibrişim ile işaretlidir. Kitap onarım görmüştür. Cilt mukavva üzerine kumaş kaplı. Eserde 41 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B
یه با قلب از ان سو حنک
کهر نیزه که کر کرز و حنجر حنک
(599b) S
مرا مگر که دارد هشر و رای و دین
یسر از سرک بر من کند آفرین

Şāh-name, İranlıların Müslüman olmadan önceki bin yıllık tarihini anlatan manzum bir destandır. Firdevsī, bu dönemin sosyal şartlarını ve yaşamını tarihsel detaylarla aydınlatmıştır.² İlk menkıbevi hükümdar Keyumers'den başlayarak, Sasani hükümdarı III. Yazdigird'e kadar elli hükümdarın hayat ve savaşları anlatılmış ve kronolojik olarak her padişaha bir bölüm ayrılmıştır.

1. H. Ritter, "Firdevsī", İslâm Ansiklopedisi, IV. s. 643-649.

2. Jan Rypka, History of Iranian Literature (Dordrecht: D. Reidel Publishing Co., 1968), s. 159.

Eserin minyatürleri 16. yüzyıl sonu Safavi devri Kazvin okulu özellikleri taşımaktadır. Bunun yanı sıra Şiraz ve İsfahan okulları minyatür üslubunun etkisi görülmektedir.³

Diğer nüshaları : Karatay FY. 126-140 nr.332-385.

Minyatürlü nüshaları : Aksu. 58 nr.45-47; Edhem-Stchoukine. 24 nr.XVI, 52 nr.XLV; Çiğ. 69 nr.9, 75 nr.16, 80-82 nr.22-24, 86 nr.27; Rylands. s.97-115, 118-148, 163-196, 244-269, 330-347; Bodleian. s.16-25, 48-54, 74-76, 94-97, 104-107, 115-118, 185-186; Chester P. I. 23-27 nr.110-111, 30 nr.114; Chester P. II. 9-13 nr.157-158, 79 nr.214; Blochet. 81 nr.Suppl.Persan 1280, 113 nr.Suppl.Persan 489.

Minyatürler :

1. Rūm hükümdarı ve kızının huzurunda, bir savaşçı.
19a (236x137 mm.)
2. Dījen'in savaşı.
34b (234x135 mm.)
3. Daḥḥāk'ın kethüdasının, Ferīdūn'un huzuruna gelmesi.
41a (162x137 mm.)
4. Nerīmān'ın Türk hakanını esir alması.
45a (168x137 mm.)
5. Nerīmān'ın avlanması.
52a (160x137 mm.)

3. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul", s.428.

RESİM 125

KATALOG NO: 40 MINYATÜR NO : 9

6. Rüstem'in gürzü ile, Türklerle savaşması.
63b (213x161 mm.)
7. Gürşasb tahtında.
69a (231x139 mm.)
8. Keyūmerg'in saltanatı.
74a (229x166 mm.)
9. Ferīdūn'un, Daḥḥāk'a gürzü ile vurması.
83a (234x197 mm.)
10. Rüstem'in Elbürz'a, Padişah Keykübād'a giderken yolda karşılaştığı Türklerle savaşı.
124a (268x179 mm.)
11. Rüstem'in ejderhayı öldürmesi.
130a (241x200 mm.)
12. Rüstem'in Türklerle savaşı.
135a (185x130 mm.)
13. Rüstem'in, Efrāsiyāb'ın yurdunda avlanması.
142a (280x159 mm.)
14. Rüstem'in Sührāb'ı öldürmesi.
156b (187x139 mm.)
15. Siyāvus'un ateşten geçmesi.
165b (263x187 mm.)
16. Pirān'ın Keyhüsrev'i almaya gelmesi.
191b (237x167 mm.)
17. Keyhüsrev'in Efrāsiyāb'ın yanına gelmesi.
199a (239x180 mm.)
18. Rüstem'in, Eşkebūs ile savaşı.
231b (200x136 mm.)

RESİM 126

KATALOG NO: 40

MINYATUR NO : 15

RESİM 127

KATALOG NO: 40

MINYATUR NO : 22

19. Rüstem'in savaşı
234b (195x136 mm.)
20. Rüstem'in, Çin hakaniyla savaşması.
243a (241x190 mm.)
21. Rüstem'in, Pulādvend ile savaşı.
250a (172x165 mm.)
22. Aqvān Dev'in, Rüstem'i suya atması.
253a (200x166 mm.)
23. Bījen'in domuzlarla savaşı.
256b (237x137 mm.)
24. Bījen'in Humān'la savaşması.
277a ((149x154 mm.)
25. Türk ve İran askerinin savaşı.
294a (192x142 mm.)
26. Efrāsiyāb'in İranlılarla savaşı.
309b (234x182 mm.)
27. İsfendiyar'ın dağdaki köşke gelmesi.
347a (236x137 mm.)
28. Behmen'in, avda olan Rüstem'in yanına elçilikle gelmesi.
353a (210x211 mm.)
29. Rüstem'in, attığı okla İsfendiyar'ı kör etmesi.
364b (140x170 mm.)
30. İskender'in Dārā'nın ölümüne ağlaması.
381a (238x170 mm.)
31. Behrām Gūr ile İskender'in savaşı.
388a (238x136 mm.)
32. Behrām Gūr'un, Āzāde ile avlanması.
426a (156x182 mm.)

33. Behrām Ğūr'un savaşı.
453b (166x135 mm.)
34. Mezdek'in Ğubād'ın huzurunda bir peygamberi dava etmeye gelmesi.
466a ((234x170 mm.))
35. Savaş sahnesi.
497b (236x178 mm.)
36. Ğazneli Sultān Maĥmūd'un huzurunda şairler.
507b (237x186 mm.)
37. Behrām Ğūbin'in, kaleyi feth etmesi.
525b (186x136 mm.)
38. Behrām Ğūbin'in, Hüsrev ile savaşı.
551b (213x135 mm.)
39. Şirūy'un savaşı.
577b (242x192 mm.)
40. Matem elbisesi giyen Firengīs'in, Efrāsiyāb'ın huzuruna gelmesi.
580a (199x137 mm.)
41. Ğüllerin savaşı.
596a (189x155 mm.)

AYNI ESER

AYASOFYA 3286. 320x200 (210x110) mm. I+586+I yk. Dört sütun. 20 st. FARŞA. Taçlık. 11b ve 274b'de serlevhalar altın yıldızla tezhipli. Cetveller mavi, kırmızı, altın yıldız, kırmızı ve yeşil renkte. Sözbaşları mavi mürekkeple ve tezhipli. Kağıt aharlı, orta kalın, samanî renkte, nem almıştır. İlk yaprakları eksiktir. Kitap onarım geçirmiştir. Cilt çaharkuşe, ebru kaplıdır. 1a'da Sultan I. Mahmud'a ait vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.¹ İki minyatürlüdür. Müstensihî "Alî Fânî el-Kâtib, I. cildi Şafer 966/1558 yılında, II. cildi 968/1560-61 yılında tamamlamıştır.

(1a) B که از شست آن بر ز کوار مروون به دفی مرا در
ابتدای آن رعیت شد و در آن ...
(586a) S بحمد الله این داستان شد تمام
بنام بگوی ده و دو امام

Eserin iki minyatürü Safavi hükümdarı Şah Tahmasp döneminde mevcut iki minyatür üslubundan biri olup, Herat okulu tesirleri bulanık, sivri kayalar ve eflatun tepelerle diğerinden ayrılan minyatür üslubunun özelliklerini taşır.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31.

2. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Güner İnal,

"Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının
Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 279.

Minyatürler :

1. Guderz'in ordusundan uzaklaşıp dağın tepesine çıkması.
223a (207x153 mm.)
2. İskender Hızır ile birlikte.
364a (210x155 mm.)

AYNI ESER

HACI BEŞİR AĞA 486. 220x150 (135x90) mm. I+639+I yk. Dört sütun. 21 st. FARŞÇA. Ta'lik. 2b, 3a, 310b'de serlevhalar altın yıldız tezhipli. Cetveller mavi ve altın yıldızlı. Sözbaşları altın yıldızlı ve kıvrık dallarla tezhipli. Kâğıt aharlı, çok ince, samani renkte. Kitap onarım geçirmiştir. 1a'dan 71a'ya kadar olan yapraklar karışık olarak ciltlenmiştir. Bordo, miklepli deri cilt, zemini altın yıldızlı gömme tekniğinde, hataili ve hançer yapraklı salbekli şemse ve köşebentler ile tezyin edilmiş. İç kısımda altın yıldızla geometrik şemse yer alır. 1a'da Hacı Beşir Ağa'ya ait vakıf kaydı, vakıf mührü¹ ve Mehmed Emin adına küçük bir mühür vardır. 20 minyatürlüdür. 25 Recep Aḥad günü 843/1 Ocak Cuma 1439 tarihinde Kemāl Kāfī tarafından istinsah edilmiştir.

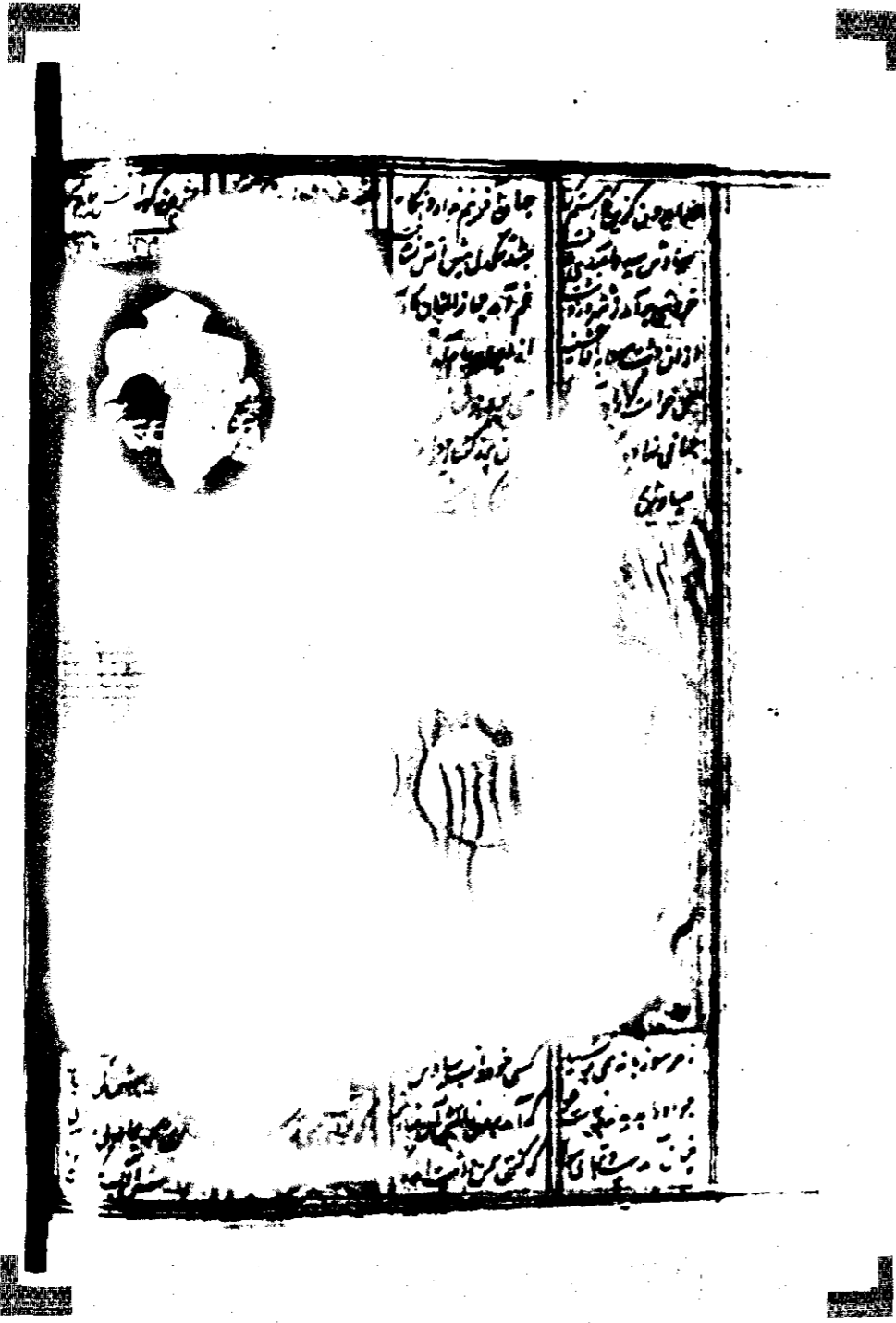
(2b) B سیار و آفرین خدا یر اجل جلاله که این جهان وان
جهان آفرین...
(639a) S زما بر روان محمد درود هسی تا بود رو زوش
تا رو بود

Eserin minyatürleri, hazırlandığı dönem olan 15. yüzyılın ilk yarısı erken Timur devri Herat okulu minyatür üslubunun özelliklerini göstermektedir.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 139.
2. Bu üslub hakkında geniş bilgi için bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s.21-22.

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında av sahnesi.
1b (153x104 mm.)
2. Takdim sayfasında av sahnesinin devamı.
2a (153x106 mm.)
3. Selm'in, Minūcihr'i öldürmesi.
37b (90x87 mm.)
4. Rüstem'in fili öldürmesi.
61a (93x79 mm.)
5. Rüstem'in beyaz devi öldürmesi.
84b (130x106 mm.)
6. Siyāvūş'un ateşten geçmesi.
120b (66x78 mm.)
7. Siyāvūş'un, Efrāsiyāb'ın önünde güy ve cevğan oynaması.
131b (84x87 mm.)
8. Rüstem'in, Eşkebus'u öldürmesi.
198a (91x78 mm.)
9. Rüstem'in, Bījen'i kuyudan kurtarması.
235b (81x90 mm.)
10. Guderz'in, Pirān'ı öldürmesi.
264b (98x88 mm.)
11. Keyhüsrev'in, Efrāsiyāb ile savaşı.
278b (98x88 mm.)
12. Efrāsiyāb'ın Siyāvūş'u öldürmesi.
299b (86x88 mm.)
13. Gūstasb'ın Rūm topraklarında ejderhayı öldürmesi.
317b (93x88 mm.)

RESİM 128

KATALOG NO: 42

MINYATÜR NO : 6

14. İsfendiyār'ın unicornları öldürmesi.
342b (94x88 mm.)
15. İskender'in Ka'be-i Mu'czzama'ya gelmesi.
400a (95x88 mm.)
16. Gūy ve çevgān oynayanlar.
427a (99x88 mm.)
17. Behrām'ın saltanatı.
453b (98x88 mm.)
18. Behrām'ın Sāve'yi öldürmesi.
555b (95x88 mm.)
19. Behrām'ın arslanı öldürmesi.
595b (91x88 mm.)
20. Yazdigird'in Şehriyār'ı öldürmesi.
634a (90x83 mm.)

TERCÜME-i KİTÂB-I ŞÜVERÜ'L-KEVÂKİB : Ebû Cafer Nâşîre'd-dîn Muhammed bin Muhammed bin el-Hasan el-Ṭūsî

AYASOFYA 2595. 307x197 mm. 98 yk. 25 st. FARŞÇA.

Taclik. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, kalın, nohudî renkte. Siyah, miklepli deri cilt, gömme tekniğinde rumî ve kıvrık dallarla süslü salbekli şemseli, etrafı zencirek cetvelli, kurt yenikli. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve kaydı, Sultan II. Bayezid'in vakıf mührü vardır.¹ Eserin 69 minyatürü vardır. «Abdu'r-Rahman bin «Amrû'l-Macrûf Ebû'l-Hüseynî tarafından 805/1402-03 tarihinde istinsah edilmiştir.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ هُوَ السَّامِعُ الْغَیْبِ وَهُوَ الصَّلٰوةُ عَلٰی مُحَمَّدٍ...
(98a) S كواكب ساكب الماک اور اضم الحوت الجویب
خواندر

Eser, Ebû'l-Hüseyn «Abdu'r-Rahman bin «Ömer es-Şüfî'nin Şüverü's-Semâ'viyye el-Kevākibü's-Sābite adlı astronomi kitabının Ebû Cafer Nâşîre'd-dîn Muhammed bin Muhammed bin el-Hasan el-Ṭūsî tarafından 647/1250 yılında, nesir olarak Farsça'ya yapılmış tercümesidir.

Yazmada her yıldız grubunun gökteki görünüşü ile birlikte, rasathanenin havuzundaki yansıması da verilmiştir. 15. yüzyılda minyatürlenmesine rağmen figürlerin tipleri ve

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31, 20

kıyafetleri tamamen Selçuklu üslubundadır. Minyatürlerin, eserin Selçuklu dönemine ait bir nüshası örnek alınarak hazırlanmış olacağı düşünülebilir.²

Minyatürlü nüshaları : Chester P. II. 34 nr. 175.

Minyatürleri :

1. Dübbü'l-Aşğar : Küçük Ayı takım yıldızı.
8b (70x130 mm.)
2. Dübbü'l-Aşğar Küçük Ayı takım yıldızı.
8b (70x135 mm.)
3. Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı..
10a (100x200 mm.)
4. Tinnin : Ejderha takım yıldızı..
14b (220x160 mm.)
5. Tinnin : Ejderha takım yıldızı..
13a (227x160 mm.)
6. Kaykāvus³ : Sefe takım yıldızı..
14b (170x155 mm.)
7. Kaykāvus : Sefe takım yıldızı.
15a (210x150 mm.)

2. Bu eserin minyatürleri ile Artuklu döneminde minyatürlenmiş olan Şuverü'l-Kevākibi's-Sābite adlı eserin minyatürleri arasında çok yakın benzerlikler vardır. Bkz. 55 katalog numaralı yazma.

3. Bu yıldız grubunun adı için bkz. 6 katalog numaralı eserdeki 9. dipnot.

RESİM 129

KATALOG NO: 43 MİNYATUR NO : 15

8. °Avvā : Çoban takım yıldızı.
16b (167x100 mm.)
9. °Avvā : Çoban takım yıldızı.
17a (190x113 mm.)
10. Cāsī : Herkül takım yıldızı.
20a (178x165 mm.)
11. Cāsī : Herkül takım yıldızı.
20b (1178x165 mm.)
12. Şelyāk : Lir veya Çalgı takım yıldızı.
21b (66x134 mm.)
13. Decāce : Kuğu takım yıldızı.
23b (252x144 mm.)
14. Zātü'l-Kürsī : Koltuk takım yıldızı.
25b (232x125 mm.)
15. Zātü'l-Kürsī : Koltuk takım yıldızı.
26a (230x123)
16. Berşāvus : Perse takım yıldızı.
28a (226x160 mm.)
17. Berşāvus : Perse takım yıldızı.
28b (223x155 mm.)
18. Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
31b (205x160 mm.)
19. Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
32a (205x160 mm.)
20. Sehm : Okcuk takım yıldızı.
36a (107x95 mm.)
21. Feres-i Açzam : Kanatlı at takım yıldızı.
37a (210x180 mm.)

RESİM 130

KATALOG NO: 43

MİNYATUR NO : 26

22. Feres-i A'zam : Kanatlı at takım yıldızı.
37b (215x180 mm.)
23. Delfin : Yunus takım yıldızı.
38a (110x145 mm.)
24. Kıt'atü'l-feres : Küçük at takım yıldızı.
38b (73x154 mm.)
25. Mirāt-ı Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
41b (215x170 mm.)
26. Mirāt-ı Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
42a (220x170 mm.)
27. Mirāt-ı Müselsele ve Semeke-i Şimālī : Andromeda takım yıldızı ve Kuzey Balığı takım yıldızının üst üste görünüşü.
43a (170x165 mm.)
28. Mirāt-ı Müselsele ve Semeke-i Cenūbī : Andromeda takım yıldızı ve Güney Balığı takım yıldızının üst üste görünüşü.
43b (200x164 mm.)
29. Hamel : Koç burcu.
45b (254x160 mm.)
30. Sevr : Boğa burcu.
47b (200x165 mm.)
31. Sevr : Boğa burcu.
48a (227x163 mm.)
32. Tüvāmeyn : ikizler burcu.
51a (172x180 mm.)
33. Tüvāmeyn : ikizler burcu.
51b (173x180 mm.)

34. Sertān : Yengeç burcu.
53a (145x85 mm.)
35. Esed : Arslan burcu.
55a (125x191 mm.)
36. cAzrā : Başak burcu.
57b (230x142 mm.)
37. cAzrā : Başak burcu.
58a (240x140 mm.)
38. Mīzān : Terazî burcu.
60a (114x99 mm.)
39. Mīzān : Terazî burcu.
60b (100x99 mm.)
40. cAkreb : Akrep burcu.
62a (160x107 mm.)
41. cAkreb : Akrep burcu.
62b (160x106 mm.)
42. Rāmī : Yay burcu.
65a (170x163 mm.)
43. Rāmī : Yay burcu.
65b (155x167 mm.)
44. Cedī : Oğlak burcu.
67a (103x127 mm.)
45. Cedī : Oğlak burcu.
67b (84x117 mm.)
46. Sākibü'l-Mā : Kova burcu.
70b (187x150 mm.)
47. Sākibü'l-Mā : Kova burcu.
71a (183x150 mm.)

48. Semekteyn : Balık burcu.
73b (130x145 mm.)
49. Semekteyn : Balık burcu.
74a (130x147 mm.)
50. Kaytus : Balina takım yıldızı.
76a (158x160 mm.)
51. Kaytus : Balina takım yıldızı.
76b (165x167 mm.)
52. Cebbār : Orion takım yıldızı.
78b (193x155 mm.)
53. Cebbār : Orion takım yıldızı.
79a (192x148 mm.)
54. Nehr : Irmak takım yıldızı.
81a (130x145 mm.)
55. Nehr : Irmak takım yıldızı.
81b (135x143 mm.)
56. Erneb : Tavşan takım yıldızı.
82b (55x142 mm.)
57. Kelb-i Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
84a (95x140 mm.)
58. Kelb-i Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
84b (95x137 mm.)
59. Kelb-i Aşgar : Küçük Köpek takım yıldızı.
85a (70x122 mm.)
60. Sefîne : Gemi takım yıldızı.
87b (267x174 mm.)
61. Sefîne : Gemi takım yıldızı.
88a (263x178 mm.)

62. Şücā° : Su Yılanı takım yıldızı.
90b (200x100 mm.)
63. Şücā° : Su Yılanı takım yıldızı.
91a (200x100 mm.)
64. Kantūrus : Erboğa takım yıldızı.
94a (215x145 mm.)
65. Kantūrus : Erboğa takım yıldızı.
94b (218x150 mm.)
66. Micmere : Sunak takım yıldızı.
96a (150x78 mm.)
67. İklīl-i Cenūbī : Güney Tacı takım yıldızı.
97a (145x115 mm.)
68. Hūt-ı Cenūbī : Güney Balığı takım yıldızı.
98a (64x135 mm.)
69. Hūt-ı Cenūbī : Güney Balığı takım yıldızı.
98b (76x138 mm.)

TİMÜR-NĀME : Hātıfī

AYASOFYA 3030/I. 254x180 (153x99) mm. 1b-64a arasında.

Dört sütun. 15 st. FARŞÇA. Taclik. 1b ve 2a altın yaldızla tezhipli. Cetveller lacivert, altın yaldız, yeşil, mavi renkte. Sözbaşları altın yaldız ve beyaz ile, çiçek tezhipli. Kâğıt aharlı, pembe, vassaleli. Kahverengi deri cilt, tamamen altın yaldız kaplı, gömme tekniğinde salbekli şemse ile süslü, iç kısmı ebru kaplı. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.¹ Eserin tek minyatürü vardır. 982/1574-75 tarihinde istinsah edilmiştir.

(1b) B بنام خواهی که فکر و خرد
نیارد که با کنه او بی برد
(64a) S آلهی جو این نقش فرخ نهاد
باخر رسید آخرش خیر باد

Tīmūr-nāme, Hātıfī'nin eksik kalan hamsesinin

4. kitabıdır. Timur'u konu alan bu eser mesnevi biçiminde yazılmıştır. Zafer-nāme veya Zafer-nāme-i Tīmūrī diye de bilinir.²

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31.

2. Ahmed Ateş, Istanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 470.

Eserin takdim sayfasında bulunan minyatürü 16. yüzyıl sonu Safavi devri Kazvin minyatür okulu üslup özellikleri taşımaktadır.³

Diğer nüshalar : Karatay FY. 264-266 nr. 766-770.

Minyatürlü nüshalar : Çığ. 65 nr. 4; Boldeian. s. 114, 146-147

Minyatürü :

1. Takdim sayfasında hükümdarın avlanması sahnesi.
1a (136x86 mm.)

3. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 359.

TUHFETU'L-AHRAR : Cāmī, Nūre'd-dīn 'Abdu'r-Raḥman bin Ahmed

LALA İSMAIL 399. 198x116 (139x65) mm. I+81+I yk. iki sütun. 12 st. FARŞÇA. Ta'clik. 2b ve 3a altın yaldızla tezhipli. Cetveller mavi, altın yaldız, yeşil ve kırmızı renkte. Sözbaşları kırmızı, altın yaldız, mavi renkte. Kâğıt aharlı, sarı renkte, vassaleli ve nem almış. Bordo, miklepli deri cilt, altın yaldız zeminli, hatafli, kıvrık dallı, gömme tekniğinde şemse ile süslü. Etrafı zencirek çerçevesi. Eserde 2 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(2b) B
خادم المن جعل جنان كل عارف مخزن اسرار كمال
ولسان كل و اصف مطلع انوار جماله...
(81a) S
مهر نه خاتمه این کتاب
شد رقم خاتم تم الكتاب

Eser, Cāmī'nin hamsesinin 1. kitabı olup, Nizāmī'nin Maḥzenü'l-Esrār ile Emīr Hüsrev Dihlevī'nin Maṭla'ü'l-Envār'ına karşılık olarak yazılmıştır. Yirmi makaleye ayrılmıştır. Ahlâki ve dini öğütleri ihtiva eder.¹ Başta 2b ile 3b arasında mensur bir mukaddime vardır.

1. Ahmed Ateş, İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 400.

Eserin iki minyatürü, 16. yüzyıl sonu Safavi devri Şiraz okulu minyatür üslubu özelliklerini yansıtmaktadır.²

Diğer nüshaları : Heinz. 213 nr. 271.

Minyatürlü nüshaları: Çığ. 87 nr. 28; Chester P. II. 83 nr.215

Minyatürler :

1. Takdim sayfasında eserin hükümdara sunulması.
1b (115x70 mm.)
2. Takdim sayfasının devamı.
2a (115x70 mm.)

2. Nurhan Atasoy, "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul, s. 429.

ZĀDU'L-MUSĀFİRİN : Emīr-i Sādāt, Mīr Faḥr es-Sādāt
Rükne'd-dīn Ḥüseyn bin 'Alīm bin Ebi'l-Ḥasan
(veya el-Ḥüseyn) el-Ḥüseynī

PERTEV PAŞA 272m. 197x115 (132x63) mm. I+28 yk. iki
sütun. 14 st. FARŞÇA. Taçlık. 1b'de altın yaldızlı serlevha.
Cetveller mavi, altın yaldız, yeşil, kırmızı renkte. Kâğıt
yeşil, pembe, sarı, mavi renkte, kurt yenikli. Bordo,
miklepli deri çaharkuşe cilt, ebru kaplı. 1a'da Pertev
Paşa'ya ait vakıf kaydı vardır. 1b'de "Vaḫf-ı Kütüphāne-i
Ḥānekāh-ı Süleymaniye" yazısı okunan küçük bir mühür vardır.
Eserde iki minyatür vardır. İstinsah kaydı yoktur.

(1b) B
المحمد الخالق البرايا
والشكر لواعب العطايا
(28a) S
کر ره کز رفیق توفیق
بنمای مرا طریق تحقیق

Eser, mesnevi türünde yazılmış, sekiz makaleye
ayrılmıştır. Aşk, nefis, din, pîr, mürid gibi tasavvufi
konulardan bahseder.¹

16. yüzyıl sonu Safavî devri Şiraz okulu minyatür üslubu
özellikleri gösteren eserin iki minyatürü yapıştırılmadadır.²

-
1. Ahmed Ateş, Istanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I, s. 223-224.
 2. Bu üslup hakkında bilgi için bkz. Filiz Çağman ve Zeren Tanındı, a.g.e., s. 53.

Minyatürler :

1. Hükümdarın ayaklarına kapanan genç.

7a (83x61 mm.)

2. Eyvanda oturan hükümdar ve eşi.

28b (121x78 mm.)

C. ARAPÇA MİNYATÜRLÜ YAZMALAR

AHKĀMU'L-KEVĀKĪB

HASAN HUSNU PAŞA 1288. 338x242 (308x200) mm. II+62 yk.
20 st. ARAPÇA. Nesih. Cetveller yeşil ve kırmızı renkte.
Sözbaşları yeşil, kırmızı, sarı renkte. Kâğıt aharlı, kalın,
samani renkte. Kahverengi deri cilt, mülevven salbekli şemse
ve zencirek cetvelle süslü. Eser 12 minyatürlüdür. İstinsah
tarihi yoktur.

(1b) B الاختيارات على الايام السبعة و ساعات و العلى
ايام الشهور ...

(62a) S ... المعروف فى الرحال فى عرقه الا بطى و القيفال
وسعه من عرقه الا بطى حر الارواح كالقنا الحطر

Yıldızlarla ilgili eserin başında 1a'da bir madalyon
içinde 10 makaleden oluştuğu ve bunların aylar, burçlar,
Kâbe ve kibledeki camiden bahsettiği yazılıdır.

Minyatürleri, Selçuklu döneminin üslup özelliklerini
aksetirir.

Minyatürler :

1. Burçlardaki yıldızların konumlarını gösteren tablonun
etrafındaki dört melek.

50a (261x200 mm.)

2. Oniki burç suretinin bulunduğu çarkın etrafında dört
melek.

53b-54a (296x300 mm.)

3. Kamer.
55b (81x51 mm.)
4. Oturan bir erkek figürü.
55b (86x50 mm.)
5. Mirrîh : Mars.
55b (86x50 mm.)
6. Müsterî : Jüpiter.
55b (86x50 mm.)
7. Şems.
56a (86x56 mm.)
8. Zühre : Venüs.
56a (88x51 mm.)
9. eUṭārid : Merkür.
56b (87x52 mm.)
10. Zeneb : (Tinnîn) Ejderha.
56b (87x51 mm.)
11. Bir daire üzerinde 28 takım yıldız sureti.
57b-58a (295x300 mm.)
12. Rasathane havuzunda 12 burcu gözleyen nücumi.
58b (188x204 mm.)

CİFRU'L-CĀMĪ VE'N-NŪRU'L-LĀMĪ : ʿAlī bin Ebī Tālīb.

BAĞDATLI VEHBİ 914. 267x175 mm. 71 yk. 22 st. ARAPÇA.
Nesih. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt
aharlı, orta kalın, samani renkte. Kitap onarım görmüştür.
Bordo deri cilt. 1a'da Bağdatlı Vehbi'nin vakıf mührü
vardır.¹ Eser 20 minyatürlüdür. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ بِرِ سِحْحَانِ دِی الْمَلِکِ الْاَعْنِ

الاحْمَا الْقَادِرِ الْقَاهِرِ ...

(71b) S ... یَقْضِیْمِ فَا رَحْمِی وَ اِرْحَمِ وَ الْاِی وَ الْمَتَّبِعِیْنِ اِلٰی

وَ اَرْضِ عَنِ الْمُنْتَقِمِیْنِ عَلٰی

Cifr (gaibden haber veren ilim) hakkında nesirle yazılmış olan eserin mukaddimesi 1b-4a'da yer almaktadır. Özensiz minyatürleri Selçuklu dönemi minyatür üslubunu andırmaktadır.

Diğer nüshaları : Karatay AY.III. 892 nr.7457; Loebenstein.
144 nr. 2293/2.

Minyatürleri :

1. Kuş figürü.

16a (40x50 mm.)

2. Sakallı bir erkek figürü.

16a (88x73 mm.)

3. Oturan kılıçlı bir asker figürü.
23a (95x137 mm.)
4. Kılıçlı bir asker figürü.
30a (139x70 mm.)
5. Oturan bir asker figürü.
30a (81x136 mm.)
6. Elinde kağıt ile oturan bir erkek figürü.
30b (86x135 mm.)
7. Ağaç tasviri.
31a (54x43 mm.)
8. Oturan asker figürü.
31a (92x135 mm.)
9. Oturan asker figürü.
31b (56x135 mm.)
10. Oturan asker figürü.
32b (82x135 mm.)
11. Oturan asker figürü.
33a (69x138 mm.)
12. Oturan asker figürü.
34b (80x138 mm.)
13. Süvari figürü.
34b (90x100 mm.)
14. Karşılıklı oturan iki figür.
35a (120x150 mm.)
15. Kuş figürü.
36a (55x50 mm.)

16. Kılıçlı bir figür.
36b (80x130 mm.)
17. Bir erkek figürü.
42b (50x150 mm.)
18. Önünde kesik başlar olan eli kılıçlı bir figür.
44b (65x134 mm.)
19. Eli kılıçlı oturan erkek figürlü.
44b (95x135 mm.)
20. Oturan erkek figürü.
45b (140x95 mm.)

DURRU'L-MUNAZZAM Fİ SIRRI'L-İSMÜ'L-ĀÇAM : Kemāle'd-dīn
Ebū Sālīm Muḥammed bin Ṭalḥa bin Muḥammed
el-Ḳureşī el-Ādvī (ö. 652/1254)

İZMİR 420. 179x110 (148x63) mm. 177 yk. 17st. ARAPÇA.

Nesih. Cetveller kırmızı. Sözbaşları kırmızı mürekkeple.
Kâğıt aharlı, ince, samani renkte, kurt yenikli, nem almış.
Mukavva cilt oldukça yıpranmıştır. Eserde 17 minyatür vardır.
Abdu'r-Raḥman bin Ahmed ibn-i Muḥammed el-Bedehlī
tarafından istinsah edilmiştir.

(1b) B قال الشيخ الامام كمال الدين ابو سالم محمد بن

طلحه الراجي عفوريه ورضاه ...

(177a) S وهذا اخر الكتاب و محمد لله رب العالمين و هو حبي

و نعم الوكيل و صلى الله على محمد و على اله و صحبه
و سلم له

Tanrı adı ile okunan bazı dualarla yapılan büyüleri ve bunların etkilerini açıklayan, nesirle yazılmış eserin minyatürleri 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri Şiraz okulu üslubunun özelliklerini aksettirir.¹ Kitapta minyatürlerin yanısıra çizimler de vardır.

Diğer nüshaları : Karatay AY. III. 247 nr.5418.

1. Bu üslup hakkında geniş bilgi için bkz. Filiz Çağman, "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 762 No.lu Nizami Hamsesinin Minyatürleri".

Minyatürleri :

1. Kuş tasviri.
45b (21x24 mm.)
2. Tahtında oturan Mehdîü'z-Zamân.
68a (57x60 mm.)
3. Kılıç ve kalkan taşıyan üç figür.
85b (61x61 mm.)
4. Kâhire şehrinin tasviri.
91a (63x61 mm.)
5. Kılıç taşıyan bir figür.
93a (62x25 mm.)
6. Kâhire'de müminler.
94a (59x61 mm.)
7. Elinde bir kap ile oturan figür.
94b (56x62 mm.)
8. Kırmızı çiçekli ağaç tasviri.
95a (42x33 mm.)
9. Kılıçlı bir erkek figürü.
96a (40x61 mm.)
10. Kılıçlı, oturan bir figür.
97b (48x61 mm.)
11. Bahçede oturan Süleymân bin Selîm.
100a (48x61 mm.)
12. Karşılıklı iki figür
101b (57x62 mm.)

13. Süvari figürü.
104b (67x61 mm.)
14. Karşılıklı oturan kılıçlı iki figür.
105b (60x61 mm.)
15. Kuş figürü.
108b (37x45 mm.)
16. Bir erkek figürü.
108b (65x61 mm.)
17. Bir erkek figürü.
134b (65x63 mm.)

KESFU'L-ESRĀR cĀN HUKMĪ 'T-ṬUYŪR VE'L-EZHĀR : cizze'd-dīn
cAbdū's-Selām bin Aḥmed bin Ġanīm el-Makḏisī
(ö. 678/1279)

LALA İSMAIL 565. 261x173 mm. 46 yk. 13 st. ARAPÇA.

Nesih. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı ve altın yaldızlı. Kâğıt aharlı, kalın, samani renkte, nem almış. Kitap onarım geçirmiş. Siyah deri cilt, gömme tekniğinde geometrik desenli salbekli şemse ve etrafında bitki desenli bir çerçeve ile süslenmiştir. 1a'da Lala İsmail Efendi'nin vakıf mührü vardır.¹ Eserde 35 minyatür bulunur. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ رَبِّ یَسْرٍ وَّ اَعْنِ الْحَمْدَ اللّٰهَ

القَرِیْبِ فِی بَعْدِ الْبَعِیْدِ ...

(46a) S ... فَايَاكَ وَّ الْعَتْرَةَ وَّ لِلّٰهِ الْحَمْدُ وَّ لِمَنَّهُ عَلٰی التَّمَامِ وَّ الْكَمَالِ

Hayvan ve bitki tasvirleriyle minyatürlenmiş eser, nesir olarak yazılmış ve araya manzum parçalar ilave edilmiştir.

Minyatürleri, 13. yüzyıl Selçuklu minyatür üslubu özellikleri göstermektedir.

Diğer nüshaları : Karatay AY.III. 195 nr.5248; Loebenstein. 118 nr.2250.

Minyatürler :

1. Gül.
4a (81x115 mm.)
2. Bān : Halile ağacı.
5a (82x115 mm.)
3. Benefsec : Menekşe.
6b (79x115 mm.)
4. Nercis : Nergis.
7b (79x115 mm.)
5. Nilüfer.
8b (72x115 mm.)
6. منثور
10a (75x116 mm.)
7. Yāsemīn.
11b (93x115 mm.)
8. Reyhān : Fesleğen.
12a (57x115 mm.)
9. Aḫhavān : Öküz gözü, sarı papatya.
13a (65x115 mm.)
10. Huzām : Lavanta; yabancı şebboy.
13b (37x114 mm.)
11. Şakāyık.
15a (94x115 mm.)
12. Sehāb : Bulut.
16b (60x115 mm.)
13. Hezār : Bülbul.
17b (46x115 mm.)

14. Bāz : Doğan.
18b (58x115 mm.)
15. Hamāme : Güvercin.
19b (69x115 mm.)
16. Hutṭaf : Kırlangıç.
21a (68x114 mm.)
17. Būm : Baykuş.
22b (66x115 mm.)
18. Ṭāvus.
23b (54x110 mm.)
19. Dürre : Keklik; çil kuşu; turaç kuşu.
25b (63x115 mm.)
20. Huffās : Yarasa.
27a (72x120 mm.)
21. Dīk : Horoz.
28b (61x113 mm.)
22. Baṭ : Ördek.
29b (70x119 mm.)
23. Naḥle : Arı.
30b (48x115 mm.)
24. Şemc : Mum.
31b (50x115 mm.)
25. Fūrās : Pervane, kelebek.
32b (44x114 mm.)
26. Nār : Ateş.
33b (29x40 mm.)
27. Gurāb : Karga.
33b (39x115 mm.)

28. Hüdhd.
 34b (70x115 mm.)
29. Kelb : Köpek.
 38a (56x113 mm.)
30. Cemel : Deve.
 39a (59x111 mm.)
31. Feres : At.
 40a (54x112 mm.)
32. Fahd : Çita.
 41b (67x118 mm.)
33. Dūdetü'l-ḳaz : İpek böceđi.
 42b (48x115 mm.)
34. °Ankebūd : Örümcek.
 43b (43x114 mm.)
35. Nemle : Karınca.
 44b (48x115 mm.)

KITĀBU'L-BAYTARA

FATİH 3609. 223x333 mm. II+164 yk. 13 st. ARAPÇA. Nesih. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, kalın, samani renkli. Baştan ve sondan eksik yapraklar vardır. Kitap onarım geçirmiştir. Mukavva cilt. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.¹ 19 minyatürlüdür. İstinsah kaydı yoktur.

(1a) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ قَالَ جَامِعٌ هَذَا الْکِتَابُ وَ مَوْلَفِ
مِنْ کُتُبِ حَمِیْعٍ اَنْ ...
(164b) S ... وَ تَر بَظْمُنَا اِلَى الرَّسْعِ وَ تَرَ کِهَ اَمَّا فَانَه نِیْتِیَه
وَ یَمِیَه مَمِشَّة اللّٰهِ تَعَالٰی

Baytarlık hakkındaki eserin bu nüshasında 235 bölüm vardır. Minyatürleri 12. yüzyıl Selçuklu üslubu özelliği göstermektedir.

Minyatürler :

1. Bir atın sinir tedavisi.
21a (78x115 mm.)
2. Bir atın kuduz ve asabiye hastalıklarından kurtarılması.
25a (70x115 mm.)
3. Soğuk almış bir atın tedavisi.
27a (75x125 mm.)
4. Bir atın boğaz ve göğsündeki şişkinliklerin tedavisi.
35a (80x125 mm.)
5. Bir atın boğaz iltihabının tedavisi.
44b (90x120 mm.)
6. Hasta bir atın tedavisi.
66a (75x110 mm.)

7. Kabız bir atın tedavisi.
69a (65x125 mm.)
8. Kurtlanmış bir atın kurtarılması.
74a (75x115 mm.)
9. Bir atın nefes darlığından kurtarılması.
80a (80x120 mm.)
10. Bir atın idrar zorluğunun tedavisi.
87b (85x130 mm.)
11. Bir atın cinsel ameliyatı.
91b (85x130 mm.)
12. Bir kısrağın cinsel ameliyatı.
92b (75x120 mm.)
13. Bir atın damar takılmasının tedavisi.
98b (90x110 mm.)
14. Bir atın mafsallarındaki kemik kaymasının tedavisi.
101a (85x125 mm.)
15. Bir atın zayıflıktan kurtarılması.
107a (78x120 mm.)
16. Bir atın cinsel ameliyatı.
120a (67x122 mm.)
17. Neşter ile bir ata göğüs ameliyatı yapılması.
135a (83x118 mm.)
18. Bir atın dizlerinde görülen şişliğin tedavisi.
142b (82x112 mm.)
19. Bir atın dizinin altında çıkan izlerin tedavisi.
151a (83x120 mm.)

AYNI ESER

FATİH 3608. 266x207 mm. 182 yk. 11 st. ARAPÇA. Nesih. 1a tezhiplidir. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kağıt aharlı, kalın, nohudi renkte. Kitap onarım görmüştür. Kahverengi, miklepli deri çaharkuşe cilt ebru kaplıdır. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü vardır. 853/1449-50 tarihinde Muhammed bin Muhammed bin 'Alî tarafından istinsah edilmiştir.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلِی الْحَمْدُ وَ اٰحِلِهٖ وَ

مُتَحَلِّصِهٖ ...

(182a) S ... تَعَالٰی اَنْوَابِ الْعِلَاجَاتِ وَالْحَمْدُ سِرٌّ وَ حِدَّةٌ
وَ صَلَوَاتُهُ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلَمٍ

Baytarlık hakkındaki bu eserin fihristi 1b-9b'de yer almaktadır. Eserdeki dört minyatür Selçuklu üslubunun özelliklerini aksettirmektedir.

Minyatürler :

1. At tasviri.
47a (260x168 mm.)
2. At tasviri.
47b (240x172 mm.)
3. At tasviri.
161a (260x173 mm.)
4. Eşek tasviri.
161b (206x152 mm.)

MAKĀMĀTU'L-HARĪRĪ : Harīrī, Ebū Muhammed el-Ķāsım bin
cAlī bin Muhammed bin cOsmān el-Ķarīrī
el-Başrī el-Ķarāmī (ö. 516/1122)¹

ESAD EFENDI 2916. 223x233 mm. I+220 yk. 15 st. ARAPÇA.

Nesih. Cetvelsiz. Kâğıt aharlı, orta kalın, nohudî renkte.
Kitap onarım geçmiştir. Kahverengi, miklepli deri cilt,
gömme tekniğinde, rumîli şemse ve zencirek cetvel ile
süslüdür. İçi ebru kaplıdır. 1a'da Esad Efendi'nin vakıf
mührü vardır.² Eserde 56 minyatür vardır. İstinsah tarihi
yoktur.

(1a) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ بِهٖ الْاِعَانَهٗ وَ مِنْهٗ الْیَسِّرُ اللّٰهُمَّ ...
(220b) S ... الشَّامِخُ الْعَرَبِيُّ وَ تَشْرِیْفُهُ لِبَشْرِ الْبَشَرِ وَ شَفِیْعِ
الْحَشْرِ

Makāmāt, secili bir nesirle yazılmış elli hikâyeden
meydana gelir. Bu hikâyeler felsefe, hikmet, belâgat gibi
konuları işlemektedir.

1. D. S. Margoliouth, "Hariri", İslâm Ansiklopedisi, V,
237-238.

2. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 106.

Yazmanın minyatürleri 13. yüzyıl Selçuklu üslubu özellikleri taşımaktadır.³ Genellikle bütün minyatülerde figürlerin yüzleri tahrip edilmiştir.

Diğer nüshaları : Karatay AY.IV. 228-231 nr.8241-8250;
Loebestein.260 nr.2512.
Minyatürlü nüshaları: Blochet. 53 nr.Arabe 3229, 54 nr.Arabe
6094, 56 nr.5847.

Minyatürler :

1. H̄aris ibn-i Hemmām ve arkadaşlarının açık havada sohbeti.
12a (192x205 mm.)
2. Kūfe şehrinde, H̄aris ibn-i Hemmām arkadaşlarının evinde sohbet ederken, Ebū Zeyd'in kapıya gelmesi.
14b (243x210 mm.)
3. H̄aris ibn-i Hemmām ile edebiyat hocalarının sohbeti.
18a (183x178 mm.)
4. Macāratü'n-Nūman⁴ şehrinde, H̄aris ibn-i Hemmām'ın bir mahkemeyi dinlemesi.
25b (177x175 mm.)

3. Safwan Khalaf Tell, "12.-13. yüzyıl Selçuklu Çığırını İslâmî Minyatürlü Yazmaların Üslup Gelişmesi" (yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974), s. 101-102.

4. Haleb'in 84 km. güneyinde bir kasaba. Bkz. Hariri, Makamat, çev. Sabri Sevsevil (2 bs.; İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1989), s. 477.

5. Hāris ibn-i Hemmām, İskenderiye'de, şehrin valisinin (Ebū Zeyd) huzurunda.
28b. (175x212 mm.)
6. Hāris ibn-i Hemmām'ın Raḥbe⁵ şehrinde yıkanması ve vali'nin huzuruna çıkması.
32a (190x210 mm.)
7. Hāris ibn-i Hemmām'ın Sāve⁶ şehrinin kabristanında bir cenaze görmesi.
35a (250x220 mm.)
8. Hāris ibn-i Hemmām'ın çöl yolu ile Irāk'a dönmesi.
37a (230x225 mm.)
9. Hāris ibn-i Hemmām'ın bir meyhanede arkadaşlarıyla içki içmesi.
40a (182x190 mm.)
10. Hāris ibn-i Hemmām'ın Bağdād şehrinde şairlerle içki içmesi ve eğlenmesi.
42a. (182x202 mm.)
11. Hāris ibn-i Hemmām çölde bir çadırda, arkadaşlarıyla eğlenirken Ebū Zeyd ve çocuğunun çadıra gelmesi.
45a (190x210 mm.)
12. Ebū Zeyd'in Hāris ibn-i Hemmām'ın evine gelmesi.
48a (200x213 mm.)

5. Bağdād ile Raḥka arasında bir şehir. Bkz. Hariri, a.g.e., s. 485.

6. Hemedān ile Rey arasında bir şehir. Bkz. Hariri, a.g.e., s. 491.

13. H̄aris̄ ibn-i Hemmām'in, ağlayan şeyh (Ebū Zeyd) ile buluşması.
49b (145x205 mm.)
14. H̄aris̄ ibn-i Hemmām ve arkadaşlarının aç bir misafire (Ebū Zeyd) yardım etmeleri.
53a (186x179 mm.)
15. H̄aris̄ ibn-i Hemmām ve arkadaşlarının havuz kenarında akıllı bir şeyh ile (Ebū Zeyd) tartışmaları.
56b (175x226 mm.)
16. Ebū Zeyd'in, düşün sahibinin getirdiği tatlı tabağından kaçması.
59b (170x197 mm.)
17. Ebū Zeyd'in Nuşaybin şehrinde hasta bir şeyhi ziyareti.
65a (190x208 mm.)
18. Ebū Zeyd'in Meyafārikīn'e⁷ gidenlerden ölü için kefen parası istemesi.
68a (145x223 mm.)
19. Rey şehrinde Ebū Zeyd'in vali ve halka vaaz vermesi.
70a (240x215 mm.)
20. Ebū Zeyd, H̄aris̄ ibn-i Hemmām ve arkadaşlarının bir gemiyle Fırāt'ta gezinti yapmaları.
74b (190x221 mm.)

7. Diyarbakır vilayetinde bir kasaba. Bkz. Hariri, a.g.e., s. 527.

21. H̄aris̄ ibn-i Hemmām'ın, Bağdād valisi huzurunda Ebū Zeyd'in şikayetini dinlemesi.
78a (195x175 mm.)
22. H̄aris̄ ibn-i Hemmām ve arkadaşlarının bir bahçede, havuz etrafında içki içerek tartışmaları.
83b (196x230 mm.)
23. H̄aris̄ ibn-i Hemmām ve Ebū Zeyd'in Kerec şehrinin kapısında durmaları.
90a (148x223 mm.)
24. H̄aris̄ ibn-i Hemmām'ın, yolda Ebū Zeyd'in çadırına rastlaması.
93a (190x210 mm.)
25. Ebū Zeyd ve H̄aris̄ ibn-i Hemmām'ın çölde karşılaşması.
97b (172x225 mm.)
26. Ebū Zeyd'in, H̄aris̄ ibn-i Hemmām'ın devesini hırsızdan kurtarmasına yardım etmesi.
99a (138x222 mm.)
27. Ebū Zeyd'in Semerkānd Ulu Camii'nde hutbe vermesi.
105a (234x216 mm.)
28. Vāşıt⁸ şehrinin bir hanında, Ebū Zeyd usturiab ile ilgilenirken nikāh için toplananların uyuması.
109b (180x161 mm.)

8. Başra ile Kūfe arasında büyük bir şehir. Bkz.

Hariri, a.g.e., s.562.

29. Vāşıt şehrindeki handa Ebū Zeyd'in hazırladığı helvayı yiyenlerin uykuya dalmaları.
111a (183x185 mm.)
30. Hāris ibn-i Hemmām'ın, Mışır'da dolaşırken nikaha giden bir grupla karşılaşması.
114a (126x225 mm.)
31. Hāris ibn-i Hemmām'ın Remle'ye⁹ vardığında bir deve kervanıyla karşılaşması ve onlarla Mekke'ye gitmesi.
117b (165x227 mm.)
32. Ebū Zeyd'in, hacıları toplayarak, onlara hac hakkında vaaz vermesi.
118b (243x221 mm.)
33. Benî Hārb kabilesinin diyarında Ebū Zeyd'in fıkıh konusunda sorularla[^] cevap vermesi.
122a (180x210 mm.)
34. Ebū Zeyd'in, Tiflis Camii'nde cemaate hitap etmesi.
132b (185x175 mm.)
35. Hāris ibn-i Hemmām'ın Ebū Zeyd'in oğlunu köle sanarak satın alması.
135a (180x175 mm.)
36. Hāris ibn-i Hemmām'ın köle sanarak satın aldığı Ebū Zeyd'in oğluyla mahkemeye çıkması.
137b (180x170 mm.)

9. Yafa'dan Kudüs'e giden yol üzerinde eski bir kasaba.

Bkz. Hariri, a.g.e., s. 569.

37. Hāris ibn-i Hemmām'ın, Şirāz şehrinde Ebū Zeyd'in konuşmasını dinlemesi.
139b (190x223 mm.)
38. Ebū Zeyd'in, Malatya şehrinde içki içenlerin yanına gitmesi.
142a (187x228 mm.)
39. Ebū Zeyd ve oğlu, Sade¹⁰ şehrinin kadısı huzurunda.
147b (175x178 mm.)
40. Hāris ibn-i Hemmām, Merv şehrinin valisinin yanındayken Ebū Zeyd'in gelmesi.
151b (184x205 mm.)
41. Ebū Zeyd'in memleketine dönme isteği ile gemiye binmesi.
154a (250x225 mm.)
42. Ebū Zeyd ve Hāris ibn-i Hemmām'ın çıktıkları adada gezerken bir köşke rastlamaları.
155b (190x210 mm.)
43. Hāris ibn-i Hemmām'ın, Tebriz şehrinde Ebū Zeyd ve onun boşanmak istediği karısıyla karşılaşması.
158b (160x215 mm.)
44. Ebū Zeyd'in, Tennis¹¹ şehrinde bir mescidde hutbe okuması.
166a (190x175 mm.)

10. Yemen'de bir şehir. Bkz. Hariri, a.g.e., s. 582.

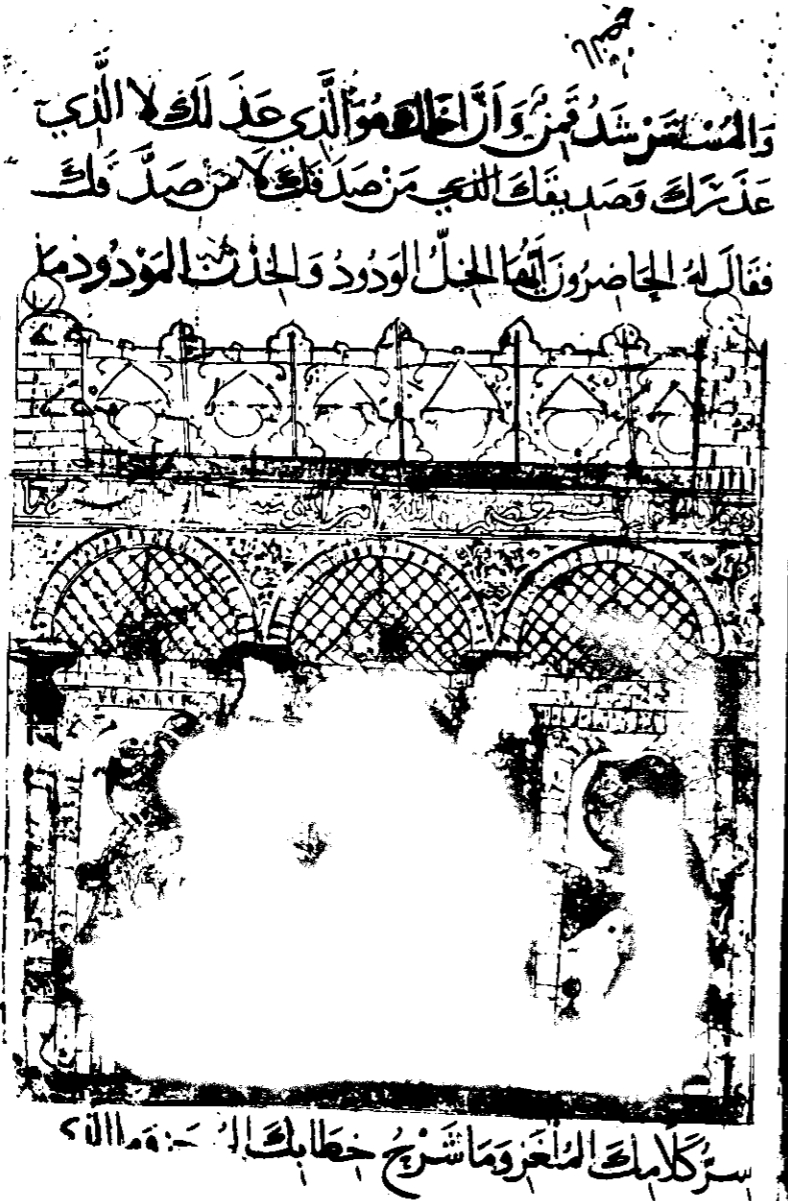
11. Mısır'da bir liman şehri. Bkz. Hariri, a.g.e.,

45. Ebū Zeyd'in Necrān'da¹² bir meclise gelmesi.
168b (185x215 mm.)
46. Hāris ibn-i Hemmām'ın, uyuyan Ebū Zeyd ve devesi ile karşılaşması.
172b (190x212 mm.)
47. Ebū Zeyd'in evlilik hakkında birine danışması.
177a (223x222 mm.)
48. Ebū Zeyd ve Hāris ibn-i Hemmām'ın, birlikte bir köye gelmeleri.
178b (192x221 mm.)
49. Hāris ibn-i Hemmām'ın gece, cömert bir adamın çadırında yemek yemesi ve sohbet etmesi.
181a (183x224 mm.)
50. Aynı yere misafir olmuş olan Ebū Zeyd'in, cömert adamdan giysi ve deve alarak oradan uzaklaşması.
185b (178x223 mm.)

12. Yemen'de bir şehir. Bkz. Geoffrey Barraclough, haz.,

Times Dünya Tarihi Atlası (İstanbul : Karacan

Yayınları, 1978), s. 100.

RESİM 131

KATALOG NO: 54 MINYATUR NO : 54

51. Hāris ibn-i Hemmām'ın, Remle¹³ şehri kadısının yanında iken. Ebū Zeyd ve karısının mahkemeye gelmesi.
189b (190x178 mm.)
52. Hāris ibn-i Hemmām'ın Hūmus¹⁴ şehrinde, hocalık yapan Ebū Zeyd ile karşılaşması.
193a (176x188 mm.)
53. Ebū Zeyd'in sahte hekim olması.
199a (170x225 mm.)
54. Ebū Zeyd'in, Başra şehrinde, camide bir adamı kandırması.
205a (185x175 mm.)
55. Hasta yatağında Ebū Zeyd'in, oğluna vasiyet etmesi.
208b (190x188 mm.)
56. Ebū Zeyd'in, Başra Camii'nin yakınında yüksek bir kaya üzerinden Müslümanlara hitap etmesi.
212b (240x208 mm.)

13. Kudüs ile Yafa arasında bir kasaba. Bkz. Hariri, a.g.e., s.631.

14. Suriyede bir şehir. Bkz. Hariri, a.g.e., s. 635.

ES-SŪL VE'L-UMNĪYE FĪ TA'LĪMI A'MĀLĪ'L-FURŪSĪYYE¹ :
Muhammed bin 'isā ibn-i ismā'īl el-Ḥanefī
el-Aḳsarāyī (ö.750/1349)

AYASOFYA 4197. 224x335 mm. 219 yk. 25 st. ARAPÇA.

Nesih. la'da eserin ve yazarının adının yazılı olduğu madalyon tezhiplidir. Cetveller kırmızı renkte. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kağıt aharlı, kalın, samanî renkte. Kitap onarım görmüştür. Kahverengi, miklepli deri cilt, gömme tekniğinde, rumîli, kıvrık dallı salbekli şemse ve zencirek cetvelle süslü. iç kısmı ebru kaplı. Eserde 19 minyatür vardır. İstinsah tarihi yoktur.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ مَا تَوْفِیْقِیْ اِلَّا بِاللّٰهِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ
ناحر من اطاعه
(219b) S یَلْقَى عَلَيْهِ ذِیْتٌ وَ یَضْرِبُ حَتّٰی یَحْتَمِفُ وَ
یَسْتَعْمَلُ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ

Atların ve binicilerinin eğitimi hakkında nesirle yazılmış eserin minyatürleri, Selçuklu devri üslubu özellikleri göstermektedir.

Diğer nüshaları : Karatay AY.III. 876 nr. 7412.

1. Eserin adı, bu nüshanın başında la'da madalyon içinde "Es-SŪlŪ'l-UmnĪye FĪ Ta'allŪmi A'mālŪ'l-FurŪsiyye" olarak verilmiştir.

Minyatürler :

1. Cirit oynayan iki figür.
77a (86x161 mm.)
2. Cirit oynayan dört figür.
78b (143x175 mm.)
3. Atlı figür.
80a (105x115 mm.)
4. Elinde cirit tutan atlı.
86b (97x110 mm.)
5. Cirit oynayan figür.
89b (95x120 mm.)
6. Kılıçlı ve atlı figür.
95b (95x100 mm.)
7. Kılıçlı ve atlı figür.
97b (103x133 mm.)
8. Kılıçlı ve atlı figür.
99b (90x103 mm.)
9. Kılıçlı ve atlı figür.
101a (110x110 mm.)
10. Kılıçlı ve atlı figür.
102b (100x108 mm.)
11. Kılıç ve kalkanlı süvari.
103a (105x98 mm.)
12. Kılıç ve kalkanlı süvari.
104b (125x113 mm.)
13. Kılıçlı iki süvari.
105a (113x108 mm.)

14. Kılıçlı iki süvari.
106b (125x98 mm.)
15. Kılıçlı iki süvari.
107b (80x155 mm.)
16. Kılıç ve kalkanlı iki süvari.
108a (100X105 mm.)
17. Kalkan ve mızraklı bir süvari.
110a (115x143 mm.)
18. Kalkan ve mızraklı süvari.
111a (100x120 mm.)
19. Kılıç ve kalkanlı dört figür.
112b (159x160 mm.)

ŞUVERÜ'L-KEVAKİBİ 'S-SĀBİTE : Ebū'l-Hüseyn ʿAbdu'r-Rahman bin ʿÖmer eş-Şūfī (ö.376/986)

FATİH 3422. 296x200 mm: 227 yk. 12 st. ARAPÇA. Nesih. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, kalın, samani renkte. Kitap onarım geçirmiştir. Kahverengi, miklepli deri cilt ebru kaplı. 1a'da Sultan I. Mahmud'un vakıf mührü ve vakıf kaydı vardır.¹ Eserde 80 minyatür vardır. Eser 529/1134-35 tarihinde Mardin Kalesinde Hibetullah bin ʿAbdü'l-Cabbār bin İbrāhīm bin Şadağa bin ʿAlī bin Yūsuf bin Bassām el-Cibālī tarafından istinsah edilmiştir.

(1b) B بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ هُوَ حَسْبُنَا وَ نَعْمَ الْوَكِیْلُ قَالَ
عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَمْرِو الْمَعْرُوْفِ بِأَبِي الْخَيْرِ...
(227b) S فَصَحْنَا مَا مَوْصُوْعُهُ وَاللّٰهُ أَعْلَمُ وَ سِرَّ الْقَوْفِیْقِ

Artuklular döneminde hazırlanmış ve yıldızlar hakkında nesirle yazılmış olan bu eserin minyatürleri, gerek figürlerin biçimlendirilişi gerekse kıyafetleri bakımından Selçuklu dönemi özellikleri göstermektedir.² Yıldız grupları, gökyüzündeki görünüşleri ve rasathane havuzundaki yansımaları olmak üzere iki kere tasvir edilmiştir.

1. Günay Kut ve Nimet Bayraktar, a.g.e., s. 31.

2. Nurhan Atasoy, "Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme", Sanat Tarihi Yıllığı, IV (1971), s. 111-151.

Diğer nüshaları : Karatay AY.III.749-750 nr.7041-7044.

Minyatürlü nüshaları : Blochet. 85 nr.Arabe 5036.
Constellations, s. 3-10.

Minyatürler :

1. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı takım yıldızı.
11a (146x157 mm.)
2. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı takım yıldızı.
11a (146x160 mm.)
3. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı.
16a (105x206 mm.)
4. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı.
16b (105x206 mm.)
5. Kevkebetü't-Tinnîn : Ejderha takım yıldızı.
31a (175x150 mm.)
6. Kevkebetü't-Tinnîn : Ejderha takım yıldızı.
31b (175x150 mm.)
7. Kevkebetü'l-Ḳayḳāvus³ : Sefe takım yıldızı.
35a (185x130 mm.)
8. Kevkebetü'l-Ḳayḳāvus : Sefe takım yıldızı.
35b (185x130 mm.)
9. Kevkebetü'l-ʿAvvā : Çoban takım yıldızı.
39a (180x125 mm.)
10. Kevkebetü'l-ʿAvvā : Çoban takım yıldızı.
39b (180x125 mm.)

3. Bu yıldız grubu hakkında bilgi için bkz. 6 katalog
numarada 9. dipnot.

11. Kevkebetü'l-Fekke : Kuzey Tacı takım yıldızı.
41a (135x135 mm.)
12. Kevkebetü'l-Fekke : Kuzey Tacı takım yıldızı.
41a (135x135 mm.)
13. Kevkebetü'l-Cāsī : Herkül takım yıldızı.
47a (175x145 mm.)
14. Kevkebetü'l-Cāsī : Herkül takım yıldızı.
47a (175x145 mm.)
15. Şelyāk : Lir veya Çalgı takım yıldızı.
49b (55x42 mm.)
16. Decāce : Kuğu takım yıldızı.
53b (130x160 mm.)
17. Decāce : Kuğu takım yıldızı.
54a (130x160 mm.)
18. Kevkebetü'z-Zātü'l-Kürsī : Koltuk takım yıldızı.
57b (151x105 mm.)
19. Kevkebetü'z-Zātü'l-Kürsī : Koltuk takım yıldızı.
58a (151x105 mm.)
20. Kevkebetü'l-Bersūs (Berşāvus) : Perse takım yıldızı.
62b (225x125 mm.)
21. Kevkebetü'l-Bersūs : Perse takım yıldızı.
63a (225x125 mm.)
22. Kevkebetü'l-Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
66b (190x135 mm.)
23. Kevkebetü'l-Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
67a (190x135 mm.)
24. Kevkebetü'l-Havvā ve'l-Huveyye : Yılançı takım yıldızı.
74a (235x155 mm.)

25. Kevkebetü'l-Ḥavvā ve'l-Ḥuveyye : Yılanca takım yıldızı.
74b (235x155 mm.)
26. Kevkebetü's-Sehm : Okçuk takım yıldızı.
76b (125x160 mm.)
27. Kevkebetü'l-cUk̄āb : Kartal takım yıldızı.
79b (225x115 mm.)
28. Kevkebetü'd-Delfīn : Yunus takım yıldızı.
81a (95x157 mm.)
29. Kevkebetü'l-Kıṭcatü'l-Feres : Küçük At takım yıldızı.
81b (55x137 mm.)
30. Kevkebetü'l-Feresü'l-cĀlī : Kanatlı At takım yıldızı.
85a (180x135 mm.)
31. Kevkebetü'l-Feresü'l-cĀlī : Kanatlı At takım yıldızı.
85b (180x135 mm.)
32. Kevkebetü'l-Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
90a (200x158 mm.)
33. Kevkebetü'l-Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
90b (200x158 mm.)
34. Kevkebetü'l-Müselsele
ve Semek-i Şimālī : Andromeda takım yıldızı ve
Kuzey Balığı.
91b (160x145 mm.)
35. Kevkebetü'l-Müselsele
ve Semek-i Cenūbī : Andromeda takım yıldızı ve
Güney Balığı.
92b (133x110 mm.)
36. Kevkebetü'l-Feresü'l-tām : Arapların Kanatlı at takım
yıldızının bir bölümüne verdikleri ad.⁴
93b (135x155 mm.)

4. Bu yıldız grubu için bkz. 10 katalog numaralı eserde

37. Kevkebetü'l-Müselles : Üçgen takım yıldızı.
94b (42x40 mm.)
38. Kevkebetü'l-Hamel : Koç burcu.
100a (75x115 mm.)
39. Kevkebetü'l-Hamel : Koç burcu.
100b (75x115 mm.)
40. Kevkebetü's-Sevr : Boğa burcu.
108a (162x130 mm.)
41. Kevkebetü's-Sevr : Boğa burcu.
108b (162x130 mm.)
42. Kevkebetü't-Tuvāmeyn : ikizler burcu.
115a (122x120 mm.)
43. Kevkebetü't-Tuvāmeyn : ikizler burcu.
115b (122x120 mm.)
44. Kevkebetü's-Serṭān : Yengeç burcu.
118b (230x65 mm.)
45. Kevkebetü'l-Esed : Arslan burcu.
124a (210x128 mm.)
46. Kevkebetü'l-Esed : Arslan burcu.
124b (210x128 mm.)
47. Kevkebetü's-Sünbüle (°Azra) : Başak burcu.
131a (210x125 mm.)
48. Kevkebetü's- Sünbüle : Başak burcu.
131b (210x125 mm.)
49. Kevkebetü'l-Mizān : Terazî burcu.
137a (180x230 mm.)
50. Kevkebetü'l-ʿAkreb : Akrep burcu.
141a (103x165 mm.)

51. Kevkebetü'r-Rāmī : Yay burcu.
147a (165x150 mm.)
52. Kevkebetü'r-Rāmī : Yay burcu.
147b (165x150 mm.)
53. Kevkebetü'l-Cedī : Oğlak burcu.
151a (220x130 mm.)
54. Kevkebetü's-Sākibü'l-Mā : Kova burcu.
158a (215x160 mm.)
55. Kevkebetü's-Sākibü'l-Mā : Kova burcu.
158b (215x160 mm.)
56. Kevkebetü's-Semekteyn : Balık burcu.
163a (170x120 mm.)
57. Kevkebetü's-Semekteyn : Balık burcu.
163b (170x120 mm.)
58. Kevkebetü'l-Ḳayṭus : Balina takım yıldızı.
168a (172x135 mm.)
59. Kevkebetü'l-Ḳayṭus : Balina takım yıldızı.
168b (172x135 mm.)
60. Kevkebetü'l-Cebbār : Orion takım yıldızı.
174a (170x145 mm.)
61. Kevkebetü'l-Cebbār : Orion takım yıldızı.
174b (170x145 mm.)
62. Kevkebetü'n-Nehr : Irmak takım yıldızı.
180a (150x135 mm.)
63. Kevkebetü'n-Nehr : Irmak takım yıldızı.
180b (150x135 mm.)
64. Kevkebetü'l-Erneb : Tavşan takım yıldızı.
183a (150x108 mm.)

65. Kevkebetü'l-Kelb'ül-Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
188a (155x108 mm.)
66. Kevkebetü'l-Kelbü'l-Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
188b (155x108 mm.)
67. Kevkebetü'l-Kelbü'l-Aşğar : Küçük Köpek takım yıldızı.
190b (95x155 mm.)
68. Kevkebetü's-Sefîne : Gemi takım yıldızı.
198a (223x170 mm.)
69. Kevkebetü's-Sefîne : Gemi takım yıldızı.
198b (223x170 mm.)
70. Kevkebetü's-Şücāc : Su yılanı takım yıldızı.
205a (240x90 mm.)
71. Kevkebetü's-Şücāc : Su yılanı takım yıldızı.
205b (240x90 mm.)
72. Kevkebetü'l-Bāṭiye : Kupa takım yıldızı.
207b (78x140 mm.)
73. Kevkebetü'l-Ġurāb : Karga takım yıldızı.
208b (70x140 mm.)
74. Kevkebetü'l-Kaṭṭūrus : Erboğa takım yıldızı.
216a (250x150 mm.)
75. Kevkebetü'l-Kaṭṭūrus : Erboğa takım yıldızı.
216b (250x150 mm.)
76. Kevkebetü'l-Micmere : Sunak takım yıldızı.
220a (70x82 mm.)
77. Kevkebetü'l-Micmere : Sunak takım yıldızı.
220b (70x82 mm.)
78. Kevkebetü'l-İklīl-i Cenūbī : Güney Tacı takım yıldızı.
224a (70x82 mm.)

79. Kevkebetü'l-iklîl-i Cenûbî : Güney Tacı takım yıldızı.
224b (70x82 mm.)
80. Kevkebetü'l-Hütü'l-Cenûbî : Güney Balığı takım yıldızı.
225b (155x150 mm.)

AYNI ESER

PERTEV PAŞA 375. 212x125 mm. 165+I yk. 20 st. ARAPÇA.

Nesih. Cetvelsiz. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Kâğıt aharlı, orta kalın, nohudi renkte. Kahverengi, miklepli çaharkuşe cilt, ebru kaplı. Eserde 82 minyatür vardır. istinsah tarihi yoktur.

(1b) B بسم الله الرحمن الرحيم قال عبد الرحمن بن عمر المعروف
بأبي الحسين الصوفي بعد ان احمد الله ...
(164b) S في فم احوت بو الثاني > الار بعون من كوكبت
ساكب لماء الذي سس في فم احوت الحنوبى

Eserin minyatürlerindeki figürler, Selçuklu dönemi giysileri içinde olmalarına rağmen, hacimlerinin gölgelemeyle belirtilmiş olması, bu minyatürlerin 16. yüzyıl sonu 17. yüzyıl başı Safavi devri İsfahan okulu minyatür üslubunu göstermektedir.¹

Minyatürler :

1. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı takım yıldızı.
11a (40x72 mm.)
2. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Aşgar : Küçük Ayı takım yıldızı.
11a (40x72 mm.)

1. Bu üslup hakkında bkz. Güner İnal, "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s. 367-403.

3. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı.
14a (78x120 mm.)
4. Kevkebetü'd-Dübbü'l-Ekber : Büyük Ayı takım yıldızı.
15a (78x120 mm.)
5. Kevkebetü't-Tinnîn : Ejderha takım yıldızı.
18b (132x100 mm.)
6. Kevkebetü't-Tinnîn : Ejderha takım yıldızı.
19a (110x84 mm.)
7. Kevkebetü'l-Ḳayḳāvus² : Sefe takım yıldızı.
21b (95x105 mm.)
8. Kevkebetü't-Ḳayḳāvus : Sefe takım yıldızı.
22a (95x105 mm.)
9. Kevkebetü'l-ʿAvvā : Çoban takım yıldızı.
25a (130x73 mm.)
10. Kevkebetü'l-ʿAvvā : Çoban takım yıldızı.
25b (130x73 mm.)
11. Kevkebetü'l-Fekke : Kuzey Tacı takım yıldızı.
27a (55x115 mm.)
12. Kevkebetü'l-Cāḡī : Herkül takım yıldızı.
30a (80x113 mm.)
13. Kevkebetü'l-Cāḡī : Herkül takım yıldızı.
30a (80x113 mm.)
14. Şelyāk : Lir veya Çalgı takım yıldızı.
32b (35x108 mm.)
15. Decāce : Kuğu takım yıldızı.
35a (105x120 mm.)

2. Bu yıldız grubu hakkında bilgi için bkz. 6 katalog
numarada 9. dipnot.

16. Decāce : Kuğu takım yıldızı.
35b (105x120 mm.)
17. Kevkebetü'z-Zātü'l-Kürsî : Koltuk takım yıldızı.
38a (173x115 mm.)
18. Kevkebetü'l-Bersūs (Berşavuş) : Perse takım yıldızı.
41a (110x73 mm.)
19. Kevkebetü'l-Bersūs : Perse takım yıldızı.
41b (110x73 mm.)
20. Kevkebetü'l-Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
44b (115x65 mm.)
21. Kevkebetü'l-Mümsik : Arabacı takım yıldızı.
45a (115x65 mm.)
22. Kevkebetü'l-Havvā ve'l-Huveyye : Yılançı takım yıldızı.
49b (96x73 mm.)
23. Kevkebetü'l-Havvā ve'l-Huveyye : Yılançı takım yıldızı.
50a (96x73 mm.)
24. Kevkebetü's-Sehm : Okçuk takım yıldızı.
52a (107x76 mm.)
25. Kevkebetü'l-Ukāb : Kartal takım yıldızı.
54a (107x75 mm.)
26. Kevkebetü'l-Ukāb : Kartal takım yıldızı.
54b (67x69 mm.)
27. Kevkebetü'd-Delfin : Yunus takım yıldızı.
55b (50x76 mm.)
28. Kevkebetü'l-Kıṭcatü'l-Feres : Küçük At takım yıldızı.
56b (30x70 mm.)
29. Kevkebetü'l-Feresü'l-Aḫzam : Kanatlı At takım yıldızı.
58a (75x80 mm.)

30. Kevkebetü'l-Feresü'l-Acşam : Kanatlı At takım yıldızı.
58b (76x75 mm.)
31. Kevkebetü'l-Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
61b (88x85 mm.)
32. Kevkebetü'l-Müselsele : Andromeda takım yıldızı.
62a (85x88 mm.)
33. Kevkebetü'l-Müselsele
ve Semek-i Şimālī : Andromeda takım yıldızı ve
Kuzey Balığı.
63b (90x69 mm.)
34. Kevkebetü'l-Müselsele
ve Semek-i Şimālī : Andromeda takım yıldızı ve
Kuzey Balığı.
64b (90x75 mm.)
35. Kevkebetü'l-Feresü'l-tām : Arapların Kanatlı at takım
yıldızının bir bölümüne verdikleri ad.³
66a (104x89 mm.)
36. Kevkebetü'l-Müselles : Üçgen takım yıldızı.
67a (27x76 mm.)
37. Kevkebetü'l-Ḥamel : Koç burcu.
70b (83x95 mm.)
38. Kevkebetü'l-Ḥamel : Koç burcu.
71a (83x95 mm.)
39. Kevkebetü's-Sevr : Boğa burcu.
76b (85x115 mm.)
40. Kevkebetü's-Sevr : Boğa burcu.
77a (70x90 mm.)
41. Kevkebetü'l-Tuvāmeyn : ikizler burcu.
81b (110x100 mm.)

3. Bu yıldız grubu için bkz. 10 katalog numaralı eserde

42. Kevkebetü'l-Tuvāmeyn : ikizler burcu.
82a (110x100 mm.)
43. Kevkebetü's-Sertān : Yengeç burcu.
84b (95x85 mm.)
44. Kevkebetü's-Sertān : Yengeç burcu.
85a (90x90 mm.)
45. Kevkebetü'l-Esed : Arslan burcu.
90a (98x128 mm.)
46. Kevkebetü'l-Esed : Arslan burcu.
90b (95x115 mm.)
47. Kevkebetü's-Sünbüle (°Azra) : Başak burcu.
95a (80x113 mm.)
48. Kevkebetü's- Sünbüle : Başak burcu.
95b (75x103 mm.)
49. Kevkebetü'l-Mizān : Terazî burcu.
99b (112x65 mm.)
50. Kevkebetü'l-Mizān : Terazî burcu.
100a (117x63 mm.)
51. Kevkebetü'l-°Akreb : Akrep burcu.
103a (103x65 mm.)
52. Kevkebetü'l-°Kavs : Yay burcu.
107a (80x98 mm.)
53. Kevkebetü'l-°Kavs : Yay burcu.
107b (80x98 mm.)
54. Kevkebetü'l-Cedī : Oğlak burcu.
110b (152x66 mm.)
55. Kevkebetü's-Sāķibü'l-Mā : Kova burcu.
116a (105x74 mm.)

56. Kevkebetü's-Sākibü'l-Mā : Kova burcu.
116b (105x74 mm.)
57. Kevkebetü's-Semekteyn : Balık burcu.
121a (102x85 mm.)
58. Kevkebetü's-Semekteyn : Balık burcu.
121b (102x85 mm.)
59. Kevkebetü'l-Ḳayṭus : Balina takım yıldızı.
125b (100x115 mm.)
60. Kevkebetü'l-Ḳayṭus : Balina takım yıldızı.
126a (105x120 mm.)
61. Kevkebetü'l-Cebbār : Orion takım yıldızı.
130a (132x77 mm.)
62. Kevkebetü'l-Cebbār : Orion takım yıldızı.
130b (132x100 mm.)
63. Kevkebetü'n-Nehr : Irmak takım yıldızı.
134a (95x77 mm.)
64. Kevkebetü'n-Nehr : Irmak takım yıldızı.
134b (95x77 mm.)
65. Kevkebetü'l-Erneb : Tavşan takım yıldızı.
136b (50x96 mm.)
66. Kevkebetü'l-Kelb'ül-Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
139a (105x78 mm.)
67. Kevkebetü'l-Kelbü'l-Ekber : Büyük Köpek takım yıldızı.
139b (115x65 mm.)
68. Kevkebetü'l-Kelbü'l-Aşğar : Küçük Köpek takım yıldızı.
141a (52x88 mm.)
69. Kevkebetü's-Sefīne : Gemi takım yıldızı.
145b (105x100 mm.)

70. Kevkebetü's-Sefîne : Gemi takım yıldızı.
146a (98x105 mm.)
71. Kevkebetü's-Şücāc : Su yılanı takım yıldızı.
150a (112x72 mm.)
72. Kevkebetü's-Şücāc : Su yılanı takım yıldızı.
150b (111x80 mm.)
73. Kevkebetü'l-Bāṭiye : Kupa takım yıldızı.
152a (70x77 mm.)
74. Kevkebetü'l-Ġurāb : Karga takım yıldızı.
153a (120x77 mm.)
75. Kevkebetü'l-Kantūrus : Erboğa takım yıldızı.
157b (110x77 mm.)
76. Kevkebetü'l-Kantūrus : Erboğa takım yıldızı.
158a (110x77 mm.)
77. Kevkebetü'l-Micmere : Sunak takım yıldızı.
160b (65x55 mm.)
78. Kevkebetü'l-Micmere : Sunak takım yıldızı.
161a (65x55 mm.)
79. Kevkebetü'l-iklīl-i Cenūbī : Güney Tacı takım yıldızı.
162a (50x52 mm.)
80. Kevkebetü'l-iklīl-i Cenūbī : Güney Tacı takım yıldızı.
162b (50x52 mm.)
81. Kevkebetü'l-Ĥütü'l-Cenūbī : Güney Balığı takım yıldızı.
164a (136x95 mm.)
82. Kevkebetü'l-Ĥütü'l-Cenūbī
ve Kevkebetü'l-Mirātü'l-
Müselsele : Andromeda takım ve Güney
Balığı takım yıldızı bir
arada.
165a (135x97 mm.)

III. DEĞERLENDİRME

A. Minyatürlü Yazmaların Konu ve Minyatür Üsluplarına Göre Kronolojik Olarak Gruplandırılması

Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Türkçe, Farsça ve Arapça olmak üzere, 54 cilt birliği içindeki 56 minyatürlü eser, konuları bakımından sekiz grupta toplanmıştır. Dini eserler, tarih, edebî eserler, baytarlık, astronomi (ilm-i nücum), ulum-ı garibe, askerlik, ansiklopedi ve coğrafya olarak sekiz ana başlıkta toplanan eserler, konu ve biçim özelliklerine göre kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır.

I. Dini Eserler :

Dini eserler bölümünde toplanan minyatürlü yazmalar, mevize ve havass olmak üzere iki alt başlıkta gruplandırılmıştır.

Bunlardan mevize grubunda, Türkçe ile nesir olarak yazılmış Ahvâl-i Kıyâmet ve Arapça ile manzum-nesir olarak yazılmış olan Keşfü'l-Esrâr 'an Hükmi't-ı-tuyûr adlı eserler ; havass grubunda Farsça ile manzum-nesir olarak yazılmış Hulûlü'l-Eşkâl adlı eser ve Arapça ile manzum-nesir olarak yazılmış Dürrü'l-Munazzam Fî's-Sirri'l-İsmi'l-Aczam adlı iki eser olmak üzere toplam beş dini eser vardır.

Selçuklu dönemi üslubunu yansıtan minyatürlere sahip Keşfü'l-Esrâr 'an Hükmi't-ı-tuyûr adlı eser 13. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Hulûlü'l-Eşkâl ve Dürrü'l-Munazzam Fî's-Sirri'l-İsmi'l-Aczam adlı eserleri ise, Akkoyunlu Türkmenleri Şiraz okulu

üslubundaki minyatürlere bakarak 15.yüzyılın sonuna tarihlendirebiliriz.

16. yüzyıl sonlarına tarihlendirebileceğimiz Aḥvāl-i Kıyāmet adlı eser de, klâsik Osmanlı minyatürünün dini eserler alanındaki minyatür üslubuna bir örnek teşkil etmektedir.

II. Tarih :

Bu gruptaki eserler, Osmanlı tarihi, islâm tarihi, enbiya tarihleri ve diğer tarihler olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır.

Osmanlı tarihi grubunda, Türkçe ile manzum olarak yazılmış Fihrist-i Şāhān ve Zeylleri adlı eser; islâm tarihi grubunda Türkçe, nesirle yazılmış Tercüme-i Tārīḫ-i cAynı adlı eser; enbiya tarihi grubunda Farsça, nesirle yazılmış Kışaşü'l-Enbiyā ve Farsça, nesirle yazılmış Ravzatü's-Şafā fī Sīreti'l-Enbiyā ve'l-Mülūk ve'l-Hulefā adlı iki eser; diğer grupta ise Farsça Ḥabībü's-Siyer Fī Aḥbāri Efrādi'l-Beşer adlı, Moğol devrinden Safaviler devrine kadar olan tarihi içeren bir eser, Farsça, manzum Tīmūr-nāme ile Türkçe, manzum-nesir olarak yazılmış olan Veḳāyīc-i cAlī Paşa adlı iki eserle birlikte toplam olarak yedi eser yer almaktadır.

1527 de tamamlanan Ravzatü's-Şafā fī Sīreti'l-Enbiyā ve'l-Mülūk ve'l-Hulefā'nın minyatürleri Safavî devri Şiraz minyatür üslubu özelliklerini taşımaktadır.

1000/1591-92 tarihli Ḥabībü's-Siyer Fī Aḥbāri Efrādi'l-Beşer adlı eser 16. yüzyıl sonu Safavî devri Kazvin üslubunda minyatürleri ihtiva etmektedir.

16. yüzyıl sonlarına tarihlendirebileceğimiz Kıyasü'l-Enbiyā'da ise Safavî devri Kazvin minyatür üslubunun özellikleri görülmektedir. Yine aynı devir ve aynı okul özelliklerinde olan bir eser de 1574-75 tarihinde istinsah edilen Tīmūr-nāme'dir.

Vekāyī'-i Alī Paşa ise 17. yüzyılın hemen başında klâsik Osmanlı üslubunda minyatürlenmiştir.

1727 tarihli Tercüme-i Tārīḫ-i Aynī, Osmanlı minyatür sanatının, 18. yüzyıldan itibaren batı resminden nasıl etkilenmeye başladığının işaretlerini verirken, 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirebileceğimiz Fihrist-i Şāhān ve Zeylleri, artık bu etkinin Osmanlı padişah portrelerinde iyice görüldüğü son dönem Osmanlı minyatürlerini ihtiva etmektedir.

III. Edebi Eserler :

Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki minyatürlü yazmalar arasında, en çok minyatürlenmiş eserler edebî eserler olmuştur. Edebi eserler, divân, mesnevî, maktel, hikâye, ahlâk-siyaset başlıkları altında beş grupta toplanan otuzüç yazmayı içerir. Bütün bu edebî eserler, iki Türkçe ve bir Arapça eser dışında, Farsçadır.

Divân grubunda, Dīvān-ı Cāmī, Dīvān-ı Cāmī (Müntehab), Dīvān-ı Hāfız'ın üç nüshası, ve Külliyāt-ı Cāmī yer almaktadır.

Mesnevî grubundaki tek Türkçe eser Firdevsî Şāh-nāme'sinin Tercümesi'dir. Farsça olan diğer mesnevîler ise Bōstān'ın iki nüshası, Deh-nāme, Hāl-nāme, Ḥamse-i

Dihlevî, Hamse-i Hâtıfî, Hamse-i Niẓāmî'nin iki nüshası, Heft Peyker, Hüsn ü Dil, Mektebî'nin Leylâ vü Mecnûn'u, Dihlevî'nin Megnevîler'i, Mihr ü Müsterî'nin üç nüshası, Sâkı-nâme, Şâh-nâme'nin üç nüshası, Tuḥfetü'l-Ahrâr, Zâdü'l-Musâfirîn adlı eserlerdir.

Maktel grubunda Hadîkatü's-Süedâ adlı eser yer almaktadır. Hikâye gruplarında Farsça, nesirle yazılmış olan Sinbâd-nâme ve Arapça yine nesir olarak yazılmış Maḳâmâtü'l-Harîrî adlı eserler vardır.

Ahlâk-siyaset kitapları grubundaki Farsça, nesirle yazılmış iki eserden biri Kelîle ve Dimne, diğeri ise Marzubân-nâme'dir.

Edebî eserler grubundaki yazmaların minyatürlerinde ondört farklı üslup görülmektedir.

Edebî eserler içinde en erken döneme ait olarak kabul edebileceğimiz yazma, Maḳâmâtü'l-Harîrî'dir. 13. yüzyıla tarihlenen eserin Selçuklu üslubunda yapılmış minyatürleri vardır.

15. yüzyılın ilk yarısında hazırlanan Marzubân-nâme, Kelîle ve Dimne ve Sinbâd-nâme adlı eserlerin minyatürleri erken Timur devri Şiraz minyatür üslubundadır.

1439 tarihli, 42 katalog numaralı Şah-name nüshası erken Timur devri Herat okulu minyatür üslubunun özelliklerini taşımaktadır.

15 katalog numaralı Dīvân-ı Câmî (Müntehab) adlı eser 15. yüzyıl sonlarına tarihlenmekte olup, minyatürlerinde Timur devri Herat veya Tebriz okulunun özellikleri görülmektedir. 11 katalog numaralı Bostan'ın minyatürleri ise

15. yüzyıl sonu Timur devri Behzad okulu minyatür üslubuna örnek teşkil etmektedir.

14 katalog numaralı *Dīvān-ı Cāmī*, 1476 tarihli *Heft-peyker*, 1481 tarihli *Hüsn ü Dil*, 1489 tarihli 34 katalog numaralı *Mihr ü Müsterī*, 1494 tarihli 23 katalog numaralı *Hamse-i Niẓāmī*, 15. yüzyıl sonlarına tarihlenen *Hamse-i Dihlevi*, *Hamse-i Hâtıfī* ve *Hāl-name* adlı eserler 15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri devri Şiraz minyatür üslubundadır. 1502 tarihli 24 katalog numaralı *Hamse-i Niẓāmī*'de, Timur devri Herat minyatür üslubunun özelliklerine rastlanırken, 16. yüzyılın başlarına tarihlenebilen *Firdevsī Şāh-nāmesi*'nin *Tercümesi*'nde Şiraz-Türkmen minyatür okulu etkisinde kalmış Memluk üslubu tespit edilebilmektedir.

1528-29 tarihli *Külliyāt-ı Cāmī*, 16. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilen 12 katalog numaralı *Böstān*, 1535 tarihli, 16 katalog numaralı *Dīvān-ı Hāfız*, 1537 tarihli, 17 katalog numaralı *Dīvān-ı Hāfız*, yine 16. yüzyılın başlarına tarihlenebilen 18 katalog numaralı *Dīvān-ı Hāfız*, 35 katalog numaralı *Mihr ü Müsterī*, 1521-22 tarihli *Deh-nāme* ve *Sākī-nāme* adlı eserler 16. yüzyılın ilk yarısındaki Safavî devri Şiraz minyatür üslubu ile minyatürlenmiş eserlerdir.

1560-61'de tamamlanan 41 katalog numaralı *Şāh-nāme* ise Safavî hükümdarı Şah Tahmasp (1524-76) döneminde mevcut iki minyatür üslubundan biri olan, özellikle sivri kayalar ve eflatun tepelerle diğerinden ayrılan bu üslup, Herat okulu tesirini göstermektedir.

16. yüzyıl sonlarına tarihlendirilebilen, 40 katalog numaralı *Şāh-nāme* nüshası ise Safavî devri Kazvin okulu

minyatürlere örnek teşkil etmekte, fakat bunun yanısıra dönemin İsfahan ve Şiraz okulları üslubundan da bazı özellikler taşımaktadır.

Safavî devri Şiraz minyatür üslubunun 16. yüzyıl sonu özelliklerini de Tuḥfetü'l-Ahrār ve Zādü'l-Musāfirīn'de bulunan minyatürlerde görmek mümkündür.

16. yüzyılın sonuna tarihlenen Dihlevî'nin Meşnevîler'inin minyatürlerinde Safavî devri İsfahan minyatür üslubu hakimdir.

16. yüzyıl sonlarına ait yazmalar arasında yer alan bir başka eser de Ḥadīkatü's-Süedā'dır. Bu dönemde Bağdat Mevlevî dergâhlarında geliştirilen ve bir Osmanlı eyalet üslubu olarak kabul edilen karakterde minyatürlere sahiptir.

1642 tarihli, 36 katalog numaralı Mihr ü Müsterî'nin minyatürleri 17. yüzyılın ilk yarısı Safavî devri İsfahan minyatür üslubu özelliği taşımaktadır.

Son olarak, Mektebî'nin Leylā vü Mecnūn adlı eserindeki minyatürlere, 19. yüzyıl batılılaşma sürecindeki Osmanlı minyatür üslubunun içinde değerlendirilebilirler.

IV. Baytarlık :

Bu grupta Arapça, nesirle yazılmış Kitābü'l-Bayṭara adlı eserin 51 ve 52 katalog numaralı nüshaları 12. yüzyıl Selçuklu dönemine tarihlenmekte ve bu dönemin minyatür üslubunu yansıtmaktadırlar.

V. Astronomi (İlm-i Nücum) :

Minyatürlenmiş astronomi konulu dört eserden biri Farsça, diğerleri Arapçadır ve hepsi nesirle yazılmışlardır.

51 katalog numaralı 1134-35 tarihli Şuverü'l-Kevākibi's-s-sābite adlı eser, 12. yüzyılın ilk yarısında bir Anadolu Beyliği olan Artuklu'lar döneminde hazırlanmış olup, Selçuklu minyatür üslubu özelliklerine sahiptir. Selçuklu devri minyatür üslubunda hazırlanmış diğer bir eser ise Aḥkāmü'l-Kevākib 'dir. 1402-03 tarihli, Farsça yazılmış Tercüme-i Kitāb-ı Şuverü'l Kevākib, 15. yüzyılda hazırlanmış olmasına rağmen Selçuklu devri üslubunda minyatürlenmiştir. Bu eserlerdeki minyatürlere göre daha geç bir tarihte hazırlanmış olması kuvvetle muhtemel olan 56 katalog numaralı Şuverü'l-Kevākibi's-s-sābite, 16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başı Safavî devri İsfahan okulu üslubunda minyatürlere sahiptir.

VI. Ulum-ı Garibe :

Bu bölümde Arapça ile nesir olarak yazılmış yalnızca bir eser bulunmaktadır. Cifrü'l-Cāmī ve'n-Nūrü'l-Lāmī adlı bu eser, Selçuklu dönemi özellikleri gösteren çok özensiz minyatürler içermektedir.

VII. Askerlik :

Askerlikle ilgili, binicilik konusunda iki eser vardır. Bunlardan biri Es-Sūl ve'l-Ümniye fī Taclīmi Acemālü'l-Furūsiyye adlı eserdir. Arapça ile nesir olarak yazılmıştır. Minyatürleri Selçuklu devri özellikleri göstermektedir. Diğerisi ise Türkçe bir eser olan, nesirle yazılmış Silāḥşörlük'tür. Minyatürleri batılılaşma dönemindeki Osmanlı üslubunu yansıtmaktadır.

VIII. Ansiklopedi ve Coğrafya :

Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki minyatürlü yazmaların bu son grubunda, "Acā'ibü'l-Mahlūkāt ve Gārā'ibü'l-Mevcūdāt adlı eserin üç nüsha Farsça tercümesi yer almaktadır. 9 katalog numaralı olan nüsha 1422 tarihinde istinsah edilmiş, minyatürleri 15. yüzyıl Timur devri Şiraz üslubunda yapılmıştır.

1423-24 tarihli olan 8 katalog numaralı nüsha, 9 numaralı nüsha ile minyatür üslubu bakımından benzerlik göstermektedir.

10 katalog numaralı nüshanın minyatür üslubu ise daha geç bir döneme aittir. 16. yüzyıl sonu, 17. yüzyıl başı Safavi devri İsfahan minyatür okulu özellikleri taşımaktadır.

B. Minyatürlü Türkçe Yazmalar ve Edebî Konulu Yazmalarda Metin Minyatür ilişkisi

Minyatürler, edebiyat araştırmalarında esas olan metinlerin bulunduğu yazmalarda, metni tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelikte birer öge olarak yer almaktadırlar. Metinde yansımaları bulan, dönemin düşünce ve kültür hayatı, buna paralel olarak onu açıklayan ve bütünleyen minyatürde de ortaya çıkmaktadır.

Edebî bir metin anlaşılmasına ve açıklamaya çalışılırken, dönemin düşünce tarzı ve yaşayışı hakkında ip uçları vermekte olan ve metin ile birlikte ait olduğu devri aydınlatan yazmanın minyatürlerini de gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Metni minyatürleyen sanatçı, resmindeki öğeleri metinden almakla birlikte, bu öğelere kendisinin ve devrinin dini, felsefi ya da siyasi düşüncelerinin etkisini de katmaktadır. Bazan da bu düşüncelerin etkisiyle, metinde sözü edilen öğeleri resime aktarmayıp eleyebilmektedir.

Bir eserin resimlenmesinde önemli çıkış noktası olan metin ve metni okuyanın düşüncesini etkileyecek olan minyatür arasındaki ilişki hakkında araştırma yapmak şüphesiz son derece önemlidir. Bu konuda fikir verebilecek, "Onyedinci Yüzyıldan Bir Hafız Divanı'nın Desenlerinde Resim ve Metin ilişkisi" adlı araştırma, Güner Inal tarafından 1984'de yayınlanmıştır.¹ Aynı kişi 1974'de hazırladığı "Topkapı Sarayı Müzesindeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma" adlı doçentlik tezinde minyatür araştırmalarında metnin önemi üzerinde durmaktadır.²

Yine metin minyatür ilişkisini, yapısal düzlemde ele alan bir başka çalışma da Uşun Tükel'in "Beyan-ı Menazil-i'in Resim Dili : Bir Yapısal Çözümleme" adlı doktora tezidir.³

1. Güner Inal, "Onyedinci Yüzyılda Bir Hafız Divanı'nın Desenlerinde Resim ve Metin ilişkisi", Suut Kemal Yetkin'e Armağan (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1984), s. 165-201.

2. Güner Inal, "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Şehname Yazmalarının Minyatürleri Üzerinde Analitik Çalışma", s.2

3. Uşun Tükel, "Beyan-ı Menazil-i'in Resim Dili : Bir Yapısal Çözümleme" (yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990)

İslâm sanatında minyatürlenen eserlerin büyük bir bölümünü manzum ve nesir hikâyeler oluşturmaktadır. Bu durum, edebî eserler dışında, dinî, tarihî, bilim, askerlik konularında minyatürlü yazma ihtiva eden Süleymaniye Kütüphanesi'nde de farklı değildir. Yani, elli altı minyatürlü yazmadan otuz üçü edebiyat konuludur. Bu çalışmada, minyatürlü eserlerin kataloglanmasının yanı sıra, Türkçe eserler ve bazı edebî eserlerdeki minyatürlerin, metinle ilişkisi belirlenmek istenmiştir.

16. yüzyılın sonlarına tarihlenebilecek, dinî konulu Türkçe, anonim bir eser olan Ahvâl-i Kıyâmet'de minyatürler metinde anlatılanları oldukça sade bir biçimde ifade etmektedir. Minyatüre, metinde anlatılanların dışında pek fazla birşey eklenmemiştir. 11b'de "Deccâl'in Medîne'den kendi köyüne kaçması" sahnesinde (Res.2), metinde (11a-12a) bahsi geçen duvar, duvarın önünde Medîneliler, Deccâl ve Deccâl'in yanındaki köylülerden başka dikkat çekici bir öge yoktur.

50b'de "cennet" konulu minyatürde (Res.16) yine aynı şekilde metinde bahsedilen cennet yelinin değdiği, yüzleri nurlanmış insanlar, ağaçlar, kapıları ve pencereleri manzaraya açılan köşkler resmedilmiştir. Yalnız metinde sözü edilmeyen cennetin dört ırmağı bu yerin cennet olduğu etkisini kuvvetlendirmek amacıyla nakkaş tarafından ilâve edilmiş olmalıdır. Bu eserin resimlenmesinde, metnin didaktik, vaaz veren içeriği baskın gelmiş, fazla bezeyici unsurlar katılmadan doğrudan metnin açıklanması ve resmin öğretici nitelikte olması yoluna gidilmiştir.

16. yüzyılın başlarına ait bir yazma olan *Firdevsî Sâh-nâmesi*'nin *Tercümesi*'nin metni minyatürlenirken, hikayenin bahsettiği figür ve nesnelere tasvirinin yapılmasının yanı sıra döneme özgü mimari öğeler de katılmıştır. Doğa tasvirlerinde metne sadık kalınmışsa da bazan nakkaşın ve dönemin zevkine uygun olarak düzenlenmiştir. 8a'da "*Keyümers*'in saltanatı" sahnesinde, metinde (7b-8a) bahsedilen, *Keyümers*'in yaşadığı kayalık tasvir edilmiştir (res.51). *Keyümers*'in tahta çıktığı esnada güneşin *Ḥamel*(Koç) burcunda oluşu ise simgesel bir koç figürü ile ifade edilmiştir. Buradaki taht motifi, minyatürün yapıldığı dönemin karakterini taşımaktadır. Sahnenin önündeki dere metinde sözedilmemesine rağmen doğa tasviri geleneğinin bir ögesi olarak yer almıştır.

Aynı yazmanın, 59b'de yer alan "*Zāl*'in *Rūdābe*'nin sarayına gelmesi" sahnesinde (res.56), metinde anlatılan hikâyeye göre (59a-59b) kendi kemendi ile sarayın damına tırmanan *Zāl*, burada *Rūdābe*'nin saçından tırmanmaktadır. Resimlemedeki bu değişikliğin yanı sıra *Rūdābe*'nin sarayı, derenin, ağaçların ve tepelerin bir doğa manzarası içinde düzenlenişi, figürlerin kıyafetleri, minyatürün yapıldığı dönemin karakterini yansıtmaktadır.

Gayet sade bir dille yazılan Türkçe, manzum metin, yine sade üslupla bezeyici veya konu dışı öğelere fazla yer verilmeden minyatürle ifade edilmiştir.

16. yüzyılın sonuna tarihlenen *Ḥadīkatü's-Süedā*'nın minyatürlerinde farklı bir üslup görülmektedir. Arapça ve Farsça terkiplerin bulunduğu, arada manzum parçalar bulunan

Fuzulî'nin bu eseri minyatürlenirken dönemin doğa ve mimari beğenisi, kutsal insan tasviri anlayışı resme katılmıştır. Eserde 9a'daki "Âdem ile Hâvvâ'nın cennetten kovulması" sahnesinde (res.57) meleklerden biri dönemin Türkmen tacını giymektedir. Âdem ve Hâvvâ'nın, kutsal kişilikleri belirtilmek üzere başları alevden hale içine alınmıştır. Arkadaki servi ve ona dolanmış bahar ağacı yine dönemin zevkine uygun olarak resme katılmıştır.

38b'de "Yûsuf'un satılması" konulu minyatürde (res.59), metinde anlatılan hikayenin (27b-39a) okuyucunun hayalinde canlanmasını destekleyecek biçimde, Bağdat'taki sosyal yaşam hakkında ipuçları da veren figürler eklenmiştir. Batılı kıyafetler içinde bir kişi, bir hamal, kambur bir ihtiyar, aslında metinde pek açıklanmayan satılma anında, Yûsuf'u satan Mâlik adlı tüccar ve Mısır Azizi ile karısı Züleyhâ olayı izleyenlerle birlikte resme katılmışlardır.

170a'da Müslim "Müslim-i cÂkîl'in oğullarının Hâris tarafından öldürülmesi" sahnesinde (res.62), metinde (166a-172a) Hâris'in önce kölesini öldürdüğü anlatıldığı halde, minyatürde ilk olarak oğlunun öldürülmüş durumda gösterilmesi, nakkaşın konuyu bilmediğini göstermemektedir. Aksine, bir taraftan ana, oğul ve kölenin yalvarışlarının kendi hayatlarını bile ortaya koyacak şekilde ısrarlı olduğunu ifade edebilmek, diğer taraftan da bu yalvarışların fayda getirmediğini göstermek istemiştir. Bu şekilde, olayların akışındaki sırayı değiştirerek, birkaç sahneyi bir arada vermeyi amaçlamış olmalıdır.

17. yüzyılın hemen başında hazırlanan *Vekāyī'-i 'Alī Paşa* adlı eserin minyatürleri ise metinde bahsedilenlerin tasviridir. Fakat burada, dönemin tarih konulu Osmanlı yazmalarında görülen belgeyici bir minyatür üslubu vardır. 9b'de 'Alī Paşa'nın saraydan ayrılışını tasvir eden minyatürde (res.93) metinde bu konuda bilgi verilmemesine rağmen saray kapısı, saray mensupları gerçeğe uygun biçimde resmedilmiştir.

25a'da "Ali Paşa'nın Pervīz'in başını kestirmesi" olayında, metinde, yalnızca Iskenderiye'de yüce bir otağın kurulduğu ve 'Alī Paşa'nın Pervīz'in başını vurdurduğu anlatılmakta iken (13b), minyatürde çadırlar, 'Alī Paşa'nın üzerinde bulunduğu halı ve devlet erkanı ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir (res.96). Nakkaşın, hükümet eden kişinin gücünü ifade edebilmek için, bu ihtişamı hissettiren ayrıntılara önem verdiği anlaşılmaktadır.

18. yüzyıla ait 1727 tarihli, *Tercüme-i Tārīh-i 'Aynī* adlı eserin yıldız gruplarını gösteren minyatürleri, yalnızca adları ve kaç yıldızdan oluştuklarını belirten birer cümleyle arka arkaya sıralanmış temsili figürlerden ibarettir.

19. yüzyılın 2. yarısına tarihlenebilecek olan *Silāhşörlük* adlı risalede minyatürler, risalenin sonuna eklenmiştir. Bu minyatürler, metinde tarif edilen ata binış biçimlerini göstermektedirler. Yine 19. yüzyılın 2. yarısında minyatürlen, *Fihrist-i Şāhān* ve *Zeylleri* adlı eserde ise padişahların portreleri ve her padişah için yazılmış birer şiir yer almaktadır.

Minyatürlü mesnevilerden 40 katalog numaralı Şāh-name nüshasında, 165b'da "Siyāvūş'un ateşten geçmesi" (res.126), metinde (164b-166b) anlatılan hikâyeye uygun olarak resmedilmiştir. Siyāvūş'un babası Kāvus'un sarayın önünde durması, Sūdābe'nin sarayın damından olayı seyretmesi yazılanlarla paralellik gösterirken; Siyāvūş'un elbisesi metinde bahsedildiği gibi beyaz olmayıp, devrin modasını yansıtmaktadır.

Aynı konu, 42 katalog numaralı Şāh-nāme nüshasında biraz farklı olarak tasvir edilmiştir. 120b'de yer alan minyatürde (res.128), bu defa metinden (115b-121b) farklı olarak Sūdābe ve Kāvus, sarayın penceresinden olayı birlikte seyretektedirler. Fakat bu defa Siyāvūş'un giydiği elbise metinde geçtiği şekilde beyaz olarak resmedilmiştir. Böylece aynı olayın, iki ayrı nüshada küçük farklarla da olsa, metinde geçtiği şekilde minyatürlendiği görülmektedir.

Minyatürlü bir başka eser ise 33 katalog numaralı Dihlevî'nin Mesneviler'idir. Metinde (88a-93a) diğer insanlarla birlikte sandal renkli köşkte, prensesin anlattığı hikâyeleri dinleyerek içki içtiği anlatılan Behrām, minyatürde (res.124.) aynı renkte köşkte eğlenirken tasvir edilmiştir. Köşkün iç mekanı ve kıyafetler yine dönemin zevkini aksettirmektedir.

23 katalog numaralı Hamse-i Niẓāmî yazmasının minyatürleri, metinde anlatılan hikâyeyi aslına sadık kalarak göstermekle birlikte, dönemin yaşayışına ait bazı özellikler de resme katılmıştır. 91a'da, Leylā ve Mecnūn'u okulda gösteren (res.119) sahnede, okuldaki çocukların giysileri,

kitapları, hocanın oturduğu eyvanın mimarisi o dönemin eğitim usulü ve çocuklarının eğitim gördükleri yerler hakkında bir fikir vermektedir. Bu okul kompozisyonunda bazı öğrenciler çocuk tabiatına uygun olarak, dersle ilgilenmemekte, biri diğerinin kulağını çekiştirirken, kimi de başka şeylerle meşgul olmaktadır. Ancak metinde (90a-92a) yer almayan bu tür ayrıntılar, nakkaşın bu minyatürde ilk defa uyguladığı bir kompozisyon olmayıp, diğer nakkaşların da okul tasvirlerinde ikonografik olarak genellikle uyguladıkları bir kalıptır.

Bir ahlāk ve siyaset kitabı olan Kelīle ve Dimne adlı eserde, 260b'de "Arslanın kuyudaki suda kendini görmesi" sahnesi (res.122) gayet sade bir üslupla, metne uygun olarak resimlendirilmiştir.

Kataloğa alınan edebî eserlerden minyatürlenmiş olan divānlarda, minyatürlerin konuları sınırlı sayıdadır. Bunlar genellikle, eserin içinde hemen yanında yer aldıkları manzum kısım ile ilgili birkaç sahneden ibarettir. Bu konuları, İslām sanatında minyatürlü kitaplarda sıkça rastlanan Hz. Muhammed'in mirāc'ı, divān şiirinde önemli bir yer tutan bezm, çeşitli benzetmelere konu olan gūy ve cevġān, aşık ile sevgili arasındaki ilişki için benzetme unsuru olarak kullanılan av ve divān şiirinde telmih unsuru olarak kullanılan Yūsuf ve Züleyhā hikāyesi olarak gruplandırabiliriz.

14 katalog numaralı Dīvān-ı Cāmī yazmasından 118a'da başlayıp, 118b'de devam eden Hz. Muhammed'in mirācını konu alan yek-aheng gazelin arasında, 118b'de mirac sahnesi (res.103) yer almaktadır. Hz. Muhammed, gökte Burāġ'ın

üzerinde, etrafında dört melek ile tasvir edilmiştir.

Hız. Muhammed'in başı, kutsallığına işaret etmek amacıyla alevden hale içine alınmıştır. Gazele konu edilen mîrâc, tamamen devrin minyatür üslubu anlayışına uygun kalıplar içinde resimlenmiştir.

15 katalog numaralı *Dîvân-ı Câmî* (Müntehab) yazmasında ise 22b'deki altı beyitlik gazelin beşinci beytinde "Yūsuf" sözcüğü ile yapılan benzetme, gazelin arasında yer alan minyatüre konu olan "Yūsuf ve Züleyhâ" tasvirine (res.104) ilham kaynağı olmuştur. Bu minyatürde gazeldeki Yusuf benzetmesinden hareketle Yūsuf'u Züleyhâ'nın önünde gösteren sahne canlandırılmıştır.

Divânlarda oldukça sık görülen bezm tasvirlerine ilk örnek olarak 16 katalog numaralı *Dîvân-ı Hâfız* yazmasının minyatürlerini gösterebiliriz. Eserde 25a-25b'deki gazelin beyitlerinde geçen *sâkî*, *bâde*, *şürâhî* ve *câm* sözcükleri minyatürün konusunun belirlenmesinde etken olmuştur. 25b'de gazelin sonunda yer alan bezm sahnesi (res.105), divân şiirindeki bezm unsurlarının minyatüre yansımaları gibidir.⁴ Bu minyatürde açık havada, yeşillik üzerinde oturan içki içen bir figür, ona içki sunan sakî, içki sürâhisi ve çalgı çalan figürün sahneye yerleştirilmesiyle divân şiirinde kullanılan bezm unsurları bir araya getirilmiştir.

4. Divân şiirinde bezm hakkında bkz. Fahir İz ve Günay Kut, "Divân Nazım ve Nesri", Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri, I (İstanbul: Ötüken-Söğüt, 1985), 237.; Ağâh Sırrı Levend, Divân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, (4. bs. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984), s. 307-342.

Yine aynı şekilde, 118b'de bulunan sakı, şarap ve meclisten bahseden gazelin sonunda 119a'da, bir eyvan ve önündeki taşlık kısımda kurulmuş bir meclis sahnesi (res.107) görülmektedir.

Benzer bir örnek de 17 katalog numaralı Dīvān-ı Hāfız yazmasında 34a'da yer almaktadır. Aynı sayfadaki gazelde bahsedilen meclis (res.110) bu defa dönemin minyatür zevkine uygun olarak kapalı bir mekanda, bir eyvanda geçmektedir.

İçki meclisi kompozisyonunun çok sevildiğini, devrin yaşayışında önemli bir yer tuttuğunu işaret edebilecek bir minyatür yine bu yazmanın başlangıcında yer alan takdim sahnesidir (res.109). Metinle doğrudan ilişkisi olmaksızın tasvir edilen bir diğer meclis sahnesi ise, 12 katalog numaralı Bōstān nüshasının başlangıcında kitabın takdim edildiği 2a'daki sahneye bağlı olarak yer almaktadır (res.101-102).

Aynı eserde 78b'deki minyatürde ise divān şiirinin benzetme unsurlarından biri olan av (şıkar, sayd) canlandırılmıştır. 78a-78b'deki gazelde üçüncü beyitte soyut bir kavram olarak benzetme amacıyla kullanılan "sayd" sözcüğü, minyatürde somut bir av sahnesine dönüşmüştür (res.111).⁵

125b'deki guy ve çevgan oyunu sahnesinde (res.112), 125a'da başlayıp 125b'de devam eden gazelin altıncı beyitinde kullanılan guy ve çevgan benzetmesi,⁶ av sahnesinde olduğu gibi somutlaştırılarak minyatüre aktarılmıştır.

5. Divān şiirinde av hakkında bkz. Ağah Sırrı Levend, a.g.e., s. 389-90.

6. Divān şiirinde guy ve çevgan hakkında bkz. Ağah Sırrı Levend, a.g.e., s. 380-82.

Divân şiirinde kullanılan g y-evg n ve av ile ilgili benzetmeler, soyut kavramlar olarak şiirde yer alırken, minyatürde somut bir hale dönüşerek, resmedildiği her dönemin kültürel özelliklerini ortaya koymaktadır.

IV. SONUÇ

Süleymaniye Kütüphanesi'nde kataloglanan Türkçe, Farsça ve Arapça olmak üzere 54 cilt birliği içindeki 56 minyatürlü eser, kütüphanenin 18 ayrı koleksiyonuna dağılmıştır. Bu eserler, konuları bakımından sekiz gruba bölünürler. Dini eserler, tarih, edebî eserler, baytarlık, astronomi (ilm-i nücum), ulum-ı garibe, askerlik, ansiklopedi ve coğrafya ana başlıkları altında toplanan bu eserler, ayrıca konu ve biçim özelliklerine göre de kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır.

Kütüphanede bulunan ve 12. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanan tarihsel süreç içindeki çeşitli okullara ait minyatürleri içeren 56 yazmada tespit edilen minyatür üslupları şunlardır :

12. yüzyıl Selçuklu üslubu,
13. yüzyıl Selçuklu üslubu,
15. yüzyıl başı erken Timur devri Şiraz ve Herat okulu üslubu,
15. yüzyıl sonu geç Timur devri Herat-Tebriz okulu üslubu,
15. yüzyıl sonu Akkoyunlu Türkmenleri devri Şiraz okulu üslubu,
16. yüzyıl ilk yarısı Şiraz-Türkmen üslubunun etkisinde Memluk üslubu,
16. yüzyıl ilk yarısı Safavî devri Şiraz okulu üslubu,
16. yüzyılın ikinci yarısı Şah Tahmasp devri Safavî üslubu,

16. yüzyıl sonu Safavi devri Kazvin, Şiraz ve İsfahan okulları üslubu,
16. yüzyıl sonu Bağdat Mevlevi dergahlarında geliştirilen Osmanlı eyalet üslubu,
17. yüzyılın ilk yarısı Safavi devri İsfahan okulu üslubu,
17. yüzyıl başı klâsik Osmanlı üslubu,
18. yüzyıl ortaları batılılaşma sürecindeki Osmanlı üslubu,
19. yüzyıl Batı tesirinde Osmanlı üslubu.

Üzerinde çalıştığımız bu eserler arasında, en çok minyatürlenmiş olanlar Farsça edebi eserlerdir.

Kataloglama çalışmamız sırasında, üzerinde durduğumuz metinler ve minyatürleri arasındaki bağıntı, minyatürlerin konuları belirlenirken toplanan verilerin değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Buna göre, minyatürlerin metni tamamlayıcı, açıklayıcı nitelikte bir öğe olarak yazmalarda yer aldığı görülmüştür. Minyatürler, metin ile birlikte ait oldukları devri aydınlatmakta ve dönemin zevkine ve kültürel hayatına ait bilgiler vermektedir.

Metin minyatür ilişkisi açısından incelemeye tabi tutulan minyatürlü yazmalar arasında dini konulu tek Türkçe eserde, metnin didaktik içeriği baskın gelmiş, minyatürlerinde fazla bezeyici olmayan, metnin içeriği ile paralel nitelikte bir resimleme üslubu tercih edilmiştir.

Tarih konulu minyatürlerde ise metne sadık kalınarak Osmanlı minyatür üslubu çerçevesi içinde, belgeleyici ve

saray ihtişamını yansıtan bir yol izlenmiştir.

Edebi konulu yazmalarda minyatürler metnin türüne göre değişik biçimler almaktadır. Mesnevilerde metindeki hikâye, resme aktarılırken olayın kişileri belirleyici özellikleriyle tasvir edilmiştir. Bunun yanı sıra dönemin ve nakkaşın felsefi, dini, sosyal düşünceleri, tercihleri doğrultusunda metnin tasviri gerçekleştirilmiştir.

Maktel türündeki tek örnek olan *Hadîkatü's-Süedâ* 'da, minyatürlendiği dönemin ve okulun üslubuna bağlı olarak, minyatürlerde, metinde geçen olayların sırasının değiştirilmesi ve metinde bahsedilmeyen figür ve öğelerin yer alması gibi bazı değişiklikler bulunmaktadır.

Bir ahlâk ve siyâset kitabı olan *Kelîle ve Dimne*'de ise minyatürler, basit bir üslupla metinde geçen olayları göstermektedir.

Kütüphanede bulunan minyatürlü divân yazmalarında, tasvir edilen konunun çıkış noktasını, şiirlerde kullanılan tehmi ve benzetmelerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Kataloglanan eserler üzerinde metin minyatür ilişkisi bağlamında yapılan değerlendirmeler, kütüphanedeki eserlerle sınırlı tutulmuş, varılan sonuçlar bu eserlere göre belirlenmiştir. Metin ve minyatür ilişkisinin tespitinde, diğer kütüphanelerde bulunan aynı konudaki yazmaların minyatürlerinin karşılaştırılması, devirlere ve üsluplara göre genelleme yapılması, şüphesiz ki daha sağlıklı sonuçlara götürebilecektir. Ancak bu konudaki araştırmaların yürütülebilmesi için, herşeyden önce minyatürleri tespit eden bu türden kataloglara ihtiyaç olacaktır.

KISALTMALAR

- Aksu : Aksu, Hüsamettin. "İstanbul Üniversitesi'nde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekilli, Cetvelli, Plân, ve Haritalı (Türkçe-Arapça Farsça) Yazmalar".
- Bodleian : Robinson, B. W. A Descriptive Catalogue of the Persian Paintings in the Bodleian Library.
- Blochot : Blochet, Edgard. Les Enluminures Manuscrits Orientaux- turcs, arabes, persans- De La Bibliotheque Nationale.
- Chester P. I. : Arberry, A. J. & Minovi, M. The Chester Beatty Library A Catalogue of the Persian Manuscripts and Miniatures.
- Chester P. II. : Minovi, M. & Robinson, B. W. The Chester Beatty Library A Catalogue of the Persian Manuscripts and Miniatures.
- Çiğ, Kemal. "Türk ve İslâm Eserleri Müzesindeki Minyatürlü Kitapların Kataloğu".
- Constellations: Wellesz, Emmy. An Islamic Book of Constellations
- Edhem-Stchoukine : Fehmi Edhem & Ivan Stchoukine. Les Manuscrits Orientaux Illustres De La Bibliotheque De L'Universite De Stamboul.
- Flemming : Fleming, Barbara. Türkisch Handschriften.
- Götz : Götz, Manfred. Turkish Handschriften.
- Heinz: Heinz, Wilhelm. Persische Handschriften.
- Inan: Inan, Sümer. "Fuzuli'nin Hadikatü's-Süceda Kopyalarının Minyatürleri".

Istanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalog-
ları I.Türkçe Tarih Yazmaları.

Karatay AY. III-IV :Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu.

Karatay FY. I-II :Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu.

Karatay TY. I-II :Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu.

Loebensatein :Loebenstein, Helene. Katalog Der Arabischen
Handschriften Der Österreichischen Nationalbibliothek.

Meredith-Owens : Meredith-Owens, G. M. Turkish Miniatures.

Rylans :Robinson, B.W. Persian Paintings in the John
Rylands library A Descriptive Catalogue.

Sohrweide : Sohrweide, Hanna. Turkish Handschriften.

DİĞER KISALTMALAR

mm. : milimetre

ö. : ölümlü

s. : sayfa

st. : satır

yk. : yaprak

B : başı

S : sonu

KAYNAKÇA

- Akalay, Zeren. "XVI. Yüzyıl Nakkaşlarından Hasan Paşa ve Eserleri". I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul,15-20.X.1973) Tebliğler, c.3: Türk Sanatı Tarihi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979, 607-626.
- Aksu, Hüsamettin. "İstanbul Üniversitesi'nde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekilli, Cetvelli, Plân, ve Haritalı (Türkçe-Arapça Farsça) Yazmalar". Sanat Tarihi Yıllığı, XIII (1988), 19-62.
- Akün, Ömer Faruk. "Salim". İslâm Ansiklopedisi. C.X, 130-133.
- Anafarta, Nigar. Topkapı Sarayı Padişah Portreleri. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1966), s.12.
- Arberry, A.J. & Minovi, M. The Chester Beatty Library A Catalogue of the Persian Manuscripts and Miniatures. 2c. Dublin: Hodges Figgis & Co. Ltd., 1956.
- Aslanapa, Oktay. Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984.
- Atasoy, Nurhan. "1510 Tarihli Memluk Şehnamesinin Minyatürleri". Sanat Tarihi Yıllığı 1966-1968, II (1968), 49-69.
- Atasoy, Nurhan. "Persian Miniatures of the Süleymaniye Library Istanbul". Akten des VII. Internationalen Kongresses für Iranische Kunst und Archäologie (München 7-10 September 1976). Berlin: Reimer, 1979. 425-430.

- Atasoy, Nurhan ve Çağman, Filiz. Turkish Miniature Painting.
İstanbul: The R.C.D. Cultural Institute, 1974.
- Ateş, Ahmed. İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I (Üniversite ve Nuru Osmaniye Kütüphaneleri).
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968.
- Ateş, Ahmed. "Nizamî". İslâm Ansiklopedisi. C.IX, 318-327.
- Ateş, Ahmed. Sinbad-name. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü, 1948.
- Barraclough, Geoffrey. hazırlayan. Times Dünya Tarihi Atlas.
İstanbul : Karacan Yayınları, 1978.
- Bloch, Edgard. Les Enluminures Manuscrits Orientaux- turcs, arabes, persans- De La Bibliotheque Nationale.
Paris: La Gazette Des Beaux-Arts, 1926.
- Bursalı Mehmed Tahir. Osmanlı Müellifleri. 3c. İstanbul:
Matba'a-i Amire, 1333-1342/1914-15 - 1923-24.
- Çağman, Filiz. "Mevlevî Dergâhlarında Minyatür".
I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul 15-20.X.1973) Tebliğler. c. 3: Türk Sanatı Tarihi.
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979.
- Çağman, Filiz. "Topkapı Sarayı Müzesi Hazine
762 No.lu Nizamî Hamsesinin Minyatürleri".
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi, 1974.
- Çağman, Filiz ve Tanındı, Zeren. Topkapı Saray Museum Islamic Miniature Painting. İstanbul: Tercüman Art and
Cultural Publications, 1979.

Çığ, Kemal. "Türk ve İslâm Eserleri Müzesindeki Minyatürlü Kitapların Kataloğu". Şarkiyat Mecmuası, 3 (1959), 51-90.

Dener, Halit. Süleymaniye Umumi Kütüphanesi. İstanbul: Maarif Basımevi, 1957.

Devellioğlu, Ferit. Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat. 6.bs. 1984.

Dündar, M. Tahir. "Solakzade Mehmed Çelebi'nin Fihrist-i Şahan'ı ve Zeyillerinin Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği" Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1973.

Fehmi Edhem & Ivan Stchoukine. Les Manuscrits Orientaux Illustres De La Bibliotheque De L'Universite De Stamboul. Paris: E. De Boccard, Editeur, 1933.

Flemming, Barbara. Türkisch Handschriften. Weisbaden: Franz Steiner Verlag GMBH, 1968.

"Gökyüzü". Meydan Larousse. 1971. C. V.

Gölpınarlı, Abdülbaki. Gülşen-i Raz Şerhi. İstanbul : Milli Eğitim Bakanlığı, 1972.

Götz, Manfred. Turkish Handschriften. 2c. Weisbaden: Franz Steiner Verlag GMBH, 1968.

Güngör, Şeyma. Hadikatü's-Süceda. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987.

Hariri. Makamat. Çeviren Sabri Sevsevil. 2 bs.

İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1989.

Heinz, Wilhelm. Persische Handschriften. Weisbaedn: Franz Steiner Verlag GMBH, 1968.

inan, Sümer. "Fuzuli'nin Hadikatü's-Sü'eda Kopyalarının Minyatürleri". Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1980.

İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogları I. Türkçe Tarih Yazmaları. I-II Fas.
İstanbul: Maarif Matba'ası, 1943-1962.

iz, Fahir. Eski Türk Edebiyatında Nazım I Divan Şiiri.
İstanbul: Küçükaydın Matbaası, 1966.

iz, Fahir ve Kut, Günay. "Divân Nazım ve Nesri" Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri, 6c. İstanbul: Ötüken-Söğüt, 1985.

Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu. 4c. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi, 1966-1969.

Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi, 1961.

Karatay, Fehmi Edhem. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu. 2c. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi, 1961.

Korkmaz, Zeynep. Marzuban-name Tercümesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1973.

Kut, Günay. "Acaibü'l-Mahlukat". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. C.I, 315-317.

Kut, Günay ve Bayraktar, Nimet. Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1984.

- Levend, Ağâh Sırrı. Divân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler
Mazmunlar ve Mefhumlar. 4. bs. İstanbul: Enderun
Kitabevi, 1984.
- Loebenstein, Helene. Katalog Der Arabischen Handschriften
Der Österreichischen Nationalbibliothek. Wien: In
Kommission Bei Verlag Bruder Hollinek, 1970.
- Marçais. "Ayni". İslâm Ansiklopedisi. C. II, 70-72.
- Margoliouth, D.S. "Hariri". İslâm Ansiklopedisi. C.V 237-238.
- Mehmed Süreyya. Sicill-i Osmani. 4c. İstanbul: Matbaa-i
Amire, 1308-1311/1890-91 - 1893-94.
- Meredith-Owens, G. M. Turkish Miniatures. London: British
Museum, 1963.
- Minovi, M. & Robinson, B. W. The Chester
Beatty Library A Catalogue of the Persian
Manuscripts and Miniatures. 2c. Dublin: Hodges
Figgis & Co. Ltd., 1960.
- Özen, Mine Esiner. Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü. İstanbul:
İ.Ü. Fen Fakültesi, Basım Atölyesi, 1985.
- Redhouse, James W.. hazırlayan. Turkish and English Lexicon.
Çağrı Yayınları, 1978.
- Renda, Günsel. Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700-
1850. Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1977.
- Renda, Günsel. "XIII.Yüzyılda Minyatür Sanatı".
I.Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul
15-20 X 1973), Tebliğler. c.3: Türk Sanatı Tarihi.
İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türkiyat Enstitüsü ve Tercüman Gazetesi, 1979,
839-862.

- Renda, Günsel. "Topkapı Sarayı Müzesindeki H. 1321 No.lu Silsilename'nin Minyatürleri". Sanat Tarihi Yıllığı. V (1973), 443-480.
- Renda, Günsel. "Türk Resminde Batılılaşma Yönünde İlk Denemeler". Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı. 3c. İstanbul: Tıglat Sanat Galerisi, 1980.
- Ritter, H. "Firdevsi". İslâm Ansiklopedisi. C. IV. s. 643-649.
- Robinson, B.W. Persian Paintings in the John Rylands Library A Descriptive Catalogue. London: Sotheby Parke Bernet, 1980.
- Rypka, Jan. History of Iranian Literature. Dordrecht: D. Reidel Publishing Co., 1968.
- Sadi. Bostan. Çev.Hikmet İlaydın.İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989.
- (Safayi). Safayi Tezkiresi. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 2549. 237a.
- Sohrweide, Hanna. Turkish Handschriften. Weisbaden: Franz Steiner Verlag GMBH, 1974.
- Steingass, F.. A Comprehensive Persian English Dictionary. 3.bs. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co.Ltd. 1947.
- Streck, M. "Kazvini". İslâm Ansiklopedisi. C. VI, 529-532.
- Şemseddin Sami. Kamusü'l-A'lam. İstanbul: Mihran Matbaası, 1306-1316 / 1888-89 - 1898-99).

- Tell, Safwan Khalaf. "12-13. yüzyıl Selçuklu Çağırır İslâmî Minyatürlü Yazmaların Üslup Gelişmesi".
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974.
- Timurtaş, Faruk K.. Osmanlı Türkçesi Grameri Eski Yazı ve İmlâ - Arapça - Farsça - Eski Anadolu Türkçesi.
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1979.
- Toska, Zehra. "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesûd Çevirisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1989.
- Unat, Faik Reşit. Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu. 4.bs. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1974.
- Uzunçarşılı, İ.Hakkı. Osmanlı Tarihi, 10c. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1954.
- Wellesz, Emmy. An Islamic Book of Constellations. Oxford: Bodleian Library, 1965.
- Yazıcı, Tahsin. "Sa'âdi". İslâm Ansiklopedisi. C. X, 36-41.
- Yörükân, Beyhan. "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Albümlerde Bulunan Bazı Rulo Parçaları". Sanat Tarihi Yıllığı 1964-1965. I (1965), 188-201.

- Tell, Safwan Khalaf. "12-13. yüzyıl Selçuklu Çıdırı İslâmî Minyatürlü Yazmaların Üslup Gelişmesi".
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974.
- Timurtas, Faruk K.. Osmanlı Türkçesi Grameri Eski Yazı ve İmlâ - Arapça - Farsça - Eski Anadolu Türkçesi.
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1979.
- Toska, Zehra. "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesûd Çevirisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1989.
- Unat, Faik Reşit. Hicri Tarihleri Milâdi Tarihe Çevirme Kılavuzu. 4.bs. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1974.
- Uzunçarşılı, İ.Hakkı. Osmanlı Tarihi, 10c. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1954.
- Wellesz, Emmy. An Islamic Book of Constellations. Oxford: Bodleian Library, 1965.
- Yazıcı, Tahsin. "Sa'âdi". İslâm Ansiklopedisi. C. X, 36-41.
- Yörükan, Beyhan. "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Albümlerde Bulunan Bazı Rulo Parçaları". Sanat Tarihi Yıllığı 1964-1965. I (1965), 188-201.

KITAP ADI DİZİNİ

- Acā'ibü'l-Mahlūkāt ve Ğarā'ibü'l-Mevcūdāt 8, 9, 10
Ahvāl-i Kıyāmet 1
Ahkāmü'l-Kevākib 47
Bōstān 11, 12
Cıfrü'l-Cāmī ve'n-Nürü'l-Lāmī 48
Deh-nāme 13
Dīvān-ı Cāmī 14
Dīvān-ı Cāmī (Müntehab) 15
Dīvān-ı Hāfız 16, 17, 18
Dürrü'l-Munazzam fī's-Sirri'l-ismi'l-Aczam 49
Fihrist-i Şāhān ve Zeylleri 2
Firdevsī Şāh-nāmesinin Tercümesi 3
Habibü's-Siyer fī Ahbāri Efrādi'l-Beşer 19
Hadikatü's-Süedā 4
Hāl-nāme 20
Hamse-i Dihlevī 21
Hamse-i Hātıfī 22
Hamse-i Niżāmī 23, 24
Heft Peyker 25
Hulūlü'l-Eşkāl 26
Hüsn ü Dil 27
Kelīle ve Dimne 28
Kıssaşü'l-Enbiyā 29
Keşfü'l-Esrār can Hükmi't-ı-Tuyūr ve'l-Ezhār 50
Kitāb-ı Baytara 51, 52
Külliyāt-ı Cāmī 30

- Leylā vü Mecnūn (Mektebi) 31
Maḳāmatü'l-Ḥarīrī 53
Marzubān-nāme 32
Meḡnevīler, Dihlevī 33
Mıhr ü Müsterī 34, 35, 36
Es-Sūl ve'l-Ümnīye fī Tacvīmī Acmāli'l-Furūsiyye 54
Ravzatü'ş-Şafā fī Sīreti'l-Enbiyā ve'l-Mülūk ve'l-Ḥulefā 37
Sākī-nāme 38
Silāḡşōrluḡ 5
Sinbād-nāme 39
Şuverü'l-Kevākibi'ş-Şābite 55, 56
Şāh-nāme 40, 41, 42
Tercüme-i Kitāb-ı Şuverü'l-Kevākib 43
Tercüme-i Tārīḡ-i cAynī 6
Tīmūr-nāme 44
Tuḡfetü'l-Ahrār 45
Veḡāyīc-i 'Alī Paşa 7
Zādü'l-Musāfirīn 46

YAZAR VE MÜSTENSİH ADLARI DİZİNİ

‘Abdu'r-Raḥman bin Aḥmed ibn-i Muḥammed el-Bedeḥlī
(müstensih) 49

‘Abdu'r-Raḥman bin ‘Amrū'l-Macrūf Ebū'l-Ḥüseynī
(müstensih) 43

Aḥmed Muḥammed (müstensih) 8

‘Alī bin Ebī Ṭālib 48

‘Alī Fānī el-Kātib (müstensih) 41

‘Ārifī, Maḥmūd 20

‘Aşşār, Şemse'd-dīn Muḥammed bin Aḥmed Tebrīzī 34, 35, 36

Avḥadī, Avḥade'd-dīn Avḥadī bin el-Ḥüseyni tşfāhānī
(Merāgī) 13

Cāmī, Nūre'd-dīn ‘Abdü'r-Raḥman bin Aḥmed 14, 15, 30, 45

Celāle'd-dīn bin Ṭāhir Deylemī Çehremī (müstensih) 37

Ebū'l-Ḥüseyn ‘Abdu'r-Raḥman bin ‘Ömer eş-Şūfī 55, 56

Emīr-i Sādāt, Mīr Faḥrū's-Sādāt Rükne'd-dīn Ḥüseyn bin ‘Ālim
bin Ebī'l-Ḥasan (veya el-Ḥüseyn) el-Ḥüseynī 46

Emīr Ḥüsrev Dihlevī, Yemīne'd-din Ebū'l-Ḥasan Emīr Ḥüsrev
el-Dihlevī 21, 33

Fettāhī, Yahyā Sībak Fettāhī Nişābūrī 27

Firdevsī, Ebū'l-Kāsım 40, 41, 42

Fuzūlī, Mehmed bin Süleymān Bağdādī 4

Hāfız, Şemse'd-dīn Muḥammed Şīrāzī 16, 17, 18

Ḥvāndmīr, Ğıyāse'ddīn Hümāme'd-dīn 19

Ḥarīrī, Ebū Muḥammed el-Kāsım ibn-i ‘Alī bin Muḥammed bin
‘Osmān el-Ḥarīrī el-Başrī el-Ḥarāmī 53

Hātıfî 22, 44

Hibetullah bin 'Abdul -Cabbār bin İbrāhīm bin Şadaka bin
'Alî bin Yūsuf bin Bassām el-Cibālî (müstensih) 55

İşhāk bin İbrāhīm bin Mansūr bin Halaf an-Nişābūrî 29

'İzze'd-dîn 'Abdü's-selām bin Ahmed bin Ganīm el-Makdisî 50

Kazvîni, Zekeriyā bin Muhammed bin Maḥmūd el-Kazvîni 8, 9, 10

Kemāl Kāfî (müstensih) 42

Kemāle'd-dîn Ebū Sālīm Muhammed bin Talḥa bin Muhammed
el-Ḳureşî el-'Advî 49

Kelāmî 7

Maḥmūdīn Muhammed Nīrizî (müstensih) 27

Marzubān bin Rüstem 31

Meḥemmed Sālīm Mīrzā-zāde 6

Mektebî 31

Mīrhānd 37

Muḥammed bin Ahmed 26

Muḥammed bin Muhammed bin 'Alî (müstensih) 52

Muḥammedî bin Mevlānā yār Muhammed Efrāsiyāb (müstensih) 14

Muḥammed bin 'İsā ibn-i İsmā'īl el-Ḥanefî el-Aḳsarāyî 54

Muncame'd-dîn el-Avḥadî (müstensih) 23

Murād ibn-i Şāh Muhammed İşfahānî (müzeḥhib) 24

Murād Niryān (müstensih) 9

Nizāme'd-din Ebū'l-Mecālî Naşrullah bin Muhammed bin
'Abdū'l-Ḥamīd 28

Nizāmî, Cemāle'd-dîn Ebū Muhammed İlyās bin Yūsuf bin Zekî
bin Mucayyed Nizāmî Gencevî 23, 24, 25

°Osmān bin Behrām (müstensih) 36

Pir Hüseyn el-Kātibü's-Şirāzī (müstensih) 16

Sacāde'd-dīn Varāvīnī 31

Sacdi, Abū °Abdullah Muşarrif(e'd-dīn) bin Muşlih
el-Şirāzī 11, 12

Şolak-zāde Mehmed Hemdemī Çelebi 2

Şemse'd-dīn Muhammed ed-Dakāyikī el-Mervezī 39

Şerīfī-i Āmidī 3

°Urfī Şirāzī, Seyyid Muhammed °Urfī bin Mevlānā Zeyne'd-dīn
°Alī bin Cemāle'd-dīn 38

KONU DİZİNİ

I. Dini Eserler

1. Mevize 1, 50
2. Havass 26, 49

II. Tarih

1. Osmanlı tarihi 7
2. İslâm tarihi 6
3. Enbiya tarihi 29, 37
4. Diğer tarih 2, 19, 44

III. Edebi Eserler

1. Divân 14, 15, 16, 17, 18, 30
2. Mesnevi 3, 11, 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25,
27, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41,
42, 45, 46,
3. Maktel 4
4. Hikâye 38, 53
5. Ahlâk ve Siyaset 27, 31

IV. Baytarlık 51, 52

V. Astronomi (ilm-i nücüm) 43, 47, 55, 56

VI. Ulum-ı Garibe

1. ilm-i Cifr 48

VII. Askerlik

1. Binicilik 5, 54

VIII. Ansiklopedi ve Coğrafya 8, 9, 10

RESİM DİZİNİ

MINYATÜRÜN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Adem ile Havva'nın cennetten kovulması	102	4	57
Akreb	167	6	85
Akvan Dev'in, Rüstem'i suya atması	387	40	127
Ali Paşa'nın kılık değiştirerek Bulak'da dolaşması	199	7	98
Ali Paşa'nın Mukattam Dağı'nı ziyareti	196	7	97
Ali Paşa'nın Nil'de Zehebiyye ile gezintisi	191	7	95
Ali Paşa'nın Perviz'in başını kestirmesi	193	7	96
Ali Paşa'nın saraydan ayrılışı	187	7	93
Ali Paşa'nın Sultan III. Mehmed'den fermanı alması	182	7	91
Arş gölgesinde Hz. Muhammed'in kürsüsü ve etrafındaki kürsülerde oturan diğer peygamberler	32	1	13
At üzerinde amuda kalkmış silağşör	124	5	65
Av sahnesi	312	17	111
Avva	137	6	70
Azrail'in kendi canını alması	22	1	8
Batiye	157	6	80
Behram, Azade ile avda	325	21	114
Behram, sandal renkli köşkte	370	33	124
Behram siyah köşkte	337	23	120
Cafer-i Tayyar'ın Mürhil-i Gassani savaşındaki mücadelesi	109	4	60
Canbaz	125	5	66
Casi	139	6	71
Cebbar	143	6	73
Cedi	169	6	86
Cehennem	40	1	17

MINYATURUN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Cehennem azapları	34	1	14
Cemşid'in saltanatı	87	3	52
Cennet	38	1	16
Cevza	163	6	83
Cevza	235	9	99
Dabbetü'l-Arz	16	1	5
Dahhak'ın Demavend dağında bağlı kalması	91	3	54
Dara ile çoban	290	11	100
Decace	141	6	72
Deccal'in Ahmed bin Abdullah ile savaşı	12	1	3
Deccal'in Medine'den kendi köyüne kaçması	10	1	2
Delfin	151	6	77
Delv	171	6	87
Dübb-i Asgar ve Dübb-i Ekber	132	6	68
Ebu Zeyd'in, Basra şehrinde, camide bir adamı kandırması	431	54	131
El-Gurab	173	6	89
Elinde gönder tutan silahşor	123	5	64
Erneb	145	6	74
Esed	165	6	84
Eserin hükümdara takdimi	294	12	102
Fekke	137	6	70
Feres-i Azam	151	6	77
Feridun'un, Dahhak'a güzü ile vurması	386	40	125
Guy ve çevgan oynayanlar	314	17	112
Hamel	161	6	82

MINYATURUN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG
Havva ve Huveyye	149	6
Hut	172	6
Hut-ı Cenubi	159	6
Hüsrev'in, avlanan Şirin'i görmesi	324	21
Hüsrev'in, suda yıkanan Şirin'i görmesi	334	23
Hz. Muhammed'in mahşer günü göğe çıkması	24	1
Hz. Muhammed'in miracı	298	14
İbrahim Peygamber'in ateşe atılması	104	4
İhtiyar çobanın hikâye anlatarak İskender'i teselli etmesi	338	23
İki dünya üzerinde gece ve gündüzi idare eden melek	8	1
İklil-i Cenubi	159	6
İsrafil'in borusunu çalması	20	1
Kanturus	174	6
Kara Meydan'da Hatt-ı Humayun'un okunması	184	7
Kavs	169	6
Kaytus	143	6
Kelb-i Asgar	155	6
Kelb-i Ekber	155	6
Keyumers'in saltanatı	85	3
Kıtatü'l-Feres	151	6
Kıyamet gününde, insanların günah ve sevaplarının yazılı olduğu tomarların (biti) gelmesi	36	1
Leyla ve Mecnun okulda	336	23
Mahşer günü	26	1
Meclis sahnesi	305	16

MINYATURUN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Meclis sahnesi	306	16	106
Meclis sahnesi	307	16	107
Meclis sahnesi	308	16	108
Meclis sahnesi	311	17	110
Meclis sahnesi	363	30	123
Meleklerin insanlar için ağlaması	18	1	6
Meleklerin saflar halinde dizilmesi	28	1	11
Meleklerin saflar halinde dizilmesi	30	1	12
Micmere	174	6	90
Miratü Müselsele	153	6	78
Mirat-ı Müselsele	398	43	130
Mizan	167	6	85
Müslim-i Akil'in Ubeydullah bin Ziyad'ın huzurunda sorguya çekilmesi	111	4	61
Müselles	153	6	78
Müslim-i Akil'in oğullarının Haris tarafından öldürülmesi	114	4	62
Nehr	145	6	74
Sefine	157	6	80
Sehm	149	6	76
Sertan	163	6	83
Sevr	161	6	82
Silahşor	126	5	67
Siyavus	147	6	75
Siyavus'un ateşten geçmesi	386	40	126
Siyavus'un ateşten geçmesi	392	42	128

MINYATURUN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Sultan Abdülaziz	79	2	50
Sultan Abdülmecid ?	77	2	48
Sultan Abdülmecid	78	2	49
Sultan Ahmed I.	60	2	31
Sultan Ahmed II.	67	2	38
Sultan Ahmed III.	69	2	40
Sultan Bayezid I.	50	2	21
Sultan Bayezid II.	54	2	25
Sultan Ibrahim	64	2	35
Sultan Mahmud I.	70	2	41
Sultan Mahmud II.	76	2	47
Sultan Mehmed I.	51	2	22
Sultan Mehmed II.	53	2	24
Sultan Mehmed III.	59	2	30
Sultan Mehmed III.'ün alayı	189	7	94
Sultan Mehmed IV.	65	2	36
Sultan Murad I.	49	2	20
Sultan Murad II.	52	2	23
Sultan Murad III.	58	2	29
Sultan Murad IV.	63	2	34
Sultan Mustafa I.	61	2	32
Sultan Mustafa II.	68	2	39
Sultan Mustafa III.	72	2	43
Sultan Mustafa IV.	75	2	46
Sultan Orhan	48	2	19

MINYATÜRÜN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Sultan Osman I.	47	2	18
Sultan Osman II.	62	2	33
Sultan Osman III.	71	2	42
Sultan Selim I.	55	2	26
Sultan Selim II.	57	2	28
Sultan Selim III.	74	2	45
Sultan Süleyman I.	56	2	27
Sultan Süleyman II.	66	2	37
Sünbüle	165	6	84
Şehrinaz ve Ernüvaz Dahhak'ın huzurunda	89	3	53
Şelyak	139	6	71
Şirin'in, Ferhad'ın yaptığı havuzu ve suyu getirdiği dağı ziyareti	329	22	115
Şüca	173	6	89
Takdim sayfasında meclis sahnesi	293	12	101
Takdim sayfasında meclis sahnesi	310	17	109
Tavşanın sözüyle, arslanın kuyu başına gelmesi ve suda yansımalarını görmesi	354	28	122
Tinnin	134	6	69
Tur'un Ireç'i öldürmesi	94	3	55
Ukab	149	6	76
Yaşlı kadının, Sultan Sencer'e şikayette bulunması	333	23	116
Yecüc ve Mecüc	14	1	4
Yusuf'un satılması	107	4	59
Yusuf'un, Züleyha'nın huzuruna gelmesi	301	15	104
Zal'ın Rudabe'nin sarayına gelmesi	96	3	56

MINYATURUN ADI	SAYFA NO.	KATA LOG	RESİM NO.
Zatü'l-Kürsi	141	6	72
Zatü'l-Kürsi	396	43	129
Zeynel Abidin'in hutbe okuması	117	4	63